

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

**O kształceniu przyszłych nauczycieli
wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej**

pod redakcją
Zdzisławy Załony
Renáty Bernátowej

Nowy Sącz, 2016

Redaktor Naukowy

dr hab. Zdzisława Załona, prof. nadzw.;
doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD

Redaktor Wydania

dr hab. Zdzisława Załona, prof. nadzw.

Recenzje

dr hab. Anna Klim-Klimaszewska, prof. nadzw.;
Mgr. Martina Adamkovičová, PhD

Redaktor językowy i techniczny

dr Tamara Bolanowska-Bobrek

© Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
Nowy Sącz 2016

ISBN 978-83-63196-98-1

Wydawca

Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu
ul. Staszica 1, 33-300 Nowy Sącz
tel. 18 443 45 45, e-mail: briw@pwsz-ns.edu.pl

Adres Redakcji

Nowy Sącz 33-300, ul. Staszica 1
tel. +48 18 443 45 45, e-mail: tbolanowska@pwsz-ns.edu.pl

Druk

Wydawnictwo i drukarnia NOVA SANDEC s.c.
Mariusz Kałyniuk, Roman Kałyniuk
33-300 Nowy Sącz, ul. Lwowska 143
tel. 18 547 45 45, e-mail: biuro@novasandec.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
------------	---

CZĘŚĆ I. TECHNOLOGIE INFORMACYJNE I KOMUNIKACYJNE W KSZTAŁCENIU PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI

Renáta BERNÁTOVÁ LMS Moodle a prirodovedné vzdelávanie študentov odboru predškolská a elementárna pedagogika... 8	
Hedviga KOCHOVÁ Príprava budúcich pedagógov v oblasti digitálnych technológií na Pedagogickej fakulte PU v Prešove..... 14	
Sabína VODOVÁ Online vzdelávanie (budúcich) pedagógov 19	
Vladimír PISKURA Inovácia vybraných aspektov systému riadenej výučby na Pedagogickej fakulte PU 26	

CZĘŚĆ II. ZAWÓD NAUCZYCIELA – KONTEKSTY, OPINIE

Zdzisława ZACŁONA Refleksja pedagogiczna i kreatywność a kształcenie przyszłych nauczycieli..... 34	
Weronika KANTOR, Patrycja KULAK Opinie studentów Pedagogiki o zawodzie nauczyciela..... 41	
Silvia BRATKOVÁ Výchova k zdraviu v edukácii žiakov mladšieho školského veku na Slovensku a profesia učiteľa 51	

CZĘŚĆ III. PRAKTYKA W DOŚWIADCZENIACH EDUKACYJNYCH PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI

Angelika MALINOWSKA, Katarzyna ESSEN Organizacja studenckich pedagogicznych praktyk zawodowych w wybranych szkołach wyższych województwa małopolskiego 58	
Renata FRANCZYK, Karolina DRABIK Praktyczne przygotowanie do zawodu nauczyciela – wizja a rzeczywistość 66	
Denisa VARGOVČÍKOVÁ Pedagogická prax ako súčasť vzdelávania budúcich pedagógov 77	
Michaela ŠOLTÉSOVÁ, Mária RÍMSKÁ Pedagogická prax v materskej škole na bakalárskom stupni štúdia z pohľadu študenta..... 82	
Jana IĚKOVIČOVÁ, Ivana SMANDROVÁ Písanie príprav na pedagogickú prax..... 86	

CZEŚĆ IV.
POZADYDAKTYCZNA AKTYWNOŚĆ STUDENTÓW
A DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI ZAWODOWYCH

Klementyna SALABURA, Małgorzata WNEK Aktywność zawodowa studenta a zdobywanie kompetencji istotnych dla zawodu nauczyciela	90
Veronika MAJDOVÁ, Žofia REMEŠNÍKOVÁ Vzdelávanie budúcich učiteľov prostredníctvom netradičných aktivít na PF PU v Prešove	97
Tamara STAŇOVÁ Možnosti štúdia v zahraničí pre študentov Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.....	102
Miroslava PORUBSKÁ Neformálne vzdelávanie študentov Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.....	105
Pavĺina GEMZOVÁ Príprava budúcich pedagógov na spoluprácu rodičov s deťmi v špeciálnych zariadeniach.....	117
Milica SABOLOVÁ Konštruktivistický prístup v prírodovednom vzdelávaní budúcich učiteľov prostredníctvom využitia metódy concept cartoons©	123

CZEŚĆ V.
DZIAŁALNOŚĆ W STUDENCKICH KOŁACH NAUKOWYCH
A NABYWANIE KOMPETENCJI PEDAGOGICZNYCH

Joanna JACHIMOWICZ Działalność studentów w Kole Naukowym Pedagogów a przygotowanie do zawodu nauczyciela	136
Agnieszka GRYBOŚ, Lidia SAJDAK-GĄSIOR Międzynarodowa Konferencja Pedagogicznych Kół Naukowych w opinii studentów	142
Renata FRAN CZYK, Karolina DRABIK Edukacja plastyczna i techniczna inspiracją dla nauczyciela	147
Weronika KANTOR, Patrycja KULAK Doskonalenie praktycznych kompetencji pedagogicznych nauczycieli w zakresie umiejętności relaksacyjnych.....	153
Anna KĘDZIERSKA, Justyna KRAWCZYK Rozwijanie umiejętności studentów poprzez taniec	157

Wstęp

Kształcenie nauczycieli zawsze zajmowało ważne miejsce w zainteresowaniach naukowych pedagogów. Dziś nie jest inaczej. Autorytety z pedagogii, nauczyciele akademicy pracujący w uczelniach na specjalnościach nauczycielskich podejmują dyskursy, jak powinien przebiegać proces nauczania – uczenia się w szkole wyższej, aby optymalnie i z dobrym efektem przygotować nauczyciela do pełnienia tej roli społecznej. Przykładem takich teoretyczno-praktycznych rozważań, dotyczących problematyki kształcenia przyszłych nauczycieli, jest niniejsza publikacja.

Składa się ona z pięciu wydzielonych części, w których pogrupowane są tematycznie bliskie zagadnienia. Wszystkie części książki dają dość szerokie i wieloaspektowe spojrzenie na problematykę kształcenia nauczycieli, o tyle w ciekawym ujęciu, że prezentowaną z perspektywy oglądu wielu podmiotów – osób związanych z Instytutem Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu i z Wydziałem Pedagogicznym Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie. Autorami artykułów są nauczyciele akademicy obu uczelni (opiekunowie studenckich kół naukowych, którzy gwarantują dobrą jakość ich funkcjonowania), doktoranci oraz studenci – członkowie pedagogicznych kół naukowych z I i II stopnia kształcenia. Atutem przedstawianych treści jest fakt, że odnoszą się one do teorii pedagogicznej, praktyki kształcenia przyszłych nauczycieli, wyników diagnostycznych badań empirycznych, opinii i ocen studentów, a także dotyczą wybranych obszarów praktycznych rozwiązań, przydatnych w zajęciach ze studentami.

Część I. zatytułowana jest *Technologie informatyczne i komunikacyjne w kształceniu przyszłych nauczycieli*. Znajdują się w niej teksty Renáty Bernátovej, Hedvigi Kochovej, Sabíny Vodovej i Vladimíra Piskuru. Artykuły zebrane w tej części publikacji dotyczą zastosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych oraz komunikacyjnych w szkolnictwie wyższym na kierunku Pedagogika i specjalnościach przygotowujących do zawodu nauczyciela pracującego z dziećmi w przedszkolu i szkole podstawowej. W dobie społeczeństwa informacyjnego korzystanie z nowych rozwiązań technologii w przekazie informacji i komunikowaniu się ludzi, jest kwestią priorytetową – nauczyciel powinien umieć z nich korzystać, aby wdrażać uczniów do poszukiwania, analizowania i krytycznego selekcjonowania wiadomości w różnych źródłach informacji oraz szybkiego i bezpiecznego komunikowania się na odległość.

Zawód nauczyciela w różnych kontekstach i opiniach przedstawiony jest w Części II. publikacji. O refleksji pedagogicznej i kreatywności w kształceniu zawodowym pisze w niej Zdzisława Załona, uzasadniając potrzebę przygotowania przyszłych nauczycieli w takich właśnie obszarach. Opinie studentów o zawodzie nauczycielskim, zebrane w trakcie badań empirycznych, przedstawiają Patrycja Kulak i Weronika Kantor. Silvia Bratková omawia zagadnienia związane z edukacją zdrowotną w wychowaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym w aspekcie kształcenia studentów, przyszłych pedagogów.

W Części III. Autorzy odnoszą się do ważnego problemu – znaczenia i praktycznego wymiaru praktyki pedagogicznej w długofalowym procesie nabywania umiejętności metodycznych oraz kompetencji zawodowych. Organizację praktyk studenckich w wybranych szkołach wyższych w Małopolsce omawiają Angelika Malinowska i Katarzyna Essen. Założenia i praktyczną rzeczywistość studenckich praktyk na podstawie badań własnych opisują Renata Franczyk i Karolina Drabik. Treści artykułów Denisy Vargovčikovej,

Michaeli Šoltésovej, Márii Rímskej, Jany Il'kovičovej i Ivany Smandrovej odnoszą się do różnych ujęć doświadczeń dydaktycznych oraz wychowawczych, zdobywanych w trakcie praktyk objętych planem studiów nauczycielskich.

Problematyka pozadydaktycznej aktywności studentów w aspekcie doskonalenia ich zawodowych umiejętności ujęta jest w Części IV. niniejszego opracowania. Klementyna Salabura oraz Małgorzata Wnęk podjęły się przedstawienia aktywności zawodowej studentów (pracujących i studiujących) w kategorii nabywania przez nich umiejętności przydatnych w pełnieniu roli zawodowej nauczyciela. Veronika Majdová, Žofia Remešníková, Tamara Staňová i Miroslava Porubská dotyczą problematyki nietradycyjnych form kształcenia przyszłych nauczycieli, które wprowadzane są na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie. Pavlína Gemzová swoje zainteresowania koncentruje wokół tematu współpracy przyszłych nauczycieli z rodzicami dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Artykuł Milica Sabolovej dotyczy z kolei metody Concept CORTOONSE©, jako przykład konstruktywistycznego modelu i jej zastosowania w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych w czasie studiów nauczycielskich.

W Części V. Autorzy odnoszą się do interesującej problematyki aktywności przyszłych nauczycieli w studenckich kołach naukowych. Ukazują te obszary, które sprzyjają nabywaniu nowych umiejętności lub doskonaleniu kompetencji zawodowych. Joanna Jachimowicz opisuje wybrane rozmaite formy aktywności członków Koła Naukowego Pedagogów, funkcjonującego w Instytucie Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, w aspekcie przygotowania studentów do pracy pedagogicznej. Agnieszka Gryboś i Lidia Sajdak-Gąsior dzielą się swoimi refleksjami oraz opiniami na temat międzynarodowej konferencji pedagogicznych kół naukowych, w której brały udział. Pozostałe Autorki w trakcie warsztatowej części konferencji prowadziły w trzech sekcjach zajęcia w grupach z uczestnikami konferencji. Ich przygotowanie metodyczne potwierdzają przedstawione scenariusze zajęć ćwiczeniowych, zamieszczonych w końcowej części książki. Renata Franczyk i Karolina Drabik wybrały zajęcia plastyczne i techniczne, w których zaangażowały studentów w wytwarzanie ciekawych, choć w miarę prostych prac z różnych materiałów. Patrycja Kulak i Weronika Kantor potwierdziły, że przyszli nauczyciele, szczególnie dzieci młodszych, powinni doskonalić swoje kompetencje relaksacyjne. Anna Kędzierska i Justyna Krawczyk zaprosiły zaś swoją grupę do tańca przy muzyce. Zasada tej części konferencji międzynarodowej polegała na tym, że wszyscy jej uczestnicy kolejno przechodzili przez wszystkie warsztatowe formy aktywności.

W książce Autorzy pokazują złożoną problematykę przygotowywania przyszłych nauczycieli do zawodu. Konkretna realia edukacyjne współczesnej rzeczywistości uwidaczniają, że zmienia się świat i zmieniają się oczekiwania wobec nauczyciela. Niełatwo sprostać tym wyzwaniom, ale poszukiwać dobrych rozwiązań, modeli i strategicznych rozwiązań kształcenia zawodowego w trakcie studiów w szkołach wyższych trzeba. Jest to powinnością społeczną, która ma szansę zainicjować lepszą jakość przygotowania zawodowego nauczycieli.

dr hab. Zdzisława Załona, prof. nadzw.
doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD

CZEŚĆ I.
TECHNOLOGIE INFORMACYJNE I KOMUNIKACYJNE
W KSZTAŁCENIU PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI

Renáta BERNÁTOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

LMS MOODLE A PRÍRODOVEDNÉ VZDELÁVANIE ŠTUDENTOV ODBORU PREDŠKOLSKÁ A ELEMENTÁRNA PEDAGOGIKA

Abstrakt

V príspevku prezentujeme informácie o elektronickom kurze vytvorenom v LMS Moodle, ktorý využívame na podporu prírodovedného vzdelávania v prvom roku bakalárskeho štúdia.

Kľúčové slová: LMS Moodle, elektronický kurz, prírodovedné vzdelávanie, predškolská a elementárna pedagogika.

Abstract

In this paper we present information about the online course created in LMS Moodle, which we use to support the nature science education in the first year of the *bachelor's degree* program.

Key words: LMS Moodle, online course, nature science education, pre-elementary and elementary pedagogy.

Úvod

LMS je softvérová aplikácia alebo technológia založená na webe, ktorá podporuje študentov v komunikácii, slúži na plánovanie, implementáciu a hodnotenie konkrétnej výučby. LMS dáva učiteľovi možnosť vytvoriť a doručiť obsah, monitorovať študentovu účasť na vzdelávaní a hodnotiť jeho výstupy. Študentovi umožňuje interaktivitu ako účasť v diskusiách, videokonferenciách alebo diskusných fórach (Fikar, 2011, s. 11).

Moodle je softvérový balíček pre tvorbu výučbových systémov a elektronických kurzov na internete. Systém je poskytovaný zadarmo ako softvér s otvoreným kódom a všeobecnou otvorenou licenciou GNU, ktorý je voľne dostupný (Ibidem, s. 3). Pre samotnú prácu potrebujeme počítač a internetový prehliadač a samozrejme pripojenie na internet. Okrem toho konto v Moodle, na ktorom máme vytvorený kurz s učiteľským prístupom (Ibidem).

Spomínaný LMS Moodle je funkčný vďaka webovému rozhraniu. Ako systém je vhodný k:

- spravovaniu kurzov pedagógom a to v zmysle pridelenej zodpovednosti za obsah;
- šifrovaniu prístupov s možnosťou hosťovať v jednotlivých kurzoch;
- vytvoreniu podmienok efektívnej komunikácie medzi účastníkmi kurzu;
- distribuovaniu študijných materiálov rôznych typov (tvorené pripojenými súbormi, hypertextovými odkazmi, spustiteľnými súbormi, členenie textu, grafická ilustrácia a pod.) s možnosťou ich inovovať;
- členeniu kurzov konkrétneho študijného programu a to z hľadiska tém a času;
- realizácii synchronnej výučby, ako napr. virtuálne výučbové prostredie, chat a pod.;
- podávaniu informácií o aktivitách jednotlivých účastníkov kurzu;

- vytváraníu spätnej väzby s možnosťou okamžitého vyhodnotenia (okrem vedomostí aj kontrola plnenia úloh, ako napr. odovzdanie zadaní a pod.) (Beisetzer, Burgerová, Maněna, Maněnová a Myška, 2013, s. 12).

Pri realizácii prírodovedného vzdelávania študentov odboru predškolská a elementárna pedagogika už niekoľko rokov využívame elektronické kurzy vytvorené v LMS Moodli. V 1. roku bakalárskeho štúdia využívame elektronický kurz Prírodovedné vzdelávanie, ktorý bližšie popíšeme v nasledujúcej časti príspevku. Elektronický kurz sme vytvorili v roku 2015, po ukončení komplexnej akreditácie a priznaní práv na akreditované bakalárske študijné programy predškolská a elementárna pedagogika a predškolská a elementárna pedagogika a pedagogika psychosociálne narušených. Do kurzu je v akademickom roku 2016/2017 zapísaných 117 denných a 59 externých študentov.

Obrázok 1. Úvodná stránka elektronického kurzu Prírodovedné vzdelávanie v LMS Moodle.
Zdroj: vlastné spracovanie.

Kurz Prírodovedné vzdelávanie je členený do siedmich kapitol:

1. Cytológia a fyziológia
2. Živočíchy
3. Rastliny
4. Huby a lišajníky
5. Poznávanie prírodnín
6. Neživá príroda a prírodné javy
7. Metodika prírodovedného vzdelávania

Každá kapitola je členená do týchto piatich častí:

- A. Obsahové zameranie kapitoly.
- B. Študijný materiál, ktorý tvorí nosnú časť kurzu. Tvoria ho učebné texty, doplnené názornými obrázkami, schémami, tabuľkami, grafmi ap.

Študijný materiál

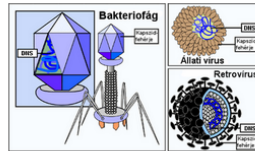

1 Bunka

Bunka je základná stavebná a funkčná jednotka živých organizmov. Veľkosť buniek je rôzna. Väčšinou majú mikroskopické rozmery, makroskopické rozmery majú vajcia plazov a vtákov. Najväčšou živočíšnou bunkou je pštosie vajce. Najväčšou ľudskou bunkou je ženská pohlavná bunka – vajíčko.

Existujú aj organizmy – vírusy, ktorých telo netvorí bunka. Skladajú sa len z nukleovej kyseliny (deoxyribonukleovej kyseliny – DNA alebo ribonukleovej kyseliny – RNA) a bielkoviny, ktorá tvorí obal, tzv. kapsidu.

Vírusy nežijú samostatne, žijú a rozmnožujú sa len v hostiteľovi. Podľa hostiteľa rozlišujeme: bakteriofágy (hostiteľom je baktéria), fytopatogénne vírusy (hostiteľom je rastlina), zoopatogénne vírusy (hostiteľom je živočích) a mykovírusy (hostiteľom je huba).

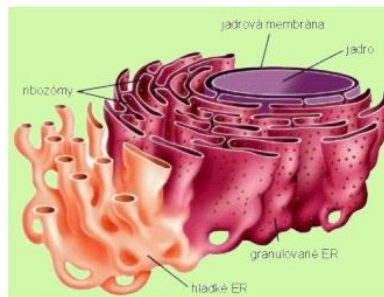
Bakteriofág

Obrázok 2. Ukážka študijného materiálu venovanému bunke.

Zdroj: vlastné spracovanie.

C. Súbor ďalších obrázkov, videí, ktoré zvyšujú názornosť študijnému textu.

Endoplazmatické retikulum

Zdroj: http://www.oskole.sk/?id_cat=55&clanok=4606

Obrázok 3. Ukážka obrázku – orgány bunky.

Zdroj: vlastné spracovanie.

D. Súbor úloh na precvičenie a upevnenie učiva danej kapitoly.

Úlohy na precvičenie

Téma bunka

1. Charakterizujte bunku.
2. Charakterizujte vírus.
3. Vymenujte troch zástupcov vírusov.
4. Vysvetlite rozdiel medzi prokaryotickou a eukaryotickou bunkou.
5. Vysvetlite, akú funkciu má plazmid v bakteriálnej bunke.
6. Guľovité baktérie voláme bacily. áno – nie

Obrázok 4. Ukážka úloh na precvičenie študijného materiálu danej kapitoly.

Zdroj: vlastné spracovanie.

E. Cvičný test, ktorý obsahuje 5 až 6 testových úloh obsahovo zameraných na študijný materiál danej kapitoly. Test obsahuje dve formy testových úloh: dichotomické a polytomické s jednou správnou odpoveďou.

NAVIGÁCIA V TESTE

1 2 3 4 5 6

Ukončiť pokus ...

Začať nový náhľad

NAVIGÁCIA V TESTE

1 2 3 4 5 6

Ukončiť pokus ...

Začať nový náhľad

NAVIGÁCIA V TESTE

1 2 3 4 5 6

Ukončiť pokus ...

Začať nový náhľad

Administrácia factu

Otázka 3

Ešte nezodpovedané

Max. hodnotenie 1,00

Flag question

Upraviť otázku

Vnútro bunkové trávenie zabezpečujú:

Vyberte jednu:

a. vakuoly

b. lyzozómy

c. leukoplasty

d. chloroplasty

Otázka 6

Ešte nezodpovedané

Max. hodnotenie 1,00

Flag question

Upraviť otázku

Poplazi sa jahody rozmnožuje pohlavne.

Vyberte jednu:

Pravda

Nepravda

Obrázok 5. Ukážka testových úloh na precvičenie študijného materiálu danej kapitoly.
Zdroj: vlastné spracovanie.

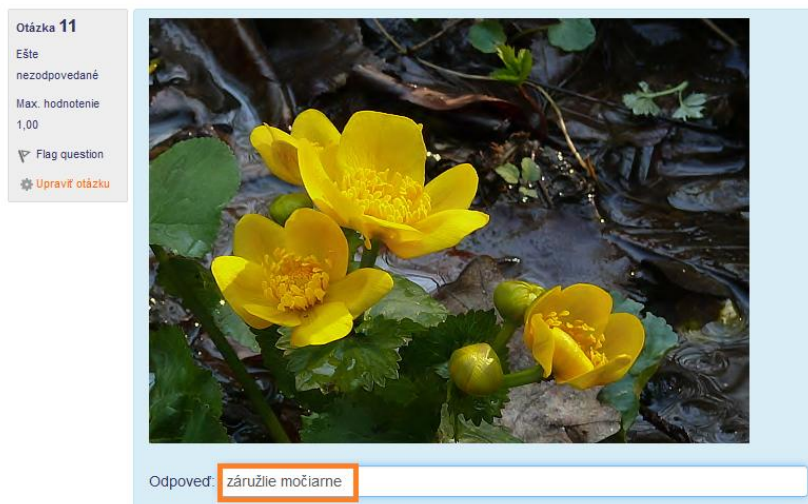
F. Zhrnutie kapitoly a zoznam bibliografických odkazov.

V piatej kapitole sú uložené obrázky rastlín, živočíchov a húb s rodovými a druhovými menami (pozri obrázok 6), určovanie ktorých je obsahom priebežného hodnotenia. Študenti musia správne určiť 12 organizmov z celkového počtu 1%, tj. napísať ich rodové a druhové meno pod obrázok organizmu (pozri obrázok 7).

Muchotrávka zelená

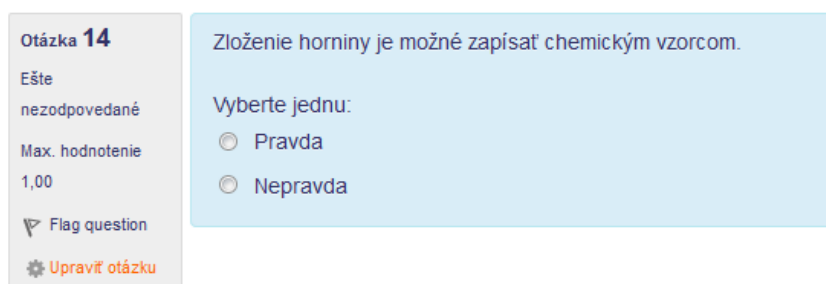
Obrázok 6. Ukážka organizmu určeného na poznávanie – muchotrávka zelená.
Zdroj: vlastné spracovanie.

Obrázok 7. Ukážka riešenej testovej úlohy na určovanie organizmov.
Zdroj: vlastné spracovanie.

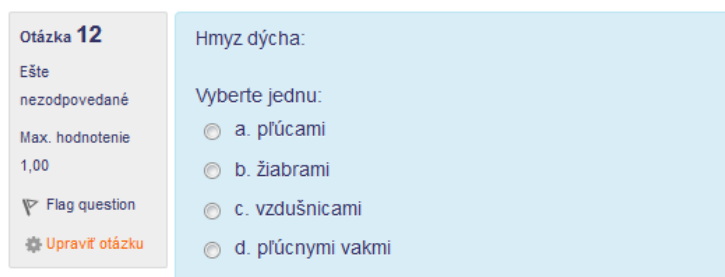
V elektronickom kurze využívame aj elektronické testovanie prírodovedných poznatkov. Záverečný test obsahuje 25 testových úloh. Didaktický test obsahuje rôzne formy testových úloh (Bernátová 2013):

- A. Prvou formou je dichotomická testová úloha, ktorá patrí k zatvoreným testovým úlohám. Formulovaná je v podobe tvrdenia a riešiteľ má rozhodnúť či je tvrdenie správne alebo nesprávne. Pozri obrázok 8.

Obrázok 8. Dichotomická testová úloha.
Zdroj: vlastné spracovanie.

- B. Polytomická testová úloha (zatvorená testová úloha) ponúka viac možných odpovedí. Moodle ponúka dva varianty tejto testovej úlohy a to jedna správna odpoveď alebo viac správnych odpovedí. Pozri obrázok 9.

Obrázok 9. Polytomická testová úloha s jedným správnym riešením.
Zdroj: vlastné spracovanie.

- C. Pri doplňovacej testovej úlohy, ktorá patrí k otvoreným testovým úlohám, riešiteľ tvorí krátku odpoveď v podobe číslice, jedného slova. Je vhodná najmä pri testovaní zapamätaných faktov. Môže sa využívať vtedy, ak odpoveď je jednoznačná. Pri tvorbe otvorených testových úloh autor zadáva citlivosť na rozlišovanie malých a veľkých písmen. Môže zvoliť alternatívu, že na rozlišovaní veľkých a malých písmen nezávisí alebo závisí. Pozri obrázok 10.

The screenshot shows a Moodle question interface. On the left, a sidebar contains the question ID 'Otázka 18', status 'Ešte nezodpovedané', maximum score 'Max. hodnotenie 1,00', and buttons for 'Flag question' and 'Upravíť otázku'. The main area displays the question text 'Koreňový systém, ktorý tvoria adventívne korene nazývame:' followed by an 'Odpoveď:' label and a large empty text input field.

Obrázok 10. Doplňovacia testová úloha.
Zdroj: vlastné spracovanie.

- D. V priradovacej testovej úlohe (zatvorená testová úloha) riešiteľ testu musí správne priradiť k pojmom v ľavom stĺpci pojem z ponúkaných možností v pravom stĺpci. Pozri obrázok 11.

The screenshot shows a Moodle matching question interface. The question text is 'Priradte k rastlinnému druhu typ listu:'. Below this, there are two columns of items. The left column contains plant names: 'ďatelina lúčna', 'fialka voňavá', 'pagaštan konský', 'dub zimný', and 'kosatec žltý'. The right column contains leaf types: 'zložený list', 'zložený list', 'Vybrať ...', 'jednoduchý list', and 'Vybrať ...'. Each plant name is paired with a dropdown menu containing a leaf type.

Obrázok 11. Priradovacia testová úloha
Zdroj: vlastné spracovanie.

Zoznam bibliografických odkazov

- Beisetzer, P., Burgerová, J., Maněna, V., Maněnová, M., Myška, K. (2013). *Začínáme s e-learningom*. Prešov: FHPV PU v Prešove.
- Bernátová, R. (2013). Elektronické testovanie v Moodli. In: *Súčasný trendy elektronického vzdelávania* (s. 42-47) [elektronický zdroj]: recenzovaný zborník príspevkov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, CD-ROM.
- Fikar, M. (2011). *Moodle 2. Príručka učiteľa*. [online]. Bratislava: FCHPT STU. Dostupné z: http://moodle.uniag.sk/pluginfile.php/15313/mod_resource/content/2/Navod%20na%20pouzivanie%20MOODLE%20.pdf.

Hedviga KOCHOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

PRÍPRAVA BUDÚCICH PEDAGÓGOV V OBLASTI DIGITÁLNYCH TECHNOLÓGIÍ NA PEDAGOGICKEJ FAKULTE PU V PREŠOVE

Abstrakt

Pedagogická prax vyžaduje od učiteľov primárneho stupňa široký záber vedomostí, zručností. Oblasť digitálnych technológií je špecifická svojím stálym dynamickým vývojom, čo si vyžaduje od učiteľa neustále vzdelávanie. Príprava učiteľov začína štúdiom na vysokej škole. Príspevok popisuje prípravu budúcich pedagógov v oblasti digitálnych technológií na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Predstavuje obsah jednotlivých predmetov zameraných na moderné technológie.

Kľúčové slová: pregraduálna príprava, pedagóg, digitálne technológie, predprimárne vzdelávanie, primárne vzdelávanie.

Abstract

Teaching experience required of teachers of primary grade wide range of knowledge, skills. Of digital technologies it is specific to its constant dynamic development, which requires the constant teacher training. Teacher training begins studying at university. This paper describes the preparation of future teachers in the field of digital technologies at the Pedagogical Faculty of Education in University of Prešov. It represents the content of subjects focusing on advanced technology.

Key words: undergraduate courses, pedagogue, digital technologies, preprimary education, primary education.

Úvod

Profil absolventa pedagogických fakúlt má korešpondovať s požiadavkami pedagogickej reality. V súčasnosti sa v súvislosti s profilom absolventa učiteľského študijného programu hovorí väčšinou o kompetenciách učiteľa. Švec (1999) definuje tri skupiny učiteľských kompetencií: kompetencie k výchove a vyučovaniu, kompetencie osobnostné a kompetencie rozvíjajúce osobnosť učiteľa. Vzhľadom k vstupu moderných digitálnych technológií do vzdelávania vznikla požiadavka rozvoja digitálnych kompetencií budúcich pedagógov. Pavelka (2012) uvádza, že dôležité procesy a aktivity, ktoré sa z aspektu zavádzania a využívania prostriedkov informačno-komunikačných technológií (ďalej IKT) a vzdelávania k digitálnym kompetenciám realizovali v posledných rokoch i v súčasnosti v školstve sú:

- obrovské tempo vývoja a ponuky nových technológií a IKT prostriedkov pre výučbu;
- informatizácia školstva na všetkých jeho stupňoch realizovaná centrálnou, prostredníctvom ES fondov, rôznych grantových schém a pod.;
- prijatie školského zákona z r. 2008 a z tohto prebiehajúce školská reforma.

Rozvoj digitálnych kompetencií budúcich pedagógov na Pedagogickej Fakulte PU v Prešove

Vyššie spomínané procesy a aktivity ovplyvnili aj zmeny v študijných učiteľských programov na Pedagogickej fakulte (ďalej PF) PU v Prešove. Z povinne voliteľných a voliteľných predmetov sa v rámci akreditácie pretransformovali niektoré na povinné. Kompetencie učiteľa sa v oblasti digitálnych technológií vytvárajú postupne v týchto troch úrovniach:

- technická – učiteľ dokáže ovládať prostriedok a nástroj;
- metodická – učiteľ dokáže metodicky analyzovať možnosti využitia prostriedkov, nástrojov pre proces učenia a učenia sa u detí;
- didaktická – učiteľ dokáže vhodne využívať metódy a formy s využitím digitálneho obsahu prostredníctvom prostriedkov a nástrojov.

Cieľom pregraduálnej prípravy je dosiahnutie tretej, najvyššej úrovne, čo však zahŕňa aj dosiahnutie predošlých, ako podmienky pre efektívne a zmysluplné využitie vo výchovno-vzdelávacom procese. Verlík (2016) konštatuje, že by sme mali smerovať od úrovne gramotného využívania, cez úroveň kompetentného porozumenia, až po úroveň tvorivého uplatnenia. V zhode s Pavelkom (2012) musíme však konštatovať, že mnoho študentov nezvláda ani základné ovládanie programového vybavenia počítačov v školách balíkom Office, čo ovplyvňuje základnú úroveň rozvoja kompetencií.

Vzhľadom k zameraniu študijných programov na PF PU v Prešove (na vekovú kategóriu predškolského a mladšieho školského veku) je nutné vyžadovať ešte precíznejšie zvládanie didaktickej úrovne od budúcich učiteľov, aby nedochádzalo k negatívnym vplyvom na deti a žiakov, ktoré som moderným technológiám vyčítané.

Podľa nášho názoru príprava budúcich učiteľov je podmienená požiadavkám z kurikulárnych dokumentov pre predprimárne a primárne vzdelávanie. Študent musí zvládnuť obsah, ktorý ako učiteľ má použiť vo svojej pedagogickej praxi. Z tohto dôvodu vychádzame pri príprave obsahu predmetov na bakalárskom stupni vysokoškolskej prípravy aj zo Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie (2015), v ktorom sú definované výkonové štandardy, ktoré má dosiahnuť dieťa predškolského veku po ukončení predprimárneho vzdelávania:

- Ovláda základy práce s digitálnymi technológiami, vie ovládať digitálne hry či používať digitálne animované programy určené pre danú vekovú skupinu a pod.
- na niektorej z dostupných digitálnych pomôcok (podľa možností konkrétnej materskej školy), ktorá simuluje pravouhlý pohyb v štvorcovej sieti vie pomocou tlačidiel prejsť určenú trasu a to aj s prekážkami, pri tom zbiera a ukladá určené predmety, dodržiava správne poradie činností. naraz dokáže naplánovať až 4 kroky takejto cesty.
- na niektorej z dostupných digitálnych pomôcok vie kresliť, farebne vyplňať uzavreté plochy, vyberať a umiestňovať obrázky
- uvedomuje si existenciu masmédií (vi identifikovať, že niečo počul v televízii, v rádiu, že existujú časopisy).

Štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie (2015), v ktorom učebný plán obsahuje povinný predmet Informatika od tretieho ročníka je východiskom pre obsah predmetu na magisterskom stupni štúdia Didaktika IKT v primárnej edukácii. Príprava študentov v oblasti digitálnych technológií sa prelína celým štúdiom. V tabuľkách 1, 2 sumarizujeme zastúpenie predmetov v bakalárskom a magisterskom stupni štúdia (študijný odbor predškolská

a elementárna pedagogika), ktoré sa podľa názvu a obsahu informačného listu predmetu dali identifikovať v spojitosti s digitálnymi technológiami a rozvojom digitálnych kompetencií budúcich učiteľov.

Tabuľka 1

Predmety zabezpečujúce vzdelávania v oblasti digitálnych technológií v študijnom programe predškolská a elementárna pedagogika – bakalársky stupeň štúdia

Ročník	Semester	Názov predmetu	Typ predmetu	Počet kreditov	Hodinová dotácia		
					P	S	C
1.	Letný	IKT v predškolskej a elementárnej pedagogike	P	3	1	1	
2.	Letný	Matematika a počítač	PV	2		1	
2.	Letný	Práca s náučným textom a hypertextom	PV	2		1	
3.	Zimný	Digitálne technológie a dieťa predškolského veku	PV	2		1	

Legenda:

P – povinný predmet

PV – povinne voliteľný predmet

P – prednáška

S – seminár

C – cvičenie.

Tabuľka 2

Predmety zabezpečujúce vzdelávania v oblasti digitálnych technológií v študijnom programe učiteľstvo pre primárne vzdelávanie – magisterský stupeň štúdia

Ročník	Semester	Názov predmetu	Typ predmetu	Počet kreditov	Hodinová dotácia		
					P	S	C
1.	Zimný	Didaktika IKT v primárnej edukácii	P	3	1	1	
2.	Zimný	Multimédia v hudobnej výchove	PV	2		1	
3.	Letný	Mediálna výchova	PV	2		1	
2.	Letný	Interaktívna tabuľa vo vzdelávaní	PV	2		1	
2.	Letný	Tvorba elektronických dokumentov	PV	2		1	

Legenda: ako v tabuľke 1.

V tabuľke 3 sú uvedené obsahové výsledky zadané v informačných listoch povinných predmetov zameraných na rozvoj digitálnych kompetencií študentov.

Tabuľka 3

Obsahové zameranie povinných predmetov v oblasti IKT na PF PU v Prešove

Bakalárske štúdium	
1. r. LS	IKT v predškolskej a voľnočasovej edukácii
Očakávané výsledky vzdelávania	<p>Absolvent predmetu dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakterizovať informačno-komunikačné technológie; – poznať a rešpektovať pedagogicko-psychologické aspekty IKT v edukácii; – charakterizovať východiská, nevyhnutné podmienky aplikácie IKT do edukácie, hodnotiť možnosti a riziká pri aplikácii IKT u detí predškolského a mladšieho školského veku; – charakterizovať a vysvetliť význam digitálnych hračiek; – charakterizovať softvér a druhy softvérov v edukácii, poznať možnosti ich využitia; – charakterizovať interaktívnu tabuľu, poznať typy, možnosti jej využitia v edukácii; – v teoretickej rovine analyzovať možnosti spolupráce rodičov a školy vo využití IKT; – analyzovať a zdôvodniť možnosti využitia IKT u detí so špeciálnymi potrebami v edukácii; – aplikovať teoretické poznatky pri príprave činností pre deti predškolského a mladšieho školského veku; – špecifikovať význam využitia IKT v edukácii.
Magisterské štúdium	
1. r. ZS	Didaktika IKT v primárnej edukácii
Očakávané výsledky vzdelávania	<p>Absolvent predmetu dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vymedziť základné pojmy z oblasti informačných a komunikačných technológií; – charakterizovať súčasnú spoločnosť z hľadiska IKT; – vymedziť oblasť aplikácie IKT vo vzdelávaní vo všeobecnosti; – vysvetliť potrebu informačnej gramotnosti, informačnej výchovy u žiakov mladšieho školského veku; – popísať možnosti aplikácie IKT z hľadiska primeranosti veku žiaka; – ovládať aplikačný a systémový softvér; – vytvoriť vlastné elektronické učebné materiály; – didakticky aplikovať IKT v nadväznosti na konkrétne predmety vyučované základnej škole.

Prepojenie teoretických vedomostí a získaných zručností s pedagogickou realitou je deklarované v rámci pedagogickej praxe. V bakalárskom stupni štúdia je v prvom ročníku prepojená pedagogická prax s predmetom *IKT v predškolskej a voľnočasovej edukácii*, počas ktorej je študent povinný realizovať vzdelávaciu aktivitu s využitím informačno-komunikačných technológií. Podrobnejšie sa obsahovému zameraniu pedagogickej praxe v bakalárskom stupni vysokoškolskej prípravy venuje Miňová (2015). V magisterskom stupni je vzhľadom k rozsahu štúdia a pedagogickej praxe podmienka využitia IKT vo výchovno-vzdelávacom procese až pri záverečnej súvislej praxi. Zároveň, ak študent realizuje prax v ročníku, kde sa vyučuje informatika, je jeho povinnosťou odučiť si samostatne tento predmet.

Záver

Príprava budúcich pedagógov musí zohľadňovať požiadavky pedagogickej prax. Oblasť moderných technológií vo vzdelávaní na primárnom a predprimárnom stupni získala v kurikulárnych dokumentoch pevné postavenie, preto je povinnosťou fakúlt zohľadňovať túto požiadavku a poskytnúť pre študentov dostatočný priestor a kvalitu pre ich rozvoj digitálnych kompetencií. V príspevku sme poukázali na možnosti rozvoja digitálnych kompetencií počas bakalárskeho a magisterského štúdia v študijnom odbore predškolská a elementárna pedagogika.

Zoznam bibliografických odkazov

- Miňová, M. (2016). Študent Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a jeho pedagogická prax v materskej škole. In: *Učiteľské praxe – súčasné poznatky a perspektívy* (s. 102-110). Brno: MU. Dostupné na internete: <https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2015/02/829-15-510-1-10-20160711.pdf>
- Pavelka, J. (2012). Digitálne kompetencie budúcich učiteľov techniky v základnej škole. In: *Kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie III: ročenka Centra celoživotného a kompetenčného vzdelávania Prešovskej univerzity v Prešove* (s. 67-71). Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove.
- Švec, V. (1999). *Pedagogická príprava budúcich učiteľů: problémy, inspirace*. Brno: Paido.
- Verlík, J. (2016). *Digitálne kompetencie nie sú (iba) počítačová či informačná gramotnosť*. Dostupné na internete: www.mlearning.sk/?p=1915.

Sabína VODOVÁ, SR

Prešovská univerzita v Prešove

ONLINE VZDELÁVANIE (BUDÚCICH) PEDAGÓGOV

Abstrakt

Príspevok sa venuje problematike e-learningu realizovanom vo forme online kurzov, ktoré môžu využiť aj pedagógovia ako ďalšiu formu sebazvdelávania. Uvádza aj konkrétne webové stránky, prostredníctvom ktorých sa dá zúčastniť online kurzov a praktickú ukážku účasti na jednom z kurzov.

Kľúčové slová: e-learning, online vzdelávanie, online kurzy, budúci pedagógovia.

Abstract

The paper is dedicated to e-learning through online courses over the Internet, which can benefit as other forms of pedagogical education. It indicates even concrete websites through which we can participate in online courses with practical example of participation in one of the course.

Key words: e-learning, online education, online courses, educators.

Úvod

Miera rozvoja moderných informačných a komunikačných technológií za posledné desaťročie je nesmierne vysoké a tieto technológie stihli už preniknúť do všetkých oblastí ľudského života. Aj preto nás vplyv dnešnej instantnej spoločnosti vedie k efektívnejšiemu využívaniu týchto moderných technológií. Jedným zo spôsobov, ktorým môžeme túto požiadavku naplniť, je nová forma vzdelávania e-learning.

1. E-learning

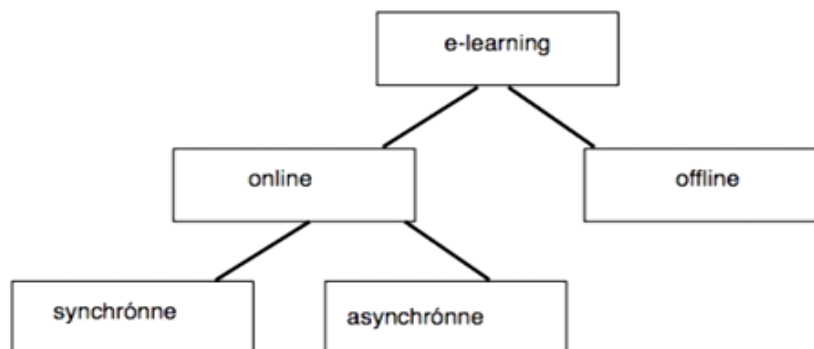
E-learning, alebo jeho synonymum online learning je, ako ho definujú Clark a Mayer (2003), učenie sprostredkované počítačom formou CD-ROM, Internetu či intranetu s nasledujúcimi vlastnosťami:

- zahŕňa obsah podstatný pre dosiahnutie vzdelávacích cieľov,
- používa metódy ako precvičovanie a príklady,
- používa elementy ako texty a obrázky pre sprostredkovanie obsahu a metód,
- vytvára nové vedomosti a zručnosti na dosiahnutie individuálnych cieľov či zlepšenie výkonu organizácie.

Na základe takejto definície obsahuje e-learning nie len informácie, ale aj návody, metódy a techniky, ktoré pomôžu pedagógom zvládnuť obsah vzdelávania, je sprostredkovaný cez počítače (tablety, notebooky..) vo forme tlačeného alebo hovoreného textu a grafiky (obrázky, ilustrácie, fotografie, grafy, schémy, animácie, videá...). Takéto vzdelávanie má za cieľ pomôcť pedagógom dosiahnuť individuálne vzdelávacie ciele, respektíve zlepšiť činnosť organizácie, pre ktorú pedagógovia pracujú.

Takéto vymedzenie online vzdelávania je však dosť široké. Pri užšom vymedzení tohto pojmu sa chápe rozdiel medzi klasickým školským vzdelávaním a e-learning vzdelávaním v časovom a priestorovom nesúlade dvoch zúčastnených strán. Znamená to, že emitent (odosielateľ informácie, v našom prípade vyučujúci pedagóg) a recipient (prijímateľ informácie,

v našom prípade študent/pedagóg) sa reálne nestretávajú v rovnakom priestore a v niektorých prípadoch ani v čase. Na základe toho by sme mohli rozdeliť e-learning na:

Obrázok 1. Základné formy e-learningu.

Zdroj: *E-learning (nejen) pro pedagogy*, K. Kopecký, 2006, Olomouc: HANEX.

Synchronná podoba online vzdelávania znamená byť v reálnom čase pripojený na internet, aby mohol účastník vzdelávania komunikovať s tútorom, prípadne ostatnými účastníkmi. Pri **asynchronnom** online e-learningu sa nevyžaduje časové zladenie účastníkov vzdelávania. Toto riešenie komunikácie využívajú väčšinou diskusné fóra, hromadná mailová korešpondenciu, prípadne rôzne formy virtuálnych nástieniek a pod. Tejto forme síce chýba výhoda komunikácie v reálnom čase, nekladie však zvýšené nároky na čas účastníkov, a tak môžu čítať, resp. reagovať na správy kedykoľvek, čo má nesporné výhody pre viac časovo zaneprázdnených účastníkov.

2. Online vzdelávanie prostredníctvom kurzov v kontexte ďalšieho vzdelávania budúcich pedagógov

Existuje veľké množstvo on-line platených, resp. voľne dostupných kurzov, počnúc od jazykových, cez počítačové, tvorbu www stránok až po školenia povinné zo zákona, hudobné, dizajnové, matematické, teoretické alebo praktické, filozofické, literárne a rôzne iné.

Na webovej stránke www.raspir.szm.com je dostupný zoznam online kurzov. Zoznam, ktorého dostupnosť sme overili je doplnený o uvedenie jazykovej mutácie stránky a finančnú náročnosť pre absolvovanie kurzov.

A) JAZYKOVÉ KURZY:

- **e-academy.sk** – tento kurz vychádza z metodológie všeobecne uznávanej medzinárodnej učebnice Headway, teda z britskej angličtiny, ale pri vysvetľovaní gramatiky prihliada na slovenský spôsob myslenia. Je časovo flexibilný, pretože sa učíte vtedy, keď máte čas. Stránka je v slovenčine. Celý kurz v rozsahu 40 lekcii je zadarmo.
- **eslgo.com** – tieto kurzy boli zostrojené Američanom Jamesom Trottaom a sú určené pre tých, pre ktorých je angličtina cudzím jazykom. Celé je založené na teórii gramatiky a slovíčok, ktoré si osvojíme a následne si to môžeme overiť v testoch. Svoje vedomosti si tu overujeme napísaním správy na „tabuľu“, ktorú zakladatelia tejto stránky vyhodnotia. Tento kurz sa dá absolvovať kedykoľvek, je v angličtine a je zadarmo.

- **bbc.co.uk** – vybrané kurzy angličtiny, francúzštiny, taliančiny..., ktoré sa vyučujú prostredníctvom videí a workshopov tvorené rozličnými autormi z Anglicka na jednotlivé témy jazyka zadarmo. Stránka, ako aj videá sú v angličtine.
- **internetlanguageschool.en101.com** – je inovatívny online vzdelávací systém. Používa inovatívne učebné riešenia, prostredníctvom ktorých je osvojovanie si angličtiny jednoduchšie a rýchlejšie. Stránka je v angličtine, ponúka výučbu aj zadarmo, niektoré balíky sú však za poplatok.
- **e-slovak.sk** – je e-learningový kurz slovenčiny ako cudzieho jazyka, ktorého cieľom je získanie základných jazykových zručností, ktoré možno aplikovať na každodenné situácie. Kurz je postavený na učebnici Krížom-krážom. Po jeho absolvovaní si osvojíte slovenčinu na úrovni A1. Stránka je po anglicky. Kurz si sami časovo prispôbujeme a je zadarmo.
- **vyucba-anglictiny.sk** – výučba angličtiny pre začiatočníkov rovnako ako aj pre pokročilých online, s individuálnym prispôbením obsahu aj časovej dotácie. V určených hodinách sa dá konzultovať s vyškolenými lektormi prostredníctvom internetu. Kurzy sú platené a stránka je v slovenčine.

B) POČÍTAČOVÉ KURZY

- **etki.php5.sk** – lekcie zamerané na programovanie v najdostupnejšom a najrozšírenejšom jazyku Visual Basic for Applications, ktorý je súčasťou MS Office. Všetko môžete absolvovať zadarmo. Stránka je v slovenčine.
- **doodlekit.com** – jednoduchý návod na vytvorenie web stránky prostredníctvom jednotlivých krokov. Základná verzia je zadarmo, ale za pokročilú sa platí 10-40 € za mesiac. Pre absolvovanie kurzu je nutná znalosť angličtiny.
- **pavel.lasakovi.com** – stránka obsahujúca návody ako pracovať v rôznych programoch (elektro, programovací, grafický sw,...). Stránka je po slovensky a je to bezplatné.

C) EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND

- **kurzy.education.sk** – projekt si kladie za úlohu zvýšiť odborný potenciál učiteľov a výchovných poradcov, ktorí pôsobia medzi deťmi a mladými ľuďmi v čase mimo vyučovania. Vedie ich k osvojeniu si špecifických princípov, metód a nástrojov neformálneho vzdelávania. Kurzy sú vo väčšine prípadov platené a stránka je v slovenskom jazyku.
- **www.modernlearning.org** – prostredníctvom kurzu Metodológia flexibilného vzdelávania sa účastníci oboznámia so základnými prvkami a charakteristikami tzv. flexibilného vzdelávania, špeciálne s formou e-vzdelávania. Webová stránka je v angličtine a je zadarmo. Môžeme tu nájsť aj presmerovanie na ďalšie stránky, na ktorých prebiehajú online kurzy (napríklad Academic Earth, Mit Open Courserware).
- **kurzy.edumenu.cz** – stránka obsahuje kurzy zamerané na zvýšenie kvalifikácie, profesijnej úrovne, motiváciu k sebarozvoju, vzdelávanie v oblasti PC (Word, Excel, Internet Explorer), prezentáciu a komunikáciu, pomoc pri hľadaní zamestnania. Webová stránka je v češtine a dané kurzy sú spoplatnené.

D) E-TESTY

- **e-learning.webzdarma.cz** – testovanie vedomostí z nemeckého jazyka, zadarmo. Stránka je v slovenskom jazyku.
- **english.language.webpark.pl** – gramatický test úrovne anglického jazyka, zadarmo. Stránka je v poľskom jazyku.

Veľkou výhodou elektronického testovania je okamžitá spätná väzba pre riešiteľa testu. Po ukončení a odoslaní testu sa riešiteľovi okamžite zobrazí informácia o úspešnosti riešenia testu (Bernátová, 2013).

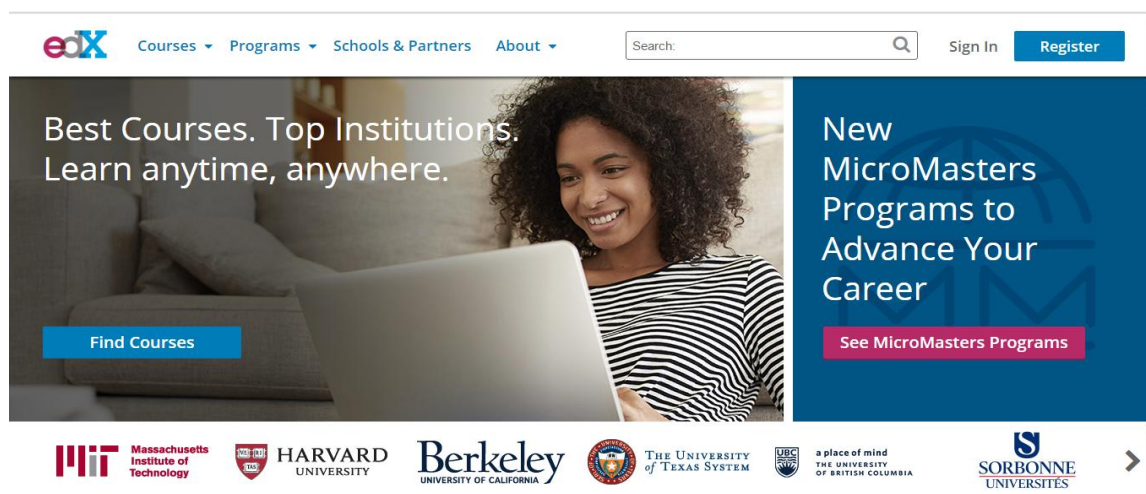
E) INÉ

- **fyzikus.fmph.uniba.sk** – E-learning učiteľov fyziky, zadarmo. Stránka je v slovenčine.
- **Aristoteles.cz** – Stránka pre tých, ktorí sa chcú naučiť matematiku, chémiu a fyziku. Teória zadarmo, riešenie príkladov za poplatok. Stránka je v češtine.

Ponuka webových stránok, ktoré ponúkajú online vzdelávanie, je nesmierne široká a aj preto sa pri výbere najvhodnejšieho kurzu sa nedá zhodnúť na jednom. Každý preferuje niečo iné či sa to už týka zamerania, obsahu alebo spôsobu podania. Tieto kurzy sú väčšinou stavané tak, aby sa ich účastník v nich nestratil. Pre lepšie znázornenie, ako taký kurz môže vyzeráť, sme sa rozhodli zaregistrovať sa na stránke www.edx.org, ktoré demonštrujeme v ďalšej časti práce.

3. Online vzdelávanie prostredníctvom webovej stránky www.edx.org

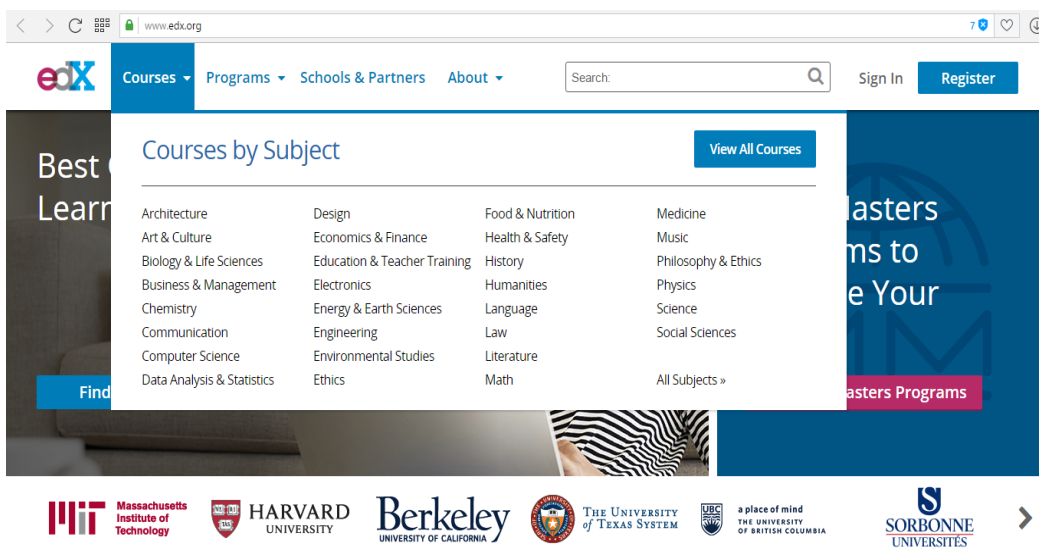
Už pri prvom pohľade pôsobí táto webová stránka pekne prehľadne, bez zbytočností a pre návštevníka, ktorý tu je prvýkrát, je veľmi jednoduché sa tu orientovať. Nevýhodou je možno len to, že stránka je v anglickom jazyku. Jednotlivé kurzy sú v anglickom, talianskom, španielskom jazyku a i. Pred výberom kurzu je nutné sa registrovať.

Obrázok 2. Úvodná stránka www.edx.org.

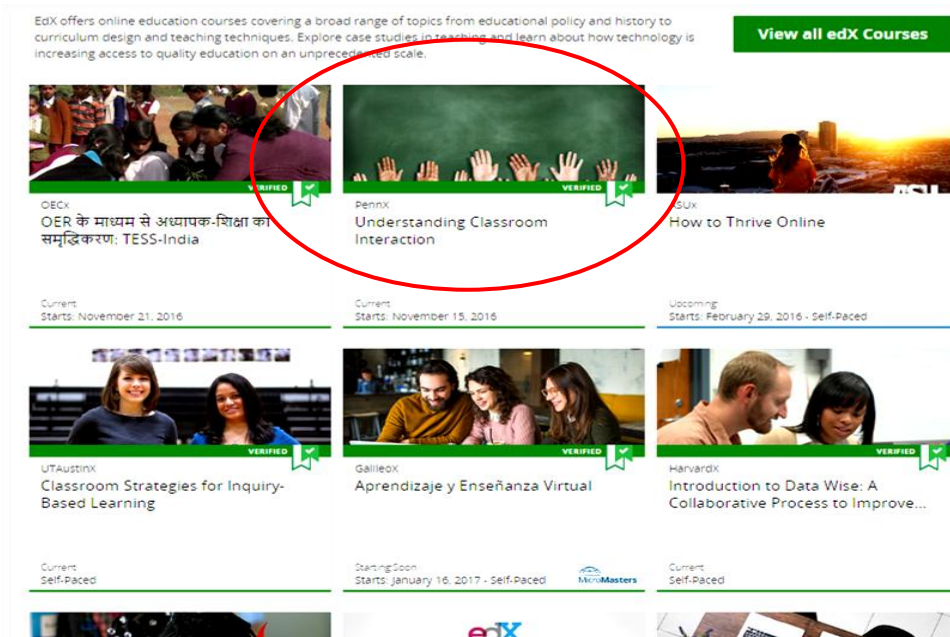
Zdroj: vlastné spracovanie.

Následne v sekcii „Courses” sa vyberie oblasť, v ktorej by ste sa chceli vzdelávať. Na výber tu je architektúra, umenie a kultúra, biológia, životné vedy, obchod a manažment, dizajn, etika, matematika, jazyky, právo, medicína a mnoho ďalších.

Obrázok 3. Výber oblasti.
Zdroj: www.edx.org (cit.: 27.10.2016).

Vzhľadom k zameraniu príspevku si v našom prípade vyberieme *Education & Teacher training*, teda vzdelávanie a tréning učiteľov. Po otvorení sa nám načíta zoznam konkrétnych kurzov, ktorých sa môžeme zúčastniť. Pri týchto kurzoch v ľavom dolnom rohu nájdeme informáciu, či už kurz začal, alebo len začne, presný dátum, poprípade či si jeho trvanie prispôbujeme sami. Najbližší kurz začne napríklad 1. Januára 2017 z oblasti vzdelávania a tréningu učiteľov s názvom „Study Abroad USA: Building Capacity for US Institutions”, teda v preklade Štúdium za hranicami USA: Budovanie kapacít pre inštitúcie v USA. Po otvorení kurzu sa objavia podrobné informácie, ako napríklad dĺžka trvania kurzu, časová dotácia na jeden týždeň, cena (kurz je zadarmo, ale za certifikát sa platí), inštitúcia, prostredníctvom ktorej daný kurz absolvujete, jazyk kurzu a videí a úroveň. Zároveň sa tu dočítame aj o základnej charakteristike kurzu, čo sa naučíme a kto sú vlastne inštruktormi.

Obrázok 4. Výber z kurzov.
Zdroj: www.edx.org (cit.: 27.10.2016).

V našom prípade si vyberáme kurz „Understanding Classroom Interaction”, teda Porozumenie interakcie v triede (obrázok 5).

The screenshot shows the edX website interface. At the top, there are navigation links for 'Courses', 'Programs', 'Schools & Partners', and 'About'. A search bar and 'Sign In'/'Register' buttons are also visible. The main content area features a course card for 'Understanding Classroom Interaction' with a green 'Enroll Now' button. Below this, there is a detailed view of the course, including a description, a list of topics to be learned, and course specifications like length (5 weeks) and effort (2-3 hours per week).

Obrázok 5. Kurz „Understanding Classroom Interaction” – základné informácie o kurze.
Zdroj: www.edx.org (cit.: 27.10.2016).

Tento konkrétny kurz trvá 5 týždňov, zaberie maximálne 2-3 hodiny týždenne, absolvujeme ho prostredníctvom inštitúcie PennX a je zadarmo (okrem overeného certifikátu, ktorý v prípade záujmu si môžete kúpiť za 49 dolárov). Je v anglickom jazyku ako väčšina kurzov a po jeho absolvovaní dosiahneme úvodnú, teda základnú úroveň v tejto téme.

The screenshot shows the course content page. The left sidebar contains a list of course units, with 'Week 1: Introduction to Classroom Interaction' selected. The main content area displays the first unit, 'Foundations of Classroom Interaction: What the research tells us'. A red oval highlights the navigation controls at the top of the unit, including 'Previous' and 'Next' buttons. Below the navigation, there is a video player with a play button and a transcript on the right side.

Obrázok 6. Výber činností v aktívnom kurze „Understanding Classroom Interaction”.
Zdroj: www.edx.org (cit.: 27.10.2016).

Po prihlásení sa do kurzu si ho môžeme hneď otvoriť a zobrazia sa tu jednotlivé týždne. Pre každý týždeň je dotácia jedného videa, kvíz, diskusia medzi ostatnými účastníkmi daného kurzu a overenie vedomostí z daného týždňa (obrázok 6). Na konci kurzu je záverečný test. Ak ste si vybrali možnosť kurzu s certifikátom, po zaplatení 49 dolárov vám ho po ukončení doručia poštou.

Záver

Vzhľadom na vysokú pokročilosť rozvoja informačných a komunikačných technológií je viac ako potrebné využiť jeho potenciál v prospech náš – budúcich učiteľov. Ako uvádzajú Burgerová a Adamkovičová (2014, s. 128), „v odborných diskurzoch sa online vzdelávaniu vyčítajú slabé stránky, ku ktorým patrí okrem iného absencia priameho kontaktu s vyučujúcim, obmedzené možnosti podpory účastníka počas samoštúdia, problémy s motiváciou, absencia kooperatívnych dimenzií učenia a pod“. Napriek tomu je podľa nášho názoru efektívna a prospešná takáto forma vzdelávania najmä pre tých priaznivcov, ktorí sa rozhodli všestranne rozvíjať aj vo voľnom čase a preferujú ďalšie vzdelávanie bez striktného rozvrhu a časového harmonogramu.

Zoznam bibliografických odkazov

- Bernátová, R. (2013). Elektronické testovanie v Moodle. In: *Súčasný trendy elektronického vzdelávania 2013* (s. 42-47) [elektronický zdroj]: recenzovaný zborník príspevkov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, CD-ROM.
- Burgerová, J., Adamkovičová, M. (2014). *Vybrané aspekty komunikačnej dimenzie e-learningu*. Prešov: PFPU.
- Clark, R.C., Mayer, R.E. (2003). *E-Learning and the Science of Instruction*. Jossey-Bass/Pfeiffer, San Francisco, 2002, 322 pp.
- Frk, B. (2010). *E-learning a online vzdelávanie dospelých*. In *Pedagogika.sk*, 1(2). Dostupné na: www.casopispedagogika.sk/rocnik-1/cislo-2/E-learning%20a%20online%20vzdelavanie%20dospelych.pdf >.
- Kopecký, K. (2006). *E-learning (nejen) pro pedagogy*. Olomouc: HANEX.

www.edx.org.

www.raspir.szm.com/index_soubory/Page6089.htm.

Vladimír PISKURA, SR
Prešovská univerzita v Prešove

INOVÁCIA VYBRANÝCH ASPEKTOV SYSTÉMU RIADENEJ VÝUČBY NA PEDAGOGICKEJ FAKULTE PU

Abstrakt

E-learning má na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove (PF PU) dlhoročnú tradíciu. Pri súčasnej generácii študentov označovanej ako „Z-generation” a v čase, kedy web vstupuje do svojej tretej vývojovej fázy (web 3.0) sa pre kvalitné a efektívne vzdelávanie na vysokej škole javí e-learningová podpora prezenčnej výučby ako nevyhnutnosť. Dôležité je pritom poznať východiská a zásady tejto špecifickej vzdelávacej formy. Predmetom predloženého príspevku je poukázať na teoretické východiská e-learningovej podpory v oblasti terciárneho vzdelávania s cieľom analyzovať a následne inovovať vybrané časti e-learningových kurzov v rámci systému riadenej výučby.

Kľúčové slová: e-learning, LMS, elektronické študijné materiály.

Abstract

At the Faculty of Education, University of Prešov in Prešov there is a long tradition of the E-learning. To reach a high quality and effectiveness of education at the university we see an e-learning support for full-time study as necessity, especially for students generation called „Z-generation” and the time of the third generation web (web 3.0). To know basis and principles of this specific education form is very important. The paper points out the theoretical basis of e-learning support at the field of tertiary education aiming to analysis and innovation of selected E-learning courses of controlled education system.

Key words: e-learning, LMS, electronic educational materials.

Úvod

Informačno-komunikačné technológie (IKT) dnes ovplyvňujú všetky sféry našej spoločnosti a tomuto vplyvu sa nevyhlo ani školstvo. V súčasnosti je už tlak informačnej spoločnosti tak silný, že skutočne dochádza k transformácii školy. Žiakov je možné vidieť používať najmodernejšie multiplatformové technológie, prechádzajú z notebooku cez tablet na SmartPhone, zdieľajú, komunikujú, tvoria web. Narodili sa do globalizovanej informačnej spoločnosti, tvoria Z-generáciu, pre ktorú sú technológie bežnou súčasťou života. Od takýchto študentov nemôžeme chcieť, aby boli v škole len pasívnymi poslucháčmi, sledujúcimi učiteľa, píšuceho kriedou na tabuľu. Školstvo neustále hľadá nové cesty efektívnejšieho vzdelávania a integrácia technológií sa ukazuje ako jedna z nich. Perspektívne a zaujímavé sa dnes ukazuje elektronické vzdelávanie – e-learning. Ten vo všeobecnosti predstavuje vzdelávanie (sa) s podporou IKT. Existuje vo viacerých formách a na PF PU je využívaný ako on-line podpora prezenčnej výučby resp. blended learning.

1. E-learning

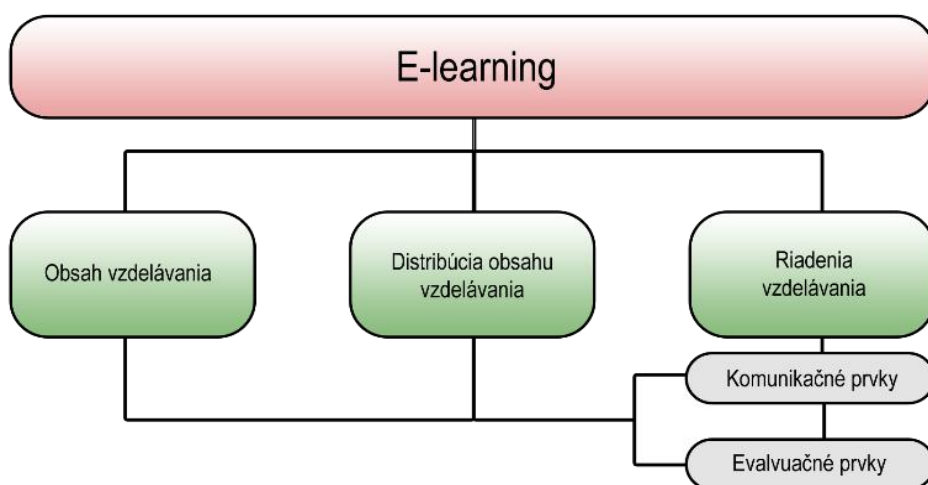
E-learning sa v súčasnosti stáva veľmi obľúbenou súčasťou vzdelávacieho procesu ako pre študentov, tak aj pre vyučujúcich. Ako píše Mokriš (2011) e-learning predstavuje konvergenciu dvoch vzdelávacích trendov: dištančného vzdelávania a vzdelávania pomocou technológií. Predstavuje novú, modernú formu vzdelávania v informačnej spoločnosti. Ponechanie anglického názvu len reflektuje globálnu úroveň tejto formy vzdelávania (Bednařiková 2010). Prvýkrát sa pojem objavil už v roku 1999 a jeho zrod sa pripisuje masovému rozšíreniu IKT (Klement 2011).

Vzhľadom na širokú škálu využitia technológií e-learning ponúka širokú škálu služieb, ktoré sú využiteľné vo vyučovaní a učení, a ktoré do istej miery určujú podobu resp. formu e-learningu (Průcha 2009). E-learning je možné deliť podľa rôznych kritérií, no najdôležitejším kritériom pre dnešného študenta je možnosť pracovať online, podľa ktorej elektronické vzdelávanie delíme na **off-line vzdelávanie**: študijný materiál je distribuovaný na rôznych dátových nosičoch – CD, DVD, USB (Turek 2010) a **on-line vzdelávanie**, študijný materiál je distribuovaný prostredníctvom sieťových kanálov.

Súčasný web 2.0 resp. 3.0 je charakteristický konektivitizmom, zdieľaním a komunikáciou užívateľov v reálnom čase (užívateľ sa aktívne zapája do tvorby dynamického obsahu webu), preto sa do popredia viac dostávajú on-line formy vzdelávania. Jednu z takýchto foriem predstavuje aj systém riadenej výučby – LMS.

2. Systém riadenej výučby

Systém LMS je najväčším predpokladom pre skutočne efektívny e-learning. Reprezentuje virtuálne výučbové prostredie, v ktorom sa nachádzajú prostriedky na podporu výučby (Klement, 2011). Predstavuje online systém na podporu vzdelávania resp. virtuálne vzdelávacie prostredie. Jeho hlavným účelom je organizácia a vedenie vyučovacieho procesu v podobe učiteľom administrovaných online kurzov (Zounek, Sudický, 2012). Podľa Barešovej (2003) každé efektívne vzdelávanie prostredníctvom e-learningu, a zároveň každé LMS musí obsahovať tri zložky: obsah vzdelávania, distribúcia obsahu vzdelávania a riadenie vzdelávania. Tieto zložky tvoria samostatný vzdelávací systém a len ak sú zastúpené a uplatňované všetky tieto zložky, je systém vzdelávania formou e-learningu kompletný a efektívny.

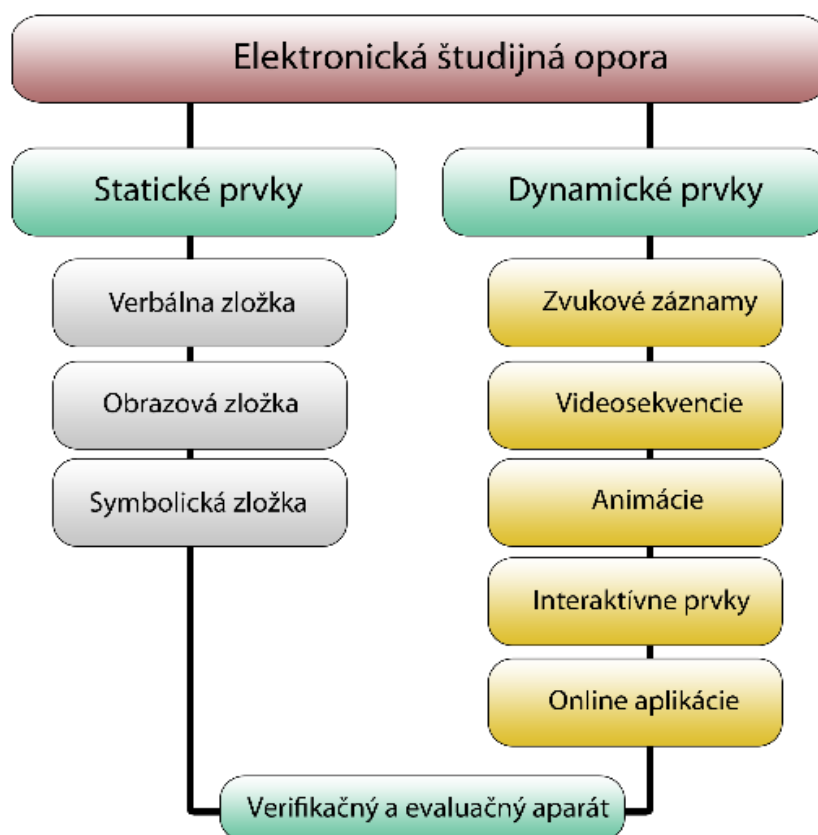
Obrázok 1. Základné zložky e-learningu.

Zdroj: *E-learning ve vzdělávání dospělých*, A. Barešová, 2003, Praha: VOX.

Obsah vzdelávania predstavuje jednotlivé e-learningové kurzy tvorené hypertextami dopĺňané statickou a dynamickou grafikou. Okrem uvedeného, a teda teoretických poznatkov, obsahuje aj praktické cvičenia pre ľahšie pochopenie vysvetľovanej problematiky a testy, ktoré umožňujú študentom ako aj učiteľom zistiť spätnú väzbu (Klement, 2011). **Distribúcia obsahu** vzdelávania reprezentuje formu, resp. komunikačný kanál medzi učiteľom a žiakom, v ktorom prebieha vzájomná výmena informácií (Ibidem). Poslednou zložkou je **administrácia**, pomocou ktorej užívateľ vykonáva správu kurzov a sledovanie výsledkov študentov (Voželínek, 2010).

3. Analýza obsahu e-vzdelávania

E-learning je spojený s novou podobou učebných materiálov, resp. s novými možnosťami ich prezentácie. Tie sa vyvinuli (museli) práve z klasických učebníc. Klasické učebnice sa teda postupne transformujú, vplyvom digitalizácie sa mení forma prezentácie ich obsahu. Klement označuje novú podobu učebných materiálov ako elektronickú študijnú oporu (EŠO), v slovenskom vzdelávacom prostredí nájdeme ekvivalent **elektronický študijný materiál** (EŠM). Uvádza, že základným rozdielom medzi klasickou učebnicou a EŠM je fakt, že EŠM obsahuje okrem textu aj multimediálne prvky s vysokou mierou interaktivity. Ich štruktúru vymedzil Kopecký a doplnil Klement (2011) ako jednotu statických prvkov, t. j. forma písaného textu, dynamických prvkov, tj. elektronická forma učebného materiálu a verifikačného – evaluačného aparátu. Je funkčným spojením textu, multimédií a interaktívnych prvkov.

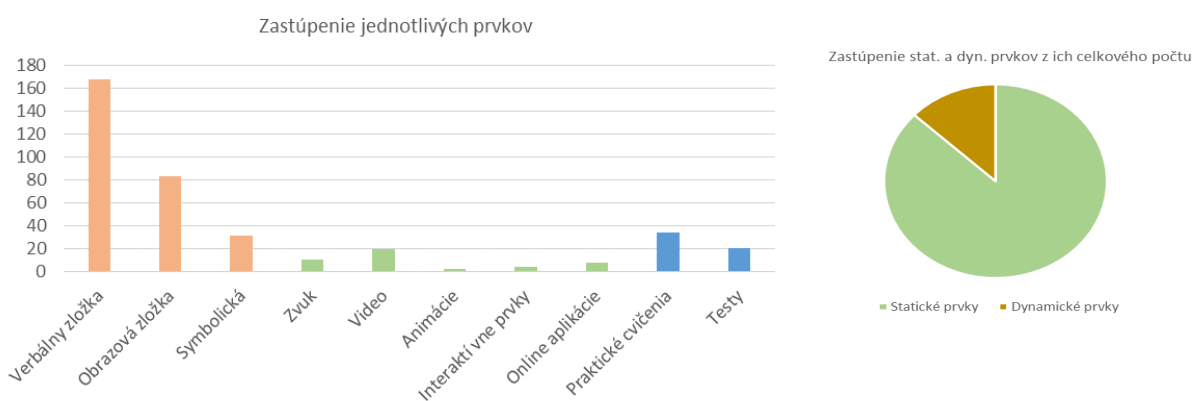

Obrázok 2. Štruktúra elektronických študijných materiálov.

Zdroj: *Přístupy k hodnocení elektronických studijních opor určených pro realizaci výuky formou e-learningu*, M. Klement, 2011, Olomouc: Věfel Ladislav.

Statické prvky sú v EŠM tvorené prevažne textom s obrazovou prílohou a doplnené o symboly, matematické vzťahy, ikony a pod. **Dynamické prvky** predstavujú multimedialnú a interaktívnu časť, ktorá môže dopĺňať, resp. úplne nahradiť statické prvky. Charakteristické sú tým, že je ich možné šíriť len elektronickou formou. **Verifikačný a evaluačný aparát** zabezpečuje spätnú väzbu medzi učiteľom a študentom.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že jadro LMS je tvorené samotnými učiteľom spravovanými e-kurzami (ktorých obsah je tvorený EŠM). Na Pedagogickej fakulte LMS Moodle v súčasnosti obsahuje 321 kurzov (stav k 6. 3. 2016). V rámci inovačného procesu vybraných aspektov sme sa v počiatočnej fáze zamerali na analýzu súčasného stavu vzťahnutú k ideálnej štruktúre EŠM na obrázku 2.

Graf 1. Zastúpenie jednotlivých prvkov v elektronických kurzoch v Moodle na PF PU v Prešove. Zdroj: vlastné spracovanie.

Jej výsledok (graf 1) poukázal na skutočnosť, že EŠM v rámci Moodle PF PU nadobúdajú kontúry skôr klasického statického textu ako plne elektronického, hypertextového študijného materiálu, doplneného o statické, dynamické a interaktívne prvky. Rozhodli sme sa preto aktualizovať vybrané kurzy s cieľom čo najviac sa priblížiť ideálnemu stavu. Jedným z inovovaných kurzov bol predmet *Didaktika IKT v primárnej edukácii* a k nej priradený online kurz rovnomenného názvu.

4. Inovácia

Predmet je vyučovaný v zimnom semestri prvého roka magisterského stupňa štúdia v študijnom programe Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie. Jeho cieľom je rozvoj didaktických zručností budúcich učiteľov a učiteliek primárneho vzdelávania s využitím IKT na 1. stupni ZŠ. V prvom kroku sme sa zamerali na vizuálnu stránku kurzu. V úvode študenta čaká privítanie s nenápadnou grafikou, po ktorom nasledujú inštrukcie a organizačné pokyny (návod ako s kurzom pracovať).

Privítanie

Millé študentky, mili študenti.

Vítame vás v kurze Didaktika IKT, ktorý je elektronickou podporou prezenčnej výučby. Tento virtuálny priestor umožňuje nám učiteľom distribuovať k vám študentom aktuálne výučbové materiály. To však zďaleka nie je všetko, čo nám Moodle ponúka. Vnímajte ho zároveň aj ako obrovskú príležitosť pre spoločnú komunikáciu a vzájomné zdieľanie. Všetky dôležité inštrukcie nájdete v časti Úvod.

Jana Burgerová
Martina Adamkovičová
Vladimír Piskura

V tejto časti nájdete inštrukcie a organizačné pokyny, ktoré vám pomôžu počas štúdia v e-kurze Didaktika IKT. Materiál si dôkladne preštudujte, uľahčí nám to komunikáciu. Preberané lekcie obsahujú nasledujúce materiály:

- **Teória** - teoretický materiál spracovaný na preberané témy, je označený zelenou ikonou s názvom - Študijný materiál. **Otázky z týchto materiálov budú súčasťou záverečného testu.**
- **Cvičný test** - obsahuje úlohy na precvičenie preberanej témy.
- **Tutoriál** - inštruktážny materiál k programom, s ktorými budeme pracovať na seminároch. Budete ich potrebovať pri príprave záverečného multimediálneho projektu.
- **Zhrnutie** - zhrnutie preberaného učiva z danej lekcie.
- **Literatúra** - zoznam použitej literatúry z danej lekcie.

Časový harmonogram

september 2016							október 2016							november 2016							december 2016						
po	ut	st	št	pi	so	ne	po	ut	st	št	pi	so	ne	po	ut	st	št	pi	so	ne	po	ut	st	št	pi	so	ne
29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Chat (virtuálne konzultačné hodiny, pondelok 20:00-21:00)

Obrázok 3. Úvod do kurzu.

Zdroj: vlastné spracovanie.

Každá lekcia má približne rovnakú štruktúru a obsahuje farebne odlišený banner pre lepšiu orientáciu v kurze s ikonou vystihujúcou danú tému. Pod bannerom sú uvedené ciele spolu s kľúčovými slovami.

V tejto lekcii sa dozviete:

- základnú klasifikáciu a terminológiu PC grafiky,
- načo slúžia grafické formáty,
- aké poznáme grafické programy,
- čo je to animácia

Po jej preštudovaní budete schopní:

- Vysvetliť základné pojmy z počítačovej grafiky.
- Popísať rozdiel medzi bitmapovou a vektorovou grafikou.
- Zvoliť optimálny grafický formát podľa typu grafických dát.
- Rozdeliť grafické programy podľa kategórií a uviesť zástupcu týchto kategórií.
- pracovať s grafickým programom

Kľúčové slová lekcie: počítačová grafika, vektor, raster, grafický formát, DPI, LibreOffice, RNA

Obrázok 4. Téma č.1.

Zdroj: vlastné spracovanie.

Zásadnou zmenou bolo prevedenie študijných materiálov do hypertextovej podoby, v ktorej môžu byť doplnené o rôzne prídavné prvky. Umožnil nám to súbor *kniha*, ktorý umožňuje vytvárať štruktúrované texty vo forme skupín niekoľkých webových stránok navzájom prepojených pomocou hypertextového menu. Zvolili sme ho pre jeho kompaktnosť a široké možnosti obohatiť text o multimédiá, interaktívne prvky priamo v texte v podobe webovej stránky. Priamo v študijnom materiáli sú vložené obrázky, videá a animácie.

OBSAH

- 1 Úvod
- 1.1 Bitmapová grafika
- 1.2 Vektorová grafika
- 1.3 Grafický formát
- 1.4 Grafické programy
- 1.5 Rozlíšenie obrázkov a DPI
- 2 Kontrolné otázky

NAVIGÁCIA

Domov

- Nástenka
- ▶ Stránky portálu
- ▼ Aktuálny kurz
 - ▼ d-kt-piskura
 - ▶ Účastníci
 - ▶ Oznaky
 - ▶ Prívatnie
 - ▶ Úvod
 - ▶ Téma 1.1
 - ▼ Téma 1.2
 - **Študijný materiál**
 - ▶ Prednáška (prezentácia)
 - ▶ Tutoriál - Open Office Draw
 - ▶ Tutoriál - RNA
 - ▶ Úlohy na precvičenie
 - ▶ Zhmutie
 - ▶ Literatúra
 - ▶ Téma 1.3
 - ▶ Téma 1.4
 - ▶ Téma 1.5
 - ▶ Téma 1.6
 - ▶ Téma 1.7
 - ▶ Téma 1.8
 - ▶ Téma 1.9

Študijný materiál

Vektorový obrázok je zložený z jednoduchých **geometrických objektov** ako sú priamky, krivky a mnohoúhelníky. V praxi to znamená, že vektorový obrázok je určený nejakým opisným jazykom, ktorý práve tieto priamky, krivky a ďalšie jednoduché objekty definuje. Tým je predurčené využitie vektorovej grafiky. Jedná sa o počítačové animácie, technické výkresy a pod.

Vektorový obrázok

Zdroj: <http://www.posterbar.cz/uploads/galerie/003/003grafika03.jpg>

Pretože sú jednotlivé objekty obrázka popísané pomocou vektorov a každý vektor je daný svojou veľkosťou a smerom, je možné tieto vektory pri zväčšení alebo zmenšení obrázka ľubovoľne prepočítať a tak získať ich novú veľkosť. Vďaka tomu je možné vektorový obrázok ľubovoľne nielen zmenšovať, ale oproti bitmapovej grafike aj **ľubovoľne zväčšovať** bez toho, aby došlo ku strate kvality obrázka. Tak aj pri veľkom priblížení obrázka zostane priamkou a krivkou a kružnicou a kružnicou.

Vektorová grafika sa nehodí pre uchovanie dát nasnímaných digitálnym fotoaparátom. Je to minimálne z toho dôvodu, že obrázok na fotografii býva natoľko farebne rozmanitý, že uložiť ho vo forme vektorov o veľkosti nula (teda jednotlivých bodov) stráca akýkoľvek zmysel. Je určite zaujímavosťou, že ľudské oko (sietnica) sa chová na princípe bitmapovej grafiky a ľudský mozog oproti tomu funguje na princípe vektorovej grafiky (na objekte rozpoznávame jednotlivé tvary, obrysy, čiary a pod.).

Porovnanie vektorovej a bitmapovej grafiky.

Obrázok 5. Študijný materiál.

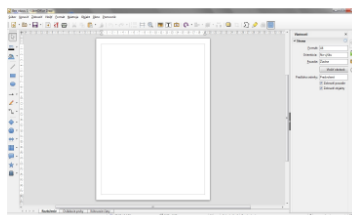
Zdroj: vlastné spracovanie.

Pre potreby kurzu bolo vytvorených viacero tutoriálov – „návodov“ pre študentov ako didakticky pracovať so softvérom. Tutoriály majú multimediálnu podobu spájajúcu vizuálne a auditívne prvky. Po absolvovaní každého z nich je pre študenta pripravené zadanie, v ktorom musí študent aplikovať nadobudnuté technické poznatky do didaktickej roviny.

Tutoriál LibreOffice - Kresba

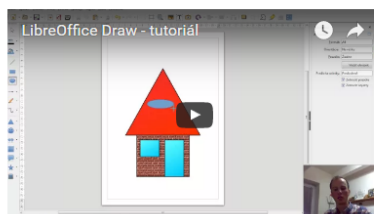
Software *LibreOffice* je slobodný a otvorený kancelársky balík **voľne dostupný** na internete na webovej adrese <http://sk.libreoffice.org/stiahnu/>. Je náhradou komerčných kancelárskych balíkov a obsahuje, okrem iného, aj textový či tabuľkový editor. V popredí nášho záujmu však vystupuje grafický editor *Kresba*, ktorý je primárne určený na tvorbu a editáciu vektorovej grafiky.

Podstatou počítačovej grafiky je tvorba a zobrazovanie obrázkov na počítači. Zatiaľ čo bitmapová grafika definuje obraz pomocou obrazových bodov tzv. pixelov v rôznych formátoch ako je napr. *.jpeg, vektorová grafika definuje obraz pomocou **geometrických tvarov**.

Práca vo vektorovom editore *Kresba* je veľmi jednoduchá. Pracovné prostredie všetkých grafických editorov je principiálne rovnaké. Dominantnú časť vždy tvorí čistý list – **biele plátno**, do ktorého môžeme vkladať objekty ako napr. štvorec, kruh, mnohoúhelník...Tieto objekty môžeme posúvať jeden na druhý, môžeme ich spájať, meniť ich farbu, obrys a pod. Na tvorbu jednotlivých objektov slúžia nástroje. Jednotlivé nástroje sa nachádzajú systematicky rozložené na paneloch okolo pracovnej plochy.

Video tutoriál:

Obrázok 6. Tutoriál.

Zdroj: vlastné spracovanie.

Na aktivizáciu študentov bolo v každej kapitole vytvorených viacero modulov:

- auto-test s úlohami na precvičenie z danej lekcie;
- kooperatívny nástroj wiki na odovzdávanie spoločných zadaní;
- klasický modul zadanie;
- diskusné fórum, do ktorého sa študent musí aktívne zapájať, či odovzdávať prostredníctvom neho zadania;
- chat.

Samozrejmosťou sú zhrnutia na konci kapitol či zoznam použitej a odporúčanej literatúry.

Záver

Správny e-kurz je ako živý organizmus, neustále sa mení a prispôsobuje potrebám študenta, pedagóga a spoločnosti. Zakaždým je potrebné ho inovovať úpravou študijných materiálov, integrovaním nových aktivít a nástrojov. Dynamicky sa rozvíjajúce prostredie dnešnej školy aj vďaka digitálnym technológiám prináša výzvy, na ktoré je potrebné aktuálne reagovať, s cieľom pripraviť študentov čo najkvalitnejšie na ich učiteľskú profesiu. Kladieme tak dôraz hlavne na inováciu, aktualizáciu, upgrade vzdelávacích materiálov, keďže v globalizovanej informačnej spoločnosti sa aj v školách stretávame už s iným, aktualizovaným „študentom 3.0“.

Zoznam bibliografických odkazov

Barešová, A. (2003). *E-learning ve vzdělávání dospělých*. Praha: VOX.

Bednaříková, A. (2010). *E-learning ako metóda vzdelávania na vysokých školách*. Ružomberok: Verbum.

Klement, M. (2011). *Přístupy k hodnocení elektronických studijních opor určených pro realizaci výuky formou e-learningu*. Olomouc: Velfel Ladislav.

Mokriš, M. (2011). *Elektronicky podporované vyučovanie matematiky*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.

Průcha, J. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.

Turek, I. (2010). *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, spol. s r. o.

Voželínek, V., Jílková, J., Tolasz, R. (2010). *Klimatická změna v e-learningové výuce*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Zounek, J., Sudický, P. (2012). *E-learning: Učení (se) s online technologiemi*. Praha: Wolters Kluwer.

CZEŚĆ II.
ZAWÓD NAUCZYCIELA – KONTEKSTY, OPINIE

Zdzisława ZACŁONA, PL

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

REFLEKSJA PEDAGOGICZNA I KREATYWNOŚĆ A KSZTAŁCENIE PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI

Abstrakt

Od nauczyciela współczesnej szkoły oczekuje się, aby był refleksyjnym praktykiem i aby potrafił rozbudzać w uczniach cechy sprzyjające kreatywności. Tym wyzwaniem sprosta tylko taki nauczyciel, który sam potrafi z refleksją odnieść się do swoich działań edukacyjnych i na tej podstawie jest w stanie doskonalić oraz ulepszać swoją pracę pedagogiczną. Jeśli nauczyciel posiada kompetencje kreatywne, jest osobą wprowadzającą nowatorskie rozwiązania do procesu dydaktyczno-wychowawczego, to jest duża szansa, że będzie kształtował u uczniów postawy aktywnego nieszablonowego działania i kreatywnego myślenia oraz rozwiązywania problemów.

Słowa kluczowe: refleksja pedagogiczna, kreatywne kompetencje nauczyciela, kształcenie przyszłych nauczycieli.

Abstract

The teacher in the contemporary school is required to be a self-recollecting practical person who will be able to evoke qualities beneficial to the development of the creativity in pupils. These requirements can only be met by the teacher who will be able to ruminate on his own educational practices and constantly improve his performance. If the teacher possesses creative competences and is a person who is able to introduce innovative solutions into the process of education and upbringing there is a fair chance that he will be able to influence his pupils to think outside the box and seek creative solutions to problems.

Key words: pedagogical considerations, creative competences of a teacher, education of future teachers.

1. Refleksja pedagogiczna a kształcenie przyszłych nauczycieli

W publikacjach naukowych z ostatnich lat mocno akcentowana jest teza, że sukces wdrażania reform oświatowych, zmian organizacyjnych czy programowych w dużej mierze zależy od nauczyciela. Co prawda nie ma jednomyślności w naukowych dyskursach co do tego, czego konkretnie oczekuje się od nauczyciela. Poglądy autorów są zróżnicowane, niektórzy jako najbardziej wartościowe cechy uznają cechy psychiczne, inni skłaniają się ku wartościom moralnym, które są godne naśladowania i świadczą o autentyczności działań oraz postaw nauczycieli. Z pewnością obraz idealnego nauczyciela nie istnieje, a może w ogóle nie jest osiągalny, warto jednak do takiego wzoru dążyć (Korczyński, 2002, s. 27). Chociaż nauczyciel nie musi być doskonały, to świadome dążenie, wnikliwa, refleksyjna analiza swojego postępowania i pracy dydaktyczno-wychowawczej pozwalają na osiągnięcie coraz lepszych efektów i doskonalenie jakości edukacji. Głęboki namysł nad sobą, nad powinnościami roli zawodowej często jest początkiem dobrych zmian. Nauczyciel winien się „nieustannie doskonalić, dbać o rozwój zawodowy, (...) zdobywać doświadczenie, wzbogacać warsztat pracy, rozwijać się i specjalizować w zawodzie” (Zacłona, 2003, s. 10). Niektóre cechy osobowości są szczególnie przydatne, aby świadomie planować własny rozwój i przewidywać efekty działań pedagogicznych w perspektywie bliższej i dalszej.

S. Korczyński uważa, że do takich cech zaliczyć trzeba wnikliwość psychologiczną (2002, s. 34) i pedagogiczną, które są nieodzowne w czasie projektowania zadań dydaktycznych, analizy programu nauczania i jego treści, realizacji procesu edukacyjnego oraz jego ewaluacji.

Wnikliwość w swoje poczynania ma ścisły związek z nauczycielską refleksyjnością. Rozmyślanie, zastanawianie się, analiza i rozważanie to ważne cechy współczesnego nauczyciela, gdyż pozwalają się odnieść do celów własnego działania, a z bilansu powodzeń i niepowodzeń wyciągać konstruktywne wnioski. Służą one doskonaleniu zawodowemu i świadczą, że nauczyciel potrafi obserwować siebie w toku pracy, ale umie też spojrzeć na uczniów w kontekście zadań dydaktyczno-wychowawczych, osiągniętych przez nich efektów oraz możliwości rozwojowych. W literaturze specjalistycznej dotyczącej zawodu nauczyciela w aspekcie zarówno teorii pedeutologicznej, jak i praktyki używa się określenia „refleksyjny praktyk” (Pearson, 1994, s. 49). W treści tego terminu mieści się zdolność do namysłu, profesjonalne i wyważone działanie, związane ze świadomością odpowiedzialności za jakość oddziaływań pedagogicznych. Związek teorii z praktyką w edukacji w świetle poglądów na temat refleksyjnego praktyka jest bezsprzeczny. A.T. Pearson, odnosząc się do nauczyciela – refleksyjnego praktyka – podkreśla, że w sytuacjach problemowych będzie on umiał korzystać ze swojej wiedzy i doświadczenia kontekście zmierzania do rozwiązania problemu pedagogicznego. W rezultacie tego poglądy i działania nauczyciela nie będą schematyczne, tendencyjne, ale muszą ulegać zmianom, być elastyczne i modyfikowane w zależności od potrzeb. Refleksyjny praktyk musi posiadać duży zasób wzorców i przykładów do obrazowania rozmaitych sytuacji, jest zdolny do obserwowania implikacji swoich poczynąń, musi działać zgodnie ze swoimi intencjami i zmieniać sytuacje oraz dokonywać ich osądu w kategorii założonych celów (Ibidem, s. 50-51).

Zagadnienie refleksji i jej znaczenie w zawodzie nauczyciela jest współcześnie uważane za ważne i aktualne. K. Polak podkreśla, że „badania nad myśleniem nauczycieli o procesach edukacyjnych, nad jego refleksją o roli ucznia, o własnych powinnościach urastają do rangi badań zasadniczych” (Polak, 1999, s. 72), gdyż związane są bezpośrednio z rzetelną samooceną oraz korektą jego poczynąń nauczycielskich. Termin „refleksja” określany jest w *Słowniku wyrazów obcych* jako „głębsze zastanawianie, zastanawianie się, rozmyślanie nad czymś, rozważanie połączone z analizowaniem czegoś” (Sobol, 2000, s. 945). Refleksja jest zazwyczaj ujęta jako „myśl, wypowiedź będąca wynikiem zastanawiania się, rozmyślenia” (Szymczak, 1995, s. 30). Konkludując, można powiedzieć, że osoba refleksyjna jest „zdolna do namysłu nad własnym działaniem” (Markiewicz, 2002, s. 42).

Refleksja pedagogiczna może dotyczyć wielu różnych obszarów pracy nauczyciela. Nauczyciel może z refleksją planować swoje działania, kontrolować realizację zadań, analizować poszczególne zdarzenia, sytuacje i przypadki, ale także odnosić się do tego, co i dlaczego zrobił po skończonej pracy. Refleksja jest zatem związana z każdym oddziaływaniem pedagogicznym w wypełnianiu roli zawodowej nauczyciela. Świadomość potrzeby refleksyjnego spojrzenia na wszystkie elementy procesu edukacji świadczy o dojrzałości i dobrym przygotowaniu zawodowym nauczyciela. Podjęcie refleksji w etapie projektowania pozwoli na przemyślenie i konkretne wyartykułowanie celów, zadań oraz poszczególnych czynności edukacyjnych. Ma to odbicie w klarownym i przejrzystym przygotowaniu się do zajęć i w zapisach ujętych w scenariuszu. Spójność wszystkich elementów, tj. temat,

zakres treści, cele ogólne i operacyjne, metody nauczania, formy organizacji zajęć i przebieg zajęć, odzwierciedlają logiczne związki między tymi elementami i ukazują ich zasadność. W czasie trwania procesu edukacyjnego refleksyjny namysł dotyczyć może poznawczej sfery zajęć, emocji i przeżyć czy motywacji. Czujność nauczyciela na sytuacje intencjonalnie tworzone, na relacje interpersonalne, realizację treści programu nauczania oraz zagadnienia metodyczne wyraża się w jego gotowości do elastycznego postępowania i na bieżąco dokonywanych zmian. Niemniej ważna jest refleksja po zakończeniu działań pedagogicznych. Ma ona wymiar ewaluacji, odnosi się do oceny, wartościowania, przebiegu i merytorycznej zawartości odbytych zajęć (Jodłowska, 1994, s. 233). Daje nauczycielowi wgląd we własną pracę, jak również szansę na optymalizację działań, będąc jednocześnie impulsem do pracy nad sobą oraz profesjonalnym, zawodowym doskonaleniem się.

W kształceniu przyszłych nauczycieli powinno się odwoływać do refleksji pedagogicznej w trakcie zajęć na uczelni, a może przede wszystkim – w czasie odbywania praktyk zawodowych. Nauczyciele akademicy muszą wykazać chęć i dbałość o rozwijanie refleksyjności u studentów, wdrażać ich w pogłębione analizy, dotyczące swoich działań edukacyjnych we wszystkich fazach, tj. tworzenia planów, realizacji oraz po ich zakończeniu. Własne opinie, przemyślenia, uwagi, spostrzeżenia i pomysły mogą inspirować do stawiania sobie pytań: co zostało osiągnięte, co było dobre, co wymaga przemyślenia i udoskonalenia, na czym polegały niedociągnięcia i błędy? Są to bardzo wartościowe pytania, gdyż mogą stać się impulsem do formułowania zaleceń usprawniających pod własnym adresem. Przygotowanie nauczycielskie i rozwój zawodowy nauczyciela są nieodłącznie związane z refleksją pedagogiczną. „Wgląd w przemiany, którym podlegają nasze sposoby uczenia się, nauczania przekonuje nas, że refleksja jest potężną metodą wspierającą uczenie się oparte na samoregulacji” (Paris, Ayers, 1997, s. 110), ponieważ pozwala zrozumieć dynamikę całego procesu edukacyjnego. Jest jednocześnie istotnym czynnikiem motywującym do pracy, pomaga identyfikować się z rolą społeczną nauczyciela, a ponadto sprzyja satysfakcji zawodowej, jest ważnym elementem własnego sukcesu. Pomaga zrozumieć i spojrzeć na siebie w aspekcie wymagań oraz oczekiwań wynikających z roli nauczyciela. Sprzyja także przemianom osobowości oraz wprowadzaniu nowych, kreatywnych rozwiązań, poszukiwaniom innowacyjnych pomysłów. Uwrażliwienie kandydatów na nauczycieli na refleksyjne myślenie, stwarzanie sytuacji do snucia rozsądnych rozmyślań, aby mieli bogactwo doświadczeń w refleksji nad sobą i edukacyjną rzeczywistością, stanowi ważny paradygmat w procesie ich zawodowego przygotowania. „Podjęcie trudu pracy nad sobą w szeroko rozumianym wymiarze refleksyjnego patrzenia na to: co, po co, dlaczego się robi, jakie są tego efekty, a także uwrażliwienie na drugiego człowieka, poszanowanie jego autonomii, rozważane w aspekcie wartości refleksji nauczycielskiej, nabierają w dzisiejszej edukacji szczególnego znaczenia” (Zaślona, 2012, s. 142).

2. Kreatywność – ważna kompetencja współczesnego nauczyciela

Współczesny świat oczekuje ludzi kreatywnych, twórczych, którzy potrafią tworzyć nowe dobra, przekształcać rzeczywistość, rozwiązywać problemy, wprowadzać w życie nowe rozwiązania. Z tego też względu zadaniem edukacji jest wykształcić osoby, które charakteryzuje ciekawość poznawcza, otwartość, motywacja wewnętrzna, samodzielność, elastyczność i nieschematyczność myślenia. Z kreatywnością blisko związane są twórczość i innowacyjność – pojęcia te mocno ze sobą sprzężone. Kreatywność dotyczy ludzkiego potencjału i umiejętności rozwiązywania problemów. Twórczość obejmuje zaktualizowane

możliwości człowieka w postaci rozwiązań określonych problemów (Stasiakiewicz, 2002, s. 156-158). O innowacyjności można zaś mówić w kontekście realizowania nowych idei oraz implementowania nowych rozwiązań do praktyki w określonym środowisku (Szmidt, 2005, s. 15).

W przygotowaniu zawodowym nauczyciela jeden z wymiarów kompetencji dotyczy jego cech kreatywnych (Adamek, 2006; Dylak, 2010; Strykowski, 2003), kreatywność jest wartością samą w sobie, ale i celem edukacji na wszystkich jej szczeblach. Pedeutolodzy, pisząc o kompetencjach kreatywnych nauczyciela, podkreślają, że dla zawodowego funkcjonowania istotne znaczenie mają także kompetencje kreatywne, „wyrażające się w innowacyjności, niestandardowości i prorozwojowej skuteczności działań. Związane są też z kompetencjami autokreatywnymi. (...) Przejawia je nauczyciel, który: zna i rozumie swoistość działania pedagogicznego jako twórczego i niestandardowego oraz zna możliwości i respektuje bezpieczne granice dokonywania twórczych zmian; tworzy i przekształca elementy własnego warsztatu pracy; myśli krytycznie oraz stymuluje swoich wychowanków do rozwoju samodzielnego i krytycznego myślenia, samokształcenia i pracy nad sobą (...), bada własną praktykę, dokonuje refleksji nad nią i tworzy na tej podstawie wiedzę zawodową” (Szempruch, 2013, s. 107).

Konkludując powyższe rozważania, można powiedzieć, że kreatywność stanowi podstawę skutecznych działań pedagogicznych nauczyciela, ponieważ samodzielność w myśleniu i realizacji zadań w praktyce pozwala mu na niestandardowe rozwiązania, poszukiwanie i wytwarzanie innowacyjnych pomysłów sprzyjających rozwijaniu cech kreatywnych u uczniów. Kreatywny nauczyciel wie, jak wyzwalać i stymulować kreatywność oraz otwartość myślenia u dzieci. Samodzielne poszukiwania, inicjowanie nowych, oryginalnych zadań, problemów i projektów sprzyja elastycznemu myśleniu. Warto jednak zwrócić uwagę, że praca pedagogiczna, wspierana kreatywnością, musi odbywać się w ścisłym powiązaniu z refleksyjnym namysłem. Zdolność nauczyciela do wielostronnych analiz i krytycyzmu uczy dzieci krytycznego myślenia i umiejętności podejmowania wyzwań edukacyjnych, sugerując się swoimi zainteresowaniami i indywidualnymi zdolnościami oraz nieszablonowym podejściem do problemów. Poznawanie świata poprzez eksperymentowanie, bezpośrednie doświadczenie, poszukiwanie rozwiązań, zaangażowanie emocjonalne, aktywność w wytwarzaniu pomysłów motywuje uczniów do uczenia się i kształtuje postawy proedukacyjne. Mądrość kreatywnego nauczyciela związana jest z umiejętnością organizacji przestrzeni edukacyjnej oraz sposobem kierowania grupą uczniów, pobudza i zaciekawia otoczeniem, podnosi atrakcyjność zajęć i odpowiada naturalnej ciekawości poznawczej dzieci, wynikającej z wieku rozwojowego. Patrząc na zawód nauczyciela, dostrzega się w nim duże możliwości do myślenia i działania twórczego, które są inne od tradycyjnych, odbiegające od schematycznego kanonu i utartych schematów. Możliwe to będzie jednak tylko wtedy, kiedy nauczyciel będzie czuł potrzebę i będzie chciał tworzyć samego siebie, będzie otwarty na rozwijanie niepowtarzalnych osobowości uczniów oraz będzie twórczym profesjonalistą w planowaniu, realizacji i ewaluacyjnej ocenie procesu edukacyjnego (Zaclona, 2013, s. 23). „Aktywność twórcza nauczyciela staje się kompetencją i gotowością do projektowania otwartych sytuacji edukacyjnych. (...) Jest ona warunkiem innowacji pedagogicznych, czyli nowatorskich rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych” (Szempruch, 2013, s. 108).

Kreatywność jest niewątpliwie potencjałem twórczym nauczyciela, gdyż jest to trwała zdolność do wytwarzania nowych pomysłów, która daje szansę na kreatywną edukację dzieci i młodzieży. Wpisuje się ona w jedno z najważniejszych zadań stojących przed nauczycielem, które dotyczy celowego inspirowania uczniów do kreatywnego myślenia i działania, motywowania do zadań samodzielnych, opartych na wyobraźni, fantazji, przekraczających bariery stereotypu. Nauczyciel, który sam jest kreatywny, wspiera uczniów w niekonwencjonalnym myśleniu, docenia ich spontaniczność i wrażliwość oraz stymuluje procesy ich rozwoju w aktywności poznawczej, nabywania umiejętności i kształtowania postaw otwartości wobec świata.

Z przedstawionych poglądów wynika, że w dyskusji nad tym, jak kształcić przyszłych nauczycieli nie może zabraknąć wymiaru nabywania przez kandydatów na nauczycieli cech kreatywnych, stwarzania im możliwości do rozwiązywania nieszablonowych problemów, wspierania ich w samodzielności myślenia, argumentowania, działania pedagogicznego. Przyjmując model kształcenia oparty na kreatywnym podejściu, wymaga się od nauczycieli szkół wyższych, przygotowujących do zawodu przyszłych nauczycieli, respektowania otwartości na innych oraz znajomości realnych możliwości studentów w podejmowaniu zadań twórczych. Tworzenie warunków organizacyjnych, planowanie oraz stymulowanie kreatywnego myślenia i działania wpisuje się w systemowe podejście do nowoczesnego kształcenia nauczycieli.

Podsumowanie

W procesie kształcenia przyszłych nauczycieli nie może zabraknąć refleksyjnych doświadczeń praktycznych. Doświadczenie praktyki w placówkach oświatowych jest częścią wymaganego kształcenia w szkołach wyższych, prowadzących specjalności nauczycielskie, ale nie zawsze praktyka jest widziana w optyce świadomej i wnikliwej refleksji pedagogicznej. Zalety włączenia w przygotowanie zawodowe refleksyjnego doświadczenia praktycznego są bezsporne, gdyż powinno być ono oparte na umiejętności rozumienia i wykorzystania wiedzy w rzeczywistości edukacyjnej. Wraz z praktycznym doświadczeniem, popartym refleksyjnością, przyszły nauczyciel uzyskuje wiedzę poprzez i w trakcie nauczania, a nie tylko posiada wiedzę teoretyczną o nauczaniu wyniesioną z uczelni. Wiedza ta jest związana z konkretnym kontekstem sytuacji dydaktycznych i wychowawczych, ale refleksja pozwala nauczycielowi wykorzystywać ją w zmodyfikowanej formie także w innych sytuacjach. Umiejętność ta jest kluczowa w zawodzie nauczyciela, gdyż nigdy nie ma takich samych sytuacji ani identycznych uczniów. Zadaniem uczelni jest tak organizować refleksyjne doświadczenia praktyczne, aby zapewnić okazję do stawiania przyszłego nauczyciela przed koniecznością elastycznych zachowań i modyfikowania swoich planowanych zamierzeń w oparciu o występujące, nie zawsze do końca przewidywalne, sytuacje w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Warto zadbać o to, aby studenci – przyszli nauczyciele – byli zdolni do refleksji nad swoim praktycznym doświadczeniem. „Refleksyjni nauczyciele stale dokonują samooceny, zarówno przez obserwację uczniów, jak i przez wgląd we własne postępowanie. (...) Regularnie stawiają sobie kolejne cele, miarą osiągnięcia tych celów jest stopień zaangażowania uczniów” (Paris, Ayers, 1997, s. 102). Wdrażanie studentów pedagogiki w zastanawianie się nad własnym rozwojem zawodowym będzie owocowało analizą, a często zmianą metod dydaktycznych i wychowawczych w celu podnoszenia jakości swojej pracy pedagogicznej i tym samym wyników edukacyjnych uczniów. Systematyczne ocenianie siebie, autorefleksja wzmacniają motywację do dokonywania

dobrej zmiany i podnoszenia standardów wymagań wobec siebie, dając satysfakcję i poczucie zawodowego sukcesu.

Zapotrzebowanie na innowacyjność współczesnego świata możliwa jest do realizacji tylko wtedy, gdy w filozofii kształcenia szkolnego miejsce wiodące będzie należało do rozwijania cech kreatywnych, a w procesie edukacji celowo będzie się tworzyło sprzyjające warunki do twórczego rozwoju ucznia. Dawanie uczniom szans, dbanie o inspirowanie poczynań i stymulowanie dyspozycyjności mechanizmów twórczego myślenia w aktywności edukacyjnej zależy przede wszystkim od nauczyciela. Szkoła ma szansę stawać się środowiskiem sprzyjającym twórczym procesom umysłowym, jeśli kreatywny nauczyciel będzie budował strukturę osobowości kreatywnego ucznia, ale także jeśli sama jest placówką uczącą się, w której istotnym elementem podnoszenia jakości jej pracy są innowacyjne rozwiązania i nowatorstwo pedagogiczne. W kształceniu przyszłych nauczycieli nieodzowne respektowanie paradygmatu wielostronnego rozwoju studenta w praktyce powinno być powiązane z kształceniem nie tylko o charakterze poznawczym, ale także innowacyjnym, prospołecznym i nowatorskim. Wykształcenie nauczyciela – podmiotu twórczego – wystrzegającego się rutyny i stereotypowych schematów metodycznych, a przyjmującego postawę kreatywną, otwartą na różnorodne doświadczenia jest ważnym wyzwaniem dla szkół wyższych, przygotowujących do zawodu nauczycieli. Dyskurs naukowy nad zagadnieniem nabywania przez studentów kompetencji kreatywnych można sprowadzić do ogólniejszego wniosku: nauczyciel kreatywny, który umie generować wartościowe i nowe pomysły oraz wprowadzać je w życie, umie też w praktyce szkolnej edukacji tworzyć przestrzeń intelektualną i warunki do rozwijania potencjału twórczego swoich wychowanków.

Podsumowując, należy popatrzeć na dwa pozornie rozłączne zagadnienia – refleksji pedagogicznej i kreatywności nauczyciela – jako nadrzędne cechy jego osobowości w stosunku do wszelkich działań edukacyjnych. Pozostają one w ścisłym związku, gdyż refleksja daje impuls do zmian, poszukiwania czegoś lepszego, nowego, czyli uruchamia kreatywne pomysły dające się wdrożyć w praktykę. Wgląd i samoocena swojej pracy, krytyczna jej analiza, powiązana z wewnętrzną motywacją chęci pracy nad sobą i swoim warsztatem zawodowym, pozwalają nauczycielowi się zmieniać i wprowadzać kulturę innowacyjności w pracę edukacyjną. Przekonanie nauczycieli akademickich o potrzebie i zasadności rozwijania w przyszłych nauczycielach refleksji pedagogicznej oraz kompetencji kreatywnych wpisane jest w ideę i zamysł filozofii współczesnej edukacji.

Bibliografia

- Czaja-Chudyba, I. (2006). Pedagogika zabawy w rozwoju kompetencji twórczych nauczycieli. W: B. Muchacka (red.), *Kształcenie nauczycieli przyszłej szkoły* (s. 145-160). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Jachimowicz, J. (2015). Rozwijanie innowacyjności pedagogicznej przyszłych nauczycieli. W: Z. Załona (red.), *Innowacyjność we współczesnej edukacji* (s. 82-89). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły zawodowej w Nowym Sączu.
- Jodłowska, B. (1994). Refleksja pedagogiczna jako warunek rozwoju zawodowego i doskonalenia pracy nauczyciela. W: K. Polak (red.), *Podstawy edukacji* (s. 317-332). Krosno: Kolegium Nauczycielskie.

- Markiewicz, R. (2002). Między wyobrażeniem a doświadczeniem. O praktyce polonistycznej w refleksji studentów i nauczycieli. W: J. Kuźma, R. Wroński (red.), *Kształcenie praktyczne przyszlých nauczycieli nowoczesnej szkoły* (s. 38-51). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Paris, S.G., Ayres, L.R. (1997). *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*. Tłum. M. Janowski, M. Micińska. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Pearson, A.T. (1994). *Nauczyciel. Teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli*. Tłum. A. Janowski, M. Janowski. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Polak, K. (1999). *Indywidualne teorie nauczycieli*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sajdak, A. (2008). *Edukacja kreatywna*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Sobol, E. (2000). Hasło: Refleksja. W: E. Sobol (red.), *Słownik wyrazów obcych* (s. 945). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Stasiakiewicz, M. (2002). Zachowania twórcze w organizacji. W: M. Strykowska (red.), *Współczesne organizacje- wyzwania i zagrożenia. Perspektywa psychologiczna* (s. 156-158). Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
- Stępień, R. (red.). (2015). *Kształcenie pedagogów w szkole wyższej. Teoria i praktyka*. Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora.
- Szempruch, J. (2013). *Pedeutologia. Studium teoretyczno- pragmatyczne*. Kraków: Oficyna wydawnicza „Impuls”.
- Szmidt, K.J. (2005). *Pedagogika twórczości. Idee, aplikacje, rady na twórczą drogę*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Szymczak, M. (1995). Hasło: Refleksja. W: M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego* (t. III, s. 30). Warszawa: PWN.
- Zaślona, Z. (2005). Refleksja pedagogiczna nauczycieli a praktyka szkolna. *Krakowskie Studia Małopolskie*, 9, 45-54.
- Zaślona, Z. (2012). Refleksja o wartości refleksji pedagogicznej. W: Z. Zaślona, *Wokół zagadnień edukacji wczesnoszkolnej* (s. 139-142). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w nowym Sączu.
- Zaślona, Z. (2003). Refleksja pedagogiczna jako droga rozwoju zawodowego nauczyciela. W: K. Gąsiorek (red.), *W kręgu zagadnień pedagogicznych i psychologicznych* (s. 10-16). Nowy Sącz: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
- Zaślona, Z. (2013). Twórcza postawa zawodowa nauczyciela a kompetencje kreatywne. W: Z. Zaślona (red.), *Kompetencje zawodowe nauczyciela w teorii i praktyce* (s.22-26). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w nowym Sączu.
- Zaślona, Z. (2007). Teacher's reflection and pedagogical competency. W: *Competences and teacher competence* (s. 501-508). Osijek: University of Josip Juraj Strossmayer in Osijeku, Ucitelski Fakultet u Osijeku.
- Zaślona, Z. (2009). Creative approach towards teacher training. W: L. Bognar (ed), *Encouraging creativity in education. Collection of papers – a Handbook for Current and Future Teachers* (s. 61-67). Zagreb: University of Josip Juraj Strossmayer in Osijeku.

OPINIE STUDENTÓW PEDAGOGIKI O ZAWODZIE NAUCZYCIELA

Abstrakt

Wyzwania współczesnej edukacji wymagają od przyszłego nauczyciela posiadania wielu umiejętności. Wychowanie młodych pokoleń to odpowiedzialne zadanie, dlatego też studenci kierunków pedagogicznych powinni być przekonani o słuszności wyboru studiów. Świadomość zawodu nauczyciela pozwala ze spokojem i nadzieją spoglądać w przyszłość, nie tylko tą zawodową, lecz także osobistą.

Słowa kluczowe: nauczyciel, zawód nauczyciela, student kierunków pedagogicznych, kształcenie, przyszli nauczyciele.

Abstract

The challenges of contemporary education demand from a future teacher to possess many abilities. The education of young generations is a responsible task therefore students of pedagogy should have strong conviction in their chosen field of study. The awareness of being a teacher allows them to look towards their future (both professional and personal) with peace and hope.

Key words: teacher, teaching career, pedagogy student, education, future teachers.

1. Rozważania teoretyczne nad profesją nauczycielską

1.1. Ujęcie terminologiczne zawodu nauczyciela

Zagadnienia dotyczące tego, kim jest i kim powinien być nauczyciel oraz jakie przygotowanie do nauczania jest najbardziej pożądane, stanowią ważny i aktualny temat do dyskusji na całym świecie. Na przestrzeni wieków rozważania wokół zawodu nauczyciela zmieniały się. Starożytni filozofowie wskazywali pokoleniom, że nauczyciel powinien przekazywać podstawowe wartości dobra, prawdy i piękna. Żądali od niego kwalifikacji i umiejętności, które są oparte na wiedzy oraz moralności, co gwarantowało szacunek społeczeństwa. Zawód nauczyciela ma długoletnie tradycje, mocno zrośnięte z kulturami państw. Współcześnie jest popularny, wyjątkowy, piękny, ale też trudny. Istotne są wrodzone predyspozycje do jego wykonywania, a nie tylko przeszkolenie podczas studiów, ponieważ czasami dłużej niż rodzic nauczyciel przebywa z dzieckiem i przygotowuje je do życia w społeczeństwie. Profesja nauczycielska podlega nieustannym zmianom, w wyniku których ewoluują oczekiwania wobec nauczycieli, a także ich wizerunek. Nauczyciele świadczą usługi w sferze publicznej, dlatego powinni posiadać wiedzę z zakresu nauk społecznych, przyrodniczych i innych, aby efektywnie pełnić swoje role zawodowe (Brameld, 2014, s. 119).

W. Okoń w *Nowym słowniku pedagogicznym* prezentuje nauczyciela jako osobę uczącą innych i przekazującą im wiadomości, bądź też nauczającą kogoś, jak ma żyć. Współcześnie nauczycielem staje się ten, co kształci, wychowuje i rozwija uczniów (dzieci, młodzież, dorosłych), którzy są pod jego opieką. Powodzenie tej pracy zależy zarówno od nauczyciela, jak też od uczniów, programów kształcenia i wychowania oraz

jej zewnętrznych warunków. Warto zauważyć, że nauczyciel rozpatrywany jest jako model, stale obserwowany przez uczniów, który staje się dla nich wzorem lub antywzorem postępowania (Okoń, 2004, s. 266). T. Staniszewski przedstawia w ujęciu holistycznym nauczyciela jako osobę utożsamianą z określonymi powinnościami zawodowymi i społecznymi. Jest on niejako animatorem, który uczestniczy w życiu każdego człowieka. Autor ten podkreśla fakt permanentnego doskonalenia się nauczycieli, którzy dzielą się przy tym własnymi doświadczeniami i umiejętnościami z innymi ludźmi. Niemniej ważna jest kwestia, że jest to zawód na bieżąco poddawany ocenie opinii publicznej, gdzie niejednokrotnie boryka się z brakiem zrozumienia i akceptacji ze strony społeczeństwa. Nauczyciele oceniani są po wynikach pracy, dlatego profesja ta jest dodatkowo odpowiedzialna i stresująca. Warto podkreślić, że pojęcie zawodu nauczyciela łączy w sobie istotne składniki, rozpatrywane w dwóch wymiarach: podmiotowym oraz przedmiotowym. Aspekt podmiotowy dotyczy dóbr osobistych, natomiast kontekst przedmiotowy wiąże się z pracą nauczyciela, m.in. podejmowanymi czynnościami, wykorzystywanymi metodami i formami pracy oraz szeroko rozumianą aktywnością dydaktyczno-wychowawczą (Staniszewski, 2011, s. 92).

Profesja nauczycielska zbudowana jest na fundamencie odpowiedzialności, ponieważ to nie tylko kształcenie i kształtowanie młodych ludzi, ale także troska o podejście do życia, sposób myślenia i wybory życiowe swoich wychowanków. M. Włosiński pisze: „w zawodzie pedagoga odpowiedzialność jest obowiązkiem zawodowym i etycznym” (2008, s. 20). Złamanie odpowiedzialności niesie za sobą konsekwencje prawne lub społeczne, ponieważ, podpisując umowę o pracę, nauczyciel jest odpowiedzialny za powierzonych mu uczniów.

1.2. Kompetencje nauczyciela

Dyskusja na temat kompetencji współczesnego nauczyciela trwa już od wielu lat i z pewnością szybko nie ustanie, ponieważ wielu naukowców ma różne wizje tych kompetencji. W. Okoń uważa, że „zdolność do osobistej samorealizacji kompetencji jest podstawowym warunkiem wychowania” (2004, s. 185). Z pedagogicznego punktu widzenia kompetencje w zawodzie nauczyciela rozumiane są jako konfiguracje poznawcze, złożone z wiedzy, umiejętności, dyspozycji i postaw, które są niezbędne do skutecznej realizacji zadań w procesie kształcenia. J. Szempruch wyróżnia następujące kompetencje: osobiste, pragmatyczne, interpretacyjno-komunikacyjne, kreatywno-krytyczne, współdziałania i informatyczno-medialne. Kompetencje osobiste wiążą się z cechami osobowości, zasadami, normami i wyznawanymi wartościami, a także z obrazem własnej osoby jako nauczyciela. Pragmatyczne wyrażają skuteczność w planowaniu realizacji oraz ewaluacji procesów edukacyjnych. Dotyczą one korzystania z podstawowej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej i metodycznej. Kompetencje interpretacyjno-komunikacyjne charakteryzują się umiejętnością rozumienia i definiowania sytuacji dydaktyczno-wychowawczych oraz efektywnością zachowań werbalnych i niewerbalnych. Dla funkcjonowania zawodowego nauczyciela istotne znaczenie mają również kompetencje kreatywno-krytyczne, związane z innowacyjnością i niestandardowością zadań. Współdziałanie z kolei dotyczy znajomości prawidłowości współpracy i rozwoju społecznego uczniów oraz umiejętności wykorzystania tej wiedzy. Dla sprawnego przebiegu procesu edukacyjno-wychowawczego istotne są kompetencje informatyczno-medialne, odnoszące się do znajomości zasad elektronicznego przetwarzania informacji i technologii (Szempruch, 2013, s. 103-111). Ciekawe komponenty profesjonalnych

kompetencji nauczycieli przedstawia Ch. Kyriacou, który wyróżnia kompetencje: specjalistyczne, dotyczące naukowych podstaw określonych przedmiotów; psychodydaktyczne, charakteryzujące się wytworzeniem odpowiednich warunków do uczenia się, tj. motywowania, aktywizowania, indywidualizowania; komunikacyjne, zajmujące się porozumiewaniem w relacjach z dziećmi, ich rodzicami, innymi nauczycielami, a także innymi społecznymi partnerami szkoły; organizacyjne i kierownicze, rozumiane jako planowanie i projektowanie czynności nauczycielskich; diagnostyczne i interwencyjne, badające funkcjonowanie ucznia w społeczeństwie; poradnicze i doradcze, opierające się na relacjach z rodzicami; a także takie, których zakres obejmuje refleksję nad własną działalnością (Kyriacou 1991, za: Průcha, 2006).

2. Metodologia badań własnych

W założeniach naszych badań chcemy odnieść się do dylematów, jakie panują wśród studentów, a także poddać krytycznej refleksji wyniki tych badań dotyczące opinii badanych osób związane z profesją nauczycielską. Uważamy, że studenci kierunków pedagogicznych zasługują na przygotowanie co najmniej równoważne pod względem jakości kształcenia jak na kierunkach dotyczących przedmiotów ścisłych.

2.1. Problematyka badań

Według M. Łobockiego problem badawczy jest uszczegółowieniem celu badań, ponieważ umożliwia uzyskanie odpowiedzi dotyczących interesujących nas kwestii, a także dokładne poznanie tego, co rzeczywiście zamierzamy zbadać (2000, s. 21). Celem badań było zebranie materiału faktograficznego, dotyczącego opinii studentów pedagogiki o zawodzie nauczyciela. Problemy badawcze, będące podstawą rozważań w niniejszym artykule, dotyczyły odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie czynniki w opinii badanych decydują o podjęciu studiów pedagogicznych?
2. Jakie są cele pracy nauczyciela w opinii badanych studentów?
3. Jak badani studenci postrzegają siebie jako przyszłych nauczycieli?

2.2. Metoda, technika i narzędzie badań

Należy zwrócić uwagę, że metoda badań jest teoretycznym zespołem odpowiednich zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych, które obejmują działalność badacza, dążącego do rozwiązania problemu. Rozpatrując natomiast pojęcie „technika badań”, należy uwzględnić możliwość uzyskania optymalnych i wiarygodnych informacji poprzez zastosowanie czynności praktycznych (Kamiński, 1974; za: Pilch, Bauman, 2011). Na potrzeby badań wybrano do ich realizacji metodę sondażu diagnostycznego. M. Łobocki pisze, że podstawową funkcją tej metody jest „gromadzenie informacji o interesujących badacza problemach w wyniku relacji słownych osób badanych, nazwanych respondentami” (2000, s. 243). Warto dodać, że jej częścią składową są zadawane respondentom pytania, a odpowiedzi mogą być pisemne lub ustne. Techniką badawczą, którą wykorzystano w badaniach własnych była ankieta, a narzędziem badawczym kwestionariusz ankiety (Ibidem).

Gromadzenie danych za pomocą ankiety polegało na samodzielnym wypełnianiu przez respondentów odpowiednich kwestionariuszy. Tematyka pytań dotyczyła zagadnień związanych z zawodem nauczyciela. Odpowiedzi były anonimowe, dlatego też domniemywano o ich rzetelności.

2.3. Charakterystyka terenu badań i grupy badawczej

Po zapoznaniu się z literaturą naukową dotyczącą zawodu nauczyciela oraz opracowaniu koncepcji badań, przystąpiono do przeprowadzenia prac badawczych w Instytucie Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Badaniem zostało objętych 100 studentów kierunku Pedagogika ze specjalności nauczycielskich.

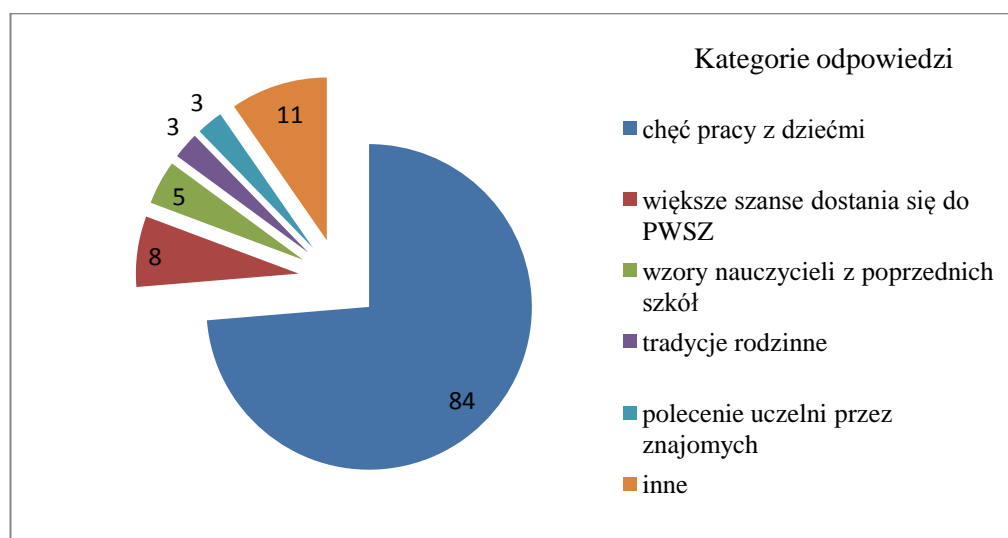
3. Analiza i interpretacja wyników badań własnych

Każdy zawód wyróżnia się specyficznymi poglądami, postawami, sposobami komunikacji i rytuałami jego przedstawicieli. To samo tyczy się profesji nauczycielskiej, dlatego student kierunku Pedagogika – jako przyszły nauczyciel – powinien być otwarty na różne rodzaje i formy wiedzy.

Struktura tego rozdziału jest zgodna z kolejnością problemów badawczych zawartych w części metodologicznej artykułu. Zebrany materiał empiryczny został poddany klasyfikacji tematycznej oraz interpretacji ilościowej i jakościowej.

a) Czynniki decydujące o wyborze studiów pedagogicznych – opinie studentów

Ważne z punktu problematyki badawczej było ustalenie czynników decydujących o podjęciu studiów pedagogicznych w opinii badanych studentów. Rozkład odpowiedzi zaprezentowano na wykresie 1.

Wykres 1. Czynniki decydujące o wyborze studiów pedagogicznych w opinii badanych studentów (N = 100).

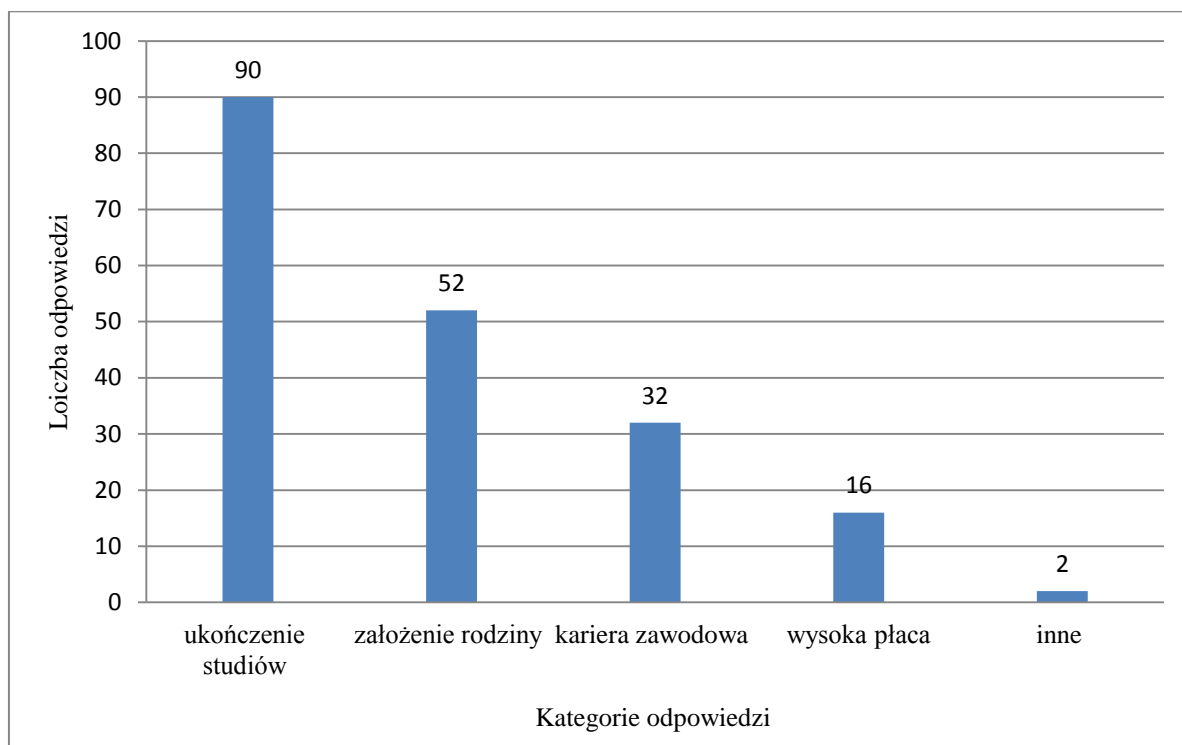
Źródło: badania własne.

Ankietowani udzielili łącznie 114 odpowiedzi. Z przedstawionego wykresu wynika, że 84 na 100 badanych studentów deklaruje chęć pracy z dziećmi jako główny czynnik decydujący o wyborze studiów pedagogicznych. Można podejrzewać, że motywacja wewnętrzna odgrywa ważną rolę przy wyborze studiów. 8 osób podało większe prawdopodobieństwo dostania się do Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu niż na inne uczelnie. Odpowiedź „wzory nauczycieli z poprzednich szkół” zaznaczyło 5 studentów. Niewiele mniej – 3 – badanych twierdzi, że tradycje rodzinne i polecenie uczelni przez znajomych przyczyniły się do wybrania takiego kierunku studiów. Ankietowani wskazywali także na dogodne położenie uczelni w stosunku do

miejsca ich zamieszkania (5 odpowiedzi), podniesienie kwalifikacji (4) i powołanie (2) jako czynniki zachęcające do wyboru studiów pedagogicznych.

Studenci zostali poproszeni także o zastanowienie się nad tym, czy mając możliwość ponownego wyboru studiów, zdecydowałoby się na tę samą uczelnię, kierunek i specjalność. Najwięcej osób – 42 – wybrałoby tę samą specjalność, niewiele mniej – 35 wskazań – ten sam kierunek studiów, a 11 studentów – tę samą uczelnię. Można stwierdzić, że studenci odczuwają satysfakcję z wybranej ścieżki życiowej. Warto zwrócić na fakt, że 24 respondentów nie ma zdania na ten temat.

Kolejne zagadnienie poruszało kwestię celów życiowych badanych studentów. Są one bardzo istotne i mają znaczenie w dalszej drodze ku przyszłości. Uzyskane wyniki zaprezentowano na wykresie 2.

Wykres 2. Wartości życiowe w opinii badanych studentów (N = 100).

Źródło: badania własne.

Ukończenie studiów to bezapelacyjnie główny cel badanych studentów – wskazało na niego 90 osób. Pojawia się przypuszczenie, że ankietowanym zależy na wykształceniu i zdobyciu dyplomu. Dalej wymienione zostały: założenie rodziny (52 odpowiedzi), kariera zawodowa (32 odpowiedzi) i wysoka płaca (16 odpowiedzi). 2 osoby uznały, że duże znaczenie ma dla nich rozwój własnych zainteresowań. Nie sposób nie docenić istotnych wartości życiowych. To one pomagają dążyć do celów, jakie obierają młodzi ludzie. Można przypuszczać, że wartości te mają szansę przyczynić się do sukcesów studentów. Nie można też pominąć faktu, że są niezbędnym warunkiem do ich realizacji. Jak można zauważyć, duże znaczenie mają motywy zewnętrzne, które nie są istotne dla wykonywania tego zawodu. Kształcenie studentów, którym bardziej zależy na uzyskaniu dyplomu i ukończeniu studiów niż na pracy z dziećmi, jest zjawiskiem niekorzystnym dla systemu oświaty.

b) Cele pracy nauczyciela w opinii badanych studentów

Wraz z rozwojem cywilizacyjnym cele pracy nauczyciela zmieniają się, jednak od studentów pedagogiki oczekuje się gruntownej znajomości najważniejszych zagadnień, niezbędnych dla ich przyszłego zawodu. Zebrany materiał od studentów pozwolił na pogrupowanie ich odpowiedzi i przedstawienie danych w tabeli 1.

Tabela 1

Opinie studentów dotyczące celów pracy nauczyciela (N = 100)

Lp.	Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
1.	przekazywanie wiedzy	72
2.	wychowanie	50
3.	rozwijanie zainteresowań i zdolności	4
	Razem	126

Źródło: badania własne.

100 badanych studentów wyraziło łącznie 126 różnych opinii. Aż 72 osoby uznały, że przekazywanie wiedzy jest głównym celem w pracy nauczyciela. Połowa badanych dostrzega, że wychowanie stanowi nieodłączny element w procesie nauczania – uczenia się. W dalszej kolejności za ważne zostało uznane rozwijanie zainteresowań i zdolności (4 odpowiedzi), zatem sądzić można, że studenci widzą w zawodzie nauczycielskim możliwość realizacji swoich pasji. Jeżeli przyjąć, że są to rzeczywiste, a nie tylko deklarowane, odpowiedzi, byłyby to prawidłowo ukształtowane postawy przyszłych nauczycieli.

Tabela 2

Kryteria niezbędne do wykonywania zawodu nauczyciela (N = 100)

Lp.	Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
1.	cechy osobowości	52
2.	umiejętności	47
3.	wiedza	15
4.	doświadczenie	9
	Razem	123

Źródło: badania własne.

100 badanych studentów udzieliło 123 różnych opinii. Według respondentów, nauczycielem może zostać osoba, która posiada takie cechy osobowości (52 odpowiedzi) jak: cierpliwość, empatia, wyrozumiałość, zaangażowanie, kreatywność, konsekwentność, samodyscyplina, uczuciowość, otwartość, szczerłość, autentyczność, odpowiedzialność, opanowanie, wrażliwość, stanowczość, pomysłowość, punktualność, obiektywność, twórczość, sprawiedliwość, naturalność, życzliwość. Kolejnym kryterium niezbędnym do wykonywania profesji nauczycielskiej są umiejętności, które wskazało 47 ankietowanych. Nauczyciel, zdaniem studentów, powinien posiadać przede wszystkim umiejętność przekazywania wiedzy. Można zatem wnioskować, że elementarnym zadaniem nauczyciela w procesie kształcenia jest przekazywanie informacji. Co więcej, studenci wskazywali również umiejętność komunikacji interpersonalnej, jako jeden z podstawowych atrybutów nauczyciela. Studenci nie zapomnieli również o umiejętności indywidualnego podejścia do wychowanków i traktowania ich podmiotowo. Dalej ankietowani zasugerowali konieczność

posiadania wiedzy przez nauczyciela (15 odpowiedzi) oraz znajomość metodyki nauczania. Kolejnym wymienianym przez respondentów kryterium jest doświadczenie, co niewątpliwie przekłada się na efektywność pracy nauczyciela (9 odpowiedzi).

Tabela 3

Przymioty związane z kierowanym przez nauczyciela procesem dydaktyczno-wychowawczym w opinii badanych studentów (N = 100)

Lp.	Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
1.	Praca z dziećmi	64
2.	Czas pracy	18
3.	Rozwój osobisty	11
4.	Brak rutyny/nieprzewidywalność	4
5.	Wpisywanie ocen do dziennika	2
6.	Zarobki	1
	Razem	100

Źródło: badania własne.

Analizując zebrany materiał faktograficzny, zauważa się wyraźne zróżnicowanie odpowiedzi, jakie wpisywali studenci. Większość ankietowanych (64 wskazania) zadeklarowała pracę z dziećmi jako jeden z najważniejszych przymiotów związanych z procesem dydaktyczno-wychowawczym. 18 osób wskazało czas pracy, argumentując to: „małą liczbą godzin pracy; wolnymi wakacjami; przerwami świątecznymi”. Odpowiedzi 11 badanych dotyczyły rozwoju osobistego nauczycieli. Jak wynika ze szczegółowej analizy zebranego materiału badawczego, w dalszej kolejności za ważne zostały uznane: brak rutyny (4 odpowiedzi), wpisywanie ocen do dziennika (2 odpowiedzi), zarobki (1 odpowiedź).

c) Postrzeganie siebie jako przyszłego nauczyciela

Istotne było ustalenie, jak studenci postrzegają siebie jako przyszłych nauczycieli.

Tabela 4

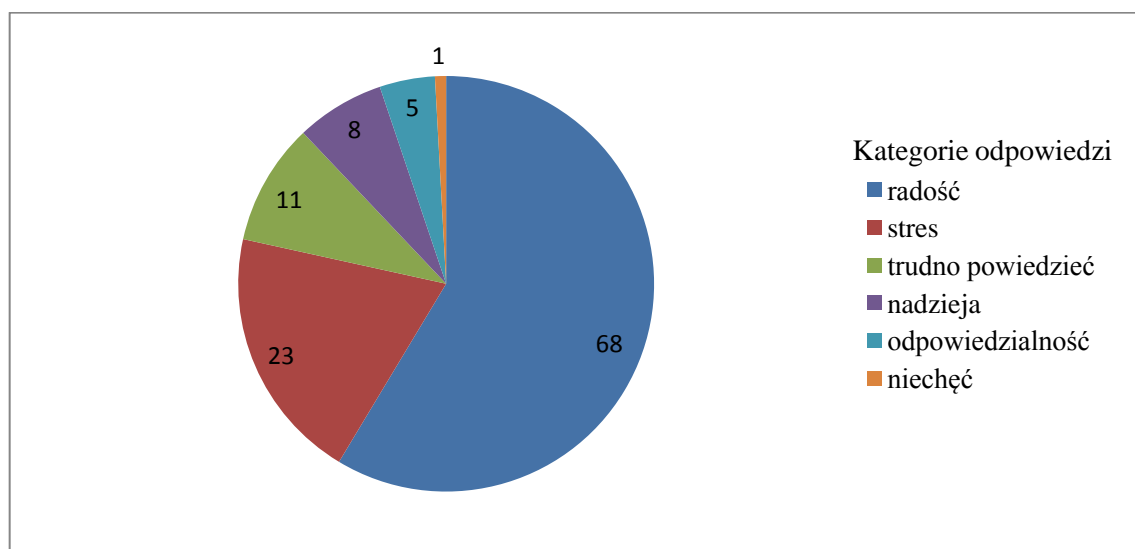
Predyspozycje do pracy w zawodzie nauczyciela w opinii badanych studentów (N = 100)

Lp.	Kategorie odpowiedzi	Liczba odpowiedzi
1.	Posiadam predyspozycje	67
2.	Nie wiem	25
3.	Nie posiadam predyspozycji	1

Źródło: badania własne.

Z deklaracji studentów wynika, że 67 osób uważa, iż posiada predyspozycje niezbędne do wykonywania zawodu. Argumentowali to m.in.: dobrym kontaktem z dziećmi, posiadaniem odpowiednich kompetencji i pożądanymi cechami osobowości, dzięki czemu świadomość pedagogiczna studentów sprzyja ich samookreśleniu zawodowemu i satysfakcji. Niepokojące jest, że 25 badanych nie wie, czy posiada predyspozycje do pracy nauczycielskiej. Należałoby zastanowić się, czy kadra uczelni pedagogicznej odpowiada na zapotrzebowanie młodzieży, wyposażając ją w odpowiednie predyspozycje. W tym kontekście należałoby oczekiwać, aby przyszli pedagodzy określili swoje perspektywy zawodowe. 1 osoba wskazała na brak tych predyspozycji, mówiąc: „jestem za bardzo emocjonalna, boję się porażek swoich i dzieci”.

Badania dotyczyły także zebrania opinii ankietowanych na temat emocji, jakie towarzyszą badanym studentom o nich jako przyszłych nauczycielach. Wyniki zilustrowane są na wykresie 3.

Wykres 3. Emocje towarzyszące badanym studentom na myśl o nich jako przyszłych nauczycielach (N = 100).

Źródło: badania własne.

Jak wynika z przedstawionego materiału empirycznego, 68 badanych czuje radość związaną z myślami o przyszłym zawodzie, więc można przypuszczać, że pozytywne doświadczenia edukacyjne (szczególnie zdobywane podczas praktyk) oddziałują na nich. 23 osoby odczuwają stres, a 11 studentów ma trudność ze sprecyzowaniem swoich emocji. Tak liczne odpowiedzi mogą świadczyć o przykrych przeżyciach w procesie edukacyjnym. Pełnych nadziei jest 8 badanych, niewiele mniej – 5 – osób, ma poczucie odpowiedzialności, a niechęć odczuwa 1 ankietowany.

Niezwykle interesująco przedstawiają się wypowiedzi studentów w kwestii poszerzania swojej wiedzy podczas studiów przez respondentów. 68 na 100 badanych udzieliło odpowiedzi potwierdzającej fakt zdobywania doświadczenia, argumentując: „pomagam w nauce rodzeństwu; pracuję na koloniach; w wolnych chwilach opiekuję się małymi dziećmi; prowadzę zajęcia artystyczne w miejscowości, w której mieszkam; pracuję jako wolontariuszka”. Respondenci zwracają uwagę na fakt dokończania się poza zajęciami programowymi: „czytam dodatkową literaturę pedagogiczną; odskoczną są dla mnie książki poruszające tematykę rozwoju dziecka; uczestniczę w kursach dla studentów poszerzających moją wiedzę”. Niestety aż 32 osoby nie zgłębiają swojej wiedzy, argumentując to m.in. brakiem czasu i zbyt dużą ilością zajęć na uczelni.

Praca nauczyciela wymaga samodzielnego myślenia, krytycznej postawy i zdolności twórczych. Z tego też względu zapytano studentów, czy są zdecydowani, aby zostać nauczycielami. Z deklaracji wynika, że 64 badanych widzi siebie w przyszłej roli nauczyciela: „jest to interesujący zawód; są to moje marzenia z dziecięcych lat; traktuję to jako powołanie i misję”. Przytoczone, tylko przykładowe wypowiedzi studentów potwierdzają, że wybrali ścieżkę zawodową z przekonaniem. 25 ankietowanych nie jest pewnych, czy chcą pracować w tym zawodzie a 11 osób zdecydowanie odrzuca taką możliwość co jest zaskakujące z tego względu, że są oni studentami specjalności nauczycielskich.

W społecznościach studenckich podejmowane są dyskusje na temat dzisiejszych placówek oświatowych i środowiska nauczycielskiego, dlatego poproszono badanych studentów, aby dokończyli zdanie: „Gdybym uczył/a przyszłych nauczycieli, to...?”. Odpowiedzi ankietowanych były zaskakujące. Mówili oni: „skupiłabym się na kształtowaniu praktycznych umiejętności potrzebnych w zawodzie nauczyciela; zastosowałabym inne metody i formy pracy; starałabym się przekazać jak najwięcej praktycznych wskazówek; uprzedziłabym, że to zawód, który daje satysfakcję, ale wymaga wiele zaangażowania; dużo bym od nich wymagała; pogłębiałabym ich wiedzę na temat współczesnych nowości i sposobów uczenia; uczyłabym więcej praktyki niż teorii; chciałabym, żeby dowiedzieli się tego, jak z sercem wykonywać swój przyszły zawód; zmieniałabym stereotypowe myślenie; uczyłabym podmiotowego traktowania, indywidualizacji w podejściu do dzieci, odejścia od urabiania grzecznych i potulnych dzieci siedzących cicho w ławkach; wymagałabym od nich autentyczności w pracy, żeby pamiętali także o tym, że nikt nie rodzi się geniuszem; byłabym nauczycielem praktykiem, nie teoretykiem; zwróciłabym uwagę, że to uczeń jest najważniejszy; kazałabym patrzeć im oczami małych dzieci; przede wszystkim zorganizowałabym im kurs „Jak prowadzić dziennik lekcyjny?”, ponieważ na studiach tego nie uczą, a jest to najważniejszy i podstawowy dokument; starałabym się przekazać im wiadomości i umiejętności w sposób bezstresowy; starałabym się im wytłumaczyć, jak ważne jest wychowanie młodego pokolenia”. Można domniemywać, że studenci uczestniczący w badaniach udzielali odpowiedzi przez pryzmat własnych doświadczeń. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że większość studentów oczekuje bardziej praktyki niż teorii pedagogicznej. 17 osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Zadowolające jest to, że studenci potrafią krytycznie spojrzeć na system kształcenia akademickiego i zawodowe przygotowanie do wypełnienia powinności nauczycielskich. Z wypowiedzi badanych przyszłych nauczycieli nasuwa się jeszcze jeden istotny wniosek: studenci nie dostrzegają związku teorii naukowej z praktyką pedagogiczną i nie mają świadomości, że tylko w oparciu o wiedzę teoretyczną z psychologii, pedagogiki, socjologii i innych nauk współpracujących z pedagogiką mogą kształtować swoje odpowiedzialne zawodowe postawy, doskonalić umiejętności i kompetencje metodyczne oraz rozwijać siebie w oparciu o refleksję pedagogiczną, hierarchię wartości i przymioty moralne.

Podsumowanie

Dane empiryczne dotyczące opinii przyszłych nauczycieli o zawodzie nauczyciela, zaprezentowane w niniejszym artykule, potwierdzają zasadność podjęcia tej problematyki badawczej i pozwoliły odpowiedzieć na postawione pytania problemowe.

Zebrany materiał sugeruje, że istnieje wiele czynników decydujących o podjęciu studiów pedagogicznych. Najważniejsze z nich to chęć pracy z dziećmi, większe szanse dostania się do Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej niż na inne uczelnie, wzory nauczycieli z poprzednich szkół, a także tradycje rodzinne. Przytoczone wyniki wskazują na przemyślane, świadome i dobrowolne podjęcie studiów pedagogicznych przez badanych.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że przekazywana wiedza jest jednym z głównych celów pracy nauczyciela w opinii badań studentów. Nadrzędne stają się rozwijanie zainteresowań i zdolności uczniów, a także ich wychowywanie. Warto dodać, że rozpoczynając pracę w placówkach oświatowych, student kierunku pedagogicznego powinien być świadomy ważności swojego zawodu, jego mocnych i słabych stron, umiejętności, które będzie musiał zdobyć oraz jakie kompetencje są w nim najistotniejsze.

Z punktu widzenia przeprowadzonych badań warto odnieść się również do tego, jak badani studenci postrzegają siebie jako przyszłych nauczycieli. Znaczna część ankietowanych posiada predyspozycje do pracy w zawodzie nauczyciela. Niewątpliwie nauczyciele powinni posiadać umiejętności ułatwiające nawiązywanie kontaktów oraz czerpać z tego siłę i motywację do dalszej pracy. Ważne jest, aby osoby kończące specjalności nauczycielskie były przekonane o chęci podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela.

We współczesnym świecie zmienia się rola zawodu nauczyciela. Kształcenie na uczelni powinno przygotować studentów do profesjonalnego traktowania swojej roli i umiejętności adaptacji do zmieniającej się rzeczywistości szkolnej oraz potrzeb uczniów. „Szeroki wachlarz pełnionych zadań i obowiązków sprawia, że zawód ten wymaga również specyficznych predyspozycji osobowościowych. Wiedza, umiejętności, dyspozycje i postawy są niezbędne, aby skutecznie realizować wielostronną aktywność poznawczą i praktyczną uczniów oraz celowo podejmować oddziaływania wychowawcze” (Zacłona, 2013, s. 5). Podsumowując, od każdego przyszłego nauczyciela należy oczekiwać znajomości fundamentalnej wiedzy merytorycznej i metodycznej dla tej profesji oraz postaw aktywnych, zaangażowanych i godnych bycia nauczycielem. Nauczyciel to wzór – mistrz, którego warto naśladować i z którego można brać przykład. Nauczycielami – wychowawcami stajemy się przez całe swoje życie zawodowe, dlatego stale musimy stawiać sobie ważne zadania, jako cele zarówno na najbliższą, jak i dalszą zawodową przyszłość.

Bibliografia

- Brameld, T. (2014). *Edukacja jako siła*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Okoń, W. (2004). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Łobocki, M. (2000). *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Pilch, T., Bauman, T. (2011). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Průcha J. (2006). Pedeutologia. W: B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Pedagogika wobec edukacji, polityki oświatowej i badań naukowych* (t. 2, s. 293-316). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne.
- Staniszewski, T. (2011). Zawód nauczyciela wobec wyzwań współczesności. W: M. Pryszmont-Ciesielska (red.), *Mikroświaty społeczne wyzwaniem dla współczesnej edukacji* (s. 89-99). Wrocław: Wydawnictwo LIBRON.
- Szempruch, J. (2013). *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Włosiński, M. (2008). *Pedagogiczna i etyczna odpowiedzialność*. Włocławek: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistycznej we Włocławku.
- Zacłona, Z. (2013). Wstęp. W: Z. Zacłona (red.), *Kompetencje zawodowe nauczyciela w teorii i praktyce* (s. 5-6). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej.

Silvia BRATKOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

VÝCHOVA K ZDRAVIU V EDUKÁCII ŽIAKOV MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU NA SLOVENSKU A PROFESIA UČITEĽA

Abstrakt

Cieľom príspevku je poukázať na postavenie výchovy k zdraviu v kurikule primárneho vzdelávania a na kompetencie učiteľa vo vzťahu k výchove k zdraviu. Zameriavame sa na analýzu kurikula primárneho vzdelávania s cieľom poukázať na témy prozdravotnej edukácie. Pozornosť venujeme požiadavkám, ktoré sa kladú na osobnosť učiteľa pri realizácii výchovy k zdraviu. V závere príspevku definujeme zdravotno-preventívnu kompetenciu ako súčasť profesiogramu učiteľa primárneho vzdelávania.

Kľúčové slová: výchova k zdraviu, učiteľská profesia, primárny stupeň vzdelávania.

Abstract

The aim of this paper is to highlight the status of health education in the curriculum of primary education and teacher competence in relation to health education. We focus on the analysis of the curriculum of primary education, to highlight the themes of health education. We pay attention to the requirements that are placed on the personality of the teacher in the implementation of health education. The end of the article we define health and preventive competence as part of characteristics of teaching profession in primary education.

Key words: health education, teaching profession, primary school level.

Úvod

Zdravie sa v hodnotovom rebríčku človeka nachádza na popredných priečkach. Tejto téme prisudzujeme patričnú vážnosť a čoraz častejšie sa stáva predmetom diskusie mnohých odborníkov, ako aj bežnej populácie. Zdravie prezentuje najvyššiu hodnotu ľudského bytia a jej kvalita ovplyvňuje a určuje naše životné smerovanie. Na základe uvedeného by výchova k zdraviu mala predstavovať jednu z priorít výchovného pôsobenia v školách a školských zariadeniach.

Kurikulum primárneho stupňa vzdelávania na slovensku a výchova k zdraviu

Primárne vzdelávanie predstavuje prechod od výchovy v rodine a predškolského vzdelávania na školskú edukáciu, poskytuje základy pre budúce rozvíjanie vedomostí, zručností, schopností a v neposlednom rade kompetencií žiakov. V rámci formovania osobnosti človeka je žiaduce vynaložiť úsilie na kreovanie v pozitívnom smere. Vzdelávanie na prvom stupni základných škôl rešpektuje osobitosti jedincov mladšieho školského veku, ich skúsenosti, schopnosti a zvedavosť, ktoré využíva ako stimul pre ich ďalšie poznávanie. Potvrďuje to aj Průcha (2008) a dodáva, že doterajšie skúsenosti a vedomosti, ako aj záujmy žiakov predstavujú východisko pre ich vlastný rozvoj, pre dosiahnutie úspechov v sociálnej a akademickej oblasti, s prihliadnutím na ich reálne možnosti.

Základným princípom primárnej edukácie je postup od známeho k neznámemu. V intenciách uvedeného, žiaci sú obohatení o poznanie, ak majú možnosť priamo pozorovať a zažiť aktivity, no predovšetkým ak obsah vzdelávania je úzko spätý so životom jedincov. Výchova k zdraviu podporuje tento edukačný prístup, nakoľko svojím obsahom nadväzuje na vlastnú skúsenosť žiaka a snaží sa prispieť k lepšiemu uvedomeniu si hodnoty zdravia, ako aj vybudovaniu zdraviu prospešných návykov, ktoré by uplatňovali počas celého života.

Prvý stupeň základnej školy plní rad dôležitých úloh. Edukácia žiakov na prvom stupni základnej školy buduje potrebné základy pre nižšie stredný stupeň vzdelávania. Petlák (2004) však poukazuje významnosť primárneho vzdelávania vo včasnom diagnostikovaní a následnej korekcii radu sociálnych, zdravotných znevýhodnení a porúch učenia. Na druhej strane je dôležité v tomto rannom veku podchytiť záujmy, talent žiakov a vytvoriť podmienky pre ich ďalší rozvoj.

Výchovu Kudláčová (2006) chápe ako fenomén, ktorý sa časom neustále modifikoval a nadobúdal rozličné formy a podoby. Povaha výchovy odrážala obraz ľudského jedinca v daných kultúrach, tradíciách a epochách našej histórie. V súčasnosti na nepriaznivé ukazovatele zdravotného stavu populácie reaguje výchova k zdraviu, ktorá predstavuje integrovanú súčasť vzdelávacieho obsahu v školách na území našej krajiny. Podľa Machovej a Kubátovej a kol. (2009) predstavuje výchova k zdraviu jednu z priorít základného vzdelávania, pričom dôraz by mal byť kladený na preventívne pôsobenie a aktuálnosť informácií o zdraví a zdravom životnom štýle. Ďalej zdôrazňujú potenciál prozdravotnej edukácie pre aktívny a spokojný život. Liba (2016, s. 18) definuje výchovu k zdraviu ako proces:

osvojenia zodpovedajúceho penza informácií, poznatkov, vedomostí, zručností, návykov, spôsobilostí, princípov a kreovania názorov, postojov, záujmov a hodnotových noriem zameraných na identifikovanie sa s hodnotami zdravia a na interiorizáciu zásad zdravého životného štýlu. Výsledkom má byť vyvážené formovanie kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej stránky osobnosti prostredníctvom aktívnej starostlivosti o vlastné zdravie. Výchova k zdraviu je cieľavedomou zdravotnou a výchovnou intervenciou, ktorá reflektuje bio-psychickú a socio-kultúrnu determinovanosť osobnosti, umožňuje primeranú reguláciu a autoreguláciu, vedie k životnej spokojnosti, k osobnej a spoločenskej zodpovednosti, k sebaopoznaniu a následne sebaakceptácii.

Vzdelávacie programy našej krajiny sú rozpracované v dvoch úrovniach. Od 1.9.2015 začal platiť nový **Štátny vzdelávací program ISCED 1** (ďalej iŠVP), ktorý predstavuje prvú úroveň modelu a je východiskom pre koncipovanie školského vzdelávacieho programu, ktorý tvorí druhú úroveň modelu. „Dvojúrovňovým modelom vzdelávania sa dáva priestor každej škole, aby prostredníctvom školského vzdelávacieho programu dotvorila svoj obsah vzdelávania podľa špecifických regionálnych a lokálnych podmienok a požiadaviek, ktoré vychádzajú z potrieb žiakov alebo rodičov“ (iŠVP 2015, s. 3). Je preto nevyhnutné, aby edukačná činnosť reagovala na zmeny society nie len v kontexte Slovenskej republiky, ale i v celom európskom a svetovom ponímaní.

Obsah primárneho vzdelávania je rozčlenený do 8 vzdelávacích oblastí vychádzajúcich z obsahu vzdelávania i kľúčových kompetencií:

- Jazyk a komunikácia.
- Matematika a práca s informáciami.
- Človek a príroda.
- Človek a spoločnosť.
- Človek a hodnoty.
- Človek a svet práce.
- Umenie a kultúra.
- Zdravie a pohyb.

Prozdravotná edukácia je realizovaná predovšetkým vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb a konkrétne ciele, úlohy sú saturované, uvedené vo vyučovacom predmete *Telesná a športová výchova*, a to najmä v tematickom celku Zdravie a zdravý životný štýl. Cieľom je, aby si žiaci osvojili zásady zdravého životného štýlu, rozlišovali zdravú a nezdravú výživu, identifikovali nebezpečenstvo návykových látok a ich dopad na zdravie jedinca, uvedomili si význam pohybovej aktivity pre naše zdravie, osvojili si zásady prvej pomoci, ako aj aplikovali osvojené zručnosti v rámci režimu dňa. Na konci primárneho vzdelávania by mali žiaci ovládať základné spôsoby otužovania a ich význam pre zdravie človeka, hygienické požiadavky pre vykonávanie pohybovej činnosti, zásady bezpečnosti a v neposlednom rade znaky správneho držania tela. Témy o zdraví sú pomerne významne zastúpené aj v ďalších vyučovacích predmetoch na primárnom stupni, ako napríklad v *prírodovede*, *prvouke*. Pre prírodovedu sú témy týkajúce sa výchovy k zdraviu obsiahnuté prevažne v tematickom celku Človek, kde okrem stavby tela a funkcií jednotlivých orgánov žiak mladšieho školského veku získa predstavu o vyváženom stravovaní, pitnom režime, príčinách vzniku obezity, správnej životospráve a aplikácii týchto poznatkov v režime žiaka. V prvouke sa jedná o témy týkajúce sa bezpečnosti v škole, škodlivých faktorov pre zdravie, aj významu pohybu pre život človeka. Výchova k zdraviu sa realizuje aj na hodinách *etickej výchovy*, a to v témach, ktoré sa venujú napríklad vzorom správania, rizikových situácií v živote detí alebo iniciatívnosti a vytrvalosti pri riešení každodenných problémov (iŠVP, 2015).

Výchova k zdraviu súčasnosti nepatrí medzi povinné vyučovacie predmety na primárnom stupni vzdelávania. Avšak jej jednotlivé témy sú integrovanou súčasťou jednotlivých disciplín, čím sa napĺňa jej obsah a cieľové zameranie. Oblasť zdravia reflektuje aj prierezová téma **ochrana života a zdravia** (ďalej OZO). Cieľom tejto prierezovej témy je:

viest' žiakov k ochrane svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí prostredníctvom teoretických a praktických poznatkov, zručností v sebaochrane, poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života. Na veku primeranej úrovni integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na zdravý životný štýl a ochranu života a zdravia v mimoriadnych a nepredvídateľných situáciách. Na 1. stupni sa realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov telesná a športová výchova, prvouka, prírodoveda, vlastiveda, výtvarná výchova, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – didaktických hier. Didaktické hry, ktoré sa uskutočňujú v každom ročníku 1. stupňa raz ročne v trvaní 4 hodín, slúžia na praktické osvojenie si učiva (iŠVP, 2015, s. 14).

Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy umožňuje problematiku výchovy k zdraviu zakomponovať aj do ďalších prierezových tém ako napr. do Environmentálnej výchovy, Osobnostného a sociálneho rozvoja, Mediálnej výchovy, Tvorby projektov a prezentačných zručností (Bernátová, Vadašová, 2014, s. 55).

Každá škola disponuje voliteľnými hodinami, ktoré môže využiť na dotvorenie školského vzdelávacieho programu. Práve tu je priestor na to, aby sa disponibilné hodiny využili na vytvorenie samostatného vyučovacieho predmetu výchova k zdraviu, ktorého obsah by predstavoval doplnenie vyučovacích predmetov, ktoré sme už uvádzali a bližšie špecifikovali.

Prostredníctvom obsahu koncipovanom vo forme vzdelávacích oblastí sa v primárnej edukácii snažíme predovšetkým o **rozvoj kľúčových kompetencií žiakov**, ktoré sa budú školským vzdelávacím programom nadobúdať. Podľa Belza a Siegrista (2001) kľúčové kompetencie v sebe obsahujú nielen schopnosti a zručnosti, no aj postoje, hodnoty, ktoré tvoria východisko pre primeraný spôsob reakcie v každodenných životných situáciách. „Kľúčové kompetencie tvoria súbor vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie osobnosti, ktoré potrebuje každý človek k svojmu osobnému rozvoju, sociálnemu začleneniu, k aktívnemu občianstvu a k permanentnému celoživotnému vzdelávaniu” (Zelinová, 2012, s. 21). Osvojovanie kompetencií je dlhodobým, náročným procesom. Jeho počiatky sú už v predprimárnom vzdelávaní v materských školách a pokračuje na všetkých stupňoch vzdelávania. V škole sa však s rozvojom kompetencií nekončí, ale dotvárajú sa v priebehu celého nášho života.

Osobnosť učiteľa v procese výchovy k zdraviu

V rámci primárneho vzdelávania sa zdôrazňuje posilniť komponenty smerujúce k humanizácii výučby, podpore takých princípov vzdelávania, ktoré chápu žiaka ako aktívneho jedinca v procese edukácie. „Základným cieľom výchovy a vzdelávania na 1. stupni ZŠ je položiť základy na utváranie plnohodnotnej osobnosti žiaka tak, aby ním mohli byť ďalej samostatne rozvíjané” (Kosová, 1995, s. 44). V kontexte výchovy k zdraviu predstavujú základy zdraviu prospešné návyky, ktoré by mali smerovať k celoživotnému uplatneniu zdravého životného štýlu.

Stotožňujeme sa s Libom (2016, s. 18), ktorý tvrdí, že: „výchova k zdraviu ako súčasť edukačného pôsobenia v súčasnosti primerane saturuje kognitívny priestor, ale málo účinne ovplyvňuje oblasť správania a spôsobu života žiakov”. Ďalej uvádza, že žiaci, rodičia, ale aj učitelia vo svojich verbálnych prejavoch prisudzujú zdraviu vysoké hodnotenie, ktoré sa avšak v ich životnom štýle rovnakou mierou nepremiata. Dochádza teda k nerovnomernému zastúpeniu kognitívnej, afektívnej a konatívnej oblasti vo vzťahu k výchove k zdraviu.

Ak rodina dostatočne nesaturuje ciele a úlohy vo vzťahu k prozdravotnej edukácii, cestu k novej náprave predstavuje edukačné pôsobenie školy ako inštitúcie. V tomto procese je nevyhnutná spolupráca všetkých – učiteľov, nepedagogických zamestnancov, ako aj zamestnancov školskej jedálne. Primárne je však pôsobenie učiteľa, nakoľko na začiatku primárneho vzdelávania predstavuje pre žiakov mladšieho školského veku veľkú autoritu.

Máme za to, že kompetencie plnia dôležitú funkciu, a to prípravu na budúci život v spoločnosti. Nakoľko k rozvoju kľúčových kompetencií dochádza prostredníctvom výchovno-vzdelávacích činností v rámci vzdelávacích oblastí, potom aj učiteľ primárneho vzdelávania by mal disponovať súborom kompetencií pre odborné edukačné pôsobenie.

V rámci prozdravotnej edukácie môžeme považovať za kľúčovú zdravotno-preventívnu kompetenciu. Liba (2016, s. 172) definuje **zdravotno-preventívnu kompetenciu** ako „kompetenciu učiteľa, ktorá v sebe implikuje úlohu edukátora a preventistu pri realizácii tej časti edukácie, ktorá implikuje výchovu k zdraviu“. Vychádza pritom z predpokladu, že učiteľ, ktorý sa vyznačuje pripravenosťou a motiváciou, dokáže pravidelným integrovaním prozdravotných intervencií podnecovať systém vedomostí, návykov, zručností, ale aj v rovnakej miere záujmov a postojov.

V rámci štúdia na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove je výchova k zdraviu je implementovaná do pregraduálnej prípravy učiteľov v rámci povinných i povinne voliteľných predmetov. Študenti tak majú možnosť získať základy výchovy k zdraviu a kreovať svoju zdravotno-preventívnu kompetenciu.

Záver

V školskej edukácii rastie význam výchovy k zdraviu ako nástroja na formovanie a stabilizáciu zásad zdravého životného štýlu, ale aj nástroja prevencie zdravotných problémov spojených s konzumných spôsobom života a nevhodným trávením voľného času. Aby výchova k zdraviu plnila stanovené ciele, je nutné systematické a premyslené pôsobenie, ako aj spolupráca školy a rodiny, ktorá sa primárne spolupodieľa na formovaní hodnôt žiakov mladšieho školského veku. V prípade nedostatočného vedenia zo strany rodiny, je osobnosť učiteľa významná v procese pozitívneho ovplyvňovania jedinca. Učiteľ by mal disponovať v rámci prozdravotnej edukácie radom kompetencií, no predovšetkým zdravotno-preventívnu kompetenciou, aby mohol adekvátne reagovať na potreby žiakov.

Zoznam bibliografických odkazov

- Bernátová, R., Vadašová, B. (2014). *Výchova k zdraviu v kurikule predprimárneho a primárneho stupňa vzdelávania*. In: *Edukacja zdrowotna i promocja zdrowia w nauczaniu uczniów najmłodszych* (s. 45-56). Lublin : Wydawnictwo KUL.
- Belz, H., Siegrist, M. (2001). *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál.
- Kosová, B. (1995). *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania alebo Ako ďalej na 1. stupni Základnej školy*. Banská Bystrica: PF UMB.
- Kudláčová, B. (2006). *Fenomén výchovy*. Bratislava: Veda.
- Liba, J. (2016). *Výchova k zdraviu v školskej edukácii*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.
- Machová, J. a kol. (2009). *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada Publishing.
- Petlák, E. (2004). *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris.
- Průcha, J. (2008). *Pedagogický slovník*. Praha : Portál.
- Špú (2015). *Štátny vzdelávací program primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné z: www.statpedu.sk/sites/default/files/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_pv_2015.pdf.
- Zelinová, M. (2012). *Voľný čas efektívne a tvorivo*. Bratislava: Iura Edition.

CZEŚĆ III.
PRAKTYKA W DOŚWIADCZENIACH EDUKACYJNYCH
PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI

Angelika MALINOWSKA, Katarzyna ESSEN, PL

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

ORGANIZACJA STUDENCKICH PEDAGOGICZNYCH PRAKTYK ZAWODOWYCH W WYBRANYCH SZKOŁACH WYŻSZYCH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Abstrakt

Praktyka pedagogiczna jest integralną częścią procesu edukacji przyszłych nauczycieli. Odgrywa bardzo ważną rolę i jest niezbędna do dobrego przygotowania się do podjęcia pracy w zawodzie. Autorki w artykule prezentują sposoby organizacji praktyk w wybranych szkołach wyższych województwa małopolskiego, skupiając się w szczególności na liczbie godzin i formie ich zaliczenia. Rozważania o praktykach dotyczą kształcenia studentów na specjalnościach związanych przygotowaniem przyszłych nauczycieli do pracy w przedszkolu i klasach I-III szkoły podstawowej.

Słowa kluczowe: praktyka nauczycielska, student, opiekun praktyk.

Abstract

Teaching internship is an integral part of the educational process of prospective teachers. Teaching internship is significant and crucial for proper preparation to enter into the profession. This article presents methods of organizing internships in selected institutions of higher education in Małopolska region with main focus on the number of hours spent in the internship and the manner in which internship is credited. The discussion concerns educating students preparing to become future pre-school and early elementary school teachers.

Key words: teaching internship, student, internship supervisor.

Wstęp

Kształcenie przyszłych nauczycieli obejmuje zarówno nabywanie wiedzy teoretycznej w trakcie trwania zajęć na uczelni, jak i realizację praktyki zawodowej. Dzieje się tak dlatego, ponieważ wiedza merytoryczna staje się bezużyteczna, jeśli przyszły nauczyciel nie będzie miał okazji sprawdzenia jej przydatności w rzeczywistych sytuacjach edukacyjnych, zachodzących w codziennej pracy w placówkach oświatowych. Istotą przygotowywania przyszłych pedagogów do podjęcia pracy w zawodzie jest stwarzanie im sposobności do łączenia nabytej wiedzy i opanowanych umiejętności z możliwością ich bezpośredniego wykorzystywania w działaniu. Kształcenie pedagogiczne przez działalność praktyczną, w którym student uczy się przez i w toku działania, wzbogacone o wielopłaszczyznową refleksję nad tym, co, po co i dlaczego robi jest ważnym aspektem nabywania jego kompetencji nauczycielskich (Zacłona, 2006, s. 134).

W związku z tym, że praktyka zawodowa zajmuje bardzo ważne miejsce w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli Autorki postanowiły zbadać, jak wygląda organizacja praktyk pedagogicznych w wybranych szkołach wyższych województwa małopolskiego na specjalnościach dających uprawnienia do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym.

1. Wyjaśnienia terminologiczne: praktyka pedagogiczna, praktykant, opiekun praktyk

a) Praktyka pedagogiczna

Na początku niniejszych rozważań warto dokonać charakterystyki podstawowych pojęć. Praktyka pedagogiczna jest integralną częścią procesu kształcenia przyszłych nauczycieli, realizowaną w szkołach wyższych, uniwersytetach i akademiach, posiadających w swojej ofercie nauczycielskie specjalności studiów. W trakcie odbywania praktyki studenci kierunków pedagogicznych mogą sprawdzić, w jakim stopniu są przygotowani do pełnienia roli nauczyciela oraz zweryfikować własne predyspozycje do wykonywania zawodu. Praktyka stanowi także czas odpowiedzi, czy wybrana przez studenta specjalność jest zgodna z jego oczekiwaniami, marzeniami, predyspozycjami i kwalifikacjami (Buła, 2014, s. 261; Męcina-Bednarek, 2014, s. 164; Pułka, 2012, s. 185; Solich, 2015, s. 110). O tym, jak ważną rolę pełni praktyka najlepiej świadczą następujące słowa: „praktyka nadaje sens edukacji przyszłych nauczycieli” (Okoń, 1991; za: Feliniak, 2013, s. 284) oraz „dobra praktyka pedagogiczna jest najlepszym nauczycielem” (Parzęcki, 2012; za: Feliniak, 2013, s. 284). Praktyka zawodowa nie polega tylko na wykorzystywaniu wiedzy, ale na nieustannym stykaniu się z różnymi sytuacjami dydaktyczno-wychowawczymi, poszukiwaniu twórczych, kreatywnych rozwiązań, doskonaleniu swojego warsztatu pracy i rozwijaniu własnych umiejętności (Feliniak, 2013, s. 284; Olszewska, 2011, s. 347). Pozwala ona zapoznać się ze sposobami organizacji pracy przedszkola/szkoły, spotkań z rodzicami czy nawiązywania kontaktów ze środowiskiem lokalnym itd.

b) Praktykant

Pojęcie to jest bardzo trudne do zdefiniowania, ponieważ student w momencie rozpoczęcia praktyki jest jednocześnie postawiony w roli ucznia i nauczyciela. Z jednej strony uczy się, w jaki sposób prowadzić zajęcia edukacyjne, przygotowywać pomoce, planować proces edukacyjny, wykonywać czynności organizacyjno-porządkowe, wypełniać dokumenty itd., a z drugiej strony jest także nauczycielem dla dzieci i uczniów. Praktykant podlega też ciągłej ocenie ze strony opiekuna praktyk oraz wychowanków. Bardzo ważna w kontekście omawianego zagadnienia jest także samoocena studenta, będąca indywidualną i subiektywną opinią na swój temat (Czepczyk, Dobrowolska-Pasiut, 2015, s. 63).

c) Opiekun praktyk

W trakcie organizacji praktyk dochodzi do współpracy trzech stron: opiekuna praktyk z ramienia uczelni, placówki (szkoły/przedszkola) oraz studenta. Nauczyciel sprawujący pieczę nad studentem w instytucjach edukacyjnych jest postrzegany jako mentor i lider zmiany. J. Grzesiak uważa, że opiekun powinien stać się dla studenta autorytetem. Wymaga się od niego następujących cech: komunikatywności, serdeczności, życzliwości, cierpliwości, zaangażowania, a także refleksyjności. Musi też posiadać: właściwą postawę społeczno-moralną, optymizm pedagogiczny, umiejętność stosowania wiedzy psychologiczno-pedagogicznej w praktyce oraz liczne zainteresowania (Grzesiak, 2012; za: Feliniak, 2013, s. 287).

Podsumowując rozważania zawarte w tej części artykułu, należy stwierdzić, że praktyka zajmuje ważne miejsce w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli. Jej rola jest dostrzegana przez licznych badaczy, którzy uważają, że najcenniejsze w procesie przygotowywania się do zawodu jest bezpośrednio doświadczanie sytuacji edukacyjnych, a także kontakty z dziećmi i uczniami.

2. Podstawy prawne organizacji praktyk pedagogicznych

Praktyki pedagogiczne i ich realizacja uwarunkowane są w Polsce licznymi aktami prawnymi. Odbywają się one na podstawie umowy zawartej pomiędzy uczelnią a placówką. Szczegółowe wytyczne dotyczące sposobu realizacji praktyki zwarte są m.in. w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. W dokumencie tym przedstawiono formy aktywności studenta w trakcie odbywania praktyki oraz określono zadania uczelni. Student w trakcie praktyki powinien: obserwować zajęcia prowadzone przez opiekuna praktyk w przedszkolu oraz szkole, asystować nauczycielowi, samodzielnie pełnić rolę wychowawcy, poznać organizację pracy placówki, nabyć umiejętność planowania własnej pracy oraz prowadzenia dyskusji na temat hospitowanych zajęć.

Szkoła wyższa kierująca studenta na praktykę powinna z kolei zadbać o: przygotowanie regulaminu praktyk, wyposażenie studenta w wiedzę i umiejętności potrzebne do realizacji powierzonych mu obowiązków, warunki umożliwiające samodzielne opracowanie konspektów lekcji lub scenariuszy zajęć, w oparciu o informacje i wskazówki przekazane przez opiekuna praktyk, zapewnienie możliwości omawiania zajęć na uczelni, dostęp do pracowni specjalistycznych, sprzętu i pomocy dydaktycznych, warunki do prowadzenia lekcji (zajęć) z zastosowaniem technologii informacyjnej, w szczególności z wykorzystaniem treści i zasobów edukacyjnych znajdujących się na portalach internetowych; utrzymywanie stałego kontaktu z opiekunem studenta (Dz.U. z 2012 r., poz. 131). Praktykant ma do zrealizowania 150 obowiązkowych godzin praktyki w przedszkolu i szkole oraz 30 godzin w placówkach oświatowo-wychowawczych. Jest to tzw. praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego (Feliniak, 2013, s. 290).

3. Cele i funkcje pedagogicznych praktyk zawodowych

Po omówieniu podstawowej terminologii i uwarunkowań prawnych organizacji praktyki zawodowej, należy przejść do zaprezentowania jej zadań i funkcji. Do głównych celów praktyk należą m.in. „konfrontacja nabytej podczas studiów wiedzy teoretycznej z praktyką wychowawczą” (Pułka, 2012, s. 186) oraz rozwijanie motywacji niezbędnej do wzbudzenia chęci „utrzymania swojej sprawności zawodowej na jak najwyższym poziomie” (Feliniak, 2013, s. 291). Opierając się na celach głównych, autorzy stworzyli cele szczegółowe, zawierające się w kilku kategoriach, tj.: wiedza, nabywanie i doskonalenie umiejętności oraz postawy. W zakresie wiedzy wyróżnić można następujące cele: zapoznanie się z aktami prawnymi związanymi z funkcjonowaniem w zawodzie nauczyciela, podstawową terminologią pedagogiczną i psychologiczną, prawidłowościami rozwojowymi, zasadami komunikacji interpersonalnej oraz udzielania pierwszej pomocy. W obrębie nabywania i doskonalenia umiejętności student powinien z kolei wiedzieć, w jaki sposób planować, prowadzić, a także dokumentować zajęcia i obserwację aktywności innych nauczycieli i uczniów. Wymaga się od niego także doskonalenia sprawności współpracy z innymi pedagogami, poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz pracodawcami. W zakresie postaw akcentuje się kształtowanie nawyków doskonalenia i samodoskonalenia zawodowego, autorefleksji nad swoją działalnością i warsztatem pracy, rozwijanie postaw twórczych, nabywanie kompetencji do współpracy z innymi podmiotami, dbanie o dobrą atmosferę w środowisku pracy, rozwijanie krytycyzmu i niekonwencjonalnego sposobu myślenia (Pułka, 2012, s. 187-188).

Po omówieniu celów praktyki, należy określić jej funkcje. K. Żuchelkowska wyróżniła funkcje: informacyjną – związaną z dostarczaniem kandydatom informacji o: sposobie organizacji pracy w placówce oświatowej, stosowanych metodach, zasadach prowadzenia obserwacji pedagogicznej; weryfikacyjną – polegającą na zestawianiu wiedzy teoretycznej i własnych wyobrażeń o pracy z rzeczywistością edukacyjną; kształcącą, mającą na celu rozwijanie postaw twórczych, umiejętności logicznego myślenia, wnioskowania, analizowania, dokonywania syntezy wiedzy i wyposażenia studenta w umiejętności planowania i wdrażania działań dydaktyczno-wychowawczych; selekcyjną – dostrzeżenie konieczności permanentnego doskonalenia własnego warsztatu pracy. Warto też zwrócić uwagę na typologię funkcji przedstawioną przez E. Zimny. Autorka wymienia funkcję: poznawczo-kształcącą, emocjonalno-motywacyjną związaną zarówno z wywoływaniem emocji i motywacji do działania oraz prowadzenia wycinkowych badań naukowych. Pierwsza z wymienionych funkcji powiązana jest ze zdobywaniem wiedzy oraz poszukiwaniem odpowiedzi na następujące pytania: dlaczego?, po co?, w jakim celu?, co by się stało, gdyby?, co należy zrobić, aby? Druga z kolei, oprócz wywoływania emocji i motywacji, ma związek z rozwijaniem umiejętności dokonywania prawidłowej diagnozy sytuacji wychowawczych, przewidywaniem skutków podejmowanych aktywności, nabywaniem cech, tj. empatia i asertywność. W tym znaczeniu funkcja emocjonalno-motywacyjna łączy się z szansą prowadzenia w trakcie praktyk badań i doskonalenia swoich sprawności metodologicznych (Feliniak, 2013, s. 286).

Konkludując, praktyka pedagogiczna stawia przed osobami, które ją realizują wiele możliwości. Do niektórych z nich należą: konfrontacja wiedzy teoretycznej z realiami; doskonalenie własnego warsztatu pracy; potwierdzenie własnej przydatności do zawodu i badanie rzeczywistości edukacyjnej.

4. Metodologia badań własnych

4.1. Cel i przedmiot badań

Celem podjętych badań było przeanalizowanie organizacji studenckich praktyk pedagogicznych w wybranych szkołach wyższych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na liczbę godzin oraz warunki zaliczenia praktyk.

Przedmiotem badań stały się regulaminy praktyk zawodowych wybranych uczelni województwa małopolskiego.

4.2. Problemy badawcze i metoda badań własnych

Po zaprezentowaniu celu oraz przedmiotu badań, przedstawione zostaną problemy badawcze i metoda wykorzystana w celu pozyskania potrzebnych informacji.

Problem główny zawarł się w pytaniu: **Jak przedstawia się organizacja studenckich pedagogicznych praktyk zawodowych w wybranych szkołach wyższych województwa małopolskiego?**

Na podstawie problemu głównego sformułowane zostały następujące problemy szczegółowe:

- Jaka liczba godzin przewidziana jest na odbycie praktyki w poszczególnych szkołach wyższych województwa małopolskiego?
- Jaka forma zaliczenia dominuje w regulaminach praktyk dla studentów pedagogiki?

Aby udzielić odpowiedzi na postawione pytania badawcze, zastosowano metodę analizy dokumentów, w której wykorzystano regulaminy studenckich praktyk pedagogicznych:

- Regulamin praktyk zawodowych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie.
- Regulamin studenckich praktyk zawodowych nauczycielskich, moduł dydaktyczny i przedmiot wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna. Instytut Pedagogiczny PWSZ w Nowym Sączu.
- Instytutowy regulamin praktyk studenckich – profil ogólnoakademicki (PWSZ im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu).
- Regulamin praktyk Akademii Ignatianum w Krakowie.

5. Analiza wyników badań własnych

Po dokonaniu analizy regulaminów praktyk przeznaczonych dla wybranych placówek, dokonano tabelarycznego przedstawienia wyników. Pierwszą placówką, którą objęto badaniem pod kątem organizacji praktyk była Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu. Studenci studiów pierwszego stopnia na kierunku Pedagogika, specjalność edukacja przedszkolna oraz wczesnoszkolna, mają do odbycia 120 godzin praktyk w przedszkolu i 60 godzin w szkole podstawowej. Termin praktyk obejmuje odpowiednio semestry III, IV, V i VI. Praktyka przyjmuje formułę ciągłą i śródsesemestralną. Praktyka ciągła realizowana jest w semestrze IV w przedszkolach, a śródsesemestralna w semestrach II i III w przedszkolu oraz w V i VI w szkole podstawowej. Dodatkowo studenci odbywają praktykę psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu w semestrze III w wymiarze 30 godzin.

Do warunków zaliczenia praktyki pedagogicznej w PWSZ w Nowym Sączu zalicza się dostarczenie opiekunowi akademickiemu dziennika praktyk wypełnionego zgodnie z podanym wzorem, w uprzednio wyznaczonym terminie (łącznie w trakcie odbywania wszystkich założonych form praktyki studenci muszą przygotować 12 arkuszy zajęć obserwowanych w przedszkolu i 6 w szkole podstawowej, ponadto zobowiązani są do przedstawienia 12 scenariuszy samodzielnie prowadzonych zajęć w przedszkolu oraz 6 w szkole podstawowej); uzyskanie przez studenta pozytywnej oceny, wystawionej przez nauczyciela – opiekuna praktyk w przedszkolu/szkole, potwierdzonej pieczęcią placówki oraz podpisem dyrektora. Ważnym elementem jest także ocena wystawiona przez opiekuna praktyk z ramienia uczelni – nauczyciela akademickiego Instytutu Pedagogicznego PWSZ w Nowym Sączu.

Tabela 1

Organizacja praktyk zawodowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Sączu

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu			
Miejsce odbywania praktyk	Liczba godzin	Termin odbywania praktyk	Forma praktyk
Przedszkole	60	Semestry: III, IV, V	Ciągła Śródsesemestralna
Szkoła podstawowa	120	Semestry: V, VI	Śródsesemestralna
Praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego – 30 godzin, semestr III			

Źródło: opracowanie własne.

Drugą uczelnią, której regulamin praktyk został poddany analizie dla uzyskania informacji na temat organizacji praktyk zawodowych, jest Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. Miejsce odbywania praktyk śródrocznych to przedszkole i szkoła podstawowa. Studenci mają do zrealizowania odpowiednio 70 i 80 godzin w trakcie trwania III i IV semestru studiów. W powyższej placówce należy również odbyć 30 godzin praktyki z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego w II semestrze.

Warunkiem zaliczenia praktyk jest przedstawienie dokumentacji, zgodnej z wymaganiami zawartymi w regulaminie. Elementem, na który należy zwrócić uwagę jest fakt, że warunkiem zaliczenia jest dostarczenie opinii opiekunów praktyk, sformułowanej po obserwacji studenta podczas realizacji programu praktyki, oddanie przez studenta dziennika praktyk oraz pisemnej jego samooceny. Student zobowiązany jest także zaprezentować po 6 konspektów zajęć przeprowadzonych w przedszkolu oraz szkole podstawowej.

Tabela 2

Organizacja praktyk zawodowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie			
Miejsce odbywania praktyk	Liczba godzin	Termin odbywania praktyk	Forma praktyk
Przedszkole	70	Rok II, semestry: III, IV	Śródroczna
Szkoła podstawowa	80		
Praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego – 30 godzin, semestr II			

Źródło: opracowanie własne.

Analiza regulaminu praktyk przeznaczonego dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu wskazuje jako miejsce realizowania praktyki pedagogicznej przedszkole oraz szkołę podstawową.

Studenci studiów licencjackich ww. szkoły wyższej odbywają 60 godzin praktyki w przedszkolu oraz 90 godzin w szkole podstawowej, w semestrach III, IV i V. W placówce realizowana jest także praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego, w liczbie 30 godzin. Miejsce odbywania praktyki są: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, gabinet psychologa w przedszkolu lub szkole podstawowej. Należy także zwrócić uwagę, że moduł psychologiczno-pedagogiczny jest realizowany już na II semestrze studiów.

Zaliczenie praktyki przed studenta możliwe jest po przedstawieniu koordynatorowi pełnej dokumentacji, w skład której wchodzi: zatwierdzony przez opiekuna wniosek o realizację praktyki, zatwierdzony dziennik praktyki zawodowej oraz potwierdzenie odbycia praktyki wydane przez organizację, w której student uczęszczał na praktykę. Dodatkowa wymagana dokumentacja obejmuje: protokoły obserwacyjne hospitowanych zajęć, scenariusze przygotowanych samodzielnie zajęć i opinię o studencie realizującym praktykę. Warunkiem uzyskania zaliczenia jest również dostarczenie indywidualnego arkusza oceny studenta wraz z samooceną oraz zdanie egzaminu potwierdzającego realizację zakładanych dla praktyk efektów kształcenia.

Tabela 3

Organizacja praktyk zawodowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu		
Miejsce odbywania praktyk	Liczba godzin	Termin odbywania praktyk
Przedszkole	60	Semestry: III, IV, V
Szkoła podstawowa	90	Semestry: III, V
Praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego – 30 godzin (poradnia psychologiczno-pedagogiczna; gabinet psychologa w przedszkolu lub w szkole podstawowej)		

Zródło: opracowanie własne.

Ostatnią placówką, w której analizowano organizację praktyki zawodowej była Akademia Ignatianum w Krakowie. W placówce tej zwraca uwagę połączenie liczby godzin dla obu miejsc odbywania praktyk. Termin odbywania praktyki przypada na II oraz III rok studiów. Praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego różni się w tej placówce, gdyż jest ona realizowana w wymiarze 60, a nie jak w pozostałych badanych uczelniach 30 godzin. Warunki zaliczenia praktyki to prowadzenie przez studenta dziennika praktyk oraz terminowe dostarczenie opiekunowi dydaktycznemu dokumentacji praktyk.

Tabela 4

Organizacja praktyk zawodowych w Akademii Ignatianum w Krakowie

Akademia Ignatianum w Krakowie		
Miejsce odbywania praktyk	Liczba godzin	Termin odbywania praktyk
Przedszkole	200	II i III rok
Szkoła podstawowa		
Praktyka z zakresu przygotowania psychologiczno-pedagogicznego – 60 godzin		

Zródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Po dokonaniu analizy wybranej literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz regulaminów praktyk wybranych uczelni kształcących przyszłych nauczycieli można stwierdzić, że praktyka zawodowa odgrywa bardzo ważną rolę w przygotowaniu studentów pedagogiki do podjęcia w przyszłości pracy zawodowej. Daje możliwość nieustannego poszukiwania nowych rozwiązań metodycznych i organizacyjnych. Stanowi cenne źródło wiedzy o tym, jak w rzeczywistości wygląda praca nauczyciela. Każda z uczelni, której regulaminy praktyk zostały analizowane, wypracowała sobie swój własny system organizacji i realizacji praktyk. Studenci mają możliwość dokładnego poznania sposobu organizacji pracy placówek oświatowych oraz zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zaliczenie praktyki wiąże się z wypełnieniem wielu obowiązków i ze złożeniem wymaganej dokumentacji. Świadczy to o tym, że szkoły wyższe chcą rzetelnie przygotować swoich studentów do podjęcia przyszłych obowiązków.

Bibliografia

- Buła, A. (2014). Znaczenie praktyki dla budowania doświadczenia i wiedzy pedagogicznej u kandydatów do zawodu nauczyciela wczesnej edukacji. W: E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, A. Minczanowska (red.), *Edukacja małego dziecka. Szkoła – przemiany instytucji i jej funkcji* (t. 9, s. 261-270). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Czepczyk, M., Dobrowolska-Pasiut, M. (2015). Pierwsze kroki w szkole, czyli o stresie na praktykach. W: A. Guza, B. Niesporek-Szamburska, M. Wójcik-Dudek (red.), *Szkoła bez barier. O trudnościach w nauczaniu i uczeniu się* (s. 63-78). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Feliniak, A. (2013). Miejsce praktyk zawodowych w kształceniu nauczycieli przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej. W: A. Głowała, M. Kamińska, M. Szymańska, L. Tomaszewska (red.), *Wymiar formalny i aksjologiczny w praktyce edukacyjnej* (s. 282-292). Płock: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły zawodowej w Płocku.
- Męcina-Bednarek, E. (2014). Praktyki w kształceniu pedagogów a kategoria innowacyjności. W: J. Łukasik, I. Nowosad, M. Szymański (red.), *Codziennosc szkoły. Nauczyciel* (s. 161-173). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Olszewska, B. (2011). Przygotowania studentów do praktyki pedagogicznej w procesie kształcenia do zawodu nauczyciela. W: I. Chrzanowska, B. Jachimczak, K. Pawelczak (red.), *Miejsce Innego we Współczesnych Naukach o Wychowaniu. Poszukiwanie pozytywów* (s. 345-354). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Pułka, J. (2012). Praktyki pedagogiczne – pomost między teorią a praktyką w kształceniu nauczycieli. W: J. Aksman, J. Pułka (red.), *Konteksty wychowania i edukacji a kształcenie nauczycieli w rzeczywistości ponowoczesnej* (s. 183-205). Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131).
- Solich, K. (2015). Praktyka pedagogiczna studentów edukacji elementarnej w przedszkolu w kontekście ich samooceny. W: E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, A. Minczanowska (red.), *Edukacja małego dziecka. Przedszkole – przemiany instytucji i jej funkcji* (t. 8, s. 109-119). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Zaclona, Z. (2006). Kształcenie pedagogiczne przez działalność praktyczną studentów. W: B. Muchacka (red.), *Kształcenie nauczycieli przyszłej szkoły* (s.133-144). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Wykaz analizowanych dokumentów

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu. *Instytutowy Regulamin Praktyk Studenckich dla studentów Kierunku Pedagogika*. Profil ogólnoakademicki.
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu. *Ramowy program praktyk pedagogicznych*. Instytut pedagogiki. Profil ogólnoakademicki. Rok akademicki 2015/2016
- Regulamin praktyk zawodowych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie*.
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie. *Sylabus – praktyka zawodowa psychologiczno-pedagogiczna*.
- Instytut Pedagogiczny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu *Regulamin studenckich praktyk zawodowych nauczycielskich moduł dydaktyczny i przedmiot (wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna) EPiW*.
- Regulamin praktyk zawodowych Akademii Ignatianum w Krakowie*.

Renata FRANCZYK, Karolina DRABIK, PL
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

PRAKTYCZNE PRZYGOTOWANIE DO ZAWODU NAUCZYCIELA – WIZJA A RZECZYWISTOŚĆ

Abstrakt

Artykuł dotyczy badań na temat praktycznego przygotowania do zawodu nauczyciela. Analizie zostały poddane wypowiedzi studentów Instytutu Pedagogicznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Odpowiedzi zostały opisane oraz przedstawione w tabelach. Wyniki z przeprowadzonych badań mogą okazać się pomocne studentom, nauczycielom, opiekunom praktyk, jak również władzom uczelni, szczególnie przy tworzeniu regulaminu praktyk zawodowych.

Słowa kluczowe: nauczyciel, przyszły nauczyciel, praktyki zawodowe.

Abstract

This article describes research on practical preparations of future teachers. A number of statements made by the students of State Higher School of Vocational Education in Nowy Sącz were thoroughly analyzed. Provided answers have been labeled and presented in tables. The results may be important for students, teachers, internship supervisors and academic authorities alike, especially in creating provisions regarding vocational internship.

Key words: teacher, future teachers, vocational internship.

„Nauczycielem wszystkiego jest praktyka”
(Gajusz Juliusz Cezar)

1. Teoretyczne spojrzenie na zawód nauczyciela

Nauczyciel to osoba posiadająca kwalifikacje, uznane przez władze oświatowe, do nauczania i wychowywania dzieci, młodzieży i dorosłych (Okoń, 1984, s. 197-198). Zdobycie tego zawodu wymaga od kandydata uzyskania odpowiednich kwalifikacji, przede wszystkim poprzez łączenie wiedzy teoretycznej z praktyczną.

Zawód nauczyciela nie należy do prostych, jednak przynosi wiele satysfakcji. Wymaga przygotowania kandydatów do jego wykonywania (Milerski, Śliwowski, 2000, s. 106). Oprócz wiedzy z psychologii, socjologii i pedagogiki równie ważne są predyspozycje osobowościowe oraz kompetencje interpersonalne. Według M. Kuleczki i K. Skierskiej-Pięty cechy, jakimi powinien charakteryzować się nauczyciel to: otwartość, kreatywność, charyzma i umiejętności interpersonalne (2011, s. 20). Dzięki temu proces nauczania może przynosić lepsze efekty. Nauczyciel otwarty na uczniów, rozumiejący ich potrzeby, potrafiący się z nimi porozumiewać może bardzo dobrze przekazywać wiedzę. W efekcie będzie to skutkowało sukcesami podopiecznych. Pośród cech pedagoga istotny jest osobisty autorytet – wiele od niego zależy.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się dwa typy autorytetu:

- wewnętrzny, który oparty jest na doświadczeniu zawodowym oraz kontaktach w codziennych relacjach;
- zewnętrzny – pochodzi ze sprawowania zwierzchnictwa nad innymi oraz z uznania dla funkcji, jaką sprawuje nauczyciel (Kuleczka, Skierska-Pięta, 2011, s. 21).

Im nauczyciel posiada większy autorytet wśród uczniów, tym przekazywana przez niego wiedza i umiejętności są lepiej przyswajane przez uczniów.

„Zawód nauczyciela jest profesją, która u podstaw swojej działalności zakłada (współ)pracę z drugim człowiekiem” (Chmiel, 2014, s. 39). W związku z tym umiejętności interpersonalne są niezbędne dla osiągnięcia sukcesu. Zawód nauczyciela polega nie tylko na pracy z uczniami, ale również z ich rodzicami. Bardzo często właśnie relacje z dorosłymi utrudniają lub zakłócają proces edukacji. Nie bezasadne jest zatem odbywanie praktyk zawodowych w toku studiowania. Można wiele przeczytać na temat współpracy nauczyciel – rodzic, ale to nie dostarczy takiej wiedzy, jak podczas osobistego spotkania podczas praktyk. Właśnie wtedy student może sprawdzić samego siebie. Doświadczyć, że podczas pracy nie wszystko będzie się układało tak, jak sobie założył. Praca nauczyciela jest trudna, dlatego, że zawsze polega na współdziałaniu z ludźmi (dziećmi, rodzicami, innymi nauczycielami, dyrekcją placówki, władzami oświatowymi), a komunikowanie się z nimi nie zawsze przebiega prawidłowo.

Zawód nauczyciela to także ogromna odpowiedzialność. Pedagog bierze udział w wychowaniu dziecka, kształtowaniu jego osobowości i przekazywaniu odpowiednich treści nauczania. Wymaga to nie tylko dużej wiedzy, ale także umiejętności praktycznych. Tylko synchronizacja obu tych elementów może prowadzić do doskonalenia siebie i bycia coraz lepszym w zawodzie. Studenci – przyszli nauczyciele – muszą pamiętać o tym, że w pracy edukacyjnej należy być elastycznym i umieć dostosować się do różnych sytuacji. Nauczyciel często jest zmuszony zmienić zaplanowane np. ćwiczenia, aby odpowiednio i optymalnie wykorzystać aktywność dzieci. Często wymaga to natychmiastowej reakcji i zmiany przygotowanego planu zajęć. Tego można uczyć się tylko dzięki praktyce. Stając przed grupą w przedszkolu, nie ma czasu na szukanie informacji w książce na temat np. doboru zabaw. Tę wiedzę należy mieć i umieć ją zastosować w konkretnej sytuacji edukacyjnej. Dzięki pedagogicznym praktykom zawodowym studenci poznają też cele oraz zadania wychowawczo-dydaktyczne i opiekuńcze placówki. Daje im to możliwość spojrzenia na pewne elementy procesu edukacyjnego z innej perspektywy, np. wyposażenia placówki, organizacji jej pracy, komunikacji wewnętrznej, planów i programów, podejmowania zadań we współpracy z najbliższym otoczeniem.

2. Założenia metodologiczne badań własnych

Badania ankietowe zostały przeprowadzone w listopadzie 2016 roku wśród studentów studiujących w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym w Instytucie Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.

Cel badań

Celem przeprowadzenia badań ankietowych było poznanie opinii studentów Instytutu Pedagogicznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu na temat nauczycielskich praktyk zawodowych.

Problematyka badań

1. W jakim zakresie studenci odbywają praktyki zawodowe?
2. Czy i dlaczego studenci sami wybierali placówkę praktyk zawodowych?
3. Czy i dlaczego w opinii badanych liczba godzin praktyk jest wystarczająca lub niewystarczająca?
4. Czy studenci mogą liczyć na pomoc opiekuna praktyk, a jeśli „tak”, to w jakim zakresie?
5. Jakie studenci mieli oczekiwania dotyczące praktyk nauczycielskich?
6. Jakie są plusy i minusy pedagogicznych praktyk zawodowych w opinii badanych studentów?
7. Jak można, zdaniem badanych, usprawnić organizację i realizację praktyk zawodowych?
8. Jakie umiejętności nabyli/doskonali studenci w czasie praktyk zawodowych?

Metoda i technika badań, grupa badana

Materiał empiryczny zbierany był metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankiety. Ankieta anonimowa składała się z 12 pytań półotwartych i została skierowana do studentów Instytutu Pedagogicznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. Badania ankietowe przeprowadzone były wśród studentów:

- III. roku studiów stacjonarnych na specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna;
- III. roku studiów stacjonarnych na specjalności logopedia i terapia pedagogiczna;
- III. roku studiów niestacjonarnych na specjalności wychowanie przedszkolne z terapią pedagogiczną;
- I. roku studiów stacjonarnych II stopnia na specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna;
- II. roku studiów stacjonarnych II stopnia na specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna;
- II. roku studiów niestacjonarnych II stopnia na specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna.

W badaniu ankietowym łącznie wzięło udział 100 osób, z czego 76 ze studiów stacjonarnych i 24 osoby ze studiów niestacjonarnych.

3. Analiza wyników badań własnych

3.1. Zakres odbywania praktyk zawodowych

Ankietowani studenci ze studiów stacjonarnych i niestacjonarnych (76 osób) odbywają praktyki zarówno w zakresie edukacji wczesnoszkolnej, jak i przedszkolnej. Grupa 24 badanych (ze studiów stacjonarnych) odbywa praktykę z logopedii i terapii pedagogicznej.

3.2. Wybór placówki praktyk zawodowych

Spośród 24 badanych osób ze studiów niestacjonarnych aż 23 samodzielnie wybierały placówkę praktyk zawodowych, a jedna twierdzi, że nie wybierała sama, ponieważ jak odpowiada – „tak się trafiło”. Ankietowani najczęściej odpowiadali, że w wyborze placówki kierowali się głównie odległością placówki od miejsca zamieszkania

– chcieli odbywać praktykę najbliżej swojego domu rodzinnego. Nieco rzadziej odpowiadali, że kierowali się przede wszystkim możliwością pogodzenia pracy zawodowej z obowiązkowymi praktykami. Zdaniem respondentów, wybór placówki zależny był także od wysokiego poziomu nauczania w placówce, wykształconej kadry pedagogicznej oraz opinii w środowisku o danej placówce. Najczęściej studenci kierowali się z kolei możliwościami, jakie oferuje placówka, dobrym dojazdem do niej, znajomością placówki, dobrym kontaktem z rodzicami i dziećmi oraz obecnością w placówce grupy integracyjnej.

Studenci studiów stacjonarnych w wyborze placówki najczęściej kierowali się jej lokalizacją (blisko miejsca zamieszkania), dojazdem do niej, ogólną o niej opinią, znajomością placówki oraz pracującymi tam nauczycielami, a także ich wykształceniem. Rzadziej kierowali się profesjonalnością pedagogów w podejściu do dzieci, dostępnością placówki, dobrą współpracą oraz ewentualnym zatrudnieniem się w tej placówce w przyszłości. Czynniki wpływającymi na wybór placówki były także preferencje studentów dotyczące grupy/klasy, w jakiej miałyby się odbyć praktyka, jak również doborem koleżanek ze studiów i pozytywną atmosferą panującą w placówce.

Ze studiów niestacjonarnych wszyscy ankietowani studenci byli zadowoleni z wyboru placówki, ponieważ pogłębili wiedzę i zdobyli doświadczenie, mieli pomocnego, wyrozumiałego i dobrze przygotowanego opiekuna praktyk oraz możliwość dostosowania godzin praktyk do swoich potrzeb i możliwości, a także panowała tam miła i akceptująca atmosfera, sprzyjająca spokojnej pracy.

Aż 72 studentów studiów stacjonarnych jest zadowolonych z wyboru placówki, ponieważ panuje miła i przyjazna atmosfera, a współpraca studenta z opiekunem praktyk przebiega prawidłowo. Studenci zdobywają nowe doświadczenia oraz pogłębiają swoją wiedzę, a także otrzymują cenne uwagi metodyczne dotyczące prowadzonych zajęć. Respondenci są zadowoleni dlatego, że mogą zaobserwować u nauczycieli profesjonalność oraz z uwagi na to, że zostali pozytywnie zmotywowani do wykonywania zawodu nauczyciela. Zaledwie 4 osoby spośród ankietowanych nie były zadowolone z wyboru placówki, ponieważ nie spełniły ich oczekiwań. 2 respondentów nie udzieliło odpowiedzi.

3.3. Liczba godzin praktyk zawodowych

Według 15 ankietowanych studentów ze studiów niestacjonarnych, liczba godzin praktyk jest wystarczająca – dotyczy to zarówno ilości czasu na obserwację i samodzielnie prowadzone zajęcia, jak też możliwości poznania dzieci i funkcjonowania placówki. 5 badanych studentów studiów niestacjonarnych uważa, że liczba ta jest zbyt duża, uzasadniając to tym, że trudno jest im pogodzić praktykę z aktualnie wykonywaną pracą. 4 respondentów twierdzi, że liczba godzin praktyk jest zbyt mała, ponieważ nie są w stanie dobrze zaobserwować działań nauczyciela oraz zdobyć wystarczającego doświadczenia zawodowego.

Zdaniem 40 ankietowanych studentów studiów stacjonarnych, liczba godzin praktyk jest wystarczająca, ponieważ mogą poznać strukturę pracy w placówce, zdobyć wiedzę praktyczną oraz obserwować prowadzone zajęcia przez opiekunów praktyk. Według tej grupy badanych, realizując praktyki, czują się przygotowani do wykonywania zawodu, mogą poznać i zaobserwować dzieci, jak również poznać sposoby pracy nauczycieli i samodzielnie prowadzić zajęcia. W kilku przypadkach studenci nie uargumentowali swoich odpowiedzi. 14 osób ze studiów stacjonarnych uważa, że liczba godzin jest zbyt duża, są one źle rozplanowane w toku studiów (mogłyby odbywać się już od I. roku na

studiach II stopnia bądź od II. roku na studiach I stopnia) i studenci mają problem z realizacją wszystkich godzin praktyk. 22 badane osoby uważają zaś, że liczba godzin praktyk jest zbyt mała – nie można w pełni zaobserwować pracy nauczyciela oraz funkcjonowania placówki, a także nie można wykorzystać w pełni swoich możliwości.

Spośród badanych studentów studiów niestacjonarnych 17 osób łączy wiedzę teoretyczną z praktyczną/metodyczną podczas wdrażania poznanych metod i form pracy z dziećmi, gier i zabaw poznanych na zajęciach, jak również podczas prowadzenia zajęć dydaktycznych, tworzenia konspektów oraz wypełniania dzienników praktyk. Według 1 osoby, w zawodzie nauczyciela najważniejsza jest praktyka, a nie teoria. 1 respondent przyznał, że nie łączy wiedzy teoretycznej z praktyczną/metodyczną, gdyż wykorzystuje wyłącznie wiedzę praktyczną. 5 badanych studentów nie udzieliło odpowiedzi.

70 osób ze studiów stacjonarnych twierdzi, że łączy wiedzę teoretyczną z praktyczną/metodyczną najczęściej poprzez dostosowanie metod, form i środków dydaktycznych do wieku oraz możliwości rozwojowych dzieci, dobór zabaw do wieku dzieci oraz wykorzystanie wiedzy z psychologii rozwojowej przy obserwacji dzieci. Ankietowani odpowiadają, że łączą wiedzę teoretyczną z praktyczną/metodyczną w sytuacjach, które następują niespodziewanie i wymagają szybkiej reakcji, jak również podczas wprowadzania nowego zagadnienia, używania materiałów dodatkowych podczas zajęć, sprawowania opieki nad grupą oraz wykorzystywania ćwiczeń poznanych na zajęciach. Badani studenci podawali również konkretne przykłady łączenia teorii z praktyką/metodyką, np. „dzieci uczą misia wierszyka na pamięć; nauka sygnalizacji świetlnej; dziecięca matematyka”. Według 2 ankietowanych studentów, w trakcie praktyk nie było możliwości łączenia wiedzy teoretycznej z praktyczną/metodyczną. 4 badane osoby nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

3.4. Pomoc opiekuna praktyk

23 respondentów ze studiów niestacjonarnych może liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia placówki, szczególnie podczas planowania, przygotowywania oraz prowadzenia zajęć. Opiekun z ramienia placówki udostępnia studentom materiały i środki dydaktyczne, udziela cennych wskazówek, służy dobrą radą, tłumaczy niezrozumiałe pojęcia, jak również pomaga wypełniać dokumenty oraz diagnozować dzieci. 1 spośród ankietowanych nie może liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia placówki, ponieważ, jak twierdzi, „opiekun mu nie pomaga, nie udziela wskazówek oraz daje wyłącznie gotowe materiały/pomoce dydaktyczne”.

Zdaniem 74 respondentów ze studiów stacjonarnych można liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia placówki, ponieważ służy dobrą radą, udziela cennych wskazówek, wyjaśnia wątpliwości, tłumaczy niejasne kwestie, pomaga w planowaniu i przygotowaniu się do zajęć, udostępnia artykuły, książki, z których warto skorzystać, aby uatrakcyjnić zajęcia, jak również udostępnia materiały, z których sam korzysta. Pomaga wybrać ciekawe metody pracy z dziećmi, przygotować środki dydaktyczne, jak też diagnozować dzieci. Można liczyć na pomoc w ustaleniu godzin praktyk, a także rozwiązywaniu sytuacji problemowych. Jak twierdzą ankietowani studenci, „opiekun praktyk tłumaczy niezrozumiałe treści; ukazuje popełnione błędy; angażuje do pracy; pomaga w tworzeniu różnych projektów; pokazuje przykładowe scenariusze zajęć; dostarcza środki dydaktyczne oraz tłumaczy, dlaczego w taki sposób zareagował na (odpowiednie/nieodpowiednie) zachowanie dzieci”. 2 badanych studentów nie może

liczyć na pomoc opiekuna praktyk, ponieważ „nieodpowiednio traktuje studenta – wyśmiewa, gdy popełni błąd” oraz „nie udziela żadnych wskazówek”.

Według 22 respondentów studiów niestacjonarnych, można liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia uczelni, ponieważ: „odpowiada na pytania związane z dokumentacją oraz odbywaniem praktyk zawodowych”; „pomaga znaleźć miejsce praktyk oraz rozwiązywać różne problemy”. Jak twierdzą badani studenci, opiekun praktyk z ramienia uczelni jest „ciepły, życzliwy, wyrozumiały; jest z nim bardzo dobry kontakt mailowy, a także telefoniczny”. 2 ankietowane osoby twierdzą, że „nie mogą liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia uczelni, ponieważ jest zbyt wymagający i nie zdaje sobie sprawy, że nie wszyscy studenci mogą odbyć praktykę zawodową w tym czasie, jaki jest określony w harmonogramie studiów, gdyż wtedy pracują”.

Według 56 respondentów ze studiów stacjonarnych można liczyć na pomoc opiekuna praktyk z ramienia uczelni. Służy on pomocą w każdym zadaniu, m.in. przy „wypełnianiu dzienników praktyk; przygotowaniu planu zajęć; ustaleniu innej placówki praktyk”. Można się z nim konsultować w sprawie „pisanie scenariuszy zarówno na uczelni, jak też poprzez kontakt mailowy bądź telefoniczny; ukierunkowuje na co szczególnie zwrócić uwagę; odpowiada na nurtujące pytania; dokładnie informuje, jakie są zadania i obowiązki studenta na praktykach”, a ponadto „dokładnie objaśnia specyfikę praktyk; podpowiada, jak przeprowadzić zajęcia; dzieli się doświadczeniem i podczas zajęć na uczelni nawiązuje do praktyk”. 17 badanych studentów studiów stacjonarnych nie może liczyć na pomoc opiekuna praktyk z powodu „utrudnionego z nim kontaktu”. Uważają oni, że „nie orientuje się w sprawie praktyk studenckich; często jest niedoinformowany”. Opiekun praktyk „nie jest pomocny – udaje, że nie ma problemu i student sam musi sobie radzić; zdarza się, że zmienia regulamin zaliczenia praktyk”. 3 osoby nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie ankietowe.

3.5. Oczekiwania studentów dotyczące praktyk zawodowych

Badani studenci studiów niestacjonarnych wyobrażali sobie, że „praktyki będą polegać na ścisłym kontakcie z dziećmi, a podczas pierwszej wizyty studenta w placówce dzieci będą zestresowane”. Respondenci uważali, że „praktyki będą przebiegać w miłej atmosferze i zawsze będzie można liczyć na pomoc oraz wskazówki ze strony opiekuna praktyk”. Ankietowane osoby oczekiwały, że „na studiach niestacjonarnych nie będzie praktyk zawodowych bądź nie w tak dużej liczbie godzin”. Uważali również, że zdobędą wiedzę praktyczną oraz rzetelną wiedzę na temat pracy nauczyciela i umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, np. z uczniami z deficytami rozwojowymi.

Studenci studiów stacjonarnych oczekiwali, że podczas praktyk zawodowych „zdobędą doświadczenie; zobaczą, jak wygląda w rzeczywistości praca nauczyciela; skonfrontują wiedzę teoretyczną z praktyczną; poznają metody pracy nauczyciela i jego sposoby radzenia sobie z dziećmi, które mają rozmaite trudności; poznają sposób funkcjonowania placówki i organizację procesu edukacyjnego”. Ankietowani wyobrażali sobie, że „opiekun praktyk będzie przykładem do naśladowania; da cenne wskazówki i wyjaśni, w jaki sposób należy przygotować się do zajęć”. Studenci oczekiwali też, że „będą spędzać dużo czasu z dziećmi; poznają ich zachowania w określonych sytuacjach i będą odbywać praktyki w różnych dniach”. Zdaniem badanych osób, nie spodziewali się, że „będzie aż tyle obowiązków i dokumentów do wypełnienia”. 4 osoby nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

3.6. Plusy i minusy praktyk zawodowych

W badaniach diagnostycznych Autorki artykułu chciały też ustalić, jakie są plusy, a jakie minusy pedagogicznych praktyk zawodowych w opinii badanych studentów.

Tabela 1

Plusy praktyk zawodowych w opinii badanych studentów

Studenci studiów niestacjonarnych	Studenci studiów stacjonarnych
<ul style="list-style-type: none">– przygotowanie do zawodu nauczyciela,– pogłębianie wiedzy,– zdobywanie doświadczenia,– możliwość przeniesienia wiedzy teoretycznej na praktyczną,– poznanie, jak wygląda w rzeczywistości zawód nauczyciela,– sprawdzenie siebie w roli nauczyciela,– kontakt z dziećmi,– ośmielenie się podczas prowadzenia zajęć,– poznanie dokumentacji z jaką nauczyciel spotyka się na co dzień,– odbywanie praktyk w obecności opiekuna,– poznanie sposobu pracy innego nauczyciela,– poznanie organizacji i zasad funkcjonowania innych placówek.	<ul style="list-style-type: none">– zdobywanie wiedzy i doświadczenia,– pogłębienie wiedzy teoretycznej i praktycznej,– możliwość łączenia teorii z praktyką,– lepsze zrozumienie treści przekazywanych na studiach,– poznanie pracy przedszkola,– możliwość doskonalenia swoich umiejętności,– nauka metod, form pracy z dziećmi w danym wieku i o specjalnych potrzebach edukacyjnych,– poszukiwanie nowszych rozwiązań, aby zajęcia były coraz lepsze i ciekawsze,– odbywanie praktyk pod okiem opiekuna,– zapoznanie z różnymi środowiskami i wymaganiami,– sprawdzenie siebie w roli nauczyciela,– oswojenie się z odpowiedzialnością i stresem,– możliwość kontaktu z grupą,– obserwacja zachowań dzieci,– umiejętność reagowania na różne zachowania dzieci.

Źródło: badania własne.

Analizując dane zamieszczone w tabeli 1, można zauważyć, że zarówno studenci ze studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych wskazują w odpowiedziach bardzo podobne plusy praktyk zawodowych. Cenią sobie zdobywanie wiedzy i doświadczenia, możliwość łączenia teorii pedagogicznej z praktyką, odbywanie praktyk u doświadczonego nauczyciela – opiekuna w placówce. Respondenci zaznaczają, że plusem jest również sprawdzenie siebie w roli nauczyciela i utwierdzenie się w słusznej decyzji co do wyboru kierunku i specjalności studiów. Wynika z tego, że studenci dostrzegają różnorodne korzyści płynące z odbywania praktyk zawodowych.

Tabela 2

Minusy praktyk zawodowych w opinii badanych studentów

Studenci studiów niestacjonarnych	Studenci studiów stacjonarnych
<ul style="list-style-type: none"> – dużo dokumentacji do wypełnienia, – bezpłatne praktyki, – za duża liczba godzin praktyk, – trudno pogodzić praktyki z pracą, – odbywanie praktyk w czasie wakacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – duża ilość dokumentów do wypełnienia, – zbyt duża liczba godzin praktyki, – odbywanie praktyk na ostatnim roku studiów, – zła organizacja i niekorzystny czas realizacji praktyk, – duży wkład materialny w wykonanie środków dydaktycznych bez możliwości wynagrodzenia, – duży nacisk na „wyrobienie” godzin praktyk, – praktyki wyłącznie z jedną grupą wiekową, – mało okazji, aby doświadczyć współpracy nauczyciela z rodzicami, – problemy z dyrekcją, – wykorzystywanie studenta przez nauczycieli z placówki.

Źródło: badania własne.

Dane zaprezentowane w tabeli 2 wskazują, że głównymi minusami praktyk studenckich w ich opinii są: duża ilość dokumentów do wypełnienia i zbyt duża obowiązkowa liczba godzin praktyk. Studenci z grupy stacjonarnej wymieniają dodatkowo złą organizację praktyk i odbywanie ich w trakcie ostatniego roku studiów. Analizując zebrane dane faktograficzne, można przypuszczać, że wypełnianie dokumentacji zajmuje studentom bardzo dużo czasu, ponieważ nie mają oni jeszcze biegłości i odpowiednich kompetencji, aby poprawnie metodycznie uzupełniać wymaganą dokumentację pracy nauczyciela w placówce edukacyjnej.

3.7. Usprawnienie i organizacja praktyk zawodowych

Badani studenci studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych przedstawili swoje spostrzeżenia, opinie i wskazówki dotyczące praktyk zawodowych. Według nich realizacja praktyk zawodowych powinna być rozłożona na więcej niż 1 rok akademicki. Powinno być mniej dokumentacji do wypełnienia, która zajmuje bardzo dużo czasu. Lepszym rozwiązaniem – zdaniem badanych – byłyby praktyki ciągłe, w ostateczności 2 lub 3 dni w kolejnych dniach tygodnia. Respondenci proponują też, aby na praktykę był przeznaczony cały dzień (by nie wracać po południu na zajęcia na uczelnię). Uważają, że najlepszym rozwiązaniem byłoby dostosowanie terminu odbywania praktyk do możliwości studentów. Zdaniem respondentów, na studiach powinien być przedmiot przygotowujący do odbywania praktyk zawodowych i opiekun praktyk powinien mieć z grupą wcześniej zajęcia, aby nawiązał się pomiędzy nimi swobodny, choć merytoryczny, kontakt. W opinii badanych studentów, opiekun praktyk z ramienia uczelni powinien pokazać, jak wzorcowo wypełniać arkusz obserwacji i jednocześnie nie powinien karać za błędne wykonanie obserwacji i napisanie scenariuszy zajęć. Ankietowani studenci chcieliby, żeby za praktyki było wypłacane im wynagrodzenie pieniężne. Według 6 badanych wszystko jest w porządku i nic nie trzeba zmieniać.

3.8. Umiejętności nabyte/doskonalone w trakcie realizacji praktyk zawodowych

Interesująco przedstawiają się spostrzeżenia badanych na temat ich umiejętności nabywanych lub doskonalonych w czasie trwania praktyk pedagogicznych.

Tabela 3

Zakresy umiejętności badanych studentów nabyte/ doskonalone w trakcie realizacji praktyk zawodowych

Zakresy	Studenci studiów	
	niestacjonarnych	stacjonarnych
Planowanie procesu edukacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> – budowanie planów miesięcznych, – planowanie pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, – wypełnianie dokumentacji, – tworzenie własnych scenariuszy, 	<ul style="list-style-type: none"> – planowanie zajęć dydaktycznych, – dostosowanie zajęć zgodnie do podstawy programowej, – przygotowywanie pomocy dydaktycznych do zajęć, – planowanie procesu edukacyjnego, – zarządzanie dysponowanym czasem, – wyszukiwanie materiałów do zajęć, – przewidywania trudności podczas zajęć, – bycie precyzyjnym i kreatywnym,
Prowadzenie zajęć	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie zajęć, – dobór zajęć oraz ćwiczeń do możliwości dzieci, – przekazywanie wiedzy w sposób zrozumiały dla uczniów, – panowanie nad dyscypliną, – przygotowanie scenariuszy zajęć i konspektów, – umiejętność opanowania stresu, – kontakt z dziećmi, – organizacja zajęć, 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowywanie zajęć w taki sposób, aby zaciekać ucznia, – zwracanie się do dzieci prostym językiem, – dostosowanie czasu zajęć do możliwości dzieci, – przeplatanie zajęć aktywnymi formami, np. ruchem, tańcem, – elastyczność, – odwaga, – panowanie nad stresem i dyscypliną w grupie,
Wychowanie	<ul style="list-style-type: none"> – zrozumienie zachowania i potrzeb emocjonalnych dziecka, – przekazywanie zasad moralnych oraz okazywanie szacunku innym, – konsekwencja i stanowczość, – sposoby radzenia sobie z dziećmi z deficytami rozwojowymi, 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność wpajania dzieciom wartości i szacunku do innych, – indywidualne podejście do ucznia, – zwracanie uwagi na potrzeby i możliwości dzieci, – stosowanie różnych form dyscyplinowania, – zwracanie uwagi na zachowanie się dzieci podczas wizyty jakiegoś gościa, – odbywanie z dziećmi szerszych rozmów,
Poznanie dzieci	<ul style="list-style-type: none"> – indywidualne traktowanie i obserwowanie dzieci w różnych sytuacjach, – swobodny kontakt z dziećmi, – wyrozumiałość, – cierpliwość, 	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie obserwacji, rozmowy z dziećmi, – sposoby poznania zainteresowań dzieci, – traktowanie dzieci indywidualnie, – akceptowanie słabości dzieci, – by poznać dziecko trzeba wykazać się cierpliwością, wyrozumiałością,

	<ul style="list-style-type: none"> – stwarzanie rodzinnej atmosfery w przedszkolu/szkole, – otworzenie się na dzieci, – prowadzenie zabaw integracyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> umiejętnością komunikowania się, – należy być uśmiechniętym, – odpowiednie zachowywanie w stosunku do dzieci,
Panowanie nad dyscypliną w grupie dziecięcej	<ul style="list-style-type: none"> – stosowanie kar i nagród, – respektowanie zasad i reguł klasowych, – nadawanie dzieciom różnych ról, – dobieranie słów, – radzenie sobie w sytuacjach trudnych, – zaciekawienie dzieci przekazywanymi treściami, – konsekwencja i stanowczość, 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność stosowania kar i nagród, – zachowanie dyscypliny, – wspólne wypracowanie zasad obowiązujących w grupie, – reagowanie na nieprawidłowe zachowanie dziecka, – stanowczość i konsekwencja w tym, co mówimy, – odpowiednie modulowanie głosem, – umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych, – wybieranie pomocnika zajęć, – nauczanie dzieci podnoszenia ręki, gdy chcą coś powiedzieć,
Współpraca np. z rodzicami, pedagogiem szkolnym, innymi osobami lub placówkami	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność rozmowy z rodzicami, – sposoby informowania rodziców o ważnych sprawach, – organizowanie akademii, konkursów, wywiadówek, – korzystanie z pomocy doświadczonych osób, – bycie dyskretnym, wyrozumiałym i opanowanym, 	<ul style="list-style-type: none"> – jak rozmawiać z rodzicami, – poszerzenie kontaktów interpersonalnych, – umiejętność przeprowadzenia wywiadówki z rodzicami, – umiejętność organizowania przedstawienia dla większego grona osób, – umiejętność planowania wyjazdów, wycieczek i pikników, – umiejętność projektowania zaproszeń i prezentów,
Inne	– brak	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność zmiany scenariusza zajęć, aby był lepszy, – obsługa dziennika i dziennika elektronicznego, – poprawa i ocena prac, sprawdzianów i dyktand.
	– 7 osób nie udzieliło odpowiedzi	– 12 osób nie udzieliło odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Z danych zamieszczonych w tabeli 3 wynika, że studenci zdobyli wiele umiejętności w wielu zakresach ich działania edukacyjnego. W zebranych materiałach widoczne są podobne odpowiedzi udzielane przez studentów z grup stacjonarnych i niestacjonarnych. Różnice dotyczą liczby przykładów przytaczanych przez badanych studentów – osoby studiujące w trybie stacjonarnym podawały więcej umiejętności, które doskonaliły w czasie trwania praktyk zawodowych. Można przypuszczać, że dysproporcje te są prawdopodobnie spowodowane rozbieżnością w ogólnej mniejszej liczbie badanych osób ze studiów niestacjonarnych, jak również tym, że studenci studiujący stacjonarnie mają więcej godzin zajęć dydaktycznych

w toku studiów, przez co prawdopodobnie mają bardziej usystematyzowaną pedagogiczną wiedzę teoretyczną i ukształtowane umiejętności potrzebne w edukacyjnym kontakcie z dziećmi.

Wnioski z badań

Wyniki badań świadczą o tym, że studenci generalnie są zadowoleni z wyboru placówek, w których odbywają praktyki zawodowe. Obowiązkowa liczba godzin przeznaczona na praktyki jest według nich wystarczająca, jednak należałyby inaczej rozplanować je w toku studiów: wcześniej rozpocząć odbywanie praktyk, aby ich liczba nie kumulowała się w ostatnim roku, kiedy studenci zajmują się już pisanem pracy dyplomowej. Ankietowani studenci podkreślają, że łączą zdobytą w czasie studiów wiedzę teoretyczną z praktyczną/metodyczną podczas praktyk zawodowych. Mogą wtedy wykorzystać poznane metody i formy pracy z dziećmi oraz różnorodne zabawy. Studenci mogą liczyć na swoich opiekunów praktyk z ramienia placówki. Służą im oni dobrą radą i są wyrozumiali. Również opiekunowie z ramienia uczelni zazwyczaj odpowiedzialnie podchodzą do swoich obowiązków i studenci mogą korzystać z ich pomocy, kiedy napotkają na różne trudności. W nielicznych przypadkach badani piszą o trudnościach w komunikacji między studentami a opiekunami zarówno z uczelni, jak i z placówki oświatowej. Z przeprowadzonych badań wynika, że praktyki spełniły oczekiwania studentów, gdyż zdobyli oni wiedzę i umiejętności praktyczne w różnych zakresach.

Ankietowani przedstawili także swoje propozycje dotyczące usprawnienia praktyk studenckich – przede wszystkim zmniejszenia ilości wypełnianych dokumentów – dotyczy to dzienników praktyk, które pochłaniają bardzo dużo czasu, a w opinii studentów nie wnoszą nic nowego; a także rozłożenia godzin praktyk w ciągu całego toku studiów, aby w jednym roku nie było ich zbyt dużo.

Podsumowując, badani studenci potwierdzili, że praktyki zawodowe spełniły ich oczekiwania. Mogli poznać pracę nauczyciela, połączyć wiedzę teoretyczną z praktyczną, wykorzystać swoje możliwości podczas samodzielnie prowadzonych zajęć a przede wszystkim sprawdzić siebie. Zdarzają się sytuacje, w których studenci nie są w pełni usatysfakcjonowani. Nie należy zapominać o tym, że oprócz minusów i trudności znajdują się także plusesy praktyk oraz możliwości rozwoju zarówno zawodowego, jak też osobistego przyszłych nauczycieli.

Warto pamiętać o tym, że „Kształcenie pedagogiczne przez działalność praktyczną studentów jest skuteczne, ponieważ: (...) studenci mają poczucie robienia rzeczy pożytecznych i dobrych, co pobudza ich wewnętrzną motywację, kształtuje odpowiedzialny stosunek do pracy zawodowej, uczy refleksyjnego spojrzenia na wykonywaną pracę, rozbudza świadomość konieczności doskonalenia swoich umiejętności i kompetencji zawodowych” (Zacłona, 2006, s. 144).

Bibliografia

- Chmiel, T. (2014). *Wizje i (re)wizje przygotowania do zawodu nauczyciela*. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- Kuleczka, M., Skierska-Pięta, K. (2011). *Dobre praktyki – zawód nauczyciel. Poradnik*. Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.
- Milerski, B., Śliwerski, B. (2000). *Pedagogika. Leksykon PWN*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Okoń, W. (1984). *Słownik pedagogiczny*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Zacłona, Z. (2006). Kształcenie pedagogiczne przez działalność praktyczną studentów. W: B. Muchacka (red.), *Kształcenie nauczycieli przyszłej szkoły* (s. 133-144). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Denisa Vargovčíková, SR
Prešovská univerzita v Prešove

PEDAGOGICKÁ PRAX AKO SÚČASŤ VZDELÁVANIA BUDÚCICH PEDAGÓGOV

Abstrakt

Cieľom o príspevku je priblížiť pedagogickú prax na bakalárskom stupni štúdia v odbore Predškolská a elementárna pedagogika a jej realizáciu na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove (PF PU). Chceme ozrejmiť, aké druhy pedagogickej praxe sa realizujú na našej fakulte a zároveň prezentovať ukážku písomnej prípravy edukačnej aktivity, ktorá bola realizovaná počas pedagogickej praxe v materskej škole.

Kľúčové slová: pedagogická prax, materská škola, školský klub detí, písomná príprava.

Abstract

The main purpose of this article is to describe a teaching practice. We will be writing only about the bachelor practice in department of elementary education in Faculty of education at University of Presov. We would like to clarify what kind of teaching practice is realized in our faculty and also we want to add the written preparation of educational activity for better imagination.

Key words: teaching practice, kindergarten, children school club, written preparation.

Úvod

V príprave budúcich pedagógov zohráva veľkú rolu teoretická, ale aj praktická zložka. Jeden článok od druhého nemôžeme oddeliť. Súčasťou teoretickej prípravy sú matematické, lingvistické a literárne poznatky, ďalej informačno-komunikačné, výtvarné, telesné a hudobné znalosti, no v neposlednom rade psychologická, metodická a didaktická príprava (Špánik, 2008). Ako uvádza Monika Miňová (2016), pedagogická prax má pre študenta, ktorý sa chce stať raz učiteľom nezastupiteľné miesto. Študent prostredníctvom praxe rozširuje a skvalitňuje svoje kompetencie a posilňuje svoju autonómiu.

Pedagogická prax je veľmi široký pojem, ktorý v sebe zahŕňa rôzne druhy praktickej prípravy. V našom článku sa však zameriame iba na realizáciu praxe na bakalárskom stupni štúdia. Keďže aj na bakalárskom stupni existuje množstvo odborov, rozhodli sme sa priblížiť podrobnejšie iba študijný odbor Predškolská a elementárna pedagogika dennej formy.

1. Pedagogická prax

Špánik (2016) uvádza, že priebežnou pedagogickou praxou sa pripravujú študenti na to, aby mohli samostatne riešiť pedagogické problémy vo vyučovacom procese. Priebežnú pedagogickú prax rozdeľuje na prax v nižších ročníkoch a prax vo vyšších ročníkoch. Prax v nižších ročníkoch sa podľa jeho slov realizuje formou náčuvov v nižších ročníkoch a formou výstupov vo vyšších. Študenti sa na náčuvovú prax pripravujú prostredníctvom didaktík a metodík. Učitelia ich upozorňujú na všimanie si pedagogických javov a osobitostí pedagogickej práce cvičných učiteľiek. Podľa Majherovej a Králikovej (2008)

je cieľom náčuvovej praxe pozorovať výchovno-vzdelávací proces. Tento druh praxe sa realizuje zväčša v skupinách.

Ďalším typom praxe je priebežná prax. Náročnosť tejto praxe spočíva v tom, že študent už nie je len v roli pozorovateľa, ale sa aj podieľa na samotnom edukačnom procese. Tento typ praxe sa realizuje vo vyššom ročníku (na PF PU v 2. ročníku) formou výstupov študenta. Vo svojom výstupe uplatňuje teoretické poznatky z prednášok a seminárov. Nezastupiteľnou zložkou pri samostatnom výstupe je originalita a nápaditosť študenta. Samozrejme celú túto prax realizuje pod dozorom cvičnej učiteľky. Priebežná prax je taktiež realizovaná v skupinách (Špánik 2008).

Mimoriadne dôležitú úlohu má súvislá pedagogická prax. Tá sa realizuje vo vyšších ročníkoch. Počas tejto praxe môžeme očakávať zmenu postoja študenta na učiteľské postoje. Táto prax je špecifická v tom, že si ju študent sám vybavuje v mieste svojho bydliska. (tamtiež). Súvislá prax je špecifická aj v tom, že sa jej študent zúčastňuje samostatne, bez svojich spolužiakov. Takže náročnosť sa stupňuje. Študent sa už nemôže spoliehať na pomoc svojich spolužiakov, ale len sám na seba. Samozrejme, vždy mu je na pomoci cvičná učiteľka.

2. HARMONOGRAM PEDAGOGICKEJ PRAXE NA PF PU v Prešove v bakalárskom stupni štúdia v odbore predškolská a elementárna pedagogika

Vyššie sme spomenuli delenie pedagogickej praxe z dvoch hľadísk. Podľa novej akreditácie sa však uvádza už len názov: Pedagogická prax, školské zariadenie, v ktorom je pedagogická prax realizovaná a číslo, respektíve poradie pedagogickej praxe, *napr.: Pedagogická prax v MŠ I (prax v materskej škole je realizovaná prvýkrát)*.

Kochová (2016) vo svojom príspevku uvádza, že prax na Pedagogickej fakulte PU v Prešove je organizačne zabezpečená Referátom pedagogickej praxe. Garanciu nad obsahovou stránkou zabezpečujú metodičky pedagogickej praxe podľa jednotlivých odborov a programov – Predškolská a elementárna pedagogika M. Miňová – pedagogická prax v materskej škole, E. Novotná – pedagogická prax v školskom klube detí.

V tabuľke 1 sme analyzovali, ktoré praxe sa realizujú na PF PU, koľkokrát študenti praxujú v materskej škole a v základnej škole (školskom klube detí). Pri každej praxi sa nachádza aj popis výstupov, ktoré sú povinné pre všetkých študentov PF PU.

Tabuľka 1

Harmonogram pedagogickej praxe

Ročník	Semester	Názov praxe	Čo je študent povinný spracovať do portfólia
1.	Zimný	Pedagogická prax v MŠ I	<i>Metodička: PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD</i>
	Letný	Pedagogická prax v MŠ II	<i>Metodička: PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD</i>
2.	Zimný	Prax v ZŠ I (Školský klub detí)	Pozorovací hárok hospitácie vychovávateľky z prvého dňa + metodický rozbor , písomnú prípravu z činnosti A + metodický rozbor, písomnú prípravu z činnosti B + metodický rozbor; <i>Metodička: PaedDr. Erika NOVOTNÁ, PhD</i>
	Letný	Prax v ZŠ II. (Školský klub detí)	Plán činnosti záujmového útvaru (podpísaný vedúcim záujmového útvaru), charakteristiku záujmového útvaru: (CVC/komunitné centrum), 5 príprav zo samostatných výstupov v rozsahu 10 vyučovacích hodín (napr. ak sa záujmový útvar stretáva raz do týždňa na 90 min., študent odovzdá 5 písomných príprav), sebareflexiu ; <i>Metodička: PaedDr. Erika NOVOTNÁ, PhD</i>
3.	Zimný	Pedagogická prax v MŠ III	<i>Metodička: PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD</i>
	Letný	Prax v ZŠ III (Školský klub detí)	Rozvrh týždennej činnosti, plán výchovno-vzdelávacej činnosti z posledného týždňa praxe (podpísaný vychovávateľom), päť písomných príprav z posledného týždňa praxe, analýzu a komparáciu výchovného programu s plánom práce ŠKD ; <i>Metodička: PaedDr. Erika NOVOTNÁ, PhD</i>

Zdroj: vlastné spracovanie.

3. Vzor písomnej prípravy

Súčasťou výstupov z pedagogickej praxe sú písomné prípravy študentov. Každý študent je povinný počas praxe odučiť niekoľko samostatných organizačných foriem. Nezvládol by to však bez spomínanej písomnej prípravy.

V tabuľke sa nachádza príprava zdravotného cvičenia. Príprava bola realizovaná počas *Pedagogickej praxe v MŠ II.*

Tabuľka 2

Písomná príprava – zdravotné cvičenie

Príprava – zdravotné cvičenie	
Motivácia:	Učiteľka príde oblečená ako slniečko.
Popis:	Celá rozcvička sa nesie v duchu Slnko velí. To znamená, že ak učiteľka povie: „Slnko velí“, ostatné deti vykonajú to, čo Slnko zavelí. Ak učiteľka povie nejaký rozkaz bez slovného spojenia „Slnko velí“, deti pokyn nemajú vykonať. V tejto rozcvičke ide nie len o pohyb, ale aj o pozornosť detí. Učiteľka na základe tejto rozcvičky môže diagnostikovať, ktoré dieťa vie počúvať s porozumením a ktoré nie. <u>Týmto cvičením precvičujeme hlavu, horné a dolné končatiny.</u>
Rušná časť:	Učiteľka, prezlečená za Slnko povie deťom: „Slnko velí: bežte pomedzi ostatné deti ako dažďové kvapky!“ „Slnko velí: dupocte nohami tak, ako keď padajú krúpy!“ celé to opakujeme 2 x. <u>„Zapištite ako vietor!“</u>
Hlavná časť:	Slnko velí: V stojí krúžiť hlavou sprava doľava a potom vymeniť zľava doprava. * <u>Dotknúť sa jazykom nosa!</u> * <u>Zívnuť si!</u> Slnko velí: V stojí vzpažiť ruky a tľieskať! Predpažiť ruky a kmitať 2x Slnko velí: V sede rozkročiť nohy a pravou a ľavou rukou sa dotknúť pravej nohy a potom ľavej! * <u>Nohu si dať za hlavu!</u> Slnko velí: V ľahu bicyklovať nohami! * <u>Urobiť grimasu</u> * <u>Skáčte ako opice a bite sa pritom po hlave!</u> Slnko velí: Zo stoja urobiť drep s výskokom! 5x
Relaxácia:	Slnko velí: Ľahnúť si na brucho! * <u>chrápať!</u> Slnko velí: Ľahnúť si na chrbát! Slnko velí: Pokrčiť kolená a rozpažiť ruky! * <u>začať spievať!</u> Slnko velí: Nadýchnuť a vydýchnuť 5x
Záver:	Slnko velí: Zahrajte sa na Bocian stratil čiapočku (1 dieťa je vedúcim a hovorí básničku: Bocian stratil čiapočku, mala farbu farbičku – zelenú, modrú, fialovú, ...stále povie nejakú farbu a kto má na sebe oblečené niečo takej farby, tak si hľadá dvojicu respektíve trojicu. Ten, kto takú farbu nemá, uteká a vedúci ho chytá. Koho chytí, ten je v nasledujúcej hre vedúcim. <i>Autorka prípravy: Denisa Vargovčíková</i>

Zdroj: vlastné spracovanie.

Záver

Pedagogická prax zohráva počas štúdia učiteľstva veľkú rolu. Ako však uvádza Šimoník (2008), od učiteľov, ktorí nastúpia do svojho povolania sa očakáva 100% výkon už od prvej chvíle na pracovisku. Nie je však možné, aby si študent nacvičil všetky situácie už počas pedagogickej praxe. Existuje celý rad situácií a činností, ktoré sa učiteľ naučí až počas vykonávanie svojej profesie. Nie všetko sa dá vopred naučiť či nacvičiť. Šimoník (2008) preto konštatuje, že prax študentov pedagogických fakúlt má v porovnaní s praxou na iných fakultách oveľa významnejšiu rolu.

Tak ako nemôžeme dovoliť pilotovi pilotovať lietadlo bez kurzu lietania, nemôžeme šučiťeľa postaviť pred žiakov bez pedagogickej praxe. Môžeme však skonštatovať, že najlepšou praxou pre učiteľa je čas. Nie všetko sa dá naučiť za pár týždňov či mesiacov. Až rokmi učiteľ nadobudne tie naozajstné kompetencie, poznatky a praktické skúsenosti.

Zoznam bibliografických odkazov

- Kochová, H. (2016). Praktická príprava študentov učiteľstva pre 1. stupeň základnej školy. In: V. Švec, K. Lojdová, B. Pravdová (eds.), *Učiteľské praxe současné poznatky a perspektivy: sborník* (s. 42-51). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné na: <http://ix.sk/u3uwj>.
- Majherová, J., Králik, V. (2016). Neformálne aktivity v príprave budúcich učiteľov informatiky na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku. In: V. Švec, K. Lojdová, B. Pravdová (eds.), *Učiteľské praxe současné poznatky a perspektivy: sborník* (s. 132). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné na: <http://ix.sk/u3uwj>.
- Miňová, M. (2016). Študent Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a jeho pedagogická prax v materskej škole. In: V. Švec, K. Lojdová a B. Pravdová (eds.), *Učiteľské praxe současné poznatky a perspektivy: sborník* (s. 102-109). Brno: Masarykova univerzita, Dostupné na: <http://ix.sk/u3uwj>
- Špánik, M. (2008). Zastúpenie pedagogickej praxe v príprave učiteľov. In: J. Havel, O. Šimoník, J. Štáva (eds.), *Pedagogické praxe a oborové didaktiky: sborník* (s. 33-35). Brno: Masarykova univerzita.

Michaela ŠOLTÉSOVÁ, Mária RÍMSKÁ, SR

Prešovská univerzita v Prešove

PEDAGOGICKÁ PRAX V MATERSKEJ ŠKOLE NA BAKALÁRSKOM STUPNI ŠTÚDIA Z POHLADU ŠTUDENTA

Abstrakt

Príspevok je zameraný na pedagogickú prax v materskej škole v akreditovanom programe predškolská a elementárna pedagogika v bakalárskom stupni štúdia na PF PU v Prešove. Povolanie učiteľa nie je jednoduché a je potrebné neustále vzdelávanie. Teoretické poznatky si študent overuje počas realizácie pedagogickej praxe. V príspevku je priblížená aj reflexia študenta na pedagogickú prax realizovanú v materskej škole.

Kľúčové slová: teória, pedagogická prax, reflexia študenta, materská škola.

Abstract

The work is focused on teaching practice in kindergarten, accredited program in pre-school and elementary education in bachelor degree studies at the Faculty of Presov. The profession of teaching is not always easy and requires to be constantly learning. Student verifies its theoretical knowledge during the implementation of teaching practice. This work is also aimed to approach the reflection of student on teaching practice executed in kindergarten.

Key words: theory, teaching practice, student reflection, kindergarten.

Úvod

Podľa zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancov kvalifikovaným učiteľom v materských školách je učiteľ so stredoškolským vzdelaním, I. stupňom a II. stupňom vysokoškolského vzdelania. Z toho vyplýva, že budúcim učiteľom sa stávajú absolventi z Pedagogických a sociálnych akadémií a absolventi pedagogických fakúlt so zameraním na predškolskú pedagogiku. Pedagogická prax má nezastupiteľné miesto v procese, kedy sa študent stáva budúcim učiteľom.

Podľa Sirotovej (2015) má pedagogická prax počas štúdia tieto ciele:

- praktikant je schopný orientovať sa v základnej pedagogickej dokumentácii školy a triedy a je schopný používať pedagogickú agendu v procese vlastného vyučovania v rámci realizácie pedagogickej praxe;
- praktikant dokáže spoznávať školské prostredie komplexne i konkrétne v podmienkach triedy;
- praktikant dokáže poznávať žiakov triede, využívať individuálny prístup v rámci pedagogickej diagnostiky v realizácii pedagogickej praxe a jej prostriedky i v procese vlastného učenia;
- praktikant je schopný optimálne plánovať vyučovanie od stanovenia cieľov, výberu metód a foriem, cez vytvorenie didaktických pomôcok a pracovných listov, až po následnú adekvátnu realizáciu vyučovania;
- praktikant je samostatný a tvorivý v realizácii edukačnej práce;

- praktikant má vytvorenú subjektívnu koncepciu výučby a má vytvorený vlastný učebný štýl smerom k optimalizácii jeho vysokoškolského vzdelávania.

1. Pedagogická prax v materskej škole na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity (PF PU) v Prešove

V študijnom programe nachádzame delenie pedagogickej praxe na priebežnú a súvislú. Ako uvádza Miňová (2015), pedagogická prax sa v materskej škole realizuje prostredníctvom kvalifikovaných odborníkov, avšak pri súvislej pedagogickej praxi realizovanej v domácom prostredí, ktorú si zabezpečuje študent sám, niekedy nie je možné ju uskutočniť pod vedením kvalifikovaného učiteľa.

V nasledujúcej tabuľke 1 uvádzame harmonogram pedagogickej praxe v materskej škole bakalárskej forme štúdia.

Tabuľka 1

Zaradenie pedagogickej praxe v materskej škole počas bakalárskeho štúdia na PF PU

Ročník	Zimný semester	Letný semester
1.	_____	Pedagogická prax B1P1 (priebežná)
2.	Pedagogická prax B1P2 (priebežná)	_____
3.	_____	Pedagogická prax B1P5 (súvislá)

Zdroj: vlastné spracovanie.

Po absolvovaní pedagogickej praxe v materskej škole v každom ročníku, má študent dosiahnuť tieto výsledky (informačné listy predmetov):

Po ukončení praxe v prvom ročníku:

- vedieť uplatňovať vedomosti z rôznych teórií, didaktických odborov, metodík, koncepcií, edukačných programov na premyslené a edukačne hodnotné ovplyvňovanie detí v materskej škole;
- orientovať sa v Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0, Školskom edukačnom programe materskej školy, v dokumentácii materskej školy;
- pomenovať a charakterizovať edukačnú realitu materskej školy;
- konzultovať návrh aktivity, ktorú bude študent realizovať s cvičnou učiteľkou;
- zhodnotiť svoje pedagogické pôsobenie smerom k dieťaťu.

Po ukončení pedagogickej praxe v druhom ročníku:

- samostatne projektovať a viesť výchovno-vzdelávaciu činnosť na základe pokynov a inštrukcií cvičnou učiteľkou;
- konzultovať návrh písomnej prípravy na vedenie výchovno-vzdelávacej činnosti s cvičnou učiteľkou;
- aplikovať vhodné stratégie edukačnej činnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu v materskej škole;
- realizovať metodické rozbor realizovanej výchovno-vzdelávacej činnosti v spolupráci s cvičnou učiteľkou;
- diagnostikovať jedno dieťa a navrhnúť intervenciu na zistenú pedagogickú diagnózu.

Po ukončení súvislej praxe v treťom ročníku:

- realizovať samostatnú výchovno-vzdelávaciu činnosť;
- tvoriť projekt výchovno-vzdelávacej činnosti;
- diagnostikovať správanie sa detí;
- usmerňovať a riadiť poznávaciu činnosť detí, správanie sa detí.

Z pohľadu študenta prvého ročníka, ktorého čaká prax, a je bez prechádzajúcich skúseností s realizovaním vzdelávacích činností, je normálne, že má obavy ako to zvládne. Na hodinách sú mu sprostredkované rôzne definície, poučky, delenia a informácie, ale to všetko ostáva mnohokrát iba v teoretickej rovine. Častokrát si kladie otázky: „Pripraví ma ten a ten konkrétny predmet na prax v materskej škole? V čom mi pomôže?“ Sú teoretické vedomosti a poznatky dostačujúce pri realizovaní praxe? Samozrejme, škola ponúka aj predmety, ktoré sú z pohľadu študenta prínosné a kedy si povie: „áno, toto v mojej praxi môžem naozaj využiť“.

Pozrime sa na pedagogickú prax optikou konkrétnej študentky.

2. Reflexia študentky druhého ročníka na realizovanie doterajšej pedagogickej praxe

V druhej kapitole nášho príspevku prezentujeme anonymnú reflexiu na pedagogickú prax študentky 2. ročníka bakalárskeho štúdia na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove.

„Prvé dni praxe v prvom ročníku boli náročné, lebo som nevedela ako pracovať s kurikulárnym dokumentom, ako si písať prípravy, nie to ešte ako zrealizovať naplánovanú činnosť s deťmi. Každým dňom som nadobúdala nové skúsenosti a všímala som si ako učiteľka v triede reaguje na rôzne pedagogické situácie. Aj s pomocou cvičnej učiteľky som sa naučila ako písať prípravy a každým dňom som pred deťmi stála s väčším sebavedomím a istotou.

Lenže ďalší problém nastal hneď keď som nastúpila na prax v druhom ročníku. Mám tu smolu, že počas predošlých mesiacov došlo k zmene kurikulárneho dokumentu, ktoré zrušilo to, čo som sa doteraz učila. Nové prípravy, nové rôzne delenia v dokumente, nové veci, ktorým som vôbec nechápala. Nevedela som „kde mi hlava stojí“, a to ako mám nájsť informácie, ktoré potrebujem v novom kurikulárnom dokumente. Bolo to niečo nové, pre každého určite náročné, ale aj s týmto dokumentom sa bolo treba naučiť pracovať a poznať ho. Každodenným písaním príprav som nadobúdala zručnosti ako dané prípravy písať. To bola jedna stránka praxe, tá teoretická, ale tá druhá, podľa mňa náročnejšia, je práca s deťmi. Stáť prvýkrát pred deťmi opäť po polroku nebolo jednoduché. Bolo treba si získať rešpekt a opäť vybudovať sebavedomie. Veľa sebavedomia, tak isto ako v prvom ročníku, dodávala aj pani učiteľka, ktorá stále dokázala vysvetliť ako viesť s deťmi činnosť, ako pracovať s hlasom či napomenúť deti. Veľakrát som sa dostala do situácie, kedy som si naozaj nevedela poradiť ako ju hneď v tom momente riešiť. To nás žiadna teória v škole na hodinách nenaučí ani vopred nepripraví. Ako riešiť takéto bezradné situácie, nato prideme až postupom času, keď si „prežijeme“ pár takýchto nevydarených činností. Uvítala by som, aby sa v mojom rozvrhu objavil predmet, na ktorom by sme riešili rôzne správanie detí, ako na naň reagovať, čo povedať alebo nepovedať deťom...

Na druhej strane, deti som si dokázala zorganizovať, či už pri hrách, vzdelávacej aktivite alebo pri pobyte vonku. Pre mňa, ako druháčku, to nebolo spočiatku jednoduché, ale stále sa to nejako podarilo. Motivácia sa mi tiež vždy podarila. Ak dieťa dostatočne

zmotivujem na začiatku, bude s radosťou robiť to, čo od neho žiadam. Prišla som na to, že výsledkom úspešnej činnosti je silná motivácia (ale nie len úvodná, ale aj priebežná).

Deti som chcela čím skôr poznať aj po mene, lebo sa tak lepšie pracuje pri aktivitách. Je dôležité poznať správanie detí, aké sú, ako sa správajú k svojim spolužiakom, či sú skôr utiahnuté alebo chcú byť „vodcom“. Tieto detaily som si všímala už od prvého dňa v triede. To mi napomáhalo pri organizácii detí, vedela som, že dvoch veľmi dobrých kamarátov, ktorí do seba neustále strkajú nemôžem usadiť na koberci k sebe, aby nenarúšali napr. vzdelávaciu činnosť. Aj vopred pripravená organizácia činnosti, ktorá môže byť premyslená do detailov, aby ma nič neprekvapilo, nemusí vždy vyjsť. Deti sú nevyspytateľné a ich správanie či otázky nás stále dokážu prekvapiť, ba aj zaskočiť.

Podľa môjho názoru, najväčším prínosom doterajšej praxe pre mňa nebola aplikácia teoretických poznatkov, ale nahliadnutie do chodu škôlky, do jej denného režimu ako aj postupov realizácii aktivít učiteľky. Mám už predstavu o tom, čo sa odo mňa približne očakáva po nástupe do zamestnania a na čo sa mám počas štúdia sústrediť. Prax nám ponúka veľa možností ako sa postupne zlepšovať a realizovať” (študentka 2. ročníka bakalárskeho štúdia na Pedagogickej fakulte PU v Prešove 2016).

Vyššie popísaná reflexia odráža teoretickú a praktickú prípravu z dvoch semestrov štúdia, takže je očakávané, že pohľad študentky bude po ukončení štúdia (trojročnej odbornej prípravy) iný.

Záver

Prečo je pedagogická prax nevyhnutná? Pedagogická prax má vo vysokoškolskom štúdiu nezastupiteľné miesto. Študent má možnosť pripraviť sa, vyskúšať si čo ho čaká v budúcom povolání po ukončení štúdia. Nie každá škola umožňuje svojim študentom prax počas viacerých semestrov. Je veľkým plusom pre študentov našej pedagogickej fakulty možnosť mať pedagogickú prax počas troch rokov bakalárskeho štúdia. Ako jediný tento odbor má na fakulte prax pre študentov od 1. ročníka, no aj tak študenti v tomto smere pociťujú/pociťovali určitý nedostatok. Študenti navrhujú viac praktických seminárov, ale aj zaradiť metodiky/didaktiky vzdelávacích oblastí a práce s deťmi. Podobné konštatovanie nachádzame v príspevku Portika (2002) o realizovanom prieskume medzi študentmi.

Hlavným cieľom prepojenia teoretického štúdia s praxou je čo najefektívnejšie pripraviť budúcich pedagógov. Prax je dôležitá, lebo študent dokáže skôr nabehnúť na pracovné návyky. Vie sa prispôbiť či vytvoriť si harmonogram dňa. Sú to užitočné a praktické veci, ktoré nemá študent bez praxe sa možnosť priučiť, vyskúšať si ich.

Zoznam bibliografických odkazov

- Miňová, M. (2016). Študent Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a jeho pedagogická prax v materskej škole. In: *Učiteľské praxe – súčasné poznatky a perspektivy* (s. 102-110). Dostupné [elektronický zdroj]: sborník z konferencie. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/829>.
- Portik, M. (2002). Reflexie začínajúcich učiteľov na úroveň praktickej prípravy počas štúdia. In: *Spolupráca univerzity a školy* (s. 183-187). Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- Sirotová, M. (2015). *Pedagogická prax v pregraduálnej príprave učiteľov*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave.
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Jana ILKOVIČOVÁ, Ivana SMANDROVÁ, SR

Prešovská univerzita v Prešove

PÍSANIE PRÍPRAV NA PEDAGOGICKÚ PRAX

Abstrakt

Hlavným zámerom príspevku je prezentovať študentskú prípravu na pedagogickú prax realizovanú v rámci vysokoškolského štúdia. Príspevok sme sa rozhodli písať z dôvodu potreby zefektívniť písomnú prípravu na pedagogickú prax. Na získanie typov a nápadov ako sa v písaní príprav zlepšiť, sme sa opýtali respondentov, ktorí už pedagogickú prax absolvovali. Ich názory tiež prezentujeme v našom príspevku.

Kľúčové slová: príprava, prax, materská škola.

Abstract

The main mention of this contribution is preparation on pedagogical prax and mainly writing of preparation how to educate. We decided to write this contribution, because of make writing preparation to prax more effective. To contain mentions how to make it better we asked respondets which completed this prax and gather material which we take measure.

Key words: preparation, practise, nursery school.

Úvod

Sme študentkami druhého ročníka bakalárskeho stupňa štúdia predškolskej elementárnej pedagogiky. Počas nášho štúdia sme absolvovali pedagogickú prax dvakrát. Pedagogická prax bola pre nás krásnym zážitkom. Avšak táto prax si vyžadovala mnoho príprav, najmä v písomnej forme. Aj keď máme v dnešnej dobe mnoho materiálov a didaktík ako písať prípravy a rovnako nám bola teória písania príprav vysvetlená, nebolo to pre nás jednoduché. Preto sme sa rozhodli napísať o možnostiach vylepšenia a zefektívnenia písania príprav pre pedagogickú prax.

Teória písania príprav

Na pedagogickej praxi v materskej škole pri rozhovore s cvičnými pani učiteľkami sme zhodnotili, že písanie príprav nie je jednoduché hlavne pre nás budúcich pedagógov. Nemali sme veľa hodín venovaných praxi a je to pre nás malou neznámou. Podľa výskumov Richardsa (1998), začínajúci učitelia považujú prípravy vyučovacích hodín za oveľa dôležitejšie ako učitelia s dlhšou pedagogickou praxou. Tí sa spoliehajú predovšetkým na improvizáciu a skúsenosť. To sa nám potvrdilo aj na prax v materských školách. Pani učiteľky už majú proces edukáciu zautomatizovaný. Jednou z najkomplikovanejších častí pri praxi bolo pri ktorejkoľvek forme denne činnosti určiť tri ciele a to: kognitívny, psychomotorický a afektívny. Definovanie cieľov v prípravách na prax je často problematickou časťou príprav. Knižná aj online literatúra ponúka návody pre správne formulovanie cieľov. Je podstatné, aby mal učiteľ v príprave na vyučovaciu jednotku zdôvodnené odpovede na tieto otázky (Turek, 2008):

- Prečo budem vyučovať? Aké ciele majú žiaci učením dosiahnuť? (špecifické – konkrétne ciele)

- Čo budem vyučovať? (učivo)
- Ako získam žiakov pre učenie, ako udržím pozornosť, aktivitu? (motivácia)
- Ako budem vyučovať? (metódy)
- Pomocou čoho budem vyučovať (učebné pomôcky a didaktická technika)
- Ako zistím, či vyučujem tak, ako som si naplánoval, či sa žiaci naozaj učia a čo som ich naučil? (spätná väzba)
- Po realizácii vyučovacej jednotky by učiteľ mal urobiť jej analýzu, v ktorej:
 - porovná skutočný priebeh s plánovaným,
 - zaznamená mimoriadne okolnosti, zaznamená tie vyučovacie ciele a vyučovacie situácie, ktoré sa vydarili a ktoré sa nevydarili, a prečo,
 - formuluje opatrenia na zlepšenie postupu.

Typy a nápady pre zefektívnenie písania príprav na pedagogickú prax

O nápady ako zefektívniť písanie príprav sme sa opýtali respondentov. Opýtani respondenti sú študentmi pedagogickej fakulty na našej Prešovskej univerzite v Prešove. Typy a nápady ako zefektívniť písanie príprav na pedagogickú prax sme vyhodnotili z odpovedí desiatich respondentov, ktorým sme položili otázky:

1. Ako by si zhodnotil písanie príprav na pedagogickú prax (ako sa ti písali, a či ti dala škola dost' informácií ohľadne písania príprav).
2. Ako by si zefektívnil prípravu pri písaní?

Na základe odpovedí konštatujeme, že je dnes na vysvetľovanie ako písať prípravy veľmi málo času a aj napriek didaktikám a iným učebným pomôckam je písanie komplikované. Špeciálne pre budúcich pedagógov, ktorí nemajú ukončenú strednú pedagogickú školu.

O návrhoch na zefektívnenie písania príprav sme sa od našich respondentov dozvedeli, že by radi uvítali viac praktických hodín v škole zameraných na písanie príprav, ako tých teoretických. Ide tu predovšetkým o minimálny čas na celkovú konzultáciu o prípravách.

Respondenti sa zmienili, že by na hodinách venovaných prípravám privítali ukážku konkrétnej prípravy na pedagogickú prax.

Záver

Týmto príspevkom sme chceli pomôcť študentom pri písaní príprav na pedagogickú prax. Snažili sme sa oboznámiť študentov s postupom pri písaní prác a s tým, na čo všetko by mali pri písaní myslieť. Aby bol tento príspevok čo najefektívnejší, pracovali sme s nápadmi a názormi budúcich pedagógov na danú problematiku. Na základe odpovedí opýtaných respondentov sme dospeli k záveru, že aj napriek všetkým dostupným didaktikám, príručiekam a prednáškam od vyučujúcich, je to pre nás stále rovnako náročnou problematikou. Aj keď si napíšeme písomnú prípravu na pedagogickú prax, v realite sa to celé môže aj tak ukázať úplne inak.

Zoznam bibliografických odkazov

- Turek, I. (2008). *Didaktika*. Bratislava: IURA Edition.
- Turek, I. (1998). *Zvyšovanie efektívnosti vyučovania*. Bratislava: Metodické centrum.
- Richards, C.J. (1998). *Beyond Training*. Cambridge: CUP. 1998.
- Švec, V., Lajdová, K., Pravdová, V. (2016). *Sborník z konferencie Učiteľské praxe-současné poznatky a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita.

CZEŚĆ IV.
POZADYDAKTYCZNA AKTYWNOŚĆ STUDENTÓW
A DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI ZAWODOWYCH

Klementyna SALABURA, Małgorzata WNEK, PL
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA STUDENTA A ZDOBYWANIE KOMPETENCJI ISTOTNYCH DLA ZAWODU NAUCZYCIELA

Abstrakt

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie, jak ważna jest aktywność zawodowa studenta w zdobywaniu kompetencji istotnych dla zawodu nauczyciela. Studenci mimo trudu studiowania bardzo często są aktywni zawodowo. Z przeprowadzonych przez nas badań wynika, że w pracy choć często nie jest ona związana z kierunkiem studiów, zdobywamy różnorakie kompetencje, które są ważne w zawodzie nauczyciela.

Słowa kluczowe: aktywność zawodowa, praca, kompetencje nauczyciela.

Abstract

This article aims to present the importance of being professionally active in preparation to acquire professional competences meaningful to teaching professions. Despite the workload connected with studying students frequently remain professionally active. According to our research, different occupations not related to teaching professions allow for the opportunity to acquire varied skills important in the profession of a teacher.

Key words: professional activity, work, competences of a teacher.

Wprowadzenie

Aktywność zawodowa dotyczy nie tylko aspektów materialnych, mających na celu zaspokajanie podstawowych potrzeb przez tworzenie różnego typu dóbr. Przejawem tej aktywności, według S.M. Kwiatkowskiego, jest gotowość i chęć do ciągłego uczenia się, podnoszenia swoich kwalifikacji i kompetencji (2003, s.74), wykonywania tego, co istotne w zawodzie nauczyciela.

Zdaniem F. Adamskiego, praca to trud, który towarzyszy człowiekowi. Jest nie tylko przypisana naturze ludzkiej, lecz stanowi prawo, a także obowiązek (Adamski, 2001, s. 780-781). Definiowanie czy też wartościowanie pracy pozostaje w połączeniu z przyjmowaną koncepcją człowieka oraz wizją powołania każdego z nas. Dla pedagoga znaczenia nabiera takie ujęcie pracy, które ma ścisły związek z procesem wychowawczym. W konsekwencji tego założenia pracą jest każde ludzkie działanie, które zakłada doskonalenie człowieka. Jak zaakcentował autor: w osobie, która pracuje, dojrzewa poznanie dobra oraz prawdy, chęć podejmowania decyzji, wzrasta świadomość odpowiedzialności (Ibidem, 2001). Właśnie tutaj ujawnia się społeczny charakter pracy, co oznacza, że człowiek, pracując z innymi, nawiązuje kontakty, otwiera się na innych ludzi. Tym sposobem praca ubogaca nie tylko wewnętrznie, ale również wyznacza miejsce we wspólnocie ludzkiej. W ten sposób człowiek rozwija i kształtuje osobowość społeczną, chęć pomagania innym, co jest istotne, aby uwolnić się od egoistycznej postawy (Ibidem, s. 782).

1. Kompetencje nauczyciela

Z pracą nieodzownie związane są kompetencje. Według W. Strykowskiego, „termin kompetencje jest stosowany i używany w co najmniej dwóch znaczeniach. Po pierwsze, kompetencje utożsamiane są z kwalifikacjami, po drugie termin ten oznacza zakres uprawnień” (2003, s. 22).

Kompetencje zawodowe nauczyciela przejawiają się zarówno w umiejętnościach wykonywania zadań, jak i skuteczności jego zachowań prowadzących do celu. Zakres kompetencji nauczyciela obejmuje wiedzę, umiejętności oraz postawy. Wiedza jest ich podstawowym składnikiem. Kompetentnego nauczyciela wyróżnia bogata wiedza ogólna, merytoryczna oraz pedagogiczno-psychologiczna. Nauczyciel bez wiedzy nie realizowałby skutecznie swoich planów i zadań. Niezbędnymi z punktu widzenia pedagoga są umiejętności kierownicze (sprawne planowanie nauczyciela), komunikacyjne oraz społeczne. Ważne są także cechy osobowe, czyli względnie stałe, powtarzające się zachowania człowieka w określonych sytuacjach społecznych (Kocór, 2011, s. 57-59).

Według K. Denka, do kompetencji zawodowych, koniecznych i niezbędnych dla nauczyciela, możemy zaliczyć:

- kompetencje interpretacyjne, które polegają na ciągłej aktualizacji oraz doskonaleniu;
- kompetencje autokreacyjne, czyli takie, dzięki którym nauczyciel sam jest twórcą wiedzy pedagogicznej, prowadzi badania naukowe, które związane są z polepszaniem własnej aktywności edukacyjnej;
- kompetencje realizacyjne, oznaczające takie czynności nauczyciela, które rzutują na realizację celów i wartości edukacyjnych. Sprowadza się je do podmiotu i przedmiotu, tam gdzie są skierowane, czyli na ucznia, zespół uczniów, klasę szkolną i całą szkołę (Denek, 1996; za: Kowolik, 2010, s. 148).

Uwzględniając powyższy podział kompetencji zawodowych, W. Strykowski wyróżnia trzy grupy kompetencji nauczycieli:

- merytoryczne (rzeczowe), dotyczące zagadnień nauczanego przedmiotu, nauczyciel tutaj jest ekspertem i doradcą przedmiotowym. Ta grupa kompetencji związana jest z tendencjami modernizacyjnymi, czyli koniecznością poszerzania wiedzy przedmiotowej o zagadnienia z innych dziedzin – chodzi o nauczanie zintegrowane, blokowe i interdyscyplinarne; stałe selekcjonowanie oraz aktualizowanie wiedzy;
- dydaktyczno-metodyczne – grupa tych kompetencji skupiona jest głównie na warsztacie pracy zarówno nauczyciela, jak i ucznia (metody oraz techniki nauczania i uczenia się, do których zalicza się: dyskusję, burzę mózgów, analizę przypadków, dramę, metodę projektów, karty pracy);
- wychowawcze, odnoszące się do różnych sposobów oddziaływania na uczniów, nauczyciel jest doradcą wychowawczym (2003, s. 23).

2. Metodologia badań własnych

2.1. Cel badań i problematyka badawcza

Celem badań było zdobycie wiedzy na temat aktywności zawodowej studentów oraz nabywania kompetencji istotnych dla zawodu nauczyciela. Podczas analizy wyników Autorki starały się znaleźć odpowiedzi na następujące pytania:

- Jaki procent spośród badanych studentów podejmuje pracę w trakcie studiów?
- Ilu z studentów pracuje w zawodzie zgodnym z kierunkiem studiów?
- Czy praca podjęta w trakcie trwania studiów wpłynęła na plany zawodowe badanych studentów?
- Jakie czynniki, zdaniem studentów, odegrały znaczącą rolę w momencie podejmowanie przez nich pracy w trakcie studiowania?
- Jakie kompetencje studenci zdobywają w wykonywanej pracy?
- Które kompetencje zdobywane przez studentów są, ich zdaniem, najważniejsze dla przyszłego nauczyciela?

2.2. Charakterystyka grupy badawczej i terenu badań

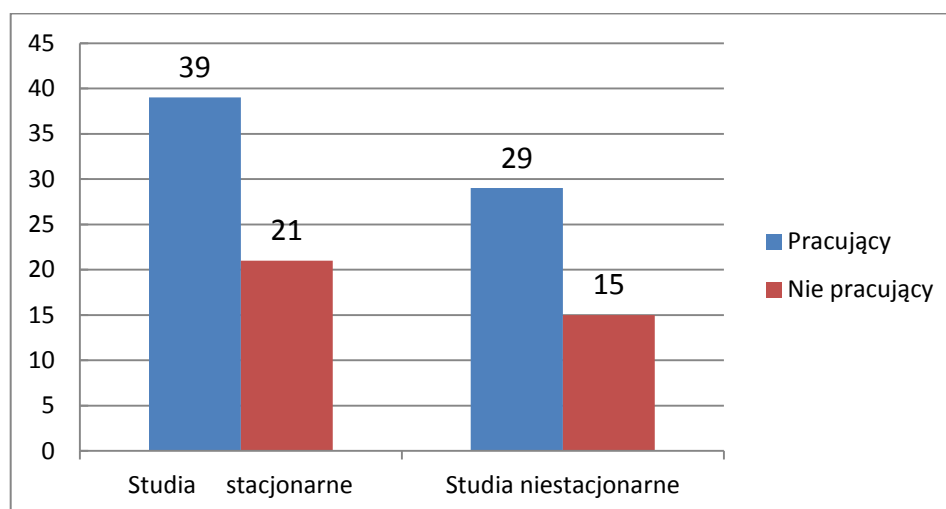
Badania przeprowadzono w grupie 104 studentek studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Sączu. W badaniach wzięły udział studentki pedagogiki studiów I i II stopnia, specjalizacji: edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna oraz wychowanie przedszkolne z terapią pedagogiczną. Wybrane zostały właśnie te specjalności, ponieważ ich studentki to przyszli nauczyciele.

2.3. Metoda, technika i narzędzie badań

W przeprowadzonych badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankiety. Według Cz. Kupisiewicza, ankieta umożliwia zebranie pożądaných informacji od wybranych osób za pośrednictwem kwestionariusza ankiety, czyli drukowanej listy pytań (2000, s. 39). Pytania zawarte w ankiecie odpowiadały szczegółowym problemom badawczym.

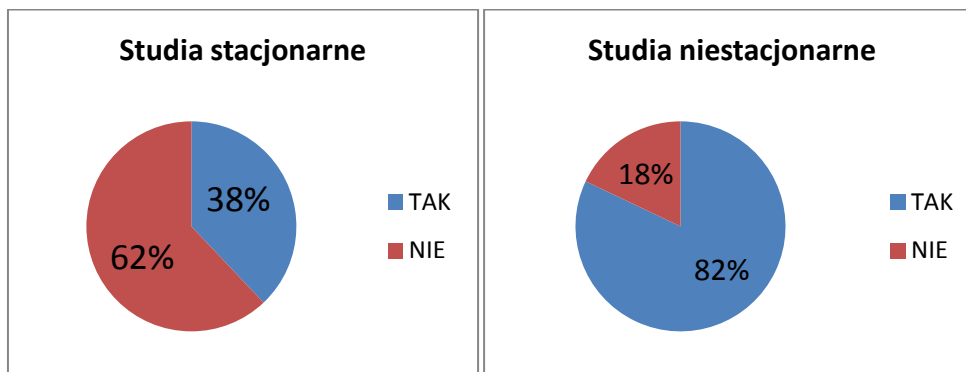
3. Analiza i interpretacja wyników badań własnych

Wyniki badań będą omawiane zgodnie z kolejnością problemów szczegółowych. Przeprowadzony sondaż diagnostyczny pozwolił na uzyskanie danych, które zostały poddane analizie ilościowej i jakościowej. Umożliwiło to sformułowanie wniosków na temat aktywności zawodowej studentów w aspekcie zdobywania przez nich kompetencji zawodowych.

Wykres 1. Studenci pedagogiki podejmujący pracę zawodową w trakcie studiów (N = 104).
Źródło: badania własne.

Z danych przedstawionych na wykresie 1 wynika, że ok. 65% w grupie badanych studentów, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, jest aktywnych zawodowo. Ze względu na specyfikę studiów stacjonarnych, aktywność zawodowa studentów koncentruje się przede wszystkim na pracy wakacyjnej oraz weekendowej.

Wykres 2. Studenci podejmujący pracę zawodową związaną z kierunkiem studiów (N = 104).
Źródło: badania własne.

Dane zobrazowane na wykresie 2 wskazują, że ponad 80% studentów niestacjonarnych pracuje w zawodzie zgodnym z kierunkiem ich studiów, a tylko niecałe 20% z nich jest aktywnych zawodowo w innych dziedzinach. Praca wykonywana przez ponad połowę studentów studiów stacjonarnych (62%) nie ma związku z kierunkiem ich studiów. Może to wynikać z braku doświadczenia oraz dokumentu, który potwierdzałby ich kwalifikacje zawodowe w chwili podejmowania pracy.

Tabela 1

Rodzaje aktywności zawodowej związane z kierunkiem studiów (N = 43)

Lp.	Rodzaj aktywności zawodowej	Liczba osób
1.	Nauczyciel wychowania przedszkolnego	19
2.	Asystent nauczyciela	7
3.	Opieka nad dziećmi	4
4.	Korepetytor	4
5.	Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej	2
6.	Opiekunka w żłobku	2
7.	Instruktor gry na instrumencie	1
8.	Instruktor tańca	1
9.	Wychowawca kolonijny	1
10.	Nauczyciel języka angielskiego w przedszkolu	1
11.	Oligofrenopedagog	1

Źródło: badania własne.

Z zebranych danych ilościowych wynika, że najwięcej osób, których aktywność zawodowa jest związana z kierunkiem studiów, pracuje jako nauczyciel wychowania przedszkolnego (19 osób), asystent nauczyciela (7 osób) oraz jako opiekun dzieci (4 osoby) i korepetytor (4 osoby). Pozostałe zawody wykonywane przez badanych studentów to: nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, opiekun w żłobku, wychowawca kolonijny, oligofrenopedagog, nauczyciel języka angielskiego oraz instruktor tańca i gry na instrumencie.

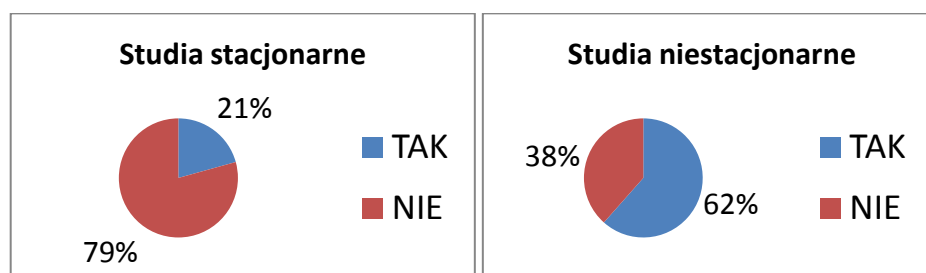
Tabela 2

Rodzaje aktywności zawodowej nie związane z kierunkiem studiów (N = 25)

Lp.	Rodzaj aktywności zawodowej	Liczba osób
1.	Kasjer, sprzedawca	11
2.	Pracownik biurowy	4
3.	Pomoc w obsłudze wesel	4
4.	Praca w ogrodzie	2
5.	Praca w solarium	1
6.	Geodeta	1
7.	Roznoszenie ulotek	1
8.	Zajęcia muzyczne	1

Źródło: badania własne.

Wyniki wskazują, że aż 11 studentów, których aktywność nie jest powiązana ze studiowaniem, pracuje jako sprzedawca w sklepie. 4 z nich jest zatrudnionych jako pracownik biurowy lub jako pomoc w obsłudze wesel. Pozostali deklarowali, że ich praca oparta jest na roznoszeniu ulotek, pracach w ogrodzie, w solarium i jako geodeta.

Wykres 3. Wpływ pracy na plany zawodowe studentów (N = 104).

Źródło: badania własne.

Prawie 80% studentów stacjonarnych zaznacza, że terażniejsza praca nie ma wpływu na ich dalsze plany zawodowe. Są to najczęściej osoby studiów licencjackich, którym nie udało się znaleźć pracy w zawodzie. Aż 62% studentów niestacjonarnych deklaruje, że podejmowana przez nich praca wpłynęła na ich plany. Ma to związek z tym, że aż 82% z nich pracuje już w zawodzie związanym z kierunkiem ich kształcenia.

Tabela 3

Motywacja do podjęcia aktywności zawodowej przez studentów (N = 39 – studenci stacjonarni, 29 – studenci niestacjonarni)

Lp.	Rodzaj motywacji	Studenci stacjonarni	Studenci niestacjonarni
		Liczba	Liczba
1.	Warunki finansowe	22	26
2.	Zdobywanie doświadczenia	17	29
3.	Nowe znajomości	8	6
4.	Chęć zmian	4	7
5.	Spróbowanie czegoś nowego	8	1
6.	Pomoc rodzinie	6	2
7.	Zbyt duża ilość wolnego czasu	3	3
9.	Inne: Rozwijanie zainteresowań	1	0

Źródło: badania własne.

Spośród badanych studentów, którzy mieli możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi, największa grupa (48 osób) kierowała się warunkami finansowymi, podejmując aktywność zawodową. 46 ankietowanych podjęło pracę zawodową, aby zdobywać doświadczenie zawodowe już w trakcie studiów. Istotnymi czynnikami warunkującymi podjęcie decyzji o rozpoczęciu pracy zawodowej w trakcie studiów były także: chęć zawierania nowych znajomości (14 osób), zmian (11 osób), spróbowania czegoś nowego (9 osób) oraz pomoc rodzinie (8 osób). Niewielki odsetek studentów deklarował zbyt dużą ilość wolnego czasu (6 osób) jako przyczynę podjęcia pracy. Tylko 1 badany student stwierdził, że motywacją do podjęcia pracy była chęć rozwijania swoich zainteresowań.

Tabela 4

Kompetencje zdobywane w wykonywanej pracy (N = 68)

Lp.	Kompetencje wymieniane przez studenta	Studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
		Liczba
1.	Komunikatywność	36
2.	Zorganizowanie	14
3.	Opiekuńczość, wyrozumiałość	12
4.	Kreatywność, twórczość	10
5.	Cierpliwość	8
6.	Współpraca w grupie	6
7.	Punktualność	4
8.	Zastosowanie teorii w praktyce	4
9.	Samokształcenie	3
10.	Elastyczność	3
11.	Odpowiedzialność	3
12.	Radzenie sobie ze stresem	3
13.	Dyscyplina	2
14.	Asertywność	2
15.	Planowanie	2

Źródło: badania własne.

Badani studenci deklarowali, że praca zawodowa pomogła im zdobyć lub doskonalić wiele kompetencji. Do najważniejszych z nich zaliczają: komunikatywność (36 osób), zorganizowanie (14 osób), opiekuńczość (12 osób) oraz twórczość i kreatywność (10 osób). Mniej niż 10% studentów wskazało, że w pracy rozwija: cierpliwość (8 osób), umiejętność współpracy w grupie (6 osób), punktualność (4 osoby), umiejętność zastosowania teorii w praktyce (4 osoby), samokształcenia (3 osoby), radzenia sobie ze stresem (3 osoby), elastyczność (3 osoby), umiejętność planowania (2 osoby), asertywność (2 osoby) oraz dyscyplinę wewnętrzną (2 osoby).

Analizując wypowiedzi studentek na temat kompetencji zdobywanych w trakcie wykonywania pracy, a ważnych dla przyszłego nauczyciela, najczęściej z nich opowiedziało się za kompetencją komunikacyjną. Swoją wypowiedź uzasadniły tym, że nauczyciel powinien posiadać umiejętność używania języka odpowiednio do odbiorcy i sytuacji, w której się znajduje, np. inaczej rozmawiamy z dziećmi, a inaczej z rodzicami. Padały również takie sformułowania jak : „bez kompetencji komunikacyjnej nauczyciel nie będzie umiał porozumieć się z dziećmi oraz rodzicami, a przecież jest to podstawą tego zawodu”.

Kolejną istotną kompetencją dla przyszłego nauczyciela jest zorganizowanie. Studentki zwróciły tutaj przede wszystkim uwagę na to, że praca nauczyciela polega na dobrej organizacji w krótkim czasie. Najczęściej ww. kompetencję łączyły z elastycznością, argumentując to tym, że: „nauczyciel musi umieć dostosować zajęcia do możliwości poszczególnych dzieci, często przeorganizowując zajęcia w taki sposób, żeby były ciekawe, atrakcyjne i zrozumiałe dla każdego”.

Podsumowanie

Kompetencje odgrywają ważną rolę w życiu zawodowym człowieka. W dzisiejszym świecie dążymy do doskonałości, chcemy być jak najlepsi w tym, co robimy, mamy ambitne plany. W każdej pracy ważne jest nabywanie kompetencji, potrzebnych do wykonywania wymarzonego zawodu. Człowiek uczy się przez całe życie oraz doskonali swoje umiejętności, będące podstawą kompetencji. Na swojej życiowej drodze spotykamy ludzi w różnym wieku, z innym niż nasz poziomem wiedzy. Nie tylko doświadczenie warunkuje lepsze zdobycie kompetencji, ale także chęć samokształcenia, samodzielnego dochodzenia do wiedzy i samodoskonalenia. Nauczyciel kompetentny to osoba nie bojąca się wyzwań czy nowych doświadczeń. Jest to osoba, która wie, czego chce i potrafi dążyć do założonego celu.

Na podstawie przeprowadzonej analizy badań własnych można wnioskować, że pomimo wielu obowiązków związanych ze studiowaniem, większość studentów (65% ze 104 badanych osób) podejmuje aktywność zawodową w trakcie trwania studiów, z czego 80% studentów niestacjonarnych pracuje już w zawodzie związanym z kierunkiem ich studiów. U osób studiujących w trybie dziennym procent ten wynosi jedynie 38.

Studenci opowiadający się za tym, że dotychczasowa praca nie ma wpływu na ich plany zawodowe stanowią 56% z grupy osób. Czynniki, które odegrały znaczącą rolę w momencie podjęcia aktywności zawodowej przez osoby studiujące, to przede wszystkim warunki finansowe, chęć zdobycia doświadczenia i nowych znajomości. Kompetencją najważniejszą dla przyszłych nauczycielek, według studentek, jest komunikatywność i zorganizowanie. Każdy nauczyciel, który naucza i wychowuje, musi przyswoić sobie odpowiednie kompetencje komunikacyjne. Doceniając wagę tej kompetencji wskazanej przez studentki, należy uświadomić sobie, że każde nasze zachowanie, wszystko, co mówimy, pokazujemy czy robimy jest formą komunikatu. Zorganizowanie dla przyszłego nauczyciela odgrywa równie ważną rolę jak komunikowanie się. Przyszły nauczyciel powinien być dobrze zorganizowanym dydaktykiem i wychowawcą, który potrafi spożytkować swoją wiedzę oraz umiejętności w praktycznym działaniu.

Bibliografia

- Ablewicz, K. (2003). *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Kocór, M. (2011). Kompetencje przyszłych i czynnych zawodowo nauczycieli. *Edukacja i Dialog*, 3-4, 56-63.
- Kowolik, P. (2010). Kompetencyjny kontekst warsztatu pracy nauczyciela. W: P.P. Barczyk, G. Paprotna (red.), *Obszary kompetencji zawodowych współczesnego nauczyciela (zarys teoretyczny)* (s. 148-149). Mysłowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hłonda.
- Kupisiewicz, Cz. (2000). *Dydaktyka ogólna*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Graf punkt”.
- Pilch, T. (2010). *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Strykowski, W., Strykowska, J., Pielachowski, J. (2003). *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*. Poznań: Oficyna Ekonomiczna Wydawnictwa eMPi².
- Zgółka, T. (2001). *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Poznań: Wydawnictwo Kurpisz.

VZDELÁVANIE BUDÚCICH UČITEĽOV PROSTREDNÍCTVOM NETRADIČNÝCH AKTIVÍT NA PF PU V PREŠOVE

Abstrakt

Vzdelávanie je proces nadobúdania vedomostí, schopností a zručností, ktoré jednotlivci nadobúda v škole, ale aj mimo nej. Učiteľská profesia má dôležitý význam v procese vzdelávania, pretože učiteľ je ten, ktorý sprostredkúva s porozumením potrebné informácie žiakom. Pedagogická fakulta ponúka množstvo rôznych aktivít, ktoré môžu budúcim učiteľom pomôcť v ich budúcej profesii. Cieľom článku je poukázať na rôznorodé aktivity, ktoré ponúka pedagogická fakulta pre svojich študentov. V článku sa popisujú aktivity, ako napríklad, Deň materských, základných škôl a školských klubov. Študenti pedagogickej fakulty sa môžu podieľať na aktivitách v študentskej rade, Piano vocal, školskom časopise Artuš alebo činnosťou vo vedeckom krúžku. Účasť v takýchto združeníach a aktivitách pomáha budovať a rozvíjať ďalšie kompetencie pre ich osobnostný ale i profesijný rozvoj.

Kľúčové slová: vzdelávanie, aktivita, kompetencie, profesia.

Abstract

Generally, education is a process of gaining knowledge, skills and abilities in school or anywhere else. The teacher's profession plays a crucial role in the process of schooling. The teacher is someone who mediates the information to students in such a way they are able to understand it. Pedagogical faculty offers wide range of activities that can help the future teachers in their profession. Our goal is to point out many different activities that are offered to students of Pedagogical faculty. In the article below we would like to describe the activities Deň materských, základných škôl and školských klubov. Students of the Pedagogical faculty are able to participate in activities in students council, Piano vocal, school magazine Artuš, or science club. Participation in such activities and clubs helps build and develop lot of competences needed for ones personal growth and career progress.

Key words: education, activity, competence, profession.

Úvod

Študenti Pedagogickej fakulty PU v Prešove majú počas vysokoškolského štúdia možnosť participovať na množstve mimoškolských aktivít. Takýmto spôsobom sa môžu realizovať aj mimo prednášok a seminárov. Našou ambíciou je predstaviť všetky netradičné spôsoby nadobúdania nových vedomostí, zručností a hlavne skúseností pre budúcich učiteľov na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove.

Príprava budúcich učiteľov prostredníctvom rôznych mimoškolských aktivít je neformálna a uskutočňuje sa až po ukončení študijných povinností. Študenti si ich vyberajú nad rámec štúdia a podľa svojho záujmu. V súčasnosti má študent na Pedagogickej fakulte na výber široké spektrum možností, v ktorých môže rozvíjať svoje schopnosti, vedomosti, zručnosti, kreativitu, ktorú môže uplatňovať v oblasti svojho záujmu. Je potrebné podotknúť, že akákoľvek aktivita v tomto smere, vyvinutá zo strany študentov, im ako budúcim

učiteľom rozhodne pomáha rozširovať obzory a stať sa skúsenejšími v pedagogickej praxi. Zdokonaľujú si komunikačné zručnosti a schopnosti, práca v kolektíve, kreativita, efektívne riešenie výchovných a vzdelávacích situácií, ale aj schopnosť sebareflexie.

1. Študentská rada

Vznikla v letnom semestri roku 2012 na podnet študentov, aby organizovala a podporovala kultúrny, športový, spoločenský a občiansky život študentov. Cieľom je uľahčenie komunikácie študentov s vedením Pedagogickej fakulty Prešovskej Univerzity v Prešove (ďalej PF PU). Pracuje na základe zásad, momentálne pod vedením referentky Márii Mamrillovej.

Študentská rada (ďalej ŠR) prijíma nových členov na základe výberového konania, súčasťou ktorého je osobná prezentácia, následne zodpovedanie otázok týkajúcich sa štúdiá a osobných preferencií respondentov. Člen Študentskej rady má právo predkladať návrhy aktivít a činností realizovateľných na pôde PF PU a vyjadrovať sa k otázkam študentov týkajúcich sa štúdiá, či komunikácii s pedagogickým zborom. Povinnosťou člena je zúčastňovať sa na zasadnutiach ŠR.

ŠR zastrešuje podujatia ako Deň Pedagogickej fakulty, Bláznivý volejbal, ale aj Deň otvorených dverí, Vianočné trhy, či rôzne charitatívne zbierky.

Študenti pôsobiaci v ŠR svojou aktívnou účasťou na živote fakulty významne prispievajú k študentskému životu. Ich tvorivými nápadmi a návrhmi na rôzne aktivity obohacujú seba aj ostatných študentov o neoceniteľné skúsenosti s organizačnými postupmi, timemanagementom, a efektívnym rozdelením úloh na základe individuálnych schopností a skúseností každého člena ŠR, čo významne prispieva k formovaniu osobnosti budúcich pedagógov. Ich cieľom je prístup „peer to peer“, čiže študenti pre študentov.

2. Vedecký krúžok

Vedecký krúžok, rovnako ako ŠR zoskupuje študentov pod vedením doc. RNDr. Renáty Bernátovej, PhD a Mgr. Hedvigy Kochovej, PhD Pravidelná činnosť vedeckého krúžku sa začala v roku 2003. Svoje aktivity realizuje nielen na pôde fakulty a Slovenska, ale aj za hranicami republiky. V rámci medzinárodnej spolupráce hlavne v spolupráci s Poľskom.

Činnosť Vedeckého krúžku spočíva v organizovaní a aktívnom zúčastňovaní sa na konferenciách, kde študenti prezentujú svoje vedecké a odborné príspevky na dané témy. Príspevky študentov sú publikované v zborníkoch (vedeckých, odborných), či už konferenčných alebo aj nekonferenčných. Témy sú blízke životu študenta a jeho profilu, napr. minuloročná konferencia niesla názov „Poznávame svet všetkými zmyslami.“ Výnimkou nie sú workshopy, ktoré prinášajú výmenu praktických skúseností, činností, námetov. Publikovanie odborných príspevkov, ako výstup z každej konferencie poskytuje študentom významnú akademickú skúsenosť. Rozvíjajú si tiež mnohé kompetencie z komunikačnej oblasti. Stáva sa pravidlom, že študenti, ktorí sú členmi Vedeckého krúžku pokračujú v doktorandskom štúdiu. Vedecký krúžok sa zapojil aj do európskeho projektu E-twinning. Vedecký krúžok pravidelne kooperuje so ŠR a študenti oboch organizácií si vymieňajú nápady a námety na podujatia a spoločne prezentujú PF PU na stredných školách.

Vedecký krúžok študentov zastrešuje aj podujatie Deň Pedagogickej fakulty.

3. Deň Pedagogickej fakulty

Je celodenná akcia, kedy je vyučovanie na Pedagogickej fakulte iné ako v bežné dni. Spája činnosť Študentskej rady, Vedeckého krúžku a študentov, ktorí sa chcú zapojiť a prispieť svojimi nápadmi k príprave. Pod vedením Mgr. Hedvivy Kochovej, PhD študenti realizujú svoje návrhy a využívajú svoju kreativitu. Organizácia tohto dňa si vyžaduje niekoľko týždňovú prípravu. Usporadúvajú sa rôzne aktivity od tanca až po dramatizáciu, kvízy. Každá aktivita je vopred premyslená, úlohy si študenti rozdelia medzi sebou, čím sa formuje tímový duch. Výnimočným faktom tohto dňa je, že to nie je len o študentoch a pre študentov, ale do diania sa aktívne zapájajú aj pedagógovia, čím pomáhajú vytvárať správnu atmosféru.

Každoročne je pre tento deň vymyslená iná zaujímavá téma a aktivity súvisia s danou tematikou. Študenti, ale aj pedagógovia sú oblečení tematicky. Niektoré aktivity sú už každoročnou súčasťou programu len s istou tematickou odmenou. Dlhoročne tu napríklad nákupné maniačky, partička, čajovňa, kino. Iné vznikajú podľa potreby, okolnosti či súčasných trendov. Medzi ne môžeme zaradiť Master Cheff, Mój kolega varí lepšie ako tvoj, Let's dance, Filmový kvíz. Aj táto aktivity rozvíja u študentov mnohé kompetencie, ktoré ako učitelia zúžitkujú pri organizovaní akcií pre deti v materských alebo základných školách.

4. Divadlo P.A.D.Á.K

Na pôde Pedagogickej fakulty pôsobí aj študentské divadlo P.A.D.A.K. (Prešovské Amatérské Divadlo Akademických Kolegov), ktoré vzniklo v októbri 2007. Tvoria ho prevažne študenti Pedagogickej fakulty. V súčasnosti má súbor osem členov, jeho umeleckou vedúcou (a zároveň odbornou garantkou) je Mgr. Adela Mitrová, PhD. Súčasnosť diania divadla môžeme sledovať na stránke Prešovskej Univerzity v Prešove. Členovia divadla P.A.D.A.K si do svojej praxe prenášajú nielen praktické schopnosti a zručnosti, ale aj tvorivosť a organizáciu divadelných predstavení, ktoré využijú pri nacvičovaní rôznych podujatí s deťmi.

5. Piano Vocal

Pod záštitu Pedagogickej fakulty patrí aj umelecký súbor Piano Vocal. Umeleckým vedúcim je hlasový pedagóg Doc. PaedDr. Zuzany Slávikovej. Piano Vocal je komorné vokálne združenie, ktoré vzniklo v roku 1999. Je určené pre študentov, ktorí majú „zlato“ v hrdle a veľmi blízko k spevu. Medzi aktivity umeleckej skupiny Piano Vocal patria rôzne vystúpenia v rámci spoločenských podujatí univerzity a podujatí mesta Prešov. Pôsobia aj v zahraničí pri organizácii workshopov, vystúpení a koncertov napríklad v Japonsku a Taiwane. Umelecká činnosť súboru je zameraná na rozvoj vokálnych schopností talentovaných študentov. Kolektív študentov v Piano Vocal sa každoročne pripravuje na medzinárodnú spevácku súťaž, ktorá nesie názov Moyzesiana. Túto súťaž organizuje Katedra hudobnej a výtvarnej výchovy. Študenti, ktorí sa aktívne venovali zoskupeniu Piano Vocal dokážu tieto nadobudnuté zručnosti a skúsenosti aplikovať aj v pedagogickej praxi pri práci s deťmi.

6. Artuš

Je časopis akademickej obce Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Redakčnú radu tvoria učители a študenti fakulty. Obsahuje rôzne príspevky študentov, ktorí zachytávajú všetko to, čo sa deje na fakulte, ale vytvára priestor aj na prezentovanie umeleckých aktivít – literárnych alebo výtvarných. Prostredníctvom písania si študenti zlepšujú svoje komunikačné, vyjadrovacie schopnosti a zručnosti, skvalitňujú svoju tvorivosť. Tým, že sú súčasťou kolektívu pri vzniku časopisu v budúcej praxi nemajú problém viesť školské krúžky zamerané na písanie školských časopisov alebo vydávať školský časopis.

7. Učíme sa a hráme s budúcimi učiteľmi – deň materských škôl, deň základných škôl, deň školských klubov detí

Okrem spomenutých akcií a projektov, ktoré organizuje Vedecký krúžok a Študentská rada sú tu ďalšie podujatia, do ktorých sa môžu zapojiť aj študenti, ktorí nepôsobia v spomenutých útvaroch. K takýmto podujatiam patrí Deň materských škôl pod vedením PaedDr. Moniky Miňovej, PhD, Deň základných škôl pod vedením Mgr. Hedvivy Kochovej, PhD a najnovšie aj pripravovaný Deň školských klubov detí pod vedením PaedDr. Eriky Novotnej, PhD. Tieto dni si vyžadujú precíznu prípravu a konzultáciu s metodikmi. Cieľovou skupinou sú študenti, ktorí si majú možnosť vyskúšať tradičné aj netradičné metódy, formy, pri ktorých sú limitovaní v pedagogickej praxi na cvičných školách (napr. časovo, priestorovo, materiálne, personálne). Študenti sa do týchto akcií zapájajú z vlastnej iniciatívy, fakulta poskytuje podnetné prostredie, materiálne a didaktické zabezpečenie a odborné metodické poradenstvo, či konzultácie pri navrhovaní aktivít pre deti, ktoré v danom dni budú zrealizované. Aj takýmto spôsobom sa študenti pripravujú na prácu pedagógov a rozširujú si svoju pripravenosť na budúce povolanie. Pedagógom, s ktorými žiaci a deti prichádzajú na pôdu fakulty sa vytvára priestor na obohatenie ich pedagogického majstrovstva.

Napriek tomu, že príspevok je venovaný neformálnej činnosti a možnostiam rozvoja osobnosti budúceho učiteľa počas štúdia, spomenieme aj jeden vyučovací predmet zo študijného programu, ktorý si študenti vyberajú zvyčajne na základe konkrétneho záujmu – záujmu o hudbu (spev).

8. Práca v súboroch

Práca v súboroch je voliteľný predmet, ktorý je súčasťou programu Predškolská a elementárna pedagogika. Študenti si ho môžu zvoliť dvakrát po sebe (2. ročník – letný semester; 3. ročník – zimný semester). Predmet garantuje Katedra hudobnej a výtvarnej výchovy. V 2. ročníku letného semestra je ukončený priebežným hodnotením za 1 kredit. V 3. ročníku zimného semestra za 2 kredity. Výsledkom vzdelávania by malo byť prezentovanie umeleckej a hudobnej aktivity v komorných vokálnych zoskupeniach formu verejnej prezentácie, disponovanie základmi hlasovej a dychovej techniky a špecifiká hlasovej výchovy v zborovom speve a práci s detským interpretom.

„Východné Slovensko je výrazne multikultúrne a multikonfesionálne a práve multikulturalita a veľký počet národnostných menšín dali podnet na zaradenie predmetu do akreditačného programu”. Na základe slov vyučujúcej predmetu PaedDr. Anny Derevjanikovej, PhD sa dá konštatovať, že predmet vznikol ako objektívna potreba. Mnoho našich absolventov bude vyučovať práve v prostredí dedinskom, v prostredí

málotriednych škôl a budúci učiteľ potrebuje mať prehľad o fungovaní metodických a pedagogických postupov v každom prostredí.

Práca v súboroch pracuje najmä s folklórnym materiálom, venuje sa a spevu ľudových piesní rôznych národností (rusínske, šarišské aj spišské piesne). Práca v súboroch sa venuje aj klasickej hudbe pod vedením doc. PaedDr. Zuzany Slávikovej, PhD. Študenti sa prezentujú na rôznych podujatiach ako je Deň Pedagogickej fakulty a Unipo Day. Vystupujú aj na Vianočných koncertoch, a tiež na vystúpeniach k sviatku učiteľov.

Na otázku „Čo je veľkým prínosom pre študentov, ktorí si zvolia tento predmet?“ , dr. Derevjaníková odpovedala: „Keď katedra vydáva v rámci rôznych projektov CD nosiče, študenti, ktorí sa aktívne podieľajú na výstupoch z predmetu , sa automaticky stávajú interpretmi. Ďalšou výhodou je aj to, že študenti ako budúci učelia získavajú množstvo skúseností z roviny teoretickej a praktickej. Učia sa pracovať so súborom aj z pozície vedúceho. Tento predmet sa študentom veľmi páči, o čom svedčí aj veľký záujem o neho. Študenti majú tendenciu zotrvať v tomto súbore, aj keď si tento predmet už zvoliť nemôžu, čo opäť svedčí o jeho popularite na fakulte“.

Záver

V súčasnosti mnoho mladých ľudí venuje svoj voľný čas aktivitám nerozvíjajúcich jeho osobnosť, kreativitu, kompetencie. Tieto skúsenosti by mohol nadobudnúť práve v činnostiach, ktoré mu ponúka fakulta. Mali by sme sa snažiť o to, aby náplň voľného času obsahovala rôznorodé činnosti, ku ktorým má študent blízky vzťah. Pedagogická fakulta ako výchovno-vzdelávacia inštitúcia ponúka študentom množstvo aktivít, na ktorých môžu aktívne participovať.

V uvedenom príspevku sme sa zamerali na aktívne trávenie voľného času študentov. Popísali sme jednotlivé študentské útvary, časopisy a aktivity študentov, ktoré ponúka naša Pedagogická fakulta každému študentovi. Za niektoré aktivity sú študenti odmenení kreditov, pri iných aktivitách sú motivovaní osobným rozvojom, ale aj motivačným štipendiom. Avšak každá takáto skúsenosť poskytuje študentovi mnoho cenných skúseností, ktoré mu pomôžu pri nadobúdaní kompetencií potrebných pre budúce učiteľské povolanie.

Zoznam bibliografických odkazov

www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/khu/us/torysa.

www.unipo.sk/informacie-o-univerzite/rada-pre-umelecku/umelecke-subory/piano-vocal/.

www.unipo.sk/pedagogicka-fakulta/hlavne-sekcie/vedecko-vyskumne-centrum/kvdrk/divadlo-padak/.

www.unipo.sk/pedagogicka-fakulta/spodne-menu/ine/studentska-rada-pf-pu/.

Tamara STAŇOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

MOŽNOSTI ŠTÚDIA V ZAHRANIČÍ PRE ŠTUDENTOV PEDAGOGICKEJ FAKULTY PREŠOVSKÉJ UNIVERZITY V PREŠOVE

Abstrakt

Cieľom nášho príspevku je poskytnúť ucelený prehľad možností štúdia v zahraničí, ktoré ponúka Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove (PF PU). Ktoré ponuky poskytuje vysoká škola študentom, aký je ich osobnostný a akademický prínos? Bližšie si priblížime dostupnosť jednotlivých krajín, v ktorých majú študenti PF PU v Prešove realizovať mobility.

Kľúčové slová: mobilita študentov, stáž, absolventská stáž, akademický prínos stáží.

Abstract

The aim of our work is to provide a comprehensive overview of the possibilities offered by the Faculty of Prešov University (PU PF). What various offers provides school to students and what are its personal and academic benefits. We deeply take a look into accessibility of the individual countries in which students have the opportunity to expand their knowledge, experience and skills.

Key words: mobility of the student, internship, graduate internship, academic benefits.

ÚVOD

Príchodom na vysokú školu sa študent dostáva do úplne nového prostredia, spoznáva nových ľudí a učí sa novým návykom. Po určitom čase sa však z toho stane rutina, v ktorej sa bez problémov orientuje a hľadá nové spôsoby, ktorými by mohol spestriť svoje štúdium. Práve štúdium v zahraničí je cesta, ktorou by sa mohol uberať. Mnoho študentov si však neverí alebo nevie o možnostiach, ktoré ponúka naša fakulta. Na výber ma z troch možností.

1. Mobilita – študijný pobyt

Realizuje sa na niektorej z partnerských univerzít školy. Zväčša sa táto mobilita uskutočňuje vďaka programu Erasmus. Je to program Európskej únie podporujúci zahraničnú mobilitu vysokoškolských študentov. Jeho cieľom je rozvíjať a podporovať medzinárodnú spoluprácu a vzdelávacie systémy. Dĺžka pobytu je zvyčajne jeden semester.

Tabuľka 1

Zoznam krajín s podpísanou bilaterálnou dohodou o možnosti štúdia v zahraničí

KRAJINA	MESTO	NÁZOV UNIVERZITY	KRAJINA	MESTO	NÁZOV UNIVERZITY
Bulharsko	Plovdiv	Paisii Hilendarski University of Plovdiv	Lotyšsko	Riga	University of Latvia
Česká Republika	Brno	Masarykova Univerzita	Nórsko	Trondheim	Queen Maud University College of Early Childhood Education
	Hradec Králové	University of Hradec Kralove	Portugalsko	Porto	Instituto Politécnico do Porto
	Liberec	Technická Univerzita v Liberci	Poľsko	Chelm	PWSZ Chelm
	Olomouc	Univerzita Palackého v Olomouci		Dabrova	Academy of Business in Dabrova Gornicza
	Ostrava	Ostravská Univerzita		Katovice	University of Silesia, Katowice
	Plzeň	Západočeská Univerzita		Kielce	Old Polish University of Kielce
	Praha	Univerzita Karlova v Prahe		Krakov	Pedagogical University od Krakow
		Univerzita J. A. Komenského			Jesuit University Ignatianum in Krakow
	Ústí nad Lábem	Univerzita J. Evangelisty Purkyně		Krosno	PWSZ w Krosne
Nemecko	Giessen	Justus Liebig University Giessen		Novy Sacz	PWSZ Novy Sacz
Španielsko	Alcala	Alcala University		Opole	Opole University
	Cordoba	Universidad Loyola Andalucia		Racibórz	PWSZ in Racibórz
Grécko	Kréta	University of Crete		Rzeszow	University of Rzeszow
Maďarsko	Debrecín	University of Debrecen		Siedlce	Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
	Sopron	University of West Hungary		Varšava	Warsaw Management Academy
			Turecko	Antalya	Akdeniz University
				Nevsehir	Nevsehir Haci Bektas Veli University

Zdroj: www.unipo.sk/public/media/15320/ERASMUS%20+_IID%202015-2016%20k%209_10_2015.pdf (cit.: 10.11.2016).

Ponuka je veľmi široká a študent si môže vybrať na základe vlastného záujmu o krajinu, o ponuku predmetov, na základe vlastných jazykových kompetencií.

2. Zahraničná stáž

Predstavuje medzinárodnú odbornú skúsenosť pre študenta. Ide o kombináciu pracovných a kultúrnych zážitkov. Na našej fakulte sa táto stáž organizuje cez medzinárodnú študentskú organizáciu AIESEC. Má zastúpenie na viac ako 1100 univerzitách v 106 krajinách sveta. Dĺžka trvania je 2 až 3 mesiace. Miesto si vyberá každý študent sám.

3. Absolventská stáž

Stáž je obdobie, ktoré absolvent strávi v podniku alebo organizácii v niektorom z členských štátov EU. Cieľom stáže je pomôcť jednotlivcom adaptovať sa na požiadavky európskeho trhu práce, získať odborné zručnosti a lepšie pochopiť ekonomické a spoločenské podmienky hostiteľskej krajiny v kontexte s nadobúdaním pracovných skúseností. Výber absolventa sa musí uskutočniť v poslednom roku štúdia, stáž musí absolvovať do 1 roka po ukončení vysokoškolského štúdia, dĺžka stáže môže byť 2-12 mesiacov, avšak v rámci tejto výzvy je stanovená dĺžka stáže na 2 mesiace, dĺžka stáže max. 10 mesiacov môže byť pridelená iba žiadateľom, ktorí budú realizovať stáž v škole na pozícii asistent učiteľa.

Záver

Ako určitý spôsob motivácie nám poslúžia výpovede študentov, ktorí si to zažili na vlastnej koži.

„Jednoducho povedané, o Erasmus pobyte možno napísať celý cestopisný román. Zážitky, ľudia, klíma, škola a život v neznámom vždy so sebou prinášajú nové skúsenosti. Kto by sa rozhodol pre Erasmus, odporúčam nezostať len pri pozlátke, ale rozbaľiť to naplno! A to napriek tomu, škola tu trvá aj do piatku. Osobne sa teším, že si na Slovensku pri čítaní týchto riadkov svoju španielsku mobilitu nanovo sprítomním. Bonus navyše” (Gažová, 2012).

„Pedagogická fakulta v Olomouci ponúka okrem zaujímavých študijných programov aj pestrú ponuku aktivít, konferencií. Myslím si, že využiť možnosti, ktoré ponúka program Erasmus znamená i získanie mnohých prospešných informácií pre štúdium, zoznámenie sa s ľuďmi z rôznych krajín a určite - spoznanie niečoho nového” (Eliašová, 2014).

„Ak premýšľate nad programom Erasmus, môžem vás len povzbudiť k odhodlaniu a odvahe. Nedovoľte obavam, aby vás odradili, mohli by ste to neskôr ľutovať. Ved' nikdy nevieme, čo nám život môže priniesť” (Hurajová, 2013).

Veríme, že sme našim príspevkom niekoho z vás inšpirovali a vnukli mu zaujímavý nápad, ktorý ho posunie vpred. Je to jedinečná šanca, ktorá bude mať prínos nie len v osobnostnej, ale aj akademickej sfére.

Zoznam bibliografických odkazov

- Eliašová, L. (2014). Nezastavujem, máme spoždění alebo ako sa erasmovalo v Čechách. In: *Artuš*, 1, 8.
Gažová, M. (2012). Do you speak spanisj? In: *Artuš*, 9, 5.
Hurajová, M. (2013). U susedov. In: *Artuš*, 10, 6.

www.unipo.sk/zahranicne-vztahy/erasmus/studium/.

Miroslava PORUBSKÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE ŠTUDENTOV PEDAGOGICKEJ FAKULTY PREŠOVSKÉJ UNIVERZITY V PREŠOVE

Abstrakt

V príspevku sa venujeme neformálnemu vzdelávaniu. Popisujeme čo je neformálne vzdelávanie a aké má miesto vo vzdelávacom systéme. Uvádzame kompetencie rozvíjané pri neformálnom vzdelávaní. Prezentujeme výsledky prieskumu medzi študentmi Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity, ktoré sme vyhodnotili na základe dotazníka. Cieľom tohto prieskumu bolo zistiť ako študenti Pedagogickej fakulty rozvíjajú svoje zručnosti, rozširujú si svoje vedomosti, získavajú pedagogickú prax.

Kľúčové slová: neformálne vzdelávanie, kompetencie, študent.

Abstract

The following article discusses the non-formal education. It writes what is non-formal education and what are its place in the educational system. Writes competences which are developed in non-formal education. We present the results of a survey among students of the Faculty of Education University of Presov, we evaluated based on a questionnaire. The aim of this survey was to determine how the faculty of education students to develop their skills, expand their knowledge, gaining practice.

Key words: non-formal education, competences, student.

Úvod

Vnímanie učiteľskej profesie sa oproti minulosti mení. Keď kedysi mal učiteľ minimálne kompetencie – odovzdávanie určeného obsahu žiakom, dnes je profesionál s mnohými kompetenciami. Učiteľ je základom pre zvyšovanie kvality vzdelania, je sebarozvíjajúci, reflexívny praktik. Je schopný analyzovať vlastnú činnosť, potreby žiakov a adekvátne na ne reagovať. Od vysokej školy sa teda očakáva, že vytvorí základ pre schopnosť uchopiť osvojenú teóriu a tým ovplyvňovať vlastnú praktickú činnosť v kontakte s inými ľuďmi a ďalej ju v praxi stále rozvíjať. Študent by tak mal nadobudnúť kompetencie ako preukázateľné a pozorovateľné aplikácie teoretických vedomostí. Požiadavky, ktoré sú kladené na začínajúceho učiteľa v dnešnej spoločnosti, sú omnoho vyššie ako to, čo ponúka formálne vzdelávanie. Vzdelávací systém sa spolu s uznaním potreby a významu celoživotného vzdelávania sa, začal tripartitne kategorizovať na formálny, neformálny a informálny (Fudaly, 2008). Preto si myslíme, že študent by mal zodpovedne pristúpiť k svojej príprave na budúce povolanie a hľadať i iné možnosti nadobúdania kompetencií, rozširovania svojich vedomostí, rozvíjania schopností a zručností.

V súčasnosti sú vzdelávacie možnosti neobmedzené, bezhraničné a okamžité. Jednotlivci sa učia a získavajú nové zručnosti a kompetencie čoraz viac v netradičnom prostredí a nie iba v triede prostredníctvom formálneho vzdelávania. Veľa sa naučia v práci, účasťou v organizáciách občianskej spoločnosti alebo vo virtuálnom priestore, ktoré poskytujú internetové

a mobilné zariadenia, individuálne alebo s rovesníkmi. Spoločnosti čoraz častejšie ponúkajú svojim pracovníkom možnosti odbornej prípravy, aby si zlepšili svoje zručnosti prostredníctvom organizovaného, ale neformálneho vzdelávania (Miňová, Novotná, 2012, s. 74).

Práve neformálne vzdelávanie dopĺňa a rozvíja osobnosť v oblastiach, ktoré nie sú vo formálnom vzdelávaní napĺňané a je dôležitou súčasťou v rámci celoživotného vzdelávania.

1. Neformálne vzdelávanie

Pre potreby vysvetlenia pojmu neformálne vzdelávanie si musíme najskôr zadefinovať pojem formálne vzdelávanie.

Európskou komisiou prijaté Memorandum o celoživotnom vzdelávaní sa (2000, s. 6) definuje formálne vzdelávanie ako také, ktoré sa „vzťahuje k inštitúciám určeným na vzdelávanie a odbornú prípravu. Vedie k udeleniu oficiálne uznávaných dokladov a nadobudnutiu kvalifikácie”.

Neformálne vzdelávanie môžeme chápať ako reagovanie na potreby, ktoré nie sú uspokojované prostredníctvom formálneho vzdelávania.

Vo vyššie spomínanom dokumente sa uvádza, že „neformálne vzdelávanie prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania a odbornej prípravy a zvyčajne nie je ukončené vydaním oficiálnych dokladov. Neformálne vzdelávanie môže byť umožňované na pracovisku a v rámci aktivít občianskych združení a organizácií (napr. mládežnícke organizácie, odbory a politické strany). Môže byť organizované aj prostredníctvom organizácií, ktoré boli vytvorené na doplnenie formálnych systémov vzdelávania (napr. výtvarné, hudobné, športové krúžky, súkromné hodiny ako príprava na skúšky)”.

Neformálne vzdelávanie podľa dokumentov Európskeho riadiaceho výboru pre mládež (2002, s. 10; in: Kratochvílová, 2010) sa chápe ako „proces sociálneho vzdelávania zameraný na študenta prostredníctvom aktivít, ktoré sa odohrávajú mimo formálneho systému vzdelávania aj keď ho zároveň dopĺňa. Je to dobrovoľná a zámerná činnosť, ktorá pokrýva širokú škálu oblastí vzdelávania: práca s mládežou, mládežnícke kluby, športové asociácie, dobrovoľná služba a množstvo ďalších aktivít, ktoré vytvárajú skúsenosti...”

Tak ako vo formálnom i v neformálnom vzdelávaní, učitelia sa nadobúda kompetencie. Tie dopĺňajú oblasti, ktorým sa formálne vzdelávanie venuje iba okrajovo alebo ich nenapĺňa vôbec. Uplatnenie na trhu práce či v spoločnosti je vďaka týmto nadobudnutým kompetenciám lepšie a ľahšie.

2. Kompetencie rozvíjané pri neformálnom vzdelávaní

Aké konkrétne kompetencie by mal mať učiteľ? Akými kompetenciami by mal disponovať, aby úspešne zvládol svoju náročnú profesiu? Belková (2011, s. 8) tvrdí, že „ak hovoríme o kompetenciách, rozumieme pod nimi kombináciu troch prvkov: vedomostí, zručností a postojov”. Otázkou kompetencií učiteľa sa zaoberajú mnohí autori. My však uvedieme pohľad autorov, ktorí sa zaoberajú otázkou kompetencií, ktoré sú rozvíjané v neformálnom vzdelávaní.

Belz a Siegrist (2001, s. 27) opisujú kľúčové kompetencie nasledovne: „Myšlienka kľúčových kompetencií je učebným krokom v rozvíjaní osobnosti v rámci výchovy a ďalšieho vzdelávania, teda konceptom kompetencie, nie konceptom vzdelávania. Kľúčové kompetencie sú sami o sebe obsahovo neutrálne, pretože je možné použiť ich na ľubovoľný obsah. Ich sprostredkovanie je však vždy viazané na konkrétny obsah. Napríklad stratégiám

prekonávania konfliktov sa možno naučiť vždy iba pri riešení nejakého konkrétneho konfliktu”. Tieto kľúčové kompetencie uvádzame v tabuľke 1.

Tabuľka 1

Kľúčové kompetencie podľa Belza a Siegrista

Komunikácia	<ul style="list-style-type: none"> – Iní ľudia sa mi často zverujú so svojimi problémami. – Dokážem „vystihnúť“ veci. – Vidím, čo si ostatní myslia a cítia. – Dokážem povedať druhým čo si myslím. – Žiadajú ma o osobnú radu. – Dokážem prejavovať pocity.
Spolupráca	<ul style="list-style-type: none"> – Pracujem v tíme. – Dokážem priznať chyby a slabosti. – Dokážem prijať rozhodnutie skupiny. – Pri práci sa snažím o dosiahnutie cieľa. – Dokážem vyjsť v ústrety ostatným. – Je pre mňa dôležité, čo ostatní v tíme robia a hovoria.
Riešenie problémov	<ul style="list-style-type: none"> – Musím robiť súčasne rôzne veci. – Nové situácie sú pre mňa výzvou. – Viem rozoznať štruktúry. – Myslím v súvislostiach. – Zvládnem aj zložité situácie. – Môžem sa spoľahnúť.
Kreativita	<ul style="list-style-type: none"> – Môžem ísť neobvyklými cestami. – Skúšam nové možnosti. – Mám bezuzdnú fantáziu. – Viem improvizovať. – Viem byť spontánny. – Baví ma kreatívna práca.
Samostatnosť	<ul style="list-style-type: none"> – Dokážem sa sám rozhodovať. – Som schopný zastávať svoj názor. – Viem oddeliť osoby a témy. – Rešpektujem rámcové podmienky. – Svoju prácu plánujem a uskutočňujem sám. – Ak je to potrebné, požiadam o cudziu pomoc.
Výkonnosť	<ul style="list-style-type: none"> – Viem si sám rozdeliť svoj čas. – Môžem dôverovať svojim schopnostiam. – Môžem pracovať v časovej tiesni. – Dokážem dobre prijať pochvalu. – Dokážem sa rýchlo regenerovať. – Mám jasno v tom, čo chcem.
Zodpovednosť	<ul style="list-style-type: none"> – Uzatváram dohody každého druhu. – Dokážem odhadnúť dôsledky svojho správania. – Dodržím svoje slovo. – Prijímam zodpovednosť za svoje správanie. – Viem si vybrať. – Uvedomujem si svoju rolu.

Schopnosť premýšľať	<ul style="list-style-type: none"> – Musím premýšľať pri formulovaní problémov. – Viem sa sústrediť. – Viem oddeliť dôležité od nie dôležitého. – Viem si urobiť „obraz“ problému. – Viem rozlíšiť príčiny a následky. – Súvislosti nie sú pre mňa žiadny problém.
Schopnosť učiť sa	<ul style="list-style-type: none"> – Musím sa zaoberať novými vecami. – Som zvedavý, zaujímam sa o všetko nové. – Nachádzam si nové zdroje informácií. – Veľa vydržím. – Dokážem si zapamätať nové veci. – Dokážem prepojiť nové so známym.
Schopnosť zdôvodňovať	<ul style="list-style-type: none"> – Musím svoje jednanie zdôvodniť. – Viem rozprávať pred publikom. – Všetko sa dá nejako zdôvodniť. – Dokážem zhrnúť výsledky. – Pre rozhodnutie vyžadujem odôvodnenie. – Darí sa mi používať médiá.
Schopnosť hodnotiť	<ul style="list-style-type: none"> – Musím hodnotiť osoby a výkony. – Darí sa mi nájsť hodnotiace kritériá. – Som si vedomý svojich hodnôt a noriem. – Chyby sú pre mňa výzvou. – Viem dobre povzbudiť. – Dokážem kritizovať bez toho, aby som ranil.

Fundaly a Lenčo (2008, s. 25) vo svojej publikácii uvádzajú zručnosti podľa Bentleyho (1998), ktoré považuje za kľúčové v oblasti neformálneho vzdelávania. Zručnosti sú uvedené v tabuľke 2.

Tabuľka 2

Zručnosti neformálneho vzdelávania podľa Bentleyho (1998)

Vzťahy	<ul style="list-style-type: none"> – všeobecná schopnosť komunikácie, – schopnosť nadväzovať a udržiavať vzťahy, – schopnosť rozpoznať a naplniť potreby druhach, – schopnosť úspešne a efektívne riešiť interpersonálne konflikty,
Úspory do budúcnosti	<ul style="list-style-type: none"> – o schopnosť pracovať s financiami, – schopnosť predvídania a plánovania do budúcnosti,
Zamestnanosť	<ul style="list-style-type: none"> – spoľahlivosť, – iniciatíva, – flexibilita, – schopnosť úspešne spolupracovať s množstvom rozličných partnerov (interpersonálne zručnosti), – samostatnosť, – sebariadenie a sebaorganizácia, – kreatívne a kritické myslenie, – schopnosť riešiť problémy, – analytické zručnosti, – schopnosť inovácie, – orientácia k zmene, – schopnosť manažovať vlastné učenie sa,
Občianstvo	<ul style="list-style-type: none"> – aktívne zapojenie sa do verejného života, – participovanie na živote miestnej komunity, – zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít,
Prosperita (wellbeing)	<ul style="list-style-type: none"> – schopnosť zvládnuť stres a úzkosť.

Neformálne vzdelávanie má veľký dopad i na komunikačné schopnosti, pretože ponúka možnosti, kde sa dajú nadobudnúť. Rozvíja takzvané soft skills, ktoré sú na súčasnom trhu práce vyžadované a vysoko cenené. „Soft skills, doslova preložené jemné zručnosti, sa vzťahujú predovšetkým na našu komunikáciu s okolím, vyžarovanie a štýl práce” (Nagyová, 2007).

3. Výsledky prieskumu medzi študentmi Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity

Cieľ prieskumu: Zistiť, ako rozvíjajú študenti Pedagogickej fakulty svoje zručnosti, rozširujú si svoje vedomosti, získavajú pedagogickú prax.

Metóda: elektronický dotazník. Dotazník obsahoval celkovo 9 položiek. Identifikačného charakteru boli úvodné 3 položky. Zatvorených položiek bolo 5, z čoho v 3 položkách išlo o jednoduchý výber a v dvoch položkách o viacnásobný výber. Dotazník obsahoval i jednu otvorenú položku. Pre rozposielanie dotazníka sme používali emailové adresy a sociálne siete skupín študentov. Zber údajov prebiehal od 10.11.2016 do 22.11.2016.

Prieskumná vzorka: Študenti Pedagogickej fakulty študujúci vo všetkých odboroch dennej formy štúdia.

Elektronický dotazník sme rozposlali všetkým študentom Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Dotazník vyplnilo 286 študentov. Z toho 276 žien a 10 mužov. Z celkového počtu študentov 865 na fakulte bola návratnosť dotazníka 34%.

Tabuľka 3

Prieskumná vzorka – zastúpenie jednotlivých ročníkov v prieskume

Rok štúdia	Počet	%	Celkový počet študentov	% celkového počtu študentov
1.Bc	99	34	248	40
2.Bc	51	18	198	26
3.Bc	33	12	181	18
1. Mgr	43	15	146	29
2. Mgr	60	21	92	65
spolu	286	100	865	

Legenda: Bc. – bakalársky stupeň štúdia; Mgr. – magisterský stupeň štúdia.

Hneď v úvode dotazníka sme u študentov zisťovali ich rozhodnutie vykonávať učiteľskú profesiu. Toto rozhodnutie môže do istej miery ovplyvniť študenta vzdelávať sa neformálne. Predpokladáme, že študent, ktorý sa ešte nerozhodol, či dokonca neplánuje po ukončení štúdia na Pedagogickej fakulte učiť, necíti potrebu sa ani inak vzdelávať v danej oblasti. V tabuľke 4 prezentujeme výsledky odpovedí na otázku, či študenti plánujú po ukončení štúdia učiť.

Tabuľka 4

Rozhodnutie študentov o nástupe na učiteľské povolanie po ukončení štúdia na fakulte

Odpoveď	Počet	%
Áno	242	85
Nie	7	2
Ešte som sa nerozhodol/a	37	13
Celkovo	286	100

15% študentov sa buď ešte nerozhodlo alebo nechce ísť učiť. Dôvody, prečo 2% študentov nechce ísť učiť sme nezisťovali. Avšak keď sme sa pozreli na rozloženie odpovedí študentov, ktorí nechcú nastúpiť na povolanie či na tých, ktorí sa ešte nerozhodli, zistili sme zaujímavý fakt. 6 študenti zo 7, ktorí nechcú učiť a 12 z 37, ktorých sa ešte nerozhodli sú študenti 2. ročníka magisterského stupňa. Podľa nášho názoru je tento fakt spôsobený tým, že študenti končiacich ročníkov, cítia väčšiu zodpovednosť za svoje rozhodnutia.

Názory študentov na pregraduálnu prípravu vo vzťahu k povolaniu sme zisťovali v položke 5: „Myslíte si, že štúdium na Pedagogickej fakulte Vás dostatočne pripraví na výkon budúceho povolania?“

Tabuľka 5

Názory študentov na štúdium vo vzťahu k pripravenosti na budúce povolanie

Odpoveď	Počet	%
Áno, dostatočne ma pripraví	70	25
Áno, ale len na úrovni vedomostí	125	44
Áno, ale len po praktickej stránke	10	3
Nie, nepripraví ma na výkon budúceho povolania	21	7
Neviem posúdiť	54	19
Iné	6	2
Celkovo	286	100

Na základe výsledkov môžeme konštatovať (tabuľka 5), že len štvrtina študentov je presvedčená o dostatočnej príprave na budúce povolanie, počas vysokoškolského štúdia. Takmer polovica študentov si myslí, že počas štúdia nadobudnú najmä teoretické vedomosti. 7 % (čo k počtu študentov nie je nezanedbateľné percento) konštatuje, že ich fakulta nepripraví na výkon budúceho povolania. Podľa nášho názoru môže toto stanovisko podstatne ovplyvňovať ich záujem o štúdium. 2% respondentov označilo položku iné. Ich odpovede uvádzame:

„Myslím si, že nič ma na také povolanie nedokáže dostatočne pripraviť. Až možno samotná prax, kde aj tak nastanú situácie, na ktoré ma nikto nepripraví”.

„Áno, pripraví ma dostatočne, no veľa sa naučím až keď budem pracovať a získam mnoho praktických skúseností”.

„Ak máš pre to predpoklady, tak áno. Ak nie alebo k tomu nemáš vzťah, je to strata času”.

„Sčasti ma pripraví a veľa vecí sa naučím až v praxi”.

„Pokiaľ človek nemá vzťah k tomuto povolaniu nepripraví ho ani škola”.

„Teda ak aspoň na úrovni vedomostí, keďže mám pocit, že sa učíme samé zbytočnosti a podstatne veci, hlavne čo sa týka nášho pôsobenia v praxi, nám unikajú”.

V nadväznosti na položku kde sme zisťovali názory študentov na štúdium vo vzťahu k pripravenosti na budúce povolanie, sme cítili potrebu ujasniť si, či samotní študenti „Cítia potrebu vzdelávať sa, rozvíjať svoje zručnosti, naberat' prax aj mimo vzdelávania na Pedagogickej fakulte?”

Tabuľka 6

Potreba študentov rozvíjať sa mimo vzdelávania na fakulte

Odpoveď	Počet	%
Áno, aktívne sa svojmu rozvoju venujem	129	45
Áno, ale nič pre to nerobím	118	41
Nie	34	12
Iné	5	2
Spolu	286	100

Aktívne sa svojmu rozvoju venuje 45% študentov, a 12% študentov necíti potrebu rozvíjať sa. Čo však považujeme za alarmujúce je, že až 41% študentov si uvedomuje potrebu ďalšieho vzdelávania (mimo štúdia na Pedagogickej fakulte), ale nič pre to nerobí. Študenti nechcú alebo nevedia využiť možnosti, ktoré sa im ponúkajú. Jedno z ďalších možností vysvetlenia tak vysokého percenta študentov, ktorí sa svojmu rozvoju nevenujú je, že si nevedia predstaviť úžitok z neformálneho vzdelávania v ich budúcom povolání. Usudzujeme tak vzhľadom na odpovede zaznamenané v tabuľke 7, kde si študenti mohli vybrať všetky možnosti, ktoré o nich platia. Tu však stále 27% študentov uviedlo, že sa aktívne nijako nepripravuje na budúce povolanie. 2% respondentov v tabuľke 6 i v tabuľke 7 označilo položku iné. Ich odpovede uvádzame:

Potreba študentov rozvíjať sa mimo vzdelávania na Pedagogickej fakulte (tabuľka 6):
 „Áno, ale popritom všetkom čo sa od nás vyžaduje neexistuje priestor na nejakú prax, skôr by som uvítala znížiť teóriu v škole a viac praxe a praktických vecí”.

„Áno, ale zatiaľ som nemala príležitosť rozvíjať svoje zručnosti mimo praxe, ktorú máme v škole”.

„Áno, sem-tam sa tomu venujem”.

„Áno, venujem sa, bohužiaľ nie aktívne”.

„Nie, nezaujíma ma to”.

Aktívna príprava študentov na budúce povolanie (tabuľka 7):

„Nič. Len sa snažím doštudovať”.

„Ničomu inému sa nevenujem”.

„Zháňam rôzne učebné materiály, typy cvičení, kreatívne nápady”.

„Zbieram si rôzne materiály z internetu, ktoré ma zaujmú, inak nič”.

„Som v častom kontakte s deťmi”.

Tabuľka 7

Aktívna príprava študentov na budúce povolanie

Odpoveď	Počet	%
Aktívne rozširujem svoje vedomosti	64	22
Aktívne rozvíjam svoje zručnosti	108	38
Už počas štúdia pracujem s deťmi/ žiakmi	144	50
Žiadna z uvedených možností	77	27
Iné	5	2

Ako konkrétne si študenti rozširujú svoje vedomosti, zručnosti, rozvíjajú svoje záujmy sme zisťovali v položke 8. Študenti zaškrtili akým inými aktivitám sa venujú, mimo výučby na, ktoré by raz mohli zúžitkovať v odbornej praxi. Študenti ku každej aktivite mohli zaškrtnúť políčko s časovou frekvenciou vykonávanej aktivity, alebo v prípade nepraktizovania aktivity políčko nevenujem sa.

Tabuľka 8 a

Aktivity študentov – neformálne vzdelávanie

	Viac krát do týždňa	Raz za týždeň	Viac krát do mesiaca	Raz za mesiac	Niekoľko krát ročne	Sezónne	Nevenujem sa	% študentov vykonávajúcich činnosť
jazyková škola / kurzy / samouk	17	29	12	7	1	18	202	29
športové kluby / šport	34	33	16	12	15	42	134	53
tanečná škola / kurzy	21	16	9	4	6	14	216	24
hra na hudobný nástroj	63	65	25	12	17	18	86	70
spev	54	56	26	13	10	18	109	62
výtvarno-umelecká činnosť	30	44	34	22	19	16	121	58
divadelná činnosť	7	6	10	6	18	19	220	23
publikačná činnosť	2	7	5	6	18	16	232	19
vedecká činnosť	2	7	7	2	7	19	242	15
štúdium odbornej literatúry	12	19	36	22	25	25	147	49
štúdium odporúčanej literatúry pedagógmi na univerzite	19	27	50	27	28	29	106	63
štúdium literatúry pre deti a mládež	24	30	43	22	33	29	105	63
organizačná a riadiaca činnosť	11	20	24	21	20	23	167	42
animácia v detskom kútiku	8	12	10	11	10	21	214	25
animácia v Škole v prírode	4	8	9	4	10	36	215	25
animácia v tábore	5	10	8	4	17	67	175	39
opatrovanie detí doma	58	24	30	22	28	21	103	64
opatrovanie detí v opatrovateľskom zariadení	5	6	3	4	8	9	251	12
doučovanie	15	11	14	11	14	24	197	31
výučba v MŠ	7	5	4	0	14	18	238	17
výučba v ZŠ	5	9	1	0	8	15	248	13
výučba v ZUŠ	4	7	5	0	2	6	262	8
výučba/animácia pre cirkevné organizácie	14	17	11	4	10	17	213	26

Najviac študentov sa venuje hre na hudobný nástroj, až 70%. Vysoké percento študentov získava prax opatrovaním detí doma 64%, 63 % študentov študuje odporúčanú literatúru pedagógmi na fakulte i študuje literatúru pre deti a mládež a 62% študentov sa venuje spevu (pozri tabuľku 8a). Pre lepší prehľad jednotlivých aktivít uvádzame tabuľku 8 b, kde zoradíme aktivity zostupne, podľa percentuálneho zastúpenia študentov, ktorí aktivitu vykonávajú.

Tabuľka 8 b

Aktivity študentov zoradené zostupne podľa percentuálneho zastúpenia študentov, ktorí aktivitu vykonávajú

Aktivity	%
hra na hudobný nástroj	70
opatrovanie detí doma	64
štúdium odporúčanej literatúry pedagógmi na univerzite	63
štúdium literatúry pre deti a mládež	63
spev	62
výtvarno-umelecká činnosť	58
športové kluby / šport	53
štúdium odbornej literatúry	49
organizačná a riadiaca činnosť	42
animácia v tábore	39
doučovanie	31
jazyková škola / kurzy / samouk	29
výučba/animácia pre cirkevné organizácie	26
animácia v detskom kútiku	25
animácia v Škole v prírode	25
tanečná škola / kurzy	24
divadelná činnosť	23
publikačná činnosť	19
výučba v MŠ	17
vedecká činnosť	15
výučba v ZŠ	13
opatrovanie detí v opatrovateľskom zariadení	12
výučba v ZUŠ	8

Respondenti tiež mohli uviesť iné aktivity, ktorým sa venujú a neboli zahrnuté v tabuľke, alebo bližšie popísať aktivity, ktorým sa venujú. Z odpovedí vyberáme relevantné pre tento prieskum:

„Moja najobľúbenejšia aktivita je hranie na hudobný nástroj pričom som začala minulý rok na flautu, pokračujem v hraní na bicie a začínam sa učiť na klavír. Rozvíjam čo ma baví a čo potrebujem a aspoň raz týždenne mám doučovanie cudzieho jazyka a ako samouk sa učím španielčinu”.

„IKT technológie, ktorým sa venujem počas štúdia, ale i mimo neho. IKT je súčasťou vzdelávania žiakov v primárnej edukácii, preto sa snažím, čo najviac získať informácie o použití vo vzdelávaní”.

„Keďže som sama tancovala viac ako 10 rokov kvôli zdravotným problémom túto činnosť už nemôžem vykonávať naplno, dala som sa na tréningy detí, konkrétne ide o tanec, sú to detičky v predškolskom veku a deti mladšieho školského veku. Venujem sa tomu už 4 roky a vidím progres v sebe samej, keďže približne mám prehľad o tom, v ktorom veku sa ako deti správajú a najmä skúsenosť s každodennou prácou s deťmi a aj rodičmi ma posúva vpred a obohacuje ma mnohými skúsenosťami”.

„Pracujem v knižnici, kde mám na starosti program pre deti – pohybové aktivity, výtvarné činnosti, organizovanie MDD a pod”.

„Hrám na violončele, učím sa rusky, študujem ešte jednu vysokú školu okrem pedagogiky”.

„Som trénerka krasokorčuľovania, takže stále robím s deťmi”.

„Pomáham vyrábať dekorácie do triedy učiteľke v MŠ a vychovávateľke v ZŠ”.

„Čítam odborné články”.

„Zúčastňovanie sa na aktivitách ponúkaných školou”.

„Hipoterapia”.

„Vedenie zboru, súboru, spev, vyšívanie”.

„Hrám na hudobnom nástroji, pretože vždy je potrebné sa precvičovať a zdokonaľovať, aby človek nezabudol. Samozrejme, že je to dôležité aj z hľadiska techniky, aby nezleniveli prsty”.

„Rôzne naučené veci praktizujem v rodine s deťmi”.

„Vyučujem cudzí jazyk”.

„Tieto aktivity mi pomáhajú rozvíjať to, čo som sa v škole naučila, resp. vyskúšať to čo som do školy písala len na papier a nerealizovala v praxi. Moje aktivity slúžia aj na to, aby som rozvíjala aj svoju osobnosť a nie len odbornú pripravenosť na výučbu žiakov”.

„Pracujem v kníhkupectve”.

„Organizačná a riadiaca činnosť – plánujem aj cirkevné koncerty, spolupracujem na dedinských slávnostiach, pomáham pri organizácii detských vystúpení pre rodičov, starých rodičov v popoludňajších hodinách”.

„Venujem sa tancovaniu, zúčastňujem sa podujatí vystúpení s tým spojená je aj starostlivosť o menšie deti počas celého dňa”.

„Ukladám si rôzne podklady, ktoré sa mi zídu v praxi”.

„Dobrovoľnícke činnosti, vzdelávanie sa v alternatívnych pedagogických smeroch”.

„Praktické činnosti ako rôzne riekanky, hry a pod. sa snažím vyskúšať s deťmi v rodine a tak získavam spätnú väzbu aspoň kým nie som pedagógom aj v praxi”.

„Snažím sa vyhľadávať a zaznamenávať si rôzne aktivity, prezentácie, videá, postupy, ktoré mi raz pomôžu v mojej profesii, ale i v osobnom živote pri budúcich deťoch”.

„Vedecký krúžok študentov”.

„Venujem sa hlavne svojej sestre, ktorá má Downov syndróm”.

„Animátor a au-pair v zahraničí”.

„Animácie v hoteloch a aquaparkoch pre deti”.

„Športové podujatia rôzneho charakteru”.

„Som samouk na rôznych hudobných nástrojoch”.

„Keďže som zatiaľ nemala možnosť sa aktívne venovať deťom v uvedených útvaroch, snažím sa venovať deťom v mojom okolí, čítam knihy ako pre deti a mládež tak aj inú odbornú literatúru”.

„Píšem poéziu aj prózu”.

„Návšteva rôznych kurzov”.

„Práca v našom cirkevnom zbore. Rôzne besiedky, víkendovky, letné tábory, stretnutia”.

„Aktívna hra hádzanej a basketbalu”.

„Kreatívne kurzy pre deti”.

„Som animátorka v seleziánskom stredisku, aktívne sa venujem strekám s dievčatami, organizujem aktivity a udalosti a raz za rok aj 2 tábory pre deti zväčša na ZŠ”.

„Komunikácia so staršími študentmi – rozoberanie ich skúseností”.
„Kynológia”.
„Matematické aktivity”.
„Poľovníctvo a aktivity s ním spojené”.
„Som pomocná učiteľka v MŠ. Pracujem s deťmi v cirkvi, usporadúvam pre nich rôzne akcie (hry, šport a pod.). Spevokol”.
„Pravidelne chodím na hodiny klavíra, aby som sa zdokonalila v hre na hudobnom nástroji”.
„Snažím sa rozprávať s ľuďmi z praxe, ktorý mi tiež veľmi pomáhajú”.

Záver

V príspevku sme sa venovali neformálnemu vzdelávaniu. Popísali sme čo neformálne vzdelávanie je, a aké miesto má vo vzdelávacom systéme. Uviedli sme kompetencie rozvíjané pri neformálnom vzdelávaní. Myslíme si, že študent by mal zodpovedne pristúpiť k svojej príprave na budúce povolanie a hľadať i iné možnosti nadobúdania kompetencií, rozširovania svojich vedomostí, rozvíjania schopností a zručností. V príspevku sme tiež prezentovali výsledky prieskumu medzi študentmi Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity, ktoré sme vyhodnotili na základe dotazníka. Cieľom tohto prieskumu bolo zistiť, ako študenti Pedagogickej fakulty rozvíjajú svoje zručnosti, rozširujú si svoje vedomosti, naberajú prax. Vzhľadom na uvedené odpovede konštatujeme, že mnohým zo študentov záleží na svojom vlastnom rozvoji. Neformálne sa vzdelávajú a nadobúdajú kompetencie pre výkon budúceho povolania. Avšak alarmujúcim stále ostáva vyjadrenie 41% študentov, ktorý uviedli, že cítia potrebu rozvíjať sa, ale nič pre to nerobia.

Zoznam bibliografických odkazov

- Belková, M. (2011). *Čo je KomPrax?* IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.
- Belz, H., Siegrist M. (2001). *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál.
- Fundaly, P., Lenčo, P. (2008). *Neformálne vzdelávanie detí a mládeže*. [online]. Bratislava: IUVENTA. Dostupné z: https://www.iuventa.sk/files/documents/7_vyskummladeze/prieskumy/publikacia_fudaly_lenco.pdf.
- Kratochvílová, E. (2010). *Pedagogika voľného času*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis.
- Memorandum o celoživotnom vzdelávaní sa*, 2000. [online]. Brusel: Komisia európskych spoločenstiev. Dostupné z: www.minedu.sk/data/files/2607_2000_memorandum_o_celozivotnom_vzdelavani.pdf.
- Miňová, M., Novotná, E. (2012). *Kooperácia školy s inštitúciami*. Prešov: Grafotlač, s.r.o.

Pavína GEMZOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

PRÍPRAVA BUDÚCICH PEDAGÓGOV NA SPOLUPRÁCU RODIČOV S DEŤMI V ŠPECIÁLNYCH ZARIADENIACH

Abstrakt

Cieľom nášho príspevku je priblížiť a ponúknuť budúcim pedagógom možnosti, ako riešiť nezáujem rodičov o svoje deti umiestnené do špeciálnych zariadení. Tento príspevok je zameraný na vekovú skupinu adolescentov a ich rodičov. Keďže úlohou špeciálnych pedagógov nie je len vychovávať a vzdelávať, ale tiež aj spolupracovať s rodinami a tak dosiahnuť zlepšenie ich vzťahov, navrhujeme uplatniť v praxi konkrétne aktivity uvedené v tomto príspevku.

Kľúčové slová: špeciálny pedagóg, adolescent, špeciálnopedagogická prax, vzťahy.

Abstract

The aim of this contribution is to introduce and to offer future teachers opportunities, how to address the lack of interest of parents about their children placed in special facilities. This post is aimed at the age group of adolescents and their parents. Whereas the role of special education teachers is not only to educate and educate, but also work with families to improve their relationships, we propose to apply in practice the specific activities listed in this post.

Key words: special education teacher, adolescent, special pedagogical practice, relationship.

Úvod

Cieľom príspevku je priblížiť a ponúknuť budúcim pedagógom niektoré možnosti, ako riešiť nezáujem rodičov o svoje deti umiestnené do špeciálnych zariadení. Teplíčková (2015) zdôrazňuje, že žiadne zariadenia, reedukačné centrá ani detské domovy nevychovejú adolescenta tak perfektne, ako dobre fungujúca rodina. Končeková (2007) uvádza, že rodina je funkčná, ak spĺňa biologickú, výchovnú, ekonomickú funkciu. Rodinám, ktorým sa venujeme v tomto článku niektoré z funkcií chýbajú, keďže nastal problém v zvládnutí výchovy. Podľa Komárika (1998) je základným cieľom adolescentov v špeciálnych zariadeniach s poruchami správania to, že hľadajú riešenia na svoje problémy, nedostávajú dostatok lásky a výchovy od rodiny, zdravý vývin osobnosti. Závisí to aj od jednotlivých špeciálnych zariadení, či dostatočne pracujú s rodičmi. Spolupráca s rodičmi je potrebná, aby snaha pomôcť adolescentom uspieť v spoločnosti sa stala ich spoločným úsilím. Práve spoluprácou špeciálnych zariadení s rodinami zmiernime pocity sklamaní u týchto adolescentov umiestnených v špeciálnych zariadeniach a pomôžeme im k opätovnému návratu domov. Preto, aby sa adolescenti domov vracali s radosťou je potrebné, aby pedagóg zaradil túto podstatnú vec do svojho plánu. V našom príspevku ponúkame budúcim pedagógom niekoľko aktivít a návrhov na ich realizovanie počas špeciálnopedagogickej praxi.

Spolupráca rodičov s deťmi v špeciálnych zariadeniach

Adolescenti v špeciálnych zariadeniach sú síce bez priameho kontaktu s rodičom, ale rodičia majú možnosť spojiť sa s nimi prostredníctvom telefonického rozhovoru, listov, návštev, čo však z vlastnej skúsenosti vieme, že to využívajú len minimálne. Vojtová (2012)

uvádza, že zariadenia, ktoré pracujú s adolescentmi by mali pracovať aj s rodičmi týchto adolescentov a s ich prostredím, mali by vedieť o problémoch a vzťahoch v rodinách. Už pri prvom stretnutí s rodičom by malo vedenie zariadenia požiadať rodiča o spoluprácu a vysvetliť mu akú významnú úlohu zohráva v živote adolescenta.

Kandráčová, Žolnová (2013) uvádzajú, že rozvrátené rodiny, rozvodovosť, stres, nedostatočná výchova sú dôvodom, prečo sa adolescenti nachádzajú v reedukačných zariadeniach, či v iných centrách. Pozornosť je treba venovať zvlášť alkoholu a drogám, ktoré sú často tým hlavným dôvodom rozpadu rodiny. Podľa Končekovej (1992) sú úteky z domova zapríčinené, napr. častými hádkami s rodičmi, strachom, vyhýbanie sa trestu, túžba po dobrodružstve, zlý príklad kamarátov či zámer pomstiť sa rodičom. Z toho dôvodu je podľa nášho názoru dôležité venovať sa rodičom adolescentov, aby mali dôvod, snahu, chuť a motiváciu svoje správanie zlepšiť a vrátiť sa do svojich rodín. Zo zákona vyplýva, že po celý čas je snaha centra spojiť dieťa s rodičom v jeho individuálnom záujme, pretože, ako uvádza Tepličková (2015) je v dnešnej dobe málo rodičov, ktorí trávajú spoločne dostatok času, čo má za následok nedôveru, vyhľadávanie partií, konflikty, úteky. V súvislosti s tým autorka uvádza, že spoločný voľný čas je čas, ktorý trávajú rodičia so svojimi adolescentmi spolu akokoľvek a kdekoľvek. Škoviera a Murínová (2012) poukazujú na nevyhnutnosť práce rodiča s dieťaťom umiestneným v špeciálnom zariadení a uvádzajú niekoľko typov, ako intenzívnejšie pracovať s dieťaťom:

- individuálny rozhovor s vychovávateľom o správaní dieťaťa, o škole, o financiách, o plánovaní prázdnin, výletov;
- psychologická poradňa, ktorá pomáha pri výbere povolania, hľadani práce ale aj pri organizácii dňa;
- psychologicko-výchovné riadenie, kde sú stanovené úlohy pre rodiča, ktoré by mal splniť. Patria tam metódy komunikácie s dieťaťom, formy spolupráce so školou, naplánovaný režim dňa s dieťaťom a i.;
- pomoc pri riešení vzťahu s partnerom;
- spoločná psychoterapia s rodičmi a deťmi;
- celodenné spoločné aktivity rodičov s deťmi a zamestnancami;
- stretnutie mládeže, ktorí ukončili pobyt v zariadení a chcú sa podeliť o svoje zážitky a skúsenosti.

Uvedení autori ďalej ponúkajú vypracovaný víkendový program stretnutia adolescentov s rodičmi, ktorý uvádzame v tabuľke 1.

Tabuľka 1

Víkendový program stretnutia adolescentov s rodičmi

Piatok	Sobota	Nedeľa
Úvodná komunita všetkých zúčastnených, na ktorej sa členovia zoznámia, v skratke sa povie, ako bude víkend prebiehať a stanovujú sa pravidlá. Večerné stretnutie spojené s aktivitami na uvoľnenie napätia v skupine, uvoľnenie.	Ranná rozcvička. Spoločná komunita. Práca v troch skupinách. Športové súťaže v prírode. Spoločné skupinové aktivity rodičov s deťmi. Večerný klub, ktorý si pripravujú rodičia s deťmi.	Ranná rozcvička. Práca v troch ¹ skupinách. Záverečné terapeutické komunitné stretnutie, na ktorých sa zhodnotí celý priebeh, očakávanie, výsledok, dodržanie pravidiel. Rozlúčka.

Zdroj: *Rodina a problémové dieťa v terapeuticko – výchovnej starostlivosti*, A. Škoviera, L. Murínová, 2012, Bratislava: FICE.

Škoviera a Murínová (2012) od spoločného víkendu očakávajú zlepšenie vzťahov v rodinách, spoločný zážitok, obnovenú komunikáciu v rodine, sebaopoznanie, riešenie problémov. Z toho dôvodu sa prikláňame k názoru, že organizovanie spoločných výletov a akcií dieťaťa s rodičom je nenahraditeľné. Spoločným trávením voľného času rodiča s dieťaťom v špeciálnom zariadení docielime, že si k sebe nájdu cestu a dieťa pochopí, že jeho domov je rodina. Naučia sa žiť podľa istého režimu, do ktorého patrí predovšetkým rodina. Budú mať radosť a dostatok trpezlivosti v náprave. Dôležité tiež je, že adolescenti budú viac veriť dospelým, čo im pomôže pri hľadaní životných partnerov.

Ponúkame pedagógom niekoľko konkrétnych aktivít, ktoré je možné zaradiť do víkendových programov, alebo len tak voľne zrealizovať pri posezení s rodičmi v špeciálnom zariadení:

STROM, POZITÍVNE VLASTNOSTI A ÚSPECHY

„všetci rodičia aj deti dostanú papier, na ktorom bude nakreslený strom s konármi a koreňmi. Do konárov všetci zapíšu svoje životné úspechy a do koreňov svoje pozitívne vlastnosti. Rodič s dieťaťom si papiere vymenia a vyznačia jeden úspech a jednu vlastnosť, ktorú si najviac u rodiča alebo dieťaťa vážia” (Nowaková, 2002, s. 29).

ÚLOHA

„vlozte do vrecúška drobné nástroje – nožnice, ceruzky, farby, dierkovač, výkresy, farebné papiere, zvyšky látky, gombičky, lepidlo.

1. Najskôr zapíšte všetky nápady, čo by sa z toho dalo vyrobiť.
2. Vyroberte to.
3. Povedzte, zapíšte, ako sa vám to páčilo.

Všetky práce budú vystavené” (Paľová, 2002, s. 36).

¹ Dve skupiny tvoria deti a jednu rodičia.

REKLAMA

„Spoločne urobiť brainstorming: Čo je to Halloween?“

- rozprávanie sa o Halloween;
- doplnenie nových informácií do brainstormingu;
- vybrať 4 najdôležitejšie myšlienky;
- rodinné dvojice zhotovia reklamu na Halloween;
- vyrezávanie tekvice;
- voľná zábava” (Boháčiková, Kokošková, 2002).

HÁDAJ, KTO PRÍDE NA VEČERU

Pomôcky: papiere, kartičky s inštrukciou

Inštrukcie: Veľkosť skupiny minimálne 8 ľudí, príprava kartičiek s úlohami, papiere a perá pre špeciálnych pozorovateľov.

1. Požiadame 4 dobrovoľníkov, aby hrali úlohy (najlepšie po 2 z každého pohlavia) a 4 ďalších, aby boli špeciálnymi pozorovateľmi. Zvyšok skupiny je všeobecnými pozorovateľmi.
2. Povieme každému zo špeciálnych pozorovateľov, aby sledoval osobu v jednej z úloh a zaznamenával argumenty, ktoré táto osoba použije. Rozhodnite, kto koho bude sledovať.
3. Rozdáme každému z hráčov jednu kartičku s úlohou a dáme im 2 až 3 minúty, aby sa do svojej úlohy dostali.
4. Pripravíme scénu: dáme 4 stoličky do polkruhu a vysvetlíme všetkým, že toto je obývačka rodinného domu a že budú sledovať rodinnú diskusiu. Začneme hru.

Rolu začína hrať *dcéra*: Rozhodli ste sa, že sa obrátite na vašu rodinu a oznámite im, že chcete žiť so svojím rómskym priateľom.

Mama: Vaša dcéra má rómskeho priateľa, s ktorým má veľmi vážny vzťah.

Starší brat: Vaša sestra má rómskeho priateľa, s ktorým má veľmi vážny vzťah.

Otec: Vaša dcéra má rómskeho priateľa, s ktorým má veľmi vážny vzťah.

Vyhodnotenie začneme kruhom hercov, nech povedia, ako sa počas hry cítili. Dávame otázky, ako by sa zachovali ostatní pozorovatelia v úlohe matky, dcéry... (Ondrušek, Potočková, Hipš, 2007, s. 43-44).

Záver

Na základe vyššie uvedených teoretických východísk a vlastných skúseností z praxe odporúčame pre špeciálnopedagogickú prax nasledovné existujúce možnosti, ktoré môžu prispieť k pomoci spolupráce:

1. Základom je podľa nášho názoru vytvoriť v špeciálnych zariadeniach atmosféru, aby sa adolescenti dobre cítili a aby k nim rodičia radi chodili. Preto by sme odporúčali do prvého stretnutia implementovať uvítaciu a zároveň zoznamovaciu aktivitu. Všetci zúčastnení – rodičia, adolescenti aj vychovávatelia majú stoličky v tvare kruhu, na ktorých budú sedieť. Jeden vychovávateľ začne, všetkých privíta a povie pár základných slov o sebe, v rukách drží kľbko vlny, keď dopovie, kľbko hodí ďalšiemu hociktorému zúčastnenému, ktorý kľbko posunie ďalšiemu účastníkovi až sa vystriedajú všetci rodičia, adolescenti aj ostatní vychovávatelia. Touto aktivitou si vytvoríme dôveru a spolupatričnosť.

2. Pokračovať dňom otvorených dverí, počas ktorého rodičov oboznámime s priestormi špeciálnych zariadení, ihriskom, s výsledkami adolescentov z rôznych doteraz vytvorených prác, absolvovaných súťaží.
3. Zorganizovať prednášku pre rodičov zameranú na rôzne štýly výchovy, na spôsoby komunikácie s adolescentom vo forme poradenských centier rodín.
4. Formou ďalšej aktivity si ujasníme, čo je našim cieľom a čo vlastne chceme dosiahnuť. Táto aktivita má názov „*Výmena miest*.“ Vychovávateľ, ktorý túto aktivitu vedie sa postaví za kruh a dáva inštrukcie:
 - a) „Vymenia si miesta tí rodičia, ktorí majú svoje deti radi.
 - b) Vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby bolo ich dieťa v živote úspešné.
 - c) Vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby sa ich dieťa v zariadení dobre cítilo“ (Paľová, 2002, s. 13).
 - d) Povieme si, že máme rovnaké ciele a teda sa budeme usilovať spoločnými silami dokázať tieto ciele splniť a tiež vyzveme rodičov, aby vyslovili svoje návrhy, ako môžu prispieť oni k splneniu našich a svojich cieľov.
5. Poskytovať rodičom možnosť individuálnych rozhovorov so psychológom v prípade potreby a príchodu do špeciálneho zariadenia.
6. Organizovať formou športových, umeleckých, či súťaživých činností zážitkové trávenie voľného času, na ktorom sa budú podieľať rodičia so svojimi adolescentmi priamo v špeciálnom zariadení a to napr.: súťaž o najkrajšie zariadenú svoju izbu. Izbu budú zariaďovať a upratovať rodičia so svojimi adolescentmi tak, aby v nich izba zanechala pocit domova. Táto aktivita bude vhodná na uvoľnenie napätia v skupine.
7. Organizovať vychádzky do prírody, turistiky, tábory, viacdňové pobyty mimo ústavu, do ktorých budú zapojení aj rodičia.
8. Navrhnuť rodičom, aby sa podieľali s adolescentmi v rámci víkendových pobytov na kultúrnych programoch a využívali pri tom kultúrne poukazy.
9. Pripraviť večerné posedenie, kde by sa spievali a hrali známe piesne podľa toho, či niekto zo skupiny adolescentov, rodičov alebo vychovávateľov vie hrať na hudobný nástroj.
10. Formou projektovej činnosti vychovávateľ pripraví videá a fotky z doterajšieho pôsobenia v špeciálnom zariadení a spolu s rodičmi a adolescentmi spoločne, ale aj súkromne pri čaji si tieto fotky pozrú.
11. V rámci poradenskej činnosti odporúčame navrhnuť rodičom možnosť tráviť voľný čas spoločne, motivovať adolescentov k tomu, aby tvorili spoločné činnosti.
12. Umožniť adolescentom telefonovať každý večer po 18:00 a osobne sa stykať s rodičmi po dohodnutí si času a dňa.

V našom príspevku sme ponúkli niekoľko možností na rozvoj spolupráce medzi rodičmi, adolescentmi a pracovníkmi špeciálneho zariadenia pre zlepšenie vzťahu rodič – dieťa, ktoré má byť jedným z dôležitých predpokladov úspešného návratu adolescenta do bežného života po jeho pobyte v špeciálnom zariadení.

Zoznam bibliografických odkazov

- Kandráčová, Z., J. Žolnová (2013). Príčiny umiestnenia mladistvých do reedukačného centra. In: *Študent na ceste k praxi II: zborník príspevkov zo Študentskej vedeckej medzinárodnej konferencie v odbore špeciálna pedagogika a liečebná pedagogika* (s. 351-360) [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. Dostupné z: www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Dubayova1.
- Komárik, E. (1999). *Pedagogika mocionálne a psychosociálne narušených*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Končeková, L. (1999). *Poruchy psychického vývinu*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied.
- Končeková, L. (2007). *Vývinová psychológia*. 2. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška.
- Ondrušek, D., Potočková, D. a J. Hipš (2007). *Výchova k tolerancii hrou*. PDCS, o. z., Partners for Democratic Change Slovakia.
- Škoviera, A., Murínová, L. (2012). *Rodina a problémové dieťa v terapeuticko-výchovnej starostlivosti*. Bratislava: FICE.
- Teplícková, V. (2015). Spoločný voľný čas v rodinách. In: *Vychovávateľ*, 63(9-10), 22-27.

Milica SABOLOVÁ, SR
Prešovská univerzita v Prešove

KONŠTRUKTIVISTICKÝ PRÍSTUP V PRÍRODOVEDNOM VZDELÁVANÍ BUDÚCICH UČITEĽOV PROSTREDNÍCTVOM VYUŽITIA METÓDY CONCEPT CARTOONS©

Abstrakt

V súčasnosti dominuje v rámci teórie vyučovania konštruktivistický model vzdelávania, ktorý popiera transmisívny spôsob výučby. V príspevku sa zameriavame na teoretické vymedzenie konštruktivistického prístupu v kontexte prírodovedného vzdelávania, ako aj charakteristikou vzdelávacej stratégie concept cartoons©, ktorá reprezentuje konštruktivistický model. Uvádzame aj metodický postup vzdelávacej stratégie concept cartoons© v rámci vyučovacieho procesu prírodovedy. V príspevku taktiež prezentujeme zastúpenosť metódy concept cartoons© v slovenských učebniciach prírodovedy a prvouky a taktiež uvádzame aj vlastný návrh obrázkov v kontexte vzdelávacej metódy concept cartoons©.

Kľúčové slová: concept cartoons©, konštruktivizmus, prekoncepty, prírodovedné vzdelávanie.

Abstract

Constructivist model of education that denies transmissive method of teaching, dominates within the theory of teaching nowadays. In this article we will focus on theoretical definition of the constructivist approach in the natural science education and characteristics of the concept cartoons© strategy that represent constructivist model. We provide methodological approach to the concept cartoons© strategy in the teaching of natural science. The article also presents representativeness of concept cartoons© method in Slovak textbooks for teaching of natural science, as well as our own proposal of images within concept cartoons© method.

Key words: concept cartoons©, constructivism, preconceptions, natural science education.

Úvod

Ako vlastne človek nadobúda svoje poznanie? Ako deti, žiaci alebo študenti nadobúdajú svoje poznatky? V súvislosti s teóriou vyučovania má v súčasnosti dominantné postavenie najmä konštruktivistický model. Výrazný potenciál uplatnenia konštruktivistického prístupu vidíme najmä v prírodovednom vzdelávaní, ktoré je značne zastúpené množstvom prírodných javov, vzájomných vzťahov a súvislostí, ohľadne ktorých už majú žiaci či študenti vytvorené svoje predstavy (prekoncepty). Jednou z možných vzdelávacích stratégií je aj metóda concept cartoons©, ktorá odráža konštruktivistický prístup vo vyučovaní prírodovedných predmetov.

1. Konštruktivistický prístup vo vzdelávaní

Epistemológia (gnozeológia) je jednou z filozofických disciplín, ktorá sa zaoberá teóriou poznania. Pupala (In: Kolláriková, Pupala, 2010) uvádza tri teórie poznania a to: empirizmus, racionalizmus a konštruktivizmus.

Konštruktivistický model poznávania sa zaoberá otázkou „Ako človek nadobúda svoje poznanie?“ Pupala (In: Kolláriková, Pupala, 2010, s. 167) definuje, že „poznanie sa chápe ako dôsledok činnosti človeka, ktorou vstupuje do interakcie s prostredím“.

Konstruktivizmus ako uvádza (Tóthová, 2012) sa v súvislosti s vyučovaním vyskytuje už od začiatku 20. storočia a to v rámci francúzskej a talianskej pedagogiky, psychológie (kognitívny konstruktivizmus Piageta a Brunera, sociálny konstruktivizmus Vygotského). Turek (2014) dopĺňa aj pojem pedagogický konstruktivizmus, ktorý v sebe zjednocuje kognitívny aj sociálny konstruktivizmus.

Osuská (In: Nezvalová, 2010, s. 18) konštatuje, že **konštruktivizmus** sa má prezentovať ako „jedna z možných ciest uvažovania, ktorá nechce hovoriť čo máme robiť, ale skôr upozorňovať na to, čo je potrebné si všímať. Je to skôr spôsob myslenia či uvažovania o poznávaní, ktoré môže byť nápomocné pri vytváraní modelov učenia, vyučovania a kurikulárných materiálov”.

Ako uvádza Gagnon, Collay (In: Nezvalová, 2010) **piliere konštruktivizmu** sa opierajú o nasledujúce tézy:

- poznanie sa konštruuje učiacim sa subjektom na základe aktívneho učenia sa;
- poznanie je symbolicky konštruované učiacim sa subjektom na základe vytvárania poňatia prostredníctvom vlastného konania;
- poznanie je spoločensky konštruované učiacim sa subjektom na základe zdieľania porozumenému zmyslu ostatným;
- poznanie je teoreticky konštruované učiacim sa subjektom tak, že sa snaží vysvetliť veci, ktorým úplne nerozumie.

Kalhous, Obst (2009) označujú **pedagogický konštruktivizmus** predovšetkým za snahu prekonať transmisívny spôsob výučby. V súvislosti s konštruktivistickým a transmisívnym prístupom k edukácii uvádzame v nasledujúcej tabuľke komparáciu jednotlivých prístupov podľa Krejčovej a Kargerovej (In: Nezvalová, 2010).

Tabuľka 1

Komparácia transmisívneho a konštruktivistického prístupu k edukácii

Transmisívny prístup	Konštruktivistický prístup
Škola poskytuje vzdelanie ako výsledný produkt.	Škola pripravuje žiakov pre život a vzdelanie je proces, ktorý je nepretržitý.
Obsah vzdelanie je koncipovaný v jednotlivých predmetoch a dôraz sa kladie na osvojenie vedomostí.	O obsahu vzdelania rozhodujú odborníci, učitelia, rodičia aj žiaci. Obsah je integrovaný do komplexných zmysluplných celkov a dôraz sa kladie na osvojenie kľúčových kompetencií.
Cieľom sú nové poznatky, ktoré prezentuje učiteľ prostredníctvom učebníc.	Poznatky sú nástrojom k porozumeniu seba i okolia, žiaci si ich budujú samostatne a učiteľ predstavuje partnera podporujúceho učenie pomocou viacerých zdrojov.
Učiteľ tvorí a kontroluje pravidlá, je hlavná autorita.	Pravidlá tvorí učiteľ v spolupráci so žiakmi, každý žiak je zodpovedný za svoje správanie.
Žiak ako pasívny príjemca informácií.	Žiak ako aktívny tvorca, ktorý si sám konštruuje svoje poznanie.
Učiteľ vyučuje frontálne a aplikuje rovnaký spôsob pre celú triedu. Žiaci plnia inštrukcie učiteľa.	Učiteľ ponúka žiakom pracovať rôznymi spôsobmi, rešpektuje ich individuálne rozdiely. Žiaci majú možnosť spolupráce a vzájomnej pomoci.
Komunikácia s rodičom v prípade informovať ho o výsledkoch žiaka.	Rodičia spolupracujú a spolupodieľajú sa na vzdelávaní žiaka. V škole sú vždy vítaní.
Učiteľ hodnotí žiakov prostredníctvom známok. Porovnáva výkony žiakov navzájom.	Hodnotenie odzrkadľuje pokrok každého žiaka. Na hodnotení sa podieľajú aj žiaci, ktorý v spolupráci s učiteľom formulujú kritériá hodnotenia.

Zdroj: *Inovace v přírodovědném vzdělávání*, D. Nezvalová a kol., 2010, [online], Olomouc: UP v Olomouci. Dostupné na: <http://zvyp.upol.cz/publikace/nezvalova1.pdf> (cit. 22.11.2016).

Vychádzajúc z konštruktivistického nazerania je pochopenie jednotlivých faktov, postupov a významov samotnému učiacemu sa subjektu možné len vtedy, ak si učiaci sa subjekt vytvára (konštruuje) porozumenie sám, „a to tak, že zvažuje nové informácie, porovnáva ich s predchádzajúcimi skúsenosťami (poznatkami a schémami), prispôsobuje a pretvára tieto nové informácie tak, aby mu dávali zmysel z hľadiska toho, čo už o svete vie” (Turek, 2014, s. 398).

Pri uplatňovaní konštruktivistického princípu vo vyučovaní je dôležitá aj rola učiteľa. Autori Brooks and Brooks (In: Nezvalová, 2010) hovoria o nasledujúcich **charakteristikách konštruktivistického učiteľa**:

- učiteľ má byť jedným z niekoľkých zdrojov poznania (nie jediný sprostredkovateľ informácií);
- učiteľ má stimulovať žiakov k skúsenostnému učeniu;
- učiteľ má dať žiakom priestor pre riadenie učenia tak, aby bola podporená elaborácia;
- učiteľ má poskytnúť žiakom čas na premyslenie;
- učiteľ má stimulovať myšlienkovú činnosť žiakov prostredníctvom otvorených otázok;
- učiteľ má podporovať vzájomnú diskusiu medzi žiakmi;
- učiteľ má akceptovať žiakovu samostatnosť a iniciatívu.

Kalaš (2013) konštatuje, že učiteľ v kontexte konštruktivistického princípu má žiaka viesť k tomu, aby sám žiak na niečo prišiel, našiel súvislosti a objavil ao veci naozaj fungujú. Hore uvedený autor ďalej konštatuje, že žiakovi sa tak vytvára priestor, aby si skonštruoval nové poznatky, ktoré zaradí do svojho doterajšieho systému poznania.

Tóthová (2012) konštatuje, že konštruktivisti upriamujú pozornosť v edukačnom procese predovšetkým na zisťovanie pôvodných (predchádzajúcich) poznatkov žiakov o javoch, ktoré sa odborne nazývajú **žiacke prekonceptie (prekoncepty) učiva**.

V rámci tohto pojmu prevláda terminologická nejednosť. V literatúre sa môžeme stretnúť s ďalším označením ako: *detské naivné teórie, žiakovo poňatie učiva, detské koncepcie, prekonceptie, alternatívne rámce, detská veda, chybné koncepcie, chybné chápanie*. **Detské prekonceptie** definuje Pupala (In: Kolláriková, Pupala, 2010, s. 213) nasledovne: „základné a relatívne koherentné vysvetľovacie schémy, ktorými si deti vysvetľujú dianie vo svojom prostredí”. Uvedený autor konštatuje, že výskum detských prekonceptí sa realizuje najmä v súvislosti s prírodovednými vedami. Dôvodom je značne jednoduché dokázanie rozdielu medzi detským porozumením prírodného javu a vedeckou interpretáciou. Ako uvádza Minárechová (2012, s. 85) „prekoncepty si žiak uchováva pokiaľ mu stačia na vysvetlenie reality. Ak narazí na novú skutočnosť, ktorá nie je v súlade s jeho doterajšou predstavou, nastáva **kognitívny konflikt** a zaradenie nového konceptu do jeho mentálnej štruktúry”. Teóriu premeny žiackych prekonceptov navrhlí ako uvádza Tóthová (2012) autori Laroche a Desautels a pracujú s modelom **konceptuálnej zmeny**, v ktorej hlavú úlohu zohráva vytvorenie *kognitívneho konfliktu*. **Model konceptuálnej zmeny** prebieha v troch fázach: 1. **predstavenie študovaného javu** (interpretácia žiackych prekonceptov), 2. **vnesenie rušivej udalosti** (konfrontácia žiakov s ťažko vysvetliteľným javom v súvislosti s ich doterajšími predstavami; cieľom tejto fázy nastoliť *kognitívny konflikt*) a 3. **reštruktúracia ideí** (realizácia praktických činností, pomocou ktorých nachádzajú nové vysvetlenie pre pozorovaný jav; *stav kognitívnej rovnováhy*).

Minárechová (2012) zdôrazňuje, aby si žiak svoje detské predstavy rozvíjal predovšetkým pomocou vlastnej skúsenosti a výskumnej činnosti. Potrebná je najprv identifikácia žiackych prekonceptov a následne aj ich modifikácia, ktorá je možná prostredníctvom konceptuálnych obrázkov, teda využitím metódy concept cartoons©.

2. Metóda concept cartoons©

Metóda resp. vzdelávacia stratégia concept cartoons© vznikla v roku 1991 a jej autormi sú Brenda Keogh a Stuart Naylor. V rámci krajiny Slovenskej republiky sa využitím metódy concept cartoons© zaoberá autorka Minárechová, ktorá uvedenú metódu používa najmä pri modifikácii žiackych predstáv o prírodných javoch (Mokrá 2015). Metóda concept cartoons© ako uvádza Minárechová (2014) prezentuje inovatívnu výučbovú a vzdelávaciu stratégiu, ktorá vychádza z konštruktivistických názorov na prírodovedné vzdelávanie. Uvedenú metódu možno vnímať ako obrazový a grafický materiál (Mokrá 2015).

Obrázok 1. Concept cartoons© Snehuliak.

Zdroj: Využitie metódy concept cartoons© pri modifikácii žiackych predstáv o prírodných javoch (s. 137- 159), M. Minárechová, 2014. *Pedagogika.sk*, 5(2). Dostupné na: www.casopispedagogika.sk/studie/minarechova-michaela-vyuzitie-metody-concept-cartoons-pri-modifikacii-ziackych-predstav-o-prirodných-javoch.html (cit. 21.11.2016).

Charakteristické znaky metódy concept cartoons© podľa Minárechová (2014) sú: **kreslený obrázok situácie** (znázorňujúci prírodný jav), **minimálny rozsah textu v dialógovej forme** (vyjadrujú fiktívne postavy v počte 3-5 v podobe jednotlivých výrokov), **názory** (výroky postáv na obrázku – zväčša naivné predstavy, avšak jeden z výrokov je vedecky prijateľný), **diskusia v skupine žiakov** (aplikácia metódy je možná frontálne – jeden spoločný plagát pre všetkých žiakov; a individuálne – jeden obrázok pre skupinu žiakov alebo pre každého žiaka), **vyslovenie vlastných myšlienok a názorov** (pomocou argumentácie), **podnecovanie vedeckého myslenia, správna odpoveď** (je výsledkom vlastnej kognitívnej činnosti žiaka). Minárechová (2014) konštatuje, že neexistujú presné pravidlá aplikácie metódy concept cartoons©. Jeden z možných postupov uplatnenia uvedenej metódy uvádzame podľa metodických komentárov k Prvouke pre 1. ročník základnej školy (Dobišová Adame, Kováčiková 2015b).

3. Metodický postup pri aplikovaní metódy concept cartoons©:

- **predstavenie obrázku a hlavného problému triede pomocou otázky** (rozdelenie žiakov do skupín; predstavenie obrázku concept cartoons©; predstavenie otázky, ktorú riešia postavy na obrázku; prezentácia výrokov jednotlivých postáv k danému zobrazovanému javu);
- **diskusia v skupinách** (učiteľ zisťuje názory jednotlivých skupín o otázke a o zobrazovanom jave; každá skupina si určí hovorca; žiakom sa poskytne čas na diskusiu daného javu a výrokov jednotlivých postáv);
- **diskusia v triede** (žiaci prezentujú vlastné názory na daný jav alebo sa stotožnia s tvrdením fiktívnej postavy na obrázku; dôležitosť tkvie predovšetkým v argumentácii prezentovaného názoru; učiteľ je v pozícii nestranného člena – predstavuje skôr „moderátora diskusie“);
- **návrh postupu na overenie tvrdenia** (každá skupina žiakov navrhne spôsob ako overiť tvrdenie a následne ho prezentuje);
- **overenie** (realizácia prezentovaných návrhov overenia);
- **prezentácia výsledkov** (formulácia a interpretácia záverov).

4. Zastúpenie metódy concept cartoons© v učebnici prvouky pre 1. a 2. ročník základnej školy

V rámci prírodovedného vzdelávania na 1. stupni základných škôl je metóda concept cartoons© zastúpená v učebnici **Prvouky pre 1. ročník základnej školy** (Dobišová Adame, Kováčiková 2015b) a v učebnici **Prvouky pre 2. ročník základnej školy** (Dobišová Adame, Kováčiková, 2016). *Prvouka pre 1. ročník základnej školy* (Dobišová Adame, Kováčiková 2015b) obsahuje štyri kreslené obrázky reprezentujúce metódu concept cartoons©. Prvý concept cartoons© (obrázok 2) je súčasťou tematického okruhu *Kráľovstvo života*, témy *Zmysly človeka*.

Obrázok 2. Concept cartoons© Načúvadlo.

Zdroj: Dobišová Adame, Kováčiková 2015b, s. 12.

Druhý concept cartoons© (obrázok 3) je súčasťou tematického okruhu *Kráľovstvo života*, témy *Zmysly človeka (hmat-koža)*.

PREDPOKLAD			
SKUTOČNOSŤ			

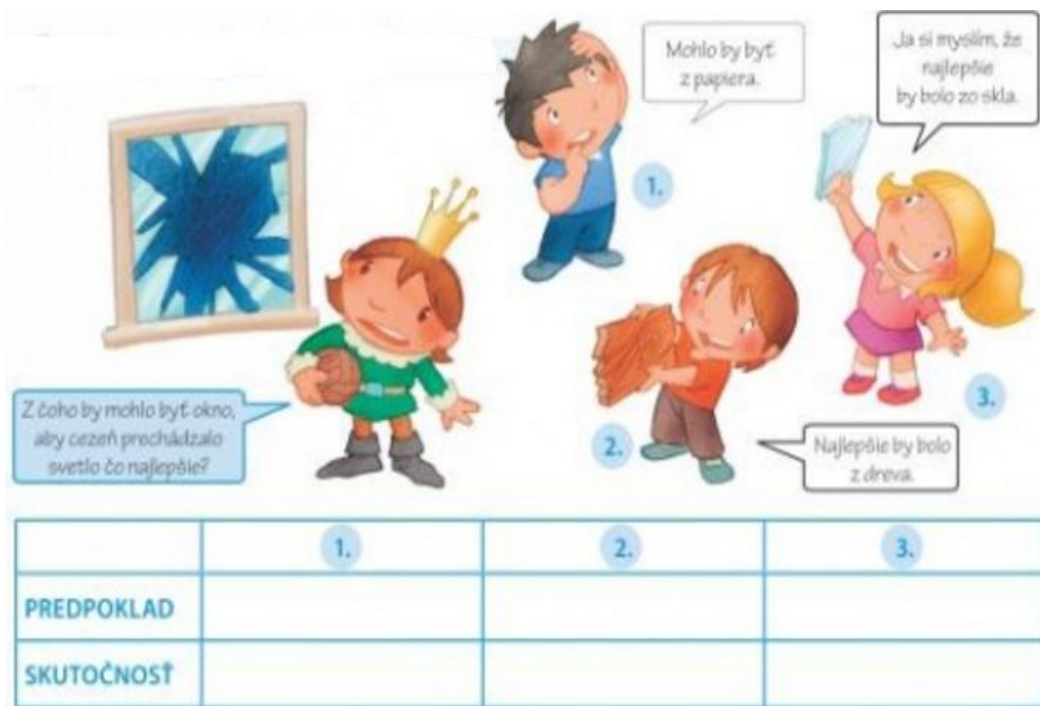
Obrázok 3. Concept cartoons© Citlivosť kože.
Zdroj: Dobišová Adame, Kováčiková 2015b, s. 15.

Tretí concept cartoons© (obrázok 4) je súčasťou tematického okruhu *Kráľovstvo sveta, témy Voda*.

PREDPOKLAD			
SKUTOČNOSŤ			

Obrázok 4. Concept cartoons© Skupenstvá vody.
Zdroj: Dobišová Adame, Kováčiková 2015b, s. 32.

Štvrtý concept cartoons© (obrázok 5) je súčasťou tematického okruhu *Kráľovstvo sveta, témy Svetlo a tieň*.

Obrázok 5. Concept cartoons© Priehľadnosť materiálov.
Zdroj: Dobišová Adame, Kováčiková 2015b, s. 28.

Prvouka pre 2. ročník základnej školy (Dobišová Adame, Kováčiková, 2016) obsahuje päť kreslených obrázkov reprezentujúcich metódu concept cartoons©. Prvý concept cartoons© (obrázok 6) je súčasťou tematického okruhu *Spoznávame človeka*, témy *Kostra*.

Obrázok 6. Concept cartoons© Dôležitosť palca.
Zdroj: Prvouka pre 2. ročník základnej školy (s. 27), R. Dobišová, Adame, O. Kováčiková, 2016, [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2 (cit. 21.11.2016).

Druhý concept cartoons© (obrázok 7) je súčasťou tematického okruhu *Spoznávame neživú prírodu a prírodné javy*, témy *Pôda a jej úrodnosť*.

Obrázok 7. Concept cartoons© Úrodnosť pôdy.

Zdroj: Zdroj: *Prvouka pre 2. ročník základnej školy* (s. 46), R. Dobišová, Adame, O. Kováčiková, 2016, [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2 (cit. 21.11.2016).

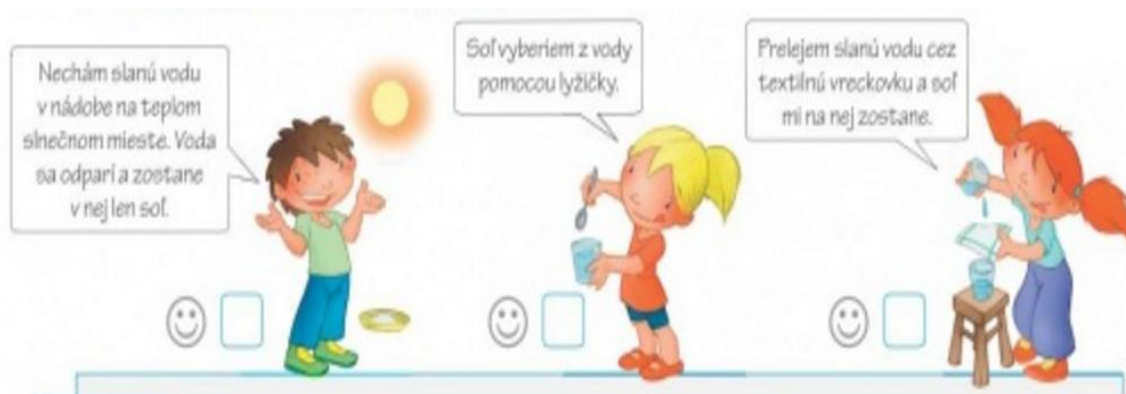
Tretí concept cartoons© (obrázok 8) je súčasťou tematického okruhu *Spoznávame neživú prírodu a prírodné javy*, témy *Rozpúšťanie látok vo vode*.

Obrázok 8. Concept cartoons© Rozpustnosť látok vo vode.

Zdroj: Zdroj: *Prvouka pre 2. ročník základnej školy* (s. 49), R. Dobišová, Adame, O. Kováčiková, 2016, [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2 (cit. 21.11.2016).

Štvrtý concept cartoons© (obrázok 9) je súčasťou tematického okruhu *Spoznávame neživú prírodu a prírodné javy*, témy *Odparovanie vody a filtrácia*.

Obrázok 9. Concept cartoons© Odparovanie vody.

Zdroj: Zdroj: *Prvouka pre 2. ročník základnej školy* (s. 52), R. Dobišová, Adame, O. Kováčiková, 2016, [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2 (cit. 21.11.2016).

Piaty concept cartoons© (obrázok 10) je súčasťou tematického okruhu *Spoznávame rastliny*, témy *podmienky rastu rastlín*.

Obrázok 10. Concept cartoons© Životné podmienky rastliny.

Zdroj: Zdroj: *Prvouka pre 2. ročník základnej školy* (s. 82), R. Dobišová, Adame, O. Kováčiková, 2016, [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2 (cit. 21.11.2016).

5. Návrh metódy concept cartoons© vo vyučovaní prírodovedy

Uvádame dva návrhy concept cartoons© aplikovateľné do vyučovacieho predmetu prírodovedy na 1. stupni základných škôl. obrázok 11 znázorňuje povrchové napätie vody, čo korešponduje s učivom 3. ročníka základnej školy. Obrázok 12 znázorňuje proces zatvárania šišky (ochrany semien).

Obrázok 11. Povrchové napätie vody.

Zdroj: vlastné spracovanie – www.prezi.com (cit. 17.10.2016).

Obrázok 12. Uzatváranie šišky.

Zdroj: vlastné spracovanie – www.prezi.com (cit. 17.10.2016).

Záver

Vo vzdelávacej stratégii, resp. metóde concept cartoons© vidíme potenciál, ktorý by mali súčasní, ale aj budúci učitelia využívať v praxi edukačnej reality. Je to jedna z možných ciest, ako u žiakov podporovať ich získavanie poznatkov ich vlastným pričinením a aktivitou. Vychádzajúc z konštruktivistického prístupu predstavuje v prírodovednom vzdelávaní táto metóda významný potenciál. Práve na hodinách prvouky a prírodovedy, kde sa žiaci stretávajú s rôznorodými témami založenými na porozumení súvislostí

a vzájomných vzťahoch je potrebné u žiakov podporovať také uvažovanie, ktoré ich bude smerovať k zisteniam, správnym odpovediam a k všeobecnému poznaniu, a to vďaka ich vlastným objavováním.

Zoznam bibliografických odkazov

- Dobišová Adame R., Kováčiková, O. (2015a). *Metodické komentáre k učebnici Prvouka pre 1. ročník základnej školy*. [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/metodicke-komentare-k-prvouke-pre-1-rocnik-zakladnej-skoly-240#flipbook/page-1.
- Dobišová Adame R., Kováčiková, O. (2015b). *Prvouka pre 1. ročník základnej školy*. [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-1-rocnik-zakladnej-skoly-237#flipbook/page-1.
- Dobišová, Adame, R., Kováčiková, O. (2016). *Prvouka pre 2. ročník základnej školy*. [online]. Bratislava: AITEC s.r.o. Dostupné na: www.aitec.sk/produkt-preview-ng/prvouka-pre-druhakov-218#flipbook/page-2.
- Kalaš, I. a kol. (2013). *Premeny školy v digitálnom veku*. SPN: Mladé letá s.r.o.
- Kalhous, Z., OBST, O. (2009). *Školní didaktika*. Praha: Portál, s.r.o.
- Kolláriková, Z., Pupala, B. (2010). *Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, s.r.o.
- Minárechová, M. (2012). Aktuálne predstavy žiakov o gravitačnej sile, tepelnej vodivosti a o tvorbe tieňov. In: J. Reguli (ed.), *Aktuálne trendy vo vyučovaní prírodných vied* (s. 85-90). [online]. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave. Dostupné na: http://kdch.truni.sk/Smolenice_2012/Zbornik_Smolenice_2012.pdf.
- Minárechová, M. (2014). Využitie metódy concept cartoons© pri modifikácii žiackych predstáv o prírodných javoch. *Pedagogika.sk*, 5(2), 137-159. Dostupné na: www.casopispedagogika.sk/studie/minarechova-michaela-vyuzitie-metody-concept-cartoons-pri-modifikacii-ziackych-predstav-o-prirodných-javoch.html.
- Mokrá, A. (2015). Pohľad na učebnicu biológie pre 5. ročník základnej školy z perspektívy konceptuálnych zmien prírodovedných predstáv žiakov. *Pedagogika.sk*, 6(3), 176-195. Dostupné na: www.casopispedagogika.sk/studie/mokra-adriana-pohlad-na-ucebnicu-biologie-pre-5-rocnik-zakladnej-skoly-z-perspektivy-konceptualnych-zmien-prirodovednych-predstav-ziakov.html.
- Nezvalová, D. a kol. (2010). *Inovace v přírodovědném vzdělávání*. [online]. Olomouc: UP v Olomouci. Dostupné na: <http://zvyp.upol.cz/publikace/nezvalova1.pdf>.
- Tóthová, R. (2012). Konštruktivizmus v edukácii – prečo a ako? In: M. Miňová (ed.), *Predprimárne vzdelávanie v súčasnosti* (s. 132-144). Prešov: PU PF.
- Turek, I. (2014). *Didaktika*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o.

CZEŚĆ V.
DZIAŁALNOŚĆ W STUDENCKICH KOŁACH NAUKOWYCH
A NABYWANIE KOMPETENCJI PEDAGOGICZNYCH

Joanna JACHIMOWICZ, PL

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

DZIAŁALNOŚĆ STUDENTÓW W KOLE NAUKOWYM PEDAGOGÓW A PRZYGOTOWANIE DO ZAWODU NAUCZYCIELA

Abstrakt

Aktywność przyszłych nauczycieli w studenckich pedagogicznych kołach naukowych ma wielopłaszczyznowy wymiar. Daje studentom możliwość rozwijania swoich zainteresowań naukowych, pogłębiania wiedzy teoretycznej w praktyce, opanowania warsztatu metodologicznego w trakcie prowadzenia badań pedagogicznych. Równie ważny jest udział i organizacja międzynarodowych konferencji naukowych, wymiana doświadczeń z zagranicznymi partnerami, a także wystąpienia z referatami oraz publikowanie artykułów. Doskonalenie i nabywanie wielu nowych umiejętności sprzyja kształtowaniu zaangażowanych postaw, rozumieniu zawodu nauczyciela, poszerza horyzonty rozwoju poznawczego, społecznego i emocjonalnego kandydatów na nauczycieli.

Słowa kluczowe: studenckie koła naukowe, aktywność studenta, nabywanie umiejętności zawodowych.

Abstract

The participation of the future teachers in the academic research clubs has many aspects. It provides students with the possibility to develop their scientific interests, test the acquired theoretical knowledge in practice and to master their methodological skills during the pedagogical research. Organization of and participation in international scientific conferences, exchanging experience with foreign partners and presenting and publishing scientific articles are all equally important. Mastering and acquiring of numerous new skills is beneficial to the creation of the sense of dedication, understanding of the profession of a teacher and the expansion of cognitive, social and emotional horizons of the candidates striving to become teachers.

Key words: scientific research club, student's activity, acquiring professional and vocational skills.

Wprowadzenie

Działalność koła naukowego wpisuje się w studencki ruch naukowy, ale co ważne – jest elementem realizacji wizji i misji Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, w której czytamy, że uczelnia stwarza warunki uzdolnionej młodzieży (...) do wielostronnego rozwoju. „Przekazujemy studentom wiedzę, kształtujemy i rozwijamy ich umiejętności oraz kompetencje społeczne, które pozwalają wykonywać zawody, zgodnie z nowymi potrzebami intensywnie rozwijającej się gospodarki opartej na wiedzy” (Strategia..., 2014, s. 33). Nie bez znaczenia jest także zbieżność założonych celów działań koła z uzyskiwaniem konkretnych efektów kształcenia w obszarze kształtowania sylwetki absolwenta kierunku Pedagogika. Doceniając wartości płynące z zaangażowania się przyszłych pedagogów w prace naukowe, badawcze, organizacyjne i społeczne Koła Naukowego Pedagogów, można twierdzić, że studenci mają szanse dopełnić obowiązkowe kształcenie, określone planami i programami studiów, a ponadto nabywać wiele dodatkowych umiejętności, potrzebnych w przygotowaniu zawodowym do pełnienia roli nauczyciela.

Aktywność przyszłych nauczycieli w Kole Naukowym Pedagogów

Koło Naukowe Pedagogów działa w Instytucie Pedagogicznym od dnia 11 kwietnia 2005 roku w oparciu o zatwierdzony Statut i Regulamin oraz oficjalne wpisanie go do rejestru kół naukowych w uczelni. Od 2008 roku opiekę naukową nad kołem sprawują: dr hab. Zdzisława Załona, prof. nadzw., mgr Joanna Jachimowicz oraz mgr Marzena Kiełbasa.

Nadrzędnym celem Koła było danie możliwości młodzieży akademickiej studiującej na kierunku Pedagogika zaangażowania się w działalność w studenckim ruchu naukowym. Z 11-letniej perspektywy funkcjonowania Koła należy podać konkretne, ważne fakty związane z jego istnieniem. W ciągu tego okresu ok. 200 osób było bezpośrednio zaangażowanych w prace Koła – byli to zmieniający się w składzie osobowym członkowie KNP. Oprócz tego corocznie grupa studentów „sympatyków” brała udział w szkoleniach, konferencjach, akcjach prowadzonych przez Koło. Oferta Koła jest skierowana przede wszystkim do osób studiujących na specjalnościach nauczycielskich, które chcą pogłębiać i poszerzać swoją wiedzę pedagogiczną, nabywać nowe umiejętności, doskonalić kompetencje przydatne w przyszłej pracy zawodowej oraz rozwijać zainteresowania metodologią badań naukowych.

Aktywna działalność w KNP sprzyja rozbudzaniu w młodzieży studiującej **zainteresowań naukowych**. Działania Koła wykraczają daleko poza programy nauczania w szkole wyższej, dlatego inspirują ambitnych studentów do wgłębiania się w teoretyczną wiedzę pedagogiczną (oraz wiedzę z dyscyplin naukowych współpracujących z pedagogiką, tj. psychologia, socjologia oraz filozofia). Dobór literatury pogłębiającej zagadnienia pedagogiczne jest dyskutowany z opiekunami Koła i dobierany każdorazowo indywidualnie do potrzeb studentów. Związane jest to z tematyką pisanych przez nich artykułów czy referatów wygłaszanych podczas konferencji naukowych. Zgłębianie wiedzy teoretycznej poszerza horyzonty poznawcze studentów, umożliwia widzieć zagadnienia pedagogiczne w szerszym spektrum problematyki, oswaja z terminologią naukową, utrwala ją i pogłębia jej rozumienie oraz pozwala swobodnie w wypowiedziach ustnych czy pisemnych posługiwać się adekwatnymi pojęciami i terminami specjalistycznymi dla pedagogiki. Konieczność sięgania do **różnych źródeł informacji naukowej**, umiejętność korzystania z nich z **zachowaniem praw autorskich** też nie jest bez znaczenia. Warto również dodać, że u tych studentów rozwija się szacunek do autorytetów, wiedzy i osiągnięć ludzi nauki. Pozwala to przypuszczać, że w tej grupie studentów – przyszłych nauczycieli – wyrabia się skłonność do utwierdzania się w swoim postępowaniu pedagogicznym na podstawie szukania w literaturze przedmiotu zasadności swoich działań edukacyjnych oraz wyjaśniania niepowodzeń w kontekście wiedzy merytorycznej i metodycznej, aby eliminować błędy oraz niedociągnięcia, tym samym dbając o rozwój dzieci zgodnie z ich predyspozycjami i możliwościami.

Wdrażanie w twórcze wykorzystywanie wiedzy i metodologicznych umiejętności badawczych odbywa się poprzez udział członków Koła w **konferencjach krajowych i międzynarodowych**, zarówno tych organizowanych przez koła naukowe z innych ośrodków akademickich w Polsce i za granicą, jak również tych realizowanych przez pracowników naukowo-dydaktycznych Uczelni. Uczestnicy Koła biorą czynny udział w wystąpieniach na forum, wygłaszając, zaplanowane w programie konferencji, referaty. Daje to możliwość **zaprezentowania siebie na forum** dużej grupy, zapanowania nad treścią, argumentowania i prezentowania swoich racji, podejmowania dyskusji merytorycznej, przygotowania sensownej, krótkiej prezentacji, odpowiedniego doboru słów, panowanie nad językiem werbalnym i niewerbalnym. Referaty te są przedstawiane zazwyczaj jako

wyniki badań pedagogicznych prowadzonych samodzielnie ze wsparciem opiekuna Koła. Studenci wybierają zakres swoich zainteresowań, rozczytują się w problematyce teoretycznej, przygotowują metodologiczne założenia badań własnych, realizują badania w rzeczywistości edukacyjnej. Opracowują wyniki w aspekcie ilościowym i jakościowym, podając ich pedagogiczną interpretację oraz wyjaśnianie zjawisk edukacyjnych, często też ze wskazaniem do wdrażania lepszych rozwiązań w praktykę. Są to ważne umiejętności z punktu widzenia ich przyszłego zawodu, gdyż nauczyciel ma być w praktyce wnikliwym badaczem procesów nauczania i wychowania. S. Palka pisze „nowoczesnego nauczyciela (...) powinna cechować **postawa (...) badawcza**” (2003, s. 149), gdyż diagnozowanie faktów i zjawisk w edukacji pozwala, w oparciu o wyniki, doskonalić efekty edukacyjne mierzone ich jakością. Z tego też względu uwrażliwiony, świadomy tych zadań nauczyciel będzie potrafił celowo projektować badania wycinkowe dotyczące współdziałania wszystkich podmiotów edukacji. Nabyte umiejętności, wykorzystane w przemyślanym, poprawnym postępowaniu metodologicznym, są cenną wartością, pokazując związek naukowej „wiedzy teoretycznej z postępowaniem metodycznym oraz ze skutecznością i efektami edukacyjnymi uczniów” (Zaślona, 2012, s. 142), jednocześnie dając zachętę do korzystania z niej na użytek przedszkola czy szkoły, aby rozumieć fakty pedagogiczne i sytuacje we wzajemnych zależnościach oraz powiązaniach. Obiektywna i rzetelna diagnoza jest podstawą do usprawnień, modernizacji czy zmian w różnych obszarach niedostatków lub zaniebań w systemie oświaty, dotyczących oddziaływań nauczycielskich.

Opanowanie warsztatu naukowego, pisemna prezentacja wyników badań na tle rozważań teoretycznych, sposób wnioskowania indukcyjnego lub dedukcyjnego, wyciąganie uprawnionych zebranych materiałem uogólnień widoczne są w artykułach (rozdziałach publikacji książkowych) zamieszczanych w opracowaniach monograficznych wieloautorских, wydawanych pod redakcją naukową samodzielnego pracownika – opiekuna Koła. Nadmienić też należy, że **publikacje** te są zawsze recenzowane przez recenzenta zewnętrznego, co podnosi ich prestiż i potwierdza nabycie przez studentów odpowiednich umiejętności: analizy i właściwego doboru literatury przedmiotu, prowadzenia badań, opracowywania ich wyników oraz napisania spójnego logicznie tekstu. Opanowanie tych umiejętności będzie niewątpliwie owocowało w trakcie pisania prac dyplomowych na studiach I i II stopnia, ale również w wypełnianiu innych obowiązków na praktykach pedagogicznych, a później w pracy nauczycielskiej. Umiejętność ta może być przydatna w projektowaniu planów rozwoju zawodowego nauczyciela stażysty, nauczyciela kontraktowego, mianowanego czy dyplomowanego. Trafny zapis zadań, jasne określenie zadań, ewaluacja zamierzeń, analityczno-krytyczne odniesienie się do zawodowego i osobowego rozwoju są związane z postawą refleksyjną wobec swoich działań pedagogicznych.

Rozwijanie **umiejętności organizacyjnych** też jest istotne z punktu widzenia zawodowego przygotowania nauczyciela, który w placówce oświatowej musi zajmować się organizacją nie tylko procesu dydaktyczno-wychowawczego, ale także zajęć pozalekcyjnych, wycieczek bliższych i dalszych, imprez okolicznościowych w klasie oraz szkole, prowadzeniem konkursów, apeli, spotkań z rodzicami i innymi partnerami szkoły ze środowiska lokalnego. Z tego też względu aktywne włączanie się w obowiązki Koła oraz organizacja konferencji międzynarodowych (w tym roku akademickim w Instytucie Pedagogicznym odbyła się już VIII konferencja międzynarodowa) są doskonałą okazją do doskonalenia umiejętności dzielenia się zadaniami, zgodnie ze swoim predyspozycjami i możliwościami, planowania przedsięwzięć odpowiednio do budżetu, którym dysponuje Koło, odpowiedzialnego ich

realizowania z zabezpieczeniem wszystkich niezbędnych materiałów i potrzeb dla powodzenia oraz sukcesu konferencji. Warto też dodać, że studenci wdrażają się również systematycznie w formalne procedury ruchu studenckiego na Uczelni, nabywają rozeznanie w funkcjonowaniu organizacji studenckich, a także nawiązują bliską współpracę z Uczelnianą Radą Samorządu Studentów.

Bez wątpienia trzeba też zwrócić uwagę na **rozwijanie kompetencji społecznych** członków Koła. Widoczne jest to w umiejętności zgodnej współpracy w grupie i przemyślanej, terminowej synchronizacji działań z wieloma podmiotami. Doskonalenie **komunikacji językowej** jest cennym elementem, koniecznym w kontaktach zawodowych przy wypełnianiu roli społecznej nauczyciela. Praca pedagogiczna zawsze odbywa się w relacji społecznej z innym człowiekiem, dlatego te umiejętności są podstawowe i niezbędne w zawodzie. Interakcje te mogą przybierać różne modele, tj.; relacje w diadzie (dialogiczne), kontakty werbalne z małą grupą czy ze wszystkim uczniami klasy (Fontana, 1998, s. 307). Właśnie dlatego dbałość o pozytywną komunikację, prowadzoną w atmosferze życzliwego współdziałania, ma zasadnicze znaczenie w kształceniu przyszłych nauczycieli. Takt i zachowania komunikacyjne oparte o kulturę zachowania człowieka w różnych sytuacjach stanowią istotny wymiar budowania w przyszłości nauczycielskiego autorytetu. Doświadczenia w komunikowaniu się w różnych językach w czasie spotkań międzynarodowych są dodatkowym bodźcem do słuchania, rozumienia i prowadzenia konwersacji w innym języku niż ojczysty. Warto odnieść się też do wymiany informacji, spostrzeżeń, doświadczeń na międzynarodowym forum studentów. Zdobywają oni rozeznanie, jak kształcą się przyszłych nauczycieli w innych krajach. Jest też możliwość porównywania systemów oświatowych na różnych szczeblach edukacji – od przedszkola po studia wyższe. Studenci podejmują wtedy wspólne inicjatywy, nawiązują przyjaźnie trwające wiele lat. Czasem w trakcie seminariów czy konferencji organizują **zajęcia integracyjne**, aby lepiej się poznać, znać i rozumieć uwarunkowania kulturowe innych krajów. Nie do rzadkości należą też zajęcia warsztatowe przygotowywane i przeprowadzane przez studentów (w konsultacji metodycznej z opiekunem Koła), które pokazują, jak w praktyce można kształcić przyszłych nauczycieli w oparciu o wytyczne z poszczególnych metodyk nauczania i psychologiczne uwarunkowania rozwoju dziecka. Pokazanie **rozwiązań praktycznych** zawsze cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników spotkań międzynarodowych – uważają oni, że dla nauczyciela ważne jest dostrzeganie związków kształcenia akademickiego z implementacją rozwiązań bezpośrednio w praktykę pedagogiczną.

W planie pracy Koła Naukowego Pedagogów corocznie znajdują się **szkolenia lub kursy**, w których biorą udział wszyscy jego członkowie. Problematykę szkolenia każdorazowo wybierają sami studenci. Starają się, aby była ona urozmaicona i odpowiadała ich potrzebom związanym z wykonywaniem zawodu. Członkowie Koła tym samym poszerzają swoje umiejętności w obszarach np. pracy z rodzicami, komunikowania się interpersonalnego czy pracy z dziećmi z dysfunkcjami rozwojowymi. Otrzymane certyfikaty poświadczają ich udział w zewnętrznych formach doksztalcania i doskonalenia zawodowego, a także nabywaniu dodatkowych umiejętności przydatnych w zawodzie.

Zaangażowanie KNP w promocję Instytutu Pedagogicznego i Uczelni w czasie Dni Otwartych, Małopolskiej Nocy Naukowców i innych imprez to dodatkowy wymiar nabywania umiejętności przez członków Koła. Świadomość i przeprowadzenie **działań promocyjnych w środowisku** jest bezcenną wartością i ważnym elementem, który można wykorzystać podczas praktyk pedagogicznych oraz wykonywania zawodu nauczyciela.

Promocja przedszkoli i szkół w najbliższym otoczeniu w dzisiejszej rzeczywistości jest bardzo ważna, a rozplanowanie działań promujących placówkę oświatową i umiejętność organizowania akcji promocyjnych to atuty współczesnego nauczyciela.

Nie można zapomnieć o jeszcze innym wymiarze kształtowania osobowości przyszłego nauczyciela – postawie zaangażowania w sumienne wykonywanie swoich obowiązków. Wyrabianie postaw proedukacyjnych, umiejętności identyfikowania się z zawodem, poczucie odpowiedzialności za powierzone dzieci i ich optymalny rozwój oraz realizację zadań edukacyjnych określonych w podstawach programowych związane są z kształtowaniem właściwych **postaw** dla zawodu nauczycielskiego. Działalność edukacyjna „winna mieć wymiar aksjologiczny, ponieważ uczeń poznaje wartości doświadczając ich obecności. Określają one również istotę edukacji, stanowiąc podstawę tożsamości w sytuacji zmiennych warunków i potrzeb społecznych oraz są czynnikiem harmonijnego, indywidualnego i wielostronnego rozwoju człowieka traktowanego jako naczelną wartość” (Szempruch, 2013, s. 255). Etyka zawodu nauczyciela wynika z jego moralnego wymiaru, opartego na systemie norm oraz zasad decydujących o wynikach oddziaływań wychowawczych i dydaktycznych. Moralność jest odniesieniem i jednocześnie kryterium oceny postaw uczniów, ale także działań i zachowań własnych nauczyciela. Praca w KNP daje szansę studentom rozwijania siebie w obszarach etyki i aksjologii. Umiejętność postępowania zgodnie z przyjętymi i społecznie akceptowanymi normami, posiadanie i kierowanie się humanistycznymi, ponadczasowymi wartościami, tj.: prawda – dobro – piękno, wkomponowane jest we współczesną filozofię edukacji. K. Chałas pisze, że wychowanie ku wartościom jest nadrzędnym zadaniem szkoły (2014, s.111), z którym musi się zmierzyć nauczyciel. Przygotowanie studentów do wartościowych wyborów, motywowanie ich do pracy na rzecz innych, wyrabianie świadomości potrzeby samodoskonalenia i systematycznego samokształcenia zawodowego to zadania wynikające z podstawowych założeń funkcjonowania Koła, które są synergicznie związane z ich postawami wobec samych siebie, drugiego człowieka i społeczeństwa, świata wartości, kultury oraz przyrody. Wdrażanie do rozwoju osobistego i zawodowego ma uzasadnienie w aktywności oraz zaangażowaniu się przyszłych nauczycieli w wiele obszarów funkcjonowania studenckiego ruchu naukowego.

Podsumowanie

Na podstawie przytoczonych i opisanych (tylko wybranych) zagadnień dotyczących KNP można stwierdzić, że aktywność studentów Pedagogiki – przyszłych nauczycieli – ma wymiar wielokierunkowy i dotyczy rozmaitych obszarów działań. Wszystkie one są bezpośrednio związane z nabywaniem nowych umiejętności lub doskonaleniem kompetencji niezbędnych z zawodzie, a związanych z wiedzą przedmiotową oraz pedagogiczną, profesjonalną, która jest podstawą do powstawania i rozwijania umiejętności.

Dobrowolna, pozadydaktyczna działalność studentów w Kole Naukowym Pedagogów stanowi ważny element wspierający i poszerzający proces kształcenia akademickiego. Sprzyja harmonijnemu i wielostronnemu rozwojowi osobowości nauczycielskich, tym samym wyrabiając cechy niezbędne, gdyż oczekiwane społecznie, w wypełnianiu roli zawodowej. Uczy twórczego podejścia do problemów pedagogicznych, kreatywności w działaniu, rzetelności w prowadzeniu badań naukowych na użytek praktyki edukacyjnej oraz rozwija kompetencje nauczycielskie, rozumiane jako struktura poznawcza złożona z wiedzy, umiejętności, dyspozycji i postaw niezbędnych do optymalnego oraz skutecznego

realizowania zadań edukacyjnych (Szempruch, 2013, s. 103). Z całą zatem stanowczością powiedzieć można, że aktywność studentów i czynne zaangażowanie w studenckim ruchu naukowym utrwała ich umiejętności nauczycielskie i kompetencje pedagogiczne. „Rozmiłowanie studentów w poszukiwaniu nowych rozwiązań metodycznych, zaszczepienie innowacyjności i uwrażliwienie na refleksyjne spojrzenie na pracę nauczyciela jest gwarancją, że postawa zaangażowana będzie przeniesiona w przyszłości na ich pracę zawodową” (Jachimowicz, 2010, s. 9).

Na zakończenie warto odnieść się jeszcze raz do założeń ujętych w Strategii Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, w których czytamy, że studenci mają możliwość w trakcie studiów kształtowania wizji swojej kariery zawodowej rozumianej jako ścieżka zawodowego rozwoju, którą rozpatrywać trzeba w ujęciach materialnym i psychologicznym. W wymiarze materialnym chodzi o konkretne kwalifikacje i doświadczenia, zaś w wymiarze psychologicznym o satysfakcję zawodową, uznanie i szacunek. Realizacja prac badawczych czy wdrożeniowych, możliwość publikowania ich wyników, współpraca międzynarodowa to atuty uczelni, które widoczne są w rzeczywistym funkcjonowaniu kół naukowych, opartych na idei podmiotowości i przygotowaniu do pracy zawodowej, obejmującej elementy samorealizacji i rozwijanie tożsamości osobowej (Strategia..., 2014, s. 7).

Bibliografia

- Chałas, K. (2014). Wychowanie ku wartościom ponadczasowym zadaniem szkoły. W: J. Kuźma, J. Pułka (red.), *Ku dobrej szkole skoncentrowanej na uczniach* (s. 111-132). Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM.
- Fontana, D. (1998). *Psychologia dla nauczycieli*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Jachimowicz, J. (2010). Aktywny student to w przyszłości aktywny nauczyciel. W: Z. Załona (red.), *Metody aktywizujące w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej* (s. 7-9). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.
- Palka, S. (2003). *Pedagogika w stanie tworzenia. Kontynuacje*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Strategia rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu na lata 2014-2020. Nowy Sącz: PWSZ.
- Szempruch, J. (2013). *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Załona, Z. (2012). *Wokół zagadnień edukacji wczesnoszkolnej*. Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.

Agnieszka GRYBOŚ, Lidia SAJDAK-GĄSIOR, PL

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PEDAGOGICZNYCH KÓŁ NAUKOWYCH W OPINII STUDENTÓW

Abstrakt

W Instytucie Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu odbyła się VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowych Kół Pedagogów, poświęcona kształceniu przyszłych nauczycieli. Pierwszego dnia studenci z Polski i ze Słowacji zaprezentowali referaty oraz wyniki diagnostycznych badań własnych, dotyczących szerokiego zagadnienia przygotowania nauczyciela do zawodu. W drugim dniu odbyły się warsztaty poświęcone rozwijaniu wybranych kompetencji przyszłych nauczycieli. Studentki PWSZ w Nowym Sączu przygotowały propozycje zabaw tanecznych, ćwiczenia relaksacyjne, zajęcia plastyczno-techniczne oraz wybrane ćwiczenia artykulacyjne. Uczestnictwo w konferencji było cennym doświadczeniem, gdyż wzbogaciło wiedzę studentów w zakresie teorii i praktyki pedagogicznej. Uświadomiło, że zawód nauczyciela nieodłącznie związany jest z doskonaleniem. Ważnym elementem przygotowania do pracy z dziećmi młodszymi jest rozwijaniem swoich kompetencji i zainteresowań już w trakcie studiów poprzez angażowanie się w różnorodne zajęcia, kursy itp. w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych na uczelni – z własnej inicjatywy studenta.

Słowa kluczowe: studenckie koło naukowe, konferencja pedagogiczna, kształcenie przyszłych nauczycieli, zajęcia warsztatowe.

Abstract

Eighth International Conference of Pedagogy Research Societies concerning education of future teachers took place in Pedagogy Department of State Higher School of Vocational Education in Nowy Sącz. On the first day lectures and results of diagnostic research concerning the wide issue of preparing for teaching professions, prepared by students from Poland and Slovakia, were presented. On the second day courses aimed at expanding selected competences of future teachers took place. Students from State Higher School of Vocational Education prepared propositions of dance activities, arts and crafts activities and a number of selected enunciation exercises. Participation in the conference proved to be a valuable experience as it expanded students' knowledge concerning pedagogical theory and practice. Furthermore participation made students aware that teaching profession is inextricably intertwined with self-improvement. Expanding ones competences and interests, as early as during ones period of studies, by engaging in various courses, activities etc., is an important facet of preparing for work with children.

Key words: Students' Research Club, pedagogical conference, education of future teachers, workshop activities.

1. O nauczycielu – w oparciu o literaturę przedmiotu

W nieustannie zmieniającej się rzeczywistości, którą charakteryzuje szybki rozwój technologii, globalizacja gospodarki i zmieniające się otoczenie, jako przyszli nauczyciele zmuszeni jesteśmy do podejmowania różnorodnych działań, które zapewnią nam sukces na rynku pracy. Nauczyciel to osoba, która powinna posiadać odpowiednie kompetencje do wykonywania tego zawodu. Zdobywa je w czasie studiów I i II stopnia oraz na praktykach

studenckich. Studia pedagogiczne dają nam podstawę (głównie teoretyczną) do wykonywania zawodu, doświadczenie zdobywamy, odbywając praktykę zawodową, jednak wymiar godzin nie pozwala nam w pełni przygotować się do tej roli. Bardzo ważne jest zatem, aby przyszli nauczyciele sami dążyli do podnoszenia swoich kwalifikacji, rozwoju zainteresowań i kompetencji, angażując się w różnorodne czynności poza obowiązkowymi zajęciami dydaktycznymi.

Obecne, ciągle zmieniające się, czasy i próbująca nadążyć za nimi edukacja są dla nauczyciela dużym wyzwaniem, wyznaczając coraz to nowszy zakres jego obowiązków (Gulińska-Grzeluska, 2014, s. 157). W pracy z uczniami nie można mówić o stopniowaniu czy częściowym byciu nauczycielem. Proces nauczania nie jest powtarzalny, uczniowie zaś przygotowani są do działania pod opieką dobrze wykwalifikowanych nauczycieli, gotowych, by jak najlepiej wykonywać swoją pracę (Bałazak, 2009, s. 7-8). Z. Ratajek mówi, że „praca pedagogiczna zakłada osiąganie określonych skutków. Skutki te są wyznaczone przez cele nauczania, wychowania i dotyczą wiadomości, umiejętności i nawyków, a także dyspozycji poznawczych, myślenia, postaw i zachowań uczniów” (Ratajek, 1981, s. 44). Nauczyciel to zatem osoba, która w trakcie wykonywania swojej pracy przekazuje uczniom wiedzę i umiejętności, stosując przy tym różne formy, metody oraz odpowiednio dobrane środki dydaktyczne. Wszystko powinno być przemyślane i dobrze przygotowane.

Do kompetencji nauczyciela należą: wiedza, przekonania i umiejętności niezbędne do efektywnej pracy dydaktycznej, wychowawczej oraz opiekuńczej (Strykowski, Strykowska, Pielachowski, 2007, s. 80). Do podstawowych kompetencji nauczycielskich należą kompetencje: bazowe, konieczne i pożądane. Pierwsza grupa to takie umiejętności, które umożliwiają porozumiewanie się nauczyciela z uczniami i współpracownikami. Druga to (niezbędne do wykonywania tego zawodu) kompetencje: interpretacyjne, autokreacyjne i realizacyjne. Trzecia z kolei to umiejętności, które nie są niezbędne do wykonywania zawodu, jednak bardzo pożądane: inne zainteresowania i umiejętności nauczyciela, niezwiązane z zawodem (Medalińska-Michalak, Góralska, 2012, s. 78).

Oprócz wiedzy nauczyciel powinien mieć również odpowiednie kompetencje emocjonalne, gdyż bierze on odpowiedzialność za powierzonych mu uczniów. Osoba taka powinna posiadać następujące zdolności: świadomość własnych stanów emocjonalnych; umiejętność dostrzegania emocji przeżywanych przez innych (zdolność do empatii, empatycznego angażowania się w stany emocjonalne oraz doświadczenia innych); zdolność do używania określeń werbalnych w celu opisanie emocji wspólnych kulturowo lub dostępnych w danej subkulturze; rozumienie, że zachowanie, które wyraża emocje oddziałuje na inne; umiejętność radzenia sobie z awersyjnymi bądź przykrymi emocjami; wiedza dotycząca tego, że natura relacji interpersonalnych wyznaczana jest przez stopień emocjonalnej bezpośredniości, autentyczności oraz symetrii istniejącej pomiędzy uczestnikami interakcji; poczucie emocjonalnej skuteczności (Ibidem, s. 96-102).

Podsumowując, nauczyciel to osoba, która powinna posiadać odpowiednie kompetencje, pozwalające jej prawidłowo wykonywać swój zawód. Poza posiadaną wiedzą i umiejętnościami nauczyciel musi posiadać także odpowiednie kompetencje emocjonalne, niezbędne do pracy z podopiecznymi, za których w czasie pracy bierze całkowitą odpowiedzialność. Należy dążyć więc, aby wykonywać swoją pracę jak najlepiej, działając z myślą o uczniach i swoim rozwoju.

2. Przebieg międzynarodowej konferencji pedagogicznych kół naukowych

W dniach od 24 do 25 listopada w Instytucie Pedagogicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu odbyła się już VIII Konferencja Międzynarodowa Kół Naukowych, której tematem było „Kształcenie przyszłych nauczycieli”. Jej organizatorem było Koło Naukowe Pedagogów, działające w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej. Gośćmi honorowymi z ramienia uczelni byli: Dyrektor Instytutu Pedagogicznego – doc. dr Zofia Muzyczka, Zastępca Dyrektora Instytutu Pedagogicznego – dr Beata Lisowska, Kierownik Zakładu Pedagogiki – dr hab. Przemysław Piotrowski, prof. nadzw., a także mgr Marzena Kielbasa i mgr Joanna Jachimowicz. Z ramienia Uniwersytetu Preszowskiego swoją obecnością zaszczycili nas: Prodzikan Wydziału Pedagogicznego – doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD i mgr Hedviga Kochová, PhD. Wszystkich uczestników konferencji z Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Preszowskiego oraz Instytutu Pedagogicznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej przywitała dr hab. Zdzisława Zaćlona, prof. nadzw. – opiekun Koła Naukowego Pedagogów. Aktywnymi uczestnikami konferencji byli studenci Koła Naukowego Pedagogów i liderzy studenckiego pedagogicznego koła naukowego z Uniwersytetu Preszowskiego – Wydział Pedagogiczny. Na konferencję zaproszono również studentów Pedagogiki ze specjalności nauczycielskich PWSZ.

Konferencja została podzielona na dwie części. Pierwsza, teoretyczna, składała się z wystąpień przygotowanych przez przedstawicieli obydwu uczelni. W zaprezentowanych wystąpieniach studentki przedstawiały wyniki badań empirycznych na temat kształcenia przyszłych nauczycieli. Tematy, jakie zaprezentowały studentki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, były następujące: „Aktywność zawodowa studenta a zdobywanie kompetencji istotnych dla zawodu nauczyciela”, „Organizacja praktyk pedagogicznych w wybranych szkołach wyższych województwa małopolskiego”, „Praktyczne przygotowanie do zawodu nauczyciela – wizja a rzeczywistość”, „Opinie studentów pedagogiki o zawodzie nauczyciela”. Wystąpienie przygotowały także: doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD – „LMS w przyrodniczym wychowaniu studentów specjalności pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna”, a także mgr Hedviga Kochová, PhD – „Przygotowanie przyszłych nauczycieli w dziedzinie technologii cyfrowych na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Preszowskiego”. Tematami, jakie referowali studenci Uniwersytetu Preszowskiego, były: „Zdrowie w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym i w zawodzie nauczyciela”, „Przygotowanie scenariusza praktyk pedagogicznych”, „Przygotowanie przyszłych nauczycieli do pracy z dziećmi w specjalnych placówkach”, „Kształcenie nauczycieli poprzez dodatkowe zajęcia w Uniwersytecie Preszowskim”, „Edukacja nieformalna studentów Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu w Preszowie”, „Przygotowanie przyszłych nauczycieli w dziedzinie technologii cyfrowych na Wydziale Pedagogicznym UP”.

Wszystkie problemy zawarte w tematyce referatów przedstawione zostały w sposób rzetelny, a prezentowane zagadnienia wyczerpująco odniosły się do problematyki kształcenia studentów kierunku pedagogicznego specjalności nauczycielskich.

Ciekawym dla nas doświadczeniem był udział w konferencji dwujęzycznej. Z punktu widzenia nauczyciela – studenta najważniejsza była jednak wymiana wizji i uwag dotyczących rozwijania swoich zainteresowań, a także poznanie ciekawych sposobów wykorzystania przez studentów ze Słowacji możliwości zdobywania kompetencji niezbędnych do podjęcia pracy. Uczestnicy konferencji mogli zobaczyć na slajdach i dowiedzieć się, że

studenci w czasie wolnym sami szukają sposobów, aby cały czas się doskonalić i zdobywać nowe doświadczenia. Działalność studentów, mająca na celu zdobywanie praktyki w pracy z dzieckiem na Uniwersytecie Preszowskim, jest wielowymiarowa. Oprócz obowiązków związanych z nauką studenci wykonują wiele działań pozaobowiązkowych, takich jak: opracowywanie programu metodycznego i wykorzystywanie go podczas wizyt dzieci na uczelni; prowadzenie teatru z wieloletnią tradycją i wystawianie przedstawień dla małych przyjaciół; mają swój własny zespół muzyczny „Piano Vocal”, który uświetnia różne imprezy; uczęszczają na przedmiot, którego zadaniem jest przygotowanie nauczyciela do pracy w grupach czy klasach, do których uczęszczają dzieci wychowane w różnych kulturach. We wszystkich tych działaniach najważniejsza jest zawsze współpraca z drugim człowiekiem.

Pierwszego dnia – na zakończenie części teoretycznej – odbyły się krótkie integracyjne zajęcia warsztatowe, w których uczestnicy mieli szansę współpracy w grupach mieszanych, co pozwoliło im lepiej się poznać, a także dało szansę na doskonalenie pracy w grupie.

Bardzo rozwijającym i pożytecznym elementem konferencji była część praktyczna. Warsztaty pedagogiczne odbyły się w czterech sekcjach, a tematem wiodącym było „Rozwijanie wybranych kompetencji przyszłych nauczycieli”. Na zajęciach tanecznych, które przygotowały Justyna Kędzierska i Anna Krawczyk, uczestnicy nauczyli się atrakcyjnych tańców, które można wykorzystać w pracy z uczniami. Następnie zmęczeni studenci, aby odpocząć i zrelaksować się, udali się do sali, gdzie Partycja Kulaki Weronika Kantor przygotowały ćwiczenia relaksacyjne. Były to m.in.: lekcja ciszy, masażyki, bajka relaksacyjna itp. Kolejnym etapem części warsztatowej były ćwiczenia plastyczno-techniczne, opracowane i starannie przygotowane przez Karolinę Drabik oraz Renatę Franczyk, takie jak zabawa z piankoliną czy papierową wikliną i farbami. Ostatnim elementem były ćwiczenia artykulacyjne, które przeprowadziły studentki: Katarzyna Essen i Angelika Malinowska. Zadania, choć proste, wymagały wiele wysiłku, ale dały uczestnikom dużo satysfakcji.

Wszystkie prowadzące zajęcia warsztatowe studentki wykazały się kreatywnością i dużym zaangażowaniem w przygotowanie poszczególnych ćwiczeń, a uczestnikom towarzyszył dobry humor i świetna zabawa. Studenci mogli zadawać pytania, a także zgłaszać swoje propozycje, wymieniając się pomysłami. Prezentowane ćwiczenia można wykorzystać w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym oraz młodszym szkolnym, choć wiele z nich przyda się również nam samym.

3. Refleksja po konferencji

Zachęcamy wszystkich przyszłych pedagogów do wzięcia udziału w takiej konferencji, a przede wszystkim do zaangażowania się w zajęcia poza tymi obowiązkowymi, odbywającymi się na uczelni. Co daje taka konferencja studentowi pedagogiki? Udział przyszłego nauczyciela w takiej konferencji powinien wzbudzić refleksję na temat własnego przygotowania do pracy z dzieckiem. Czy jestem odpowiednio teoretycznie przygotowany? Czy to, co do tej pory robię jest wystarczające, aby uczyć?, Czy zdaję sobie sprawę, że zawód nauczyciela to misja i powołanie? Powołanie do całościowego uczenia się, szkolenia. Praca nauczyciela powinna być ciągłą refleksją nad sobą i działaniami, jakie podejmuje. Czy robię wszystko, aby podnosić swoje kwalifikacje i stawać się lepszym? Na te i inne pytania musi odpowiedzieć sobie każdy z nas, zgodnie z tym, co podpowiada rozum i serce. Studia dadzą nam odpowiedni dokument – dyplom, wyposażą w podstawową wiedzę i umiejętności, jednak student, który

chce w przyszłości być dobrym nauczycielem powinien rozwijać swoje kompetencje oraz zainteresowania nie tylko w ramach zajęć. Kompetentny nauczyciel powinien rozbudzać w sobie ciekawość świata i chęć jego ciągłego poznawania, a to powinno wynikać z wewnętrznej potrzeby, a nie z przymusu. Na koniec warto przytoczyć słowa wybitnego pedagoga, J. Korczaka: „poznaj siebie, zanim zechcesz dzieci poznać. Zdaj sobie sprawę z tego, do czego sam jesteś zdolny, zanim dzieciom pocznieś wykreślać zakres ich praw i obowiązków” (Korczak, 1987, s. 32).

Bibliografia

- Bałazak, M. (2009). *Wiedza i umiejętności nauczyciela we współczesnej szkole*. Radom: Politechnika Radomska.
- Gulińska-Grzeluszka, D. (2014). *Kompetencje nauczyciela przedszkola*. W: E. Przygońska (red.), *Nauczyciel – rozwój zawodowy i kompetencje* (s. 157-170). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Korczak, J. (1987). *Myśli*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Medalińska-Michalak, J., Góralska, R. (2012). *Kompetencje emocjonalne nauczyciela*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska SA.
- Ratajek, Z. (1981). *Problem z oceną pracy nauczyciela*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Strykowski, W., Strykowska J., Pielachowski J. (2007). *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*. Poznań: Wydawnictwo eMPI2.

Renata FRANCZYK, Karolina DRABIK, PL
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

EDUKACJA PLASTYCZNA I TECHNICZNA INSPIRACJĄ DLA NAUCZYCIELA

Abstrakt

Niniejszy artykuł zawiera wskazówki, jak wykonać gwiazdkę z papierowej wikliny, piankolinę oraz jeża. Przedstawione zostały również fotografie prac wykonanych przez studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu oraz studentów Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie na zajęciach warsztatowych podczas VIII Międzynarodowej Konferencji Pedagogicznych Kół Naukowych w Nowym Sączu.

Słowa kluczowe: warsztaty, zajęcia plastyczne, zajęcia techniczne, inspiracje.

Abstract

This article contains guidelines for creating a paper-wicker star, dough foam and a 'hedgehog'. Article includes pictures of the aforementioned creations, manufactured by students of the State Higher School of Vocational Education and University of Preszów during the Eighth International Conference of Pedagogy Research Societies in Nowy Sącz.

Key words: workshops, arts and crafts classes, technical education, inspirations.

Wstęp

Już od ok. 3. miesiąca życia dziecko trzyma podaną mu do ręki grzechotkę i próbuje nią poruszać (Brzezińska, Appelt, Ziółkowska, 2016, s. 133). Aktywność manipulacyjna odbywa się poprzez dotykanie, potrząsanie, smakowanie i rzucanie przedmiotem. Dziecko w ten sposób odkrywa właściwości przedmiotu, a także zdobywa wiedzę o otaczającym je świecie (Ibidem, s. 134). Aby jednak proces rozwoju dziecka przebiegał efektywnie, potrzebna jest osoba dorosła, dzięki której poznaje ono sposoby używania przedmiotów (Ibidem). Wychowanie przez sztukę jest procesem, który dokonuje się przez całe życie i obejmuje wszystkie predyspozycje psychiczne człowieka (Rolka, 2012, s. 79). Dziecko powinno mieć kontakt ze sztuką od najmłodszych lat, ponieważ wyzwala ona możliwości twórcze (Ibidem). U dziecka w wieku przedszkolnym pojawia się nauczyciel, którego zadaniem jest rozwijanie i doskonalenie umiejętności plastycznych oraz technicznych, o których mowa jest w Podstawie Programowej Wychowania Przedszkolnego z dnia 17 czerwca 2016 r. Należy wprowadzić dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijać umiejętności wypowiedzania się poprzez muzykę, taniec, śpiew, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne, a także budować dziecięcą wiedzę o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym, jak również rozwijać umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych (Dz.U. z 2016 r., poz. 895, s. 3). Dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające edukację w szkole podstawowej umie wypowiadać się w różnych technikach plastycznych i przy użyciu elementarnych środków wyrazu; wykazuje zainteresowanie malarstwem, rzeźbą i architekturą; wznosi konstrukcje i tworzy kompozycje z różnorodnych materiałów;

ma poczucie sprawstwa i odczuwa radość z wykonywanej czynności; używa narzędzi do majsterkowania, zachowując przy tym ostrożność (Ibidem, s. 5).

Istotne znaczenie w zakresie edukacji plastycznej i technicznej ma zatem odpowiednio zorganizowany przez nauczyciela proces dydaktyczno-wychowawczy. Zajęcia plastyczne wpływają na wszechstronny rozwój osobowości dziecka – rozwijanie procesów psychicznych, wyzwalanie możliwości twórczych, a także kształtowanie postawy estetycznej i moralno-społecznej (Rolka, 2015, s. 79). Podczas zajęć z zakresu edukacji technicznej dzieci konstruują, majsterkują i manipulują, co pozwala rozwinąć wyobraźnię oraz myślenie techniczno-konstrukcyjne, jak również doskonałą sprawność ruchową, szczególnie motorykę małą (Knych, 2012, s. 127). Poprzez działalność plastyczną i techniczną u dzieci kształtują się cechy osobowościowe takie jak: cierpliwość, wytrwałość, dokładność, staranność, precyzja, spostrzegawczość, kreatywność, twórczość, opanowanie oraz wrażliwość.

1. Zajęcia plastyczne i techniczne – praktyczne inspiracje dla przyszłych nauczycieli

Drugi dzień konferencji został przeznaczony na zajęcia warsztatowe. Autorki artykułu postanowiły poprowadzić moduł ćwiczeniowy w ramach edukacji plastycznej i technicznej. Uznały, że te pomysły mogą być bardzo przydatne dla kandydatów na nauczycieli. Wykorzystać je można nie tylko podczas zajęć dydaktycznych z dziećmi, ale także przygotowując stroiki lub prezenty dla rodziców. Wśród propozycji znalazły się: gwiazda z papierowej wikliny, piankolina i jeż.

Cele ogólne warsztatów:

Poznanie pomysłów na działania plastyczne oraz techniczne z dziećmi, wykorzystując niedrogie, ogólnodostępne materiały.

Cele operacyjne warsztatów, uczestnicy:

- wiedzą, jak wykonać papierową wiklinę i piankolinę;
- znają technikę wykonania gwiazdki z papierowej wikliny oraz jeża;
- znają sposób upcyklingu.
- rozwijają wyobraźnię,
- doskonałą wrażliwość estetyczną.

Formy organizacji warsztatów:

- indywidualna, grupowa i zbiorowa praca jednolita.

Metody nauczania:

- praktyczne (realizacji zadań wytwórczych).

Środki dydaktyczne:

gazeta, nożyczki, klej, długa wykałaczka, farby, mąka ziemniaczana, pianka do golenia, barwnik spożywczy, foremki do piasku, biała kartka A4, plastikowy widelec, liście, klej, plastikowy talerzyk.

Przebieg zajęć:

Uczestnicy inspirowani przez osoby prowadzące wykonują kolejno:

Papierowa wiklina

Fotografia 1. Gwiazdki z papierowej wikliny.

Źródło: fotografia własna (gwiazdki wykonane w trakcie zajęć).

Potrzebne będą:

- gazeta;
- nożyczki;
- klej;
- długa wykałaczka;
- farby.

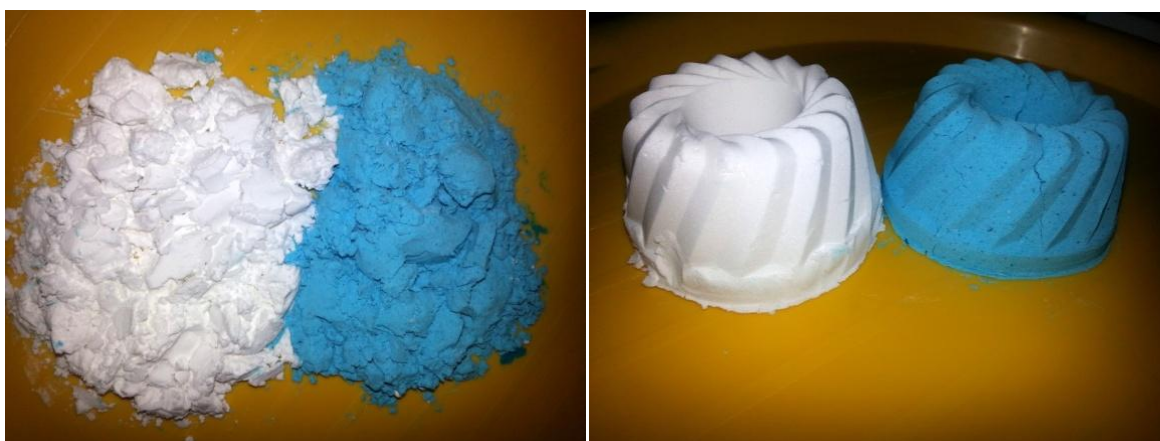
Wykonanie:

1. Gazetę dzielimy na 4 części.
2. Przy pomocy wykałaczki zwijamy gazetę pod jak najmniejszym kątem, aby uzyskać jak najdłuższą rurkę.
3. Zewnętrzny róg gazety przyklejamy klejem.
4. Malujemy rurki farbą – czekamy, aż wyschną.
5. Gotową, suchą rurkę zginamy na 5 równych kawałków.
6. Rurkę formujemy w taki sposób, aby przypominała gwiazdkę.
7. W miejscach łączenia sklejemy klejem.
8. Zalecane jest ścisnąć miejsca klejenia klamerkami do bielizny.
9. Kiedy gwiazdka wyschnie zaczynamy wyplatać ją, używając kolejnej rurki.
10. Końcówkę zaczepiamy za jedno ramię i robimy pętelkę dookoła wierzchołka kolejnego ramienia.
11. Kiedy skończy się rurka, bierzemy kolejną. Łączymy je razem wkładając jedną w drugą.
12. Gdy zakończymy wyplatać, z tyłu gwiazdy przyklejamy resztę rurki.
13. Gwiazda gotowa.

Przygotowując rurki, najlepiej używać szarej gazety (codziennej), ponieważ łatwiej ją zwinąć i pomalować. Do klejenia rurek polecany jest klej „Magik”, gdyż mocno skleja i nie zostawia śladów. Do malowania można używać farb temperowych lub w sprayu. Wykonane gwiazdy mogą być piękną dekoracją sali, ozdobą choinkową, jak również świątecznym upominkiem dla rodziców. Opanowanie umiejętności wykonania rurek pozwala na tworzenie różnych rzeczy z papierowej wikliny.

Przygotowując zajęcia, wykorzystano materiały z Internetu (np. <http://claoodia-art.blogspot.com/2014/10/jak-zrobic-gwiazdke-z-papierowej.html>, dostęp: 17.11.2016).

Piankolina

Fotografia 2 i 3. Piankolina.

Źródło: fotografie własne (praca wykonana podczas zajęć).

Potrzebne będą:

- 1 kg mąki ziemniaczanej,
- 1 pianka do golenia,
- barwnik spożywczy,
- foremki do piasku.

Wykonanie:

Mąkę ziemniaczaną zmieszać z pianką do golenia. Ugniatać jak ciasto, aż powstanie jednolita masa (przypominająca piasek). Następnie można dodać barwnik spożywczy, aby piankolina była bardziej atrakcyjna dla dzieci.

Zamiast mąki ziemniaczanej można użyć skrobi kukurydzianej. Zastosowanie jej przynosi lepszy efekt. Wykonaną masę można podzielić na kilka części i każdą zabarwić innym kolorem. W zimie, kiedy dzieci nie mają możliwości bawić się w piasku, piankolina jest wspaniałą alternatywą. Planując zajęcia, korzystano z pomysłu zamieszczonego w Internecie (www.mamawdomu.pl/2016/02/jak-zrobic-piankoline.html, dostęp: 17.11.2016).

Jeż

Fotografia 4. Jeż.

Źródło: fotografia własna (praca wykonana na zajęciach warsztatowych).

Potrzebne będą:

- biała kartka A4;
- czarna farba;
- plastikowy widelec;
- liście;
- klej;
- plastikowy talerzyk.

Wykonanie:

Trochę czarnej farby rozrabiamy na plastikowym talerzu. Zamczamy widelec w farbie i odbijamy go na kartce. Należy robić to w taki sposób, aby odbicie widelca przypominało jeża. Następnie dorysowujemy ryjek i łapki. Po wyschnięciu pracy można dokleić liście. Równie ciekawe wykonanie można uzyskać, wykorzystując kolorowe kartki.

Podczas warsztatów studenci mieli możliwość samodzielnie wykonać takiego jeża (efekty ich twórczości prezentowane są na fotografii 5).

Fotografia 5. Wybrane prace studentów.

Źródło: fotografia własna.

Przeprowadzone zajęcia warsztatowe miały na celu uświadomienie studentom, że można robić wiele ciekawych rzeczy bez konieczności inwestowania w drogie materiały. Studenci nie zawsze mają świadomość, że można zrobić coś z podręcznych (dostępnych) materiałów i wykonać wspaniałe prace posiadające walory edukacyjne. Przedstawione pomysły to tylko inspiracja do dalszych działań przyszłych nauczycieli, które mogą wykorzystać już w trakcie odbywania pedagogicznych praktyk zawodowych.

Bibliografia

- Brzezińska, A.I., Appelt, A., Ziółkowska, B. (2016). *Psychologia rozwoju człowieka*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Knych, A. (2012). Edukacja techniczna w przedszkolu jako element wspomagający rozwój dziecka. *Trendy ve vzdělávání*, 5(1), 126-129.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2016). Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Pobrane z: <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2016/895>.
- Rolka, A. (2012). *Plastyka w procesie wychowania*. W: H. Noga (red.), *Sztuka wychowania. Wielowymiarowość, wyzwania i perspektywy pedagogiki* (s. 79-85). Nowy Sącz: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.

<http://claoodia-art.blogspot.com/2014/10/jak-zrobic-gwiazdke-z-papierowej.html>.

www.mamawdomu.pl/2016/02/jak-zrobic-piankoline.html.

www.mamawdomu.pl/2016/09/jesien.html.

Weronika KANTOR, Patrycja KULAK, PL
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

DOSKONALENIE PRAKTYCZNYCH KOMPETENCJI PEDAGOGICZNYCH NAUCZYCIELI W ZAKRESIE UMIEJĘTNOŚCI RELAKSACYJNYCH

Abstrakt

Doskonalenie kompetencji relaksacji jest jedną z ważniejszych aspektów pracy pedagogicznej. Nauczyciele stosują relaksację, ponieważ ma zbawienny wpływ na ciało, ale także na psychikę/stan ducha. Istnieje wiele korzyści płynących z umiejętności relaksacji, m.in. przeciwdziała stanom lękowym, zmniejsza nerwowość, pobudza wyobraźnię. Towarzyszy ona nieodłącznie w pracy z dziećmi i pozwala łatwiej poradzić sobie ze stresem. W niniejszym artykule zawarto wybrane techniki relaksacyjne, które można wykorzystać w pracy z dziećmi.

Słowa kluczowe: relaksacja, techniki relaksacyjne, praca z dziećmi.

Abstract

Perfecting of a relaxation competence is one of the most important aspects of pedagogical work. Teachers apply relaxation because it is benign to their body as well as their psyche and state of mind. There is multitude of advantages of relaxation – it prevents anxiety states, decreases nervousness and stimulates imagination. Relaxation used during working with children allows to handle stressful situations more proficiently. This article contains selected relaxation techniques that can be used while working with children.

Key words: relaxation, relaxation techniques, working with children.

Współczesny nauczyciel powinien rozwijać swoje kompetencje, doskonalić się w zawodzie i podejmować pracę samokształceniową nad wzbogacaniem swojej osobowości. Z tego też względu istotne jest, aby znać techniki, które pomagają w tej odpowiedzialnej i nierzadko nadmiernie stresującej pracy. Autorki artykułu skupiły się na technikach relaksacyjnych, ponieważ nauczyciel niejednokrotnie sam potrzebuje wyciszenia, ale może również stosować je wobec dzieci młodszych, u których symptomy obciążenia układu nerwowego są często widoczne w czasie zajęć edukacyjnych.

Scenariusz warsztatów w zakresie umiejętności relaksacyjnych

Czas trwania warsztatów: 30 min.

Cele ogólne:

- zapoznanie z ideą lekcji ciszy;
- zapoznanie z wybranymi metodami i technikami relaksacyjnymi (ćwiczenia oddechowe, masażyki dziecięce);
- rozwijanie wyobraźni uczestników;
- rozwijanie kreatywności.

Cele szczegółowe, uczestnik:

- wie, czym jest lekcja ciszy;
- potrafi zastosować lekcję ciszy;
- poznaje siebie samego poprzez wyciszenie;
- wykonuje ćwiczenia oddechowe i relaksacyjne;
- koloruje mandale według własnego pomysłu.

Metody nauczania (klasyfikacja metod za W. Okoniem)¹:

- praktyczna – ćwiczebna;
- podająca – pogadanka.

Forma organizacji zajęć:

- grupowa jednolita.

Środki dydaktyczne:

karta pracy – mandale, materace, laptop, utwór muzyczny stosowany do relaksacji – *Una mattina* Ludovico Einaudi, masażyki dziecięce według M. Bogdanowicz *List do Cioci Halinki* i *Buleczki*, ćwiczenia oddechowe – *Mocne dmuchanie* E.M. Skorek.

Przebieg warsztatów:

1. Wprowadzenie do tematu warsztatów – lekcja ciszy (pomysł zaczerpnięty z pedagogicznego systemu M. Montessori) (Załącznik 1).
Uczestnicy chodzą po zaznaczonej elipsie na podłodze, koncentrując się na chodzeniu stopa za stopą, w trakcie którego włączona jest muzyka relaksacyjna.
2. Masażyki dziecięce według M. Bogdanowicz (Załącznik 2).
Prowadzący czyta masażyk *List do Cioci Halinki* M. Bogdanowicz. Uczestnicy siedzą na kolanach, piszą palcem po udach, kończąc dużym wykrzyknikiem, z wycuciem naciskają w miejscu kropki. Kontynuują pisanie, lekko naciskają palcami, naśladując klucie; delikatnie drapią; przesuwiają dłonie po udach z góry na dół. Następnie całymi dłońmi naciskają na uda; krzyżują ręce i klaszczą w uda. Później masują uda powolnymi ruchami rąk.

¹ *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej* (s. 254-255), W. Okoń, 2003, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

3. Masażyki dziecięce według M. Bogdanowicz (Załącznik 3).
Prowadzący czyta masażyk *Buleczki* M. Bogdanowicz. Uczestnicy z wyczuciem stukają palcami w swoje uda. Wykonują na nich dłońmi ruchy okrężne, następnie krawędziami obu dłoni ruchy zagarniające. Delikatnie klepią po udach dłońmi zwiniętymi w miseczkę, lekko je szczypią, a z wyczuciem pociągają dłońmi zwiniętymi w pięści, w górę i w dół, gładząc je. Później „kroją” brzegiem dłoni, naciskają zewnętrzną stroną zaokrąglonych dłoni, krawędzią dłoni lekko odciskają krzyż. Kolejno rysują palcem półokręgi, kółka, esy-floresy (naciskając palcem w kilku miejscach). Wyczuciem przykrywają uda dłońmi i na chwilę pozostają w tej pozycji.
4. Ćwiczenia oddechowe „Mocne dmuchanie” E.M. Skorek (Załącznik 4).
Prowadzący czyta wiersz, w miejscach oznaczonych gwiazdką każdy uczestnik warsztatów nabiera ustami dużo powietrza i z całej siły dmucha, kiedy usłyszy słowa: dmuchawiec, bańki mydlane, piórko, mała piłeczka, skrzydełka wiatraczka.
5. Kolorowanie mandali – Chryzantema (Załącznik 5).
Uczestnicy siadają w ławkach, prowadzący wprowadza odpowiedni nastrój i włącza muzykę relaksacyjną. Podkreśla, żeby kolory wybrać instynktownie, nie należy kierować się zasadami, ważna jest spontaniczność.

Załączniki

Załącznik 1

www.youtube.com/watch?v=EoaPhxNubL0

Załącznik 2

Masażyk *List do Cioci Halinki* M. Bogdanowicz, na podstawie czeskiej bajki (s. 25)

„Do Cioci Halinki!

Posyłam Ci malinki”.

Maliny kłują,

drapia,

spadają

i się rozgniatają.

Pakujemy maliny do pudełka,

naklejamy taśmę,

znaczek,

przybijamy pieczętkę

i... wysyłamy!

Załącznik 3

Masażyk *Buleczki* M. Bogdanowicz (s. 57)

Puk, puk! Panie piekarzu, czy ma pan bułeczki?

– Niestety, nie mam, ale zaraz zboże zmielimy.

Zgarniemy mąkę i... wbijemy dwa jajka.

No, może cztery, a może sześć... najlepiej dwanaście!

Dodamy szczyptę soli... no, może dwie, trzy...

Drożdże i... wyrabiamy ciasto.

Wałkujemy, wygładzamy, dzielimy na części.

Z jednej robimy bułeczki kajzerki,

Z drugiej – rogaliki, z trzeciej obwarzanki, z czwartej ciastka z rodzynekami,

I... buch! do pieca na trzy zdrowaśki! A teraz już tylko zajadamy – Mniam, mniam!

Załącznik 4

Ćwiczenia oddechowe – *Mocne dmuchanie* E.M. Skorek (s. 8-9)

Rosną na łące, białe dmuchawce*,

Gdy na nie dmuchnę, będą latawce.

Słomiana rurka, naczynia szklane

Będą z dmuchania, bańki mydlane*.

Zgubił gołąbek pióreczko* bure,

Gdy na nie dmuchnę, polecą w górę.

Leży przed bramką, mała piłeczka*,

Gdy mocno dmuchnę, gna do środka.

Stoi na półce wiatraczek mały*,

Gdy mocne dmuchnę wiruje cały.

Po tych przykładach, dam Wam wskazanie,

Trzeba wciąż ćwiczyć, mocne dmuchanie!

Załącznik 5

www.youtube.com/watch?v=FIIdiS5j0av4

Bibliografia

Bogdanowicz, M. (2009). *Przytulanki, czyli wierszyki na dziecięce masażyki*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Harper, V. (2015). *Inspirujące mandale. Antystresowe kreatywne kolorowanie dla dorosłych*. Wydawnictwo: Amber

Okoń, W. (2003). *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

Skorek, E.M. (2008). *100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych*. Gdańsk.: Wydawnictwo Harmonia.

Anna KĘDZIERSKA, Justyna KRAWCZYK, PL

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

ROZWIJANIE UMIEJĘTNOŚCI STUDENTÓW POPRZEZ TANIEC

Abstrakt

Wykorzystując taniec do rozwijania umiejętności, kształtujemy takie dyspozycje jak poczucie rytmu, kontrolę własnego ciała oraz poznanie jego możliwości. Może mieć to znaczny wpływ na efekty działalności edukacyjnej w przyszłej pracy studentów Pedagogiki. W artykule zostają wymienione czynniki znaczące dla funkcjonowania człowieka, czerpiące swoje źródło w tańcu. Następnie zamieszczono scenariusz wykorzystany podczas warsztatów tanecznych (VIII Międzynarodowa Konferencja Pedagogicznych Kół Naukowych „Kształcenie Przyszłych Nauczycieli”, Nowy Sącz 24-25 listopada 2016 roku).

Słowa kluczowe: taniec, tańce integracyjne, warsztaty taneczne.

Abstract

By expanding our skills through dance we acquire such abilities as sense of rhythm, control over our bodies and awareness of the capabilities of our bodies. This may have significant influence on the effects of educational activities of the future pedagogy students. This article will enumerate factors stemming from dance which are significant to the functioning of a human being. In the later part of the article a scenario utilized during dance activities has been included. (Eighth International Conference of Pedagogy Research Societies „Education of Future Teachers”, Nowy Sącz, 24th-25th November, 2016.)

Key words: dance, team-building dance activities, dance activities.

I. Pojęcie „taniec”

Taniec to niewątpliwie jedna z podstawowych aktywności ludzkich, towarzyszących człowiekowi przez całe życie. Trudnym zadaniem staje się zdefiniowanie pojęcia „taniec”. Jego istotą jest sekwencja ruchu, pełniącego różne funkcje, w tym również integracyjną. Z. Pakuła (2009; za: Lange, 2000) w swoich rozprawach przedstawiał taniec jako każdy intencjonalnie uporządkowany ruch, który prowadzi do poznania własnego ciała i jego możliwości, poprawia kondycję oraz doskonali koordynację. Ma wpływ na sferę emocjonalną człowieka, uwrażliwia, eliminuje kompleksy i buduje poczucie wartości. Jest środkiem do uwalniania negatywnych emocji oraz sposobem wyrażania siebie i swoich uczuć. Inspiruje do budowania więzi z drugim człowiekiem, umacnia w zaufaniu, a przede wszystkim daje wiele radości. Spośród tańców integracyjnych wyodrębnia się gry i zabawy ruchowe oraz tańce grupowe. Ich zaletą jest prostota wykonania oraz łatwość w przyswajaniu kroków. Zabawy ruchowe są dobrym środkiem w pracy z dziećmi, szczególnie w początkowej fazie edukacji, ponieważ ułatwiają uczniom wejście w nową grupę. Tańce grupowe scalają ze sobą społeczność klasową oraz ujawniają indywidualne potencjały poszczególnych dzieci. Ze względu na swój charakter nie muszą być one idealnie wykonywane, a co więcej – spontaniczność w tańcu daje dzieciom dużo satysfakcji.

Aktywność taka skierowana jest zarówno do dzieci i młodzieży, jak też do osób starszych. Jest to okazja do integracji grup rówieśniczych, ale również służy budowaniu więzi międzypokoleniowych. W dobie naszych czasów człowiek szczególnie potrzebuje kontaktu z drugą osobą i bycia we wspólnocie. Biorąc pod uwagę dobrodziejstwa płynące z tańca, jest on doskonałym środkiem aktywnego wypoczynku, odprężającego relaksu.

M. Bejart pisał: „Słowo dzieli. Taniec jest złączeniem. Złączeniem człowieka z jego losem. Złączeniem jednostki z kosmiczną rzeczywistością. (...) Taniec rodzi się z potrzeby powiedzenia niewypowiedzianego, poznania nieznanego, bycia w kontakcie z innymi. (...) Tego, czego człowiek szuka poza zrozumieniem, to komunikacja. Człowiek jest członkiem grupy etnicznej, społecznej, o określonej kulturze. Chce czuć się całkowicie złączony z tą grupą: być w kontakcie z innymi. To gest tchnie istnienie w tę wspólnotę, bardziej niż prawa, zwyczaje, ubiór, język. Ręce łączą się, rytm wyrównuje oddechy i rodzi się taniec ludowy ze swoim uniwersalnym kołem czy korowodem. (...) Taniec jest jedną z rzadkich dziedzin działalności ludzkiej, gdzie człowiek jest zaangażowany całkowicie: ciało, dusza i umysł. (...) tak samo ważne jest dla dziecka tańczyć, jak mówić, liczyć czy uczyć się geografii. Najważniejsze jest dla tego dziecka, które urodziło się, tańcząc, żeby nie oduczyć się tego języka pod wpływem cofającego je i frustrującego wykształcenia (1991; za: Hofman, 2002, s. 5).

Część II Warsztaty taneczne – przykład integracji zespołu

Cele operacyjne:

- integrowanie się grupy przez taniec;
- zapamiętywanie i wykonywanie kroków tanecznych;
- pobudzanie ciała do aktywności fizycznej i poruszanie się z rytmem muzyki.

Metody:

Opis, pokaz, praca w grupach, taniec, naśladowcza.

Przebieg zajęć:

1) Nauka tańca – „Sing Halleluja”

Uczestnicy dobierają się parami i tworzą koło, obracając się w stronę przeciwną do ruchów wskazówek zegara. Partner A odwrócony jest plecami do partnera B, który trzyma go za ręce wzniesione na wysokość ramion.

Źródło: archiwum prywatne.

Część I: Środek ciężkości spoczywa na prawej nodze. Partnerzy równocześnie wysuwają lewą nogę w lewą stronę, dotykając palcami podłogi, następnie dołączają ją do prawej nogi. Ruch ten wykonujemy dwa razy.

Następnie partnerzy wykonują bokiem dwa kroki odstawno-dostawne, przechodząc na środek koła, lekko się przy tym bujając.

Źródło: archiwum prywatne.

Część II: Powtórzenie części I zmiana strony – wysunięcie prawej nogi i podążanie w prawą stronę.

Część III: Partner A lekko odchyła się na prawą stronę, spoglądając na partnera B przez swoje lewe ramie. Ten sam ruch wykonuje z lewej strony.

Źródło: archiwum prywatne.

Cały czas trzymając się za ręce, partner A przechodzi pod ręką partnera B za jego plecy i dołącza do następnej osoby – zmiana w parze (Zwoleńska, 2005).

Źródło: archiwum prywatne.

2) Nauka tańca – „Koszyczek”

Uczestnicy stoją w równolicznych, dwóch współśrodkowych kołach, trzymając się za ręce. Ich twarze zwrócone są ku środkowi. Podczas zwrotki koło wewnętrzne porusza się w prawą stronę, a zewnętrzne w lewą, biegnąc w tempie.

Na refren uczestnicy zatrzymują się. Prawą nogą wykonują przytup, to samo robiąc z lewą nogą. Wewnętrzne koło unosi ręce do góry, tworząc „daszki” i wykonuje trzy kroki w tył.

Źródło: archiwum prywatne.

Natomiast zewnętrzne koło zwalnia się z trzymania rąk i trzema krokami w przód przechodzi pod rękami koła wewnętrznego. Ruchy te wykonujemy cztery razy.

3) Nauka tańca – „Mikonos”

Uczestnicy stoją w kole, w kierunku przeciwnym do ruchów wskazówek zegara. Zaczynając od prawej nogi, wykonują dwa kroki do przodu. Trzeci krok skierowany zostaje do środka koła, a lewa noga akcentuje dostawienie.

Źródło: archiwum prywatne.

Uczestnicy zwróceni twarzami do siebie, wykonują trzy kroki, z czego ostatni jest naskokiem na prawą nogę (towarzyszy mu przyłożenie zaciśniętych rąk do czoła, z wyprostowanymi palcami wskazującymi „rogi”).

Źródło: archiwum prywatne.

Następnie cofają się czterema małymi krokami do pozycji wyjściowej. Należy pamiętać o zmianie kierunku biegu (Zwoleńska, 2005).

4) Nauka tańca – „Alunelul”

Uczestnicy tworzą jedno koło.

Część I: Uczestnicy wykonują trzy kroki odstawno-dostawne w prawą stronę, akcentując ostatecznie dostawienie nogi mocnym tupnięciem dwa razy. Następnie wykonują trzy kroki odstawno-dostawne w lewą stronę akcentując dwa razy dostawienie nogi mocnym tupnięciem. Część I wykonujemy dwa razy.

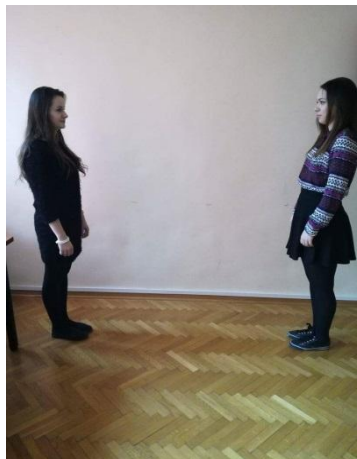
Źródło: archiwum prywatne.

Część II: Uczestnicy wykonują dwa kroki odstawno-dostawne w prawą stronę, akcentując raz ostatecznie dostawienie nogi. Następnie wykonują dwa kroki odstawno-dostawne w lewą stronę, akcentując raz dostawienie nogi. Następnie robią krok odstawno-dostawny w prawą i lewą stronę oraz krok w prawą stronę, akcentując dwa razy dostawienie nogi mocnym przytupnięciem.

Część III: Powtórzenie części II – zmiana strony, uczestnicy wykonują kroki w prawą stronę (Pozyskano z: www.youtube.com/watch?v=59oTVRV_1gU, dostęp: 11.05.2010).

5) Nauka tańca – „Reel”

Uczestnicy dobierają się parami i stają naprzeciwko siebie w dwóch szeregach. Pierwsza para, lekko podskakując, zbliża się do siebie czterema krokami.

Źródło: archiwum prywatne.

Chwytają się pod ręce w haczyki i wykonują pełny obrót czterema krokami.

Źródło: archiwum prywatne.

Para rozdziela się. Partner A przechodzi do osoby stojącej w przeciwnym rzędzie, chwyta osobę pod rękę w haczyk, wykonując pełny obrót i lekko podskakując. Partner B analogicznie przechodzi do kolejnej osoby stojącej w przeciwnym rzędzie. Po zatańczeniu ze wszystkimi osobami z przeciwnego rzędu, partnerzy ustawiają się na końcu. Teraz pierwsza para zbliża się do siebie i tańczy jak poprzednicy. Uczestnicy oczekujący na swoją kolej podrygują w rytm muzyki i klaszczą w dłonie (Zwoleńska, 2005).

6) Nauka tańca – „Zemer Attik”

Uczestnicy stoją w kole, w kierunku przeciwnym do ruchów wskazówek zegara. Lewą rękę kładą na swoim lewym ramieniu, natomiast prawą na dłoni osoby stojącej z przodu.

Źródło: archiwum prywatne.

W tym ustawieniu uczestnicy wykonują pięć kroków do przodu, następnie zatrzymują się i klaszczą dwa razy z prawej strony oraz jeden raz z lewej strony.

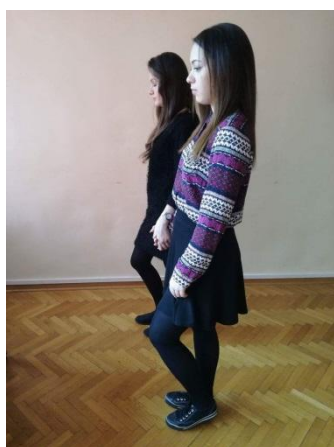

Źródło: archiwum prywatne.

Podczas refrenu uczestnicy zwracają się twarzami do środka koła i dwoma krokami zbliżają się do siebie, wznosząc przy tym ręce. Następnie cofają się czterema krokami, opuszczając ręce i lekko się pochylając (Ibidem).

7) Nauka tańca – „Break Mixer”

Uczestnicy dobierają się w pary i stają w kole, w kierunku przeciwnym do ruchów wskazówek zegara. Zaczynając od zewnętrznej nogi, wykonują osiem kroków do przodu, po obwodzie koła.

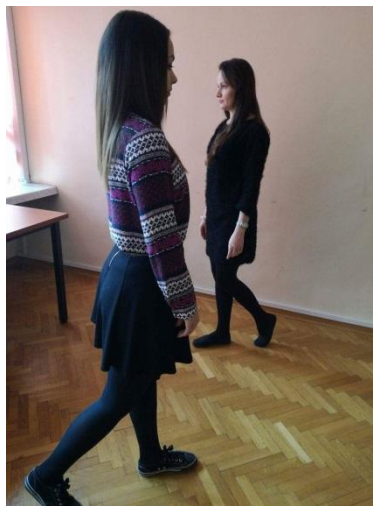
Źródło: archiwum prywatne.

Uczestnicy w parze zwracają się do siebie twarzami i wykonują cztery, małe kroki do tyłu. Następnie, stojąc w miejscu, wykonują trzy tupnięcia nogami i trzy klaśnięcia w ręce (czas trwania tupnięć i klaśnięć wyrażona jest w ♪).

Źródło: archiwum prywatne.

Następuje zmiana w parze – osoba stojąca wewnątrz, z osobą stojącą z prawej strony poprzedniego partnera.

Źródło: archiwum prywatne.

Nowi partnerzy schodzą się ze sobą i chwytając się pod rękę w haczyki, wykonują obrót, po czym zmieniają rękę, licząc na osiem (Ibidem).

Podsumowanie

Jedną z charakterystycznych cech tańców integracyjnych jest wielorazowa zmiana partnera, dająca okazję choćby chwilowego kontaktu z większą liczbą osób. Zadawalającym faktem jest nieustające zainteresowanie oraz wykorzystywanie tańca w pracy z dziećmi oraz młodzieżą.

Z. Hofman wyróżnił kilkanaście czynników, o których warto pamiętać, prowadząc działania z zastosowaniem tańców integracyjnych:

- uczestniczenie w zajęciach jest dobrowolne; nie zmuszaj, przyjaźnie zachęcaj;
- staraj się o bliski, indywidualny kontakt z każdym uczestnikiem;
- zajęcia powinny być przyjemne;
- jako prowadzący w miarę możliwości bierz udział we wszystkich działaniach;

- zauważaj i stymuluj aktywność, daj szansę na samodzielność, spontaniczność i twórczość;
- miej poczucie humoru;
- nie krytykuj, nie oceniaj;
- chwal nie za efekty, ale za starania i wysiłek;
- unikaj sytuacji, w których pojawia się rywalizacja czy choćby porównanie;
- stopnij trudności zarówno w tańcu, jak i wielości kontaktów z innymi (zmiana partnerów);
- przeplataj tańce dynamiczne z relaksacyjnymi;
- miej zawsze na uwadze samopoczucie uczestników, proś o informacje zwrotne;
- ucz zarówno wiary w posiadaną przez uczestnika siłę, jak i delikatność – wrażliwość;
- pamiętaj o poczuciu bezpieczeństwa i wsparciu;
- na zakończenie działań proponuj zabawy wyciszające (Hofman, 2002).

Bibliografia

- Bernhard, W., Heiligenbrunner E., Rabenstein R. (1995). *Tańce i zabawy dla grupy*. W: B. Weiser (red.), *Tańce grupowe* (s. 3-4). Monachium: Wydawnictwo KLANZA.
- Bobrowicz, W. (2009). *Pedagogika i kultura. Pomiędzy teorią a praktyką*. Lublin: VERBA.
- Gęca, L. (2002). *Tańce integracyjne w pracy z grupą*. Lublin: Wydawnictwo KLANZA.
- Siedlecka, B., Biliński, W. (2003). *Taniec w edukacji dzieci i młodzieży. Podręcznik dla nauczycieli*. Wrocław: Wydawnictwo AWF we Wrocławiu.
- Stegemann, T., Hitzeler, M., Blotevogel, M. (2015). *Arteterapie dla dzieci i młodzieży*. Gdańsk: Harmonia Universalis.
- Zwoleńska, J. (2005). *Tańce integracyjne*, muzyka (CD), Film metodyczno-instruktażowy (DVD), Kined.
- Zwoleńska, J. (2005). *Tańce w kręgu*. Film instruktażowy, Kined.